

Δ' ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Κωνσταντίνος

ΣΧΕΔΙΟΝ

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(ὡς συνηρμολογήθη παρὰ τῆς Ὑποεπιτροπῆς)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1946

ΣΧΕΔΙΟΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(Ὡς συνηρμολογήθη παρὰ τῆς Ὑποεπιτροπῆς)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΘΡΗΣΚΕΙΑ — ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἄρθρον 1.

Ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, κεφαλὴν γνωρίζουσα τὸν Κύριον Ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὑπάρχει ἀναποσπástως ἡνωμένη δογματικῶς μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης καὶ πάσης ἄλλης ὁμοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, τηροῦσα, μόνον ὡς πρὸς τὸ δόγμα, ἀπαρταλεύτως ὡς ἐκείνη, τοὺς ἱερούς, ἀποστολικούς καὶ συνοδικούς κανόνας καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις. Εἶναι δὲ αὐτοκέφαλος ἐνεργοῦσα ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης ἐκκλησίας τὰ κυριαρχικά αὐτῆς δικαιώματα καὶ διοικεῖται ὑπὸ Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιερέων.

Τὸ κείμενον τῶν Ἀγίων Γραφῶν τηρεῖται ἀναλλοίωτον. Ἡ εἰς ἄλλον γλωσσικὸν τύπον ἀπόδοσις αὐτοῦ ἄνευ προηγουμένης ἐγκρίσεως τῆς Ἐκκλησίας ἀπαγορεύεται ἀπολύτως¹.

¹ Ἑρμηνευτικὴ δ ἡ λ ω σ ι ς : 1) Ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ὡς ἐπικρατοῦσης ~~ἐξ~~ ^{ἐξ} καλουθεὶς ~~να~~ ^{να} ἔχει ἀποκλειστικῶς καὶ ~~μόνον~~ ^{μόνον} τὴν ἔννοιαν, ~~ὅτι~~ ^{ὅτι} ~~ἀνεκάλει~~ ^{ἀνεκάλει} ὅτι δηλαδή ἡ Ἀνατολικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἐπίσημος Ἐκκλησία ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Πολιτείᾳ.

² Εἰς τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τοῦ ἁρθρου δὲν ἀντίκειται ἡ εἰς τὰς νέας χώρας καὶ τὴν Κρήτην ὑφισταμένη ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις.

Ἄρθρον 2.

Ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως¹ εἶναι ἀπαραβίαστος.

Ὁ προσηλυτισμὸς ἀπαγορεύεται.

Ἡ ἐλευθερία ἄσκησις τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων δὲν ἐπιτρέπεται νὰ θίγῃ τὴν δημοσίαν τάξιν ἢ τὰ χρηστὰ ἥθη.

Οὐδεὶς δύναται ἕνεκα τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ πεποιθήσεων ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν πρὸς τὴν πολιτείαν καθηκόντων ἢ ν' ἀρνήθῃ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων τῆς χώρας.

Οὐδεὶς ὅρκος ἐπιβάλλεται ἀνευ νόμου ὀρίζοντος καὶ τὸν τύπον αὐτοῦ.

Οἱ λειτουργοὶ τῶν λοιπῶν, πλὴν τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας, θρησκευμάτων καὶ δοξασιῶν ὑπόκεινται εἰς τὰς αὐτὰς ἔναντι τῆς πολιτείας ὑποχρεώσεις καὶ τὴν αὐτὴν ὑπὸ ταύτης ἐπιτήρησιν, ὡς καὶ οἱ λειτουργοὶ τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Γενικὰ δικαιώματα καὶ καθήκοντα.

Ἄρθρον 3.

Πάντες οἱ εὐρισκόμενοι ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας ἀπολαύουν ἀπολύτου προστασίας τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας των ἀδιακρίτως ἐθνικότητος, θρησκείας καὶ γλώσσης. Ἐξαιρέσεις ἐπιτρέπονται εἰς τὰς περιπτώσεις τὰς προβλεπομένας ἀπὸ τὸ διεθνὲς δίκαιον.

¹ Ἐρμηνευτικὴ δὴλώσις : Εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ὅρου «θρησκευτικῆς συνειδήσεως» περιλαμβάνεται καὶ τὸ «θρησκεία» κατὰ τὸ παλαιὸν ἑορτολόγιον.

Ἄρθρον 4.

Οἱ Ἕλληνες εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου¹ καὶ τοῦ Κράτους. Εἰς πολίτας Ἕλληνας τίτλοι εὐγενείας ἢ διακρίσεως οὔτε ἀπονέμονται οὔτε ἀναγνωρίζονται.

Πολίται Ἕλληνες εἶναι ὅσοι ἀπέκτησαν ἢ ἀποκτήσουν τὰ προσόντα τοῦ πολίτου κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους.

Ἄρθρον 5.

Οἱ Ἕλληνες ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ συνέρχεσθαι ἡσυχῶς καὶ ἀόπλως. Μόνον εἰς τὰς δημοσίας συναθροίσεις δύναται νὰ παρίσταται ἡ ἀστυνομία. Αἱ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ συναθροίσεις δύνανται ν' ἀπαγορευθοῦν, ἂν ἐκ τούτων ἐπικεῖται κίνδυνος εἰς τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν.

Ἄρθρον 6.

Οἱ Ἕλληνες ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ συνετairίζεσθαι τηροῦντες τοὺς νόμους τοῦ Κράτους, οἵτινες ὅμως οὐδέποτε δύνανται νὰ ὑπαγάγουν τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς προηγουμένην τῆς Κυβερνήσεως ἀδειαν.

Συνεταιρισμὸς τις δὲν δύναται νὰ διαλυθῇ ἕνεκα παραβάσεως τῶν διατάξεων τῶν νόμων, εἰ μὴ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως.

Διὰ νόμου δύναται ν' ἀπαγορευθῇ τὸ δικαίωμα τοῦ συνετairίζεσθαι εἰς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ ὑπαλλήλους νομικῶν προσώπων καὶ ὁργανισμῶν δημοσίου δικαίου ἢ νὰ ὑποβληθῇ τοῦτο εἰς ὀρισμένους περιορισμούς².

Ἄρθρον 7.

Οἱ Ἕλληνες πολῖται συνεισφέρουν ἀδιακρίτως εἰς τὰ δημόσια βάρη ἀναλόγως τῶν δυνάμεών των.

¹ Ἐρμην. δὴλώσις : Ἡ φράσις «οἱ Ἕλληνες εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου», ἀποτελεῖ κανόνα δικαίου καὶ ὄχι κατενθνήριον γραμμὴν.

² Ἐρμηνευτικὴ δὴλώσις : Οἱ διὰ νόμον ἐπιβαλλόμενοι ἀναγκαστικοὶ Συνεταιρισμοί, ἐφ' ὅσον οἱ σκοποὶ αὐτῶν δὲν ἀντιτίθενται εἰς ὁρτάς διατάξεις τοῦ Συντάγματος, δὲν θεωροῦνται ἀντιβαίνοντες εἰς τὸ Σύνταγμα.

Πᾶς πολίτης Ἑλλήνι ὑποχρεοῦται νὰ ἐκπληροῖ τὰς κατὰ τὸν νόμον στρατιωτικὰς αὐτοῦ ὑποχρεώσεις καὶ ν' ἀναδέχεται τιμητικὰς λειτουργίας κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ νόμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Προστασία τῆς πνευματικῆς
προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄρθρον 8.

Ἡ τέχνη καὶ ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ διδασκαλία αὐτῶν εἶναι ἐλεύθεραι, διατελοῦν δὲ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Κράτους, τὸ ὁποῖον συμμετέχει εἰς τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἐξάπλωσιν αὐτῶν.

Ἄρθρον 9.

Ἡ ἐκπαίδευσις διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τοῦ Κράτους καὶ ἐνεργεῖται δαπάνῃ αὐτοῦ ἢ τῶν ὁργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως.

Εἰς πάντα τὰ σχολεῖα μέσης καὶ στοιχειώδους ἐκπαίδευσως ἡ διδασκαλία ἀποσκοπεῖ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν νέων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδεολογικῶν κατευθύνσεων τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις εἶναι ~~ἐκ~~ ὅλους ὑποχρεωτική, παρέχεται δὲ δωρεὰν ὑπὸ τοῦ Κράτους. Ὁ νόμος ὁρίζει διὰ τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν τὰ ἔτη τῆς υποχρεωτικῆς φοιτήσεως τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ εἶναι ὀλιγώτερα τῶν ἑξ. Διὰ νόμου δύναται ἐπίσης νὰ καταστή ὑποχρεωτικὴ ἡ φοίτησις καὶ εἰς σχολεῖα συμπληρωματικὰ τῶν σχολείων τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσως μέχρι τοῦ δεκάτου ὀγδόου ἔτους τῆς ἡλικίας.

Ἐπιτρέπεται, κατόπιν ἀδείας τῆς Κυβερνήσεως, εἰς ἰδιώτας μὴ ἐστερημένους τῶν πολιτικῶν τῶν δικαιωμάτων καὶ εἰς νομικὰ πρόσωπα, ἢ ἰδρύσεις ἐκπαιδευτηρίων λειτουργούντων κατὰ τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους.

Ἄρθρον 10.

Ἐκαστος δύναται νὰ δημοσιεύῃ προφορικῶς, ἐγγράφως καὶ διὰ τοῦ τύπου τοὺς στοχασμούς του, τηρῶν τοὺς νόμους τοῦ Κράτους. Ὁ τύπος εἶναι ἐλεύθερος.

Ἡ λογοκρισία ὡς καὶ πᾶν ἄλλο προληπτικὸν μέτρον ἀπαγορεύεται. Ἀπαγορεύεται ὡσαύτως ἡ κατάσχες ἐφημερίδων καὶ ἄλλων ἐντύπων διατριβῶν, εἴτε πρὸ τῆς δημοσιεύσεως εἴτε μετ' αὐτήν. Ἐπιτρέπεται κατ' ἐξαιρέσιν ἡ κατάσχες μετὰ τὴν δημοσίευσιν α) κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένης περιστάσεις ἔνεκα προσβολῆς κατὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἢ ἔνεκα ἀπέμνων δημοσιευμάτων προσβαλλόντων καταφανῶς τὴν δημοσίαν αἰδῶν, β) ἔνεκα προσβολῆς τοῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως, τοῦ Διαδόχου, τῶν Συζύγων καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν, γ) ἐὰν τὸ περιεχόμενον τοῦ δημοσιεύματος κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ νόμου εἶναι φύσεως τοιαύτης ὥστε 1) νὰ ἀποκαλύπτῃ κινήσεις τῶν ἐνόπλων δυνάμεων στρατιωτικῆς σημασίας ἢ ὀχυρώσεις τῆς χώρας, 2) νὰ εἶναι προφανῶς στασιαστικοῦ περιεχομένου ἢ νὰ στρέφεται κατὰ τῆς ἐθνικῆς ἀκεραιότητος ἢ ν' ἀποτελῇ πρόκλησιν εἰς διάπραξιν ἐγκλήματος ἐσχάτης προδοσίας. Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐντὸς εἴκοσι τεσσάρων ὥρῶν ἀπὸ τῆς κατασχέσεως ὀφείλει ὁ εἰσαγγελεὺς νὰ υποβάλῃ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ δικαστικὸν συμβούλιον καὶ τοῦτο ἐντὸς ἐτέρων εἴκοσι τεσσάρων ὥρῶν ν' ἀποφανθῇ περὶ τῆς διατηρήσεως ἢ τῆς ἄρσεως τῆς κατασχέσεως, ἄλλως ἡ κατάσχες αἴρεται αὐτοδικαίως. Ἀνακοπὴ κατὰ τοῦ βουλεύματος ἐπιτρέπεται εἰς μόνον τὸν δημοσιεύσαντα τὸ κατασχεθέν. Δύναται τὸ δικαστήριον ἐν ὑποτροπῇ μετὰ τρεῖς τοῦλάχιστον καταδίκας εἰς περίπτωσιν διαπραξέως διὰ τοῦ τύπου ἀδικήματος, δι' ὃ ἐπιτρέπεται κατάσχες νὰ διατάξῃ τὴν ὀριστικήν ἢ προσωρινήν παῦσιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐντύπου καὶ εἰς βαρείας περιπτώσεις τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἀσκήσεως τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος. Ἡ παῦσις ἢ ἡ ἀπαγόρευσις ἄρχονται ἀφ' ἧς ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασις καταστή τελεσίδικος. Ἀπαγορεύεται ἡ παρ' οἰουδήποτε χρήσις

τοῦ τίτλου παυθείσης ἐφημερίδος ἐπὶ μίαν δεκαετίαν ἀπὸ τῆς ὀριστικῆς παύσεώς της. Τὰ ἀδικήματα τοῦ τύπου εἶναι αὐτόφωρα.

Ἡ ἐκδόσις ἐφημερίδων ἐπιτρέπεται μόνον εἰς πολίτας ἑλλήνας μὴ ἐστερημένους τῶν πολιτικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων.

Νόμος θέλει ὀρίζει τὸν τρόπον τῆς διὰ τοῦ τύπου ἐπανορθώσεως τῶν ἀνακριβῶν δημοσιευμάτων, ὡς ἐπίσης τὰς προϋποθέσεις καὶ τὰ προσόντα τῆς ἀσκήσεως τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος.

Ἐπιτρέπεται νὰ ληφθοῦν διὰ νόμου ἰδιαίτερα κατασταλτικὰ μέτρα πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐπικινδύνου εἰς τὸ ἥθος τῆς νεότητος φιλολογίας.

Αἱ προστατευτικαὶ τοῦ τύπου διατάξεις τοῦ παρόντος ἀρθροῦ δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν κινηματογράφων, δημοσίων θεαμάτων, φωνογραφίας, ραδιοφωνίας καὶ ἄλλων παρεμφερῶν μέσων μεταδόσεως λόγου ἢ παραστάσεως.

Ὁ,τε ἐκδότης ἐφημερίδος καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐπιληψίμου δημοσιεύματος, ἀναφερομένου εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, πλὴν τῆς κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ποινικοῦ νόμου ἐπιβαλλομένης ποινῆς, εἶναι ἀστικῶς καὶ ἀλληλεγγύως ὑπεύθυνοι εἰς πλήρη ἀνόρθωσιν πάσης προσγενομένης ζημίας καὶ εἰς ἱκανοποίησιν τοῦ παθόντος διὰ χρηματικοῦ ποσοῦ, ὀριζομένου κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ οὐδέποτε δὲ ἐλάσσονος τῶν διακοσίων μεταλλικῶν δραχμῶν.

Ἄρθρον 11.

Τὸ ἀπόρρητον τῶν ἐπιστολῶν καὶ τῆς καθ' οἷονδ' ἂν ποτε ἄλλον τρόπον ἀνταποκρίσεως εἶναι ἀπαράβιαστον.

Κατ' ἐξαιρέσιν ἐπιτρέπεται ἡ παραβίασις τοῦ ἀπορήτου πρὸς διαπίστωσιν ἀξιοποίνου πράξεως κατόπιν ἀποφάσεως δικαστικοῦ συμβουλίου κατὰ τὰ διὰ νόμου εἰδικώτερον ὀριζόμενα. Ἐν οὐδεμίᾳ ὁμῶς περιπτώσει ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις τοῦ περιεχομένου παραβίασθείσης ἐπιστολῆς ἢ ἀνταποκρίσεως διὰ σκοπὸν διάφορον τοῦ προκαλέσαντος τὴν παραβίασιν αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Προστασία τῆς προσωπικῆς
ἐλευθερίας.

Ἄρθρον 12.

Ἐν Ἑλλάδι ἀργυρώνητος ἢ δοῦλος παντὸς γένους καὶ πάσης θρησκείας εἶναι ἐλεύθερος ἀφ' ἧς πατήσῃ ἐπὶ ἑλληνικοῦ ἐδάφους.

Ἄρθρον 13.

Ἀδίκημα δὲν ὑπάρχει, οὐδὲ ποινὴ ἐπιβάλλεται, ἀνευ νόμου ἰσχύοντος πρὸ τῆς τελέσεως τῆς πράξεως. Βαρυτέρα ποινὴ οὐδέποτε ἐπιβάλλεται μετὰ τὴν τέλεσιν τῆς πράξεως.

Ἄρθρον 14.

Οὐδεὶς ἀφαιρεῖται ἄκων τοῦ παρὰ τοῦ νόμου ὀρισμένου εἰς αὐτὸν δικαστοῦ. Δικαστικαὶ ἐπιτροπαὶ καὶ ἑκτακτα δικαστήρια ὕφ' οἷονδ' ἂν ποτε ὄνομα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συσταθοῦν.

Ἄρθρον 15.

Ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία εἶναι ἀπαράβιαστος. Οὐδεὶς καταδιώκεται, συλλαμβάνεται, φυλακίζεται ἢ ἄλλως πῶς περιορίζεται, εἰ μὴ ὅποτε καὶ ὅπως ὁ νόμος ὀρίζει.

Ἄρθρον 16.

Ἐξαιρουμένου τοῦ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐγκλήματος, οὐδεὶς συλλαμβάνεται οὐδὲ φυλακίζεται ἀνευ ἡτιςδήποτε δικαστικοῦ ἐντάλματος, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ κοινοποιηθῇ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συλληψέως ἢ προφυλακίσεως. Ὁ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἢ δι' ἐντάλματος συλληψέως κρατηθεὶς προσάγεται εἰς τὸν ἀρμόδιον ἀνακριτὴν ἀνευ τινὸς ἀναβολῆς, τὸ βραδύτερον δὲ ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὥρων ἀπὸ τῆς συλληψέως καί, ἂν ἡ σύλληψις ἐγένετο ἐκτὸς τῆς ἑώρας

τοῦ ἀνακριτοῦ, ἐντὸς τοῦ ἀπολύτως ἀναγκαίου πρὸς μεταγωγὴν χρόνου. Ὁ ἀνακριτὴς ὀφείλει ἐντὸς τριῶν τὸ πολὺ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς προσαγωγῆς, εἴτε ν' ἀπολύσῃ τὸν συλληφθέντα εἴτε νὰ ἐκδώσῃ κατ' αὐτοῦ ἐνταλμα φυλακίσεως. Ἡ προθεσμία αὕτη παρατείνεται μέχρι πέντε ἡμερῶν αἰτήσῃ τοῦ προσαχθέντος ἢ ἐξ ἀνωτέρας βίας, βεβαιουμένης ἀμέσως δι' ἀποφάσεως τοῦ ἀρμοδίου δικαστικοῦ συμβουλίου.

Παρελθούσης ἀπράκτου ἐκατέρας τῶν προθεσμιῶν τούτων, πᾶς δεσμοφύλαξ ἢ ἄλλος ἐπιτετραμμένος τὴν κράτησιν τοῦ συλληφθέντος εἴτε πολιτικὸς ὑπάλληλος εἴτε στρατιωτικὸς, ὀφείλει νὰ ἀπολύσῃ αὐτὸν παραχρῆμα. Οἱ παραβάται τῶν ἀνωτέρω διατάξεων τιμωροῦνται, διωκόμενοι καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος ἐπὶ παρανόμῳ κατακρατῇ, ὑποχρεοῦνται δὲ καὶ εἰς τὴν ἀνόρθωσιν πάσης ζημίας προσγενομένης εἰς τὸν παθόντα καὶ εἰς ἱκανοποίησιν αὐτοῦ διὰ χρηματικοῦ ποσοῦ ὀριζομένου κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ, οὐδέποτε δὲ κατωτέρου τοῦ συνόλου τῶν ἡμερησίων ἀποδοχῶν τοῦ ἐνόχου δι' ἐκάστην ἡμέραν.

Εἰδικὸς νόμος ὀρίζει τοὺς ὅρους, ὑπὸ τοὺς ὁποίους παρέχεται ἡ ἀποζημίωσις ἀπὸ τὸ Κράτος εἰς ἀδίκως προφυλακισθέντας ἢ καταδικασθέντας.

Ἡ προφυλάκισις δὲν δύναται νὰ παραταθῇ ἐπὶ μὲν κακουργημάτων πέραν τῶν ἑξ μηνῶν, ἐπὶ δὲ πλημμελημάτων πέραν τῶν τεσσάρων μηνῶν, ἄνευ ἡτιςλογημένης ἀποφάσεως τοῦ ἀρμοδίου συμβουλίου τῶν ἐφετῶν, δυναμένης νὰ παρατείνῃ ἐφ' ἅπαξ τὰ ὅρια ταῦτα ἐπὶ δίμηνον εἰσέτι κατὰ τὰ εἰδικώτερον διὰ νόμου ὀριζόμενα.

Ἄρθρον 17.

Ἐπὶ πολιτικῶν ἐγκλημάτων δύναται πάντοτε τὸ συμβούλιον τῶν πλημμελειοδικῶν, αἰτήσῃ τοῦ προφυλακισθέντος, νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀπόλυσιν τούτου ἐπὶ ἐγκυήσῃ, ὀριζομένη διὰ δικαστικοῦ βουλευματος, καθ' οὗ ἐπιτρέπεται ἀνακοπή. Οὐδέποτε ἐπὶ τῶν ἐγκλημά-

των τούτων ἢ προφυλάκισις δύναται νὰ παραταθῇ πέραν τῶν τριῶν μηνῶν¹.

Ἄρθρον 18.

Ἡ κατοικία ἐκάστου εἶναι ἄσυλον. Οὐδεμία εἰσόδος εἰς αὐτὴν ἐπιτρέπεται οὐδὲ ἔρευνα ἐνεργεῖται ἐν αὐτῇ εἰ μὴ ὅταν καὶ ὅπως ὁ νόμος διατάσσει. Οἱ παραβάται τῶν διατάξεων τούτων τιμωροῦνται ἐπὶ καταχρήσει τῆς ἐξουσίας τῆς Ἀρχῆς, ὑποχρεοῦνται δὲ εἰς πλήρη ἀποζημίωσιν τοῦ παθόντος καὶ προσέτι εἰς ἱκανοποίησιν αὐτοῦ διὰ χρηματικοῦ ποσοῦ ὡς ὁ νόμος θέλει ὀρίζει.

Ἄρθρον 19.

Βάσανος² καὶ γενικὴ δήμευσις ἀπαγορεύονται. Πολιτικὸς θάνατος δὲν ἐπιβάλλεται. Ἐπίσης θανατικὴ ποινὴ ἐπὶ πολιτικῶν ἐγκλημάτων δὲν ἐπιβάλλεται, ἐκτὸς τῶν συνθέτων, ἐφ' ὧν δύναται νὰ ἐπιβληθῇ ἐάν τὸ μετὰ τοῦ πολιτικοῦ συνδεόμενον κοινὸν ἀδίκημα ἐπισύρῃ καθ' ἑαυτὸ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Προστασία τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας.

Ἄρθρον 20.

Ἐκαστος ἢ καὶ πολλοὶ ὁμοῦ ἔχουσι τὸ δικαίωμα, τηροῦντες τοὺς νόμους τοῦ Κράτους, ν' ἀναφέρωνται

¹ Ἐρμηνευτικὴ δὴλωσις : Τὸ ἄρθρον τοῦτο δὲν ἀποκλείει τὴν ἐν τῷ μέλλοντι εἰσαγωγὴν γενικῶν ἢ εἰδικῶν νόμων καταργούντων ἢ περιορίζοντων τὴν προφυλάκισιν ἢ καθιστώντων τὴν ἐπὶ ἐγγυήσῃ ἀπόλυσιν ὑποχρεωτικὴν διὰ τὸν δικαστήν. Ἐννοεῖται ἐπίσης ὅτι ἐν τῷ δευτέρῳ ἑδαφίῳ τιθεμένη τριμηνὸς κατ' ἀνώτατον ὅριον διάρκεια τῆς προφυλάκισεως περιλαμβάνει τὸ τε στάδιον τῆς ὅλης ἀνακρίσεως καὶ τὸ τῆς ἐνόπion τῶν δικαστικῶν συμβουλίων διαδικασίας ὁριστικῆς ἐκδικήσεως.

² Ἐρμηνευτικὴ δὴλωσις : Διὰ τῆς λέξεως «βάσανος» ἐννοεῖται καὶ ἡ οἰαδήποτε κάκωσις πρὸς κολασμὸν ἢ ἀνακάλυψιν ἐγκλήματος.

ἐγγράφως πρὸς τὰς ἀρχάς, ὑποχρεούμενας εἰς ταχεῖαν ἐνέργειαν καὶ ἔγγραφον ἀπάντησιν πρὸς τὸν ἀναφερόμενον, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου. Μόνον μετὰ τὴν τελικὴν ἀπόφασιν τῆς πρὸς ἡν ἡ ἀναφορὰ ἀρχῆς καὶ τῇ ἀδείᾳ ταύτης ἐπιτρέπεται ἡ ζήτησις εὐθυνῶν παρὰ τοῦ ὑποβαλόντος τὴν ἀναφορὰν διὰ παραβάσεις ἐν αὐτῇ ὑπαρχούσας.

Ἄρθρον 21.

Πάντες οἱ Ἕλληνες πολῖται ἀδιακρίτως φύλου διακρίονται νὰ μετέχουν ὑπὸ τοὺς ὅρους τοῦ νόμου εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν αἰρετῶν ὀργάνων τοῦ Κράτους καὶ τῆς τοπικῆς ἀὐτοδιοικήσεως. Ὁ χρόνος τῆς ἐνάρξεως τῆς ἀσκήσεως παρὰ τῶν γυναικῶν τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι ὀρίζεται διὰ νόμου ἐφ' ᾧ παῖς ἐκδοθησόμενος.

Μόνον πολῖται Ἕλληνες εἶναι δεκτοὶ εἰς ὅλας τὰς δημοσίας λειτουργίας πλὴν τῶν δι' εἰδικῶν νόμων εἰσαγομένων ἐξαιρέσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Προστασία τῆς οἰκονομικῆς
δραστηριότητος.

Ἄρθρον 22.

Ἡ ἐργασία, ἡ τε πνευματικὴ καὶ σωματικὴ, διατελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Κράτους μεριμνῶντος συστηματικῶς ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς καὶ ὕλικῆς ἐξυψώσεως τῶν ἐργαζομένων τάξεων, ἀστικῶν καὶ ἀγροτικῶν.

Ἄρθρον 23.

Οὐδεὶς στερεῖται τῆς ιδιοκτησίας αὐτοῦ, εἰ μὴ διὰ δημοσίαν ὠφέλειαν προσηκόντως ἀποδεδειγμένην, ὅτε καὶ ὅπως ὁ νόμος διατάσσει, πάντοτε δὲ προηγουμένης πλήρους ἀποζημιώσεως. Ἡ ἀποζημιώσις ὀρίζεται πάντοτε ὑπὸ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων. Ἐν περιπτώσει δ' ἐπείγουσῃ δύναται καὶ προσωρινῶς νὰ ὀρισθῇ δικαστικῶς, μετ' ἀκρόασιν ἢ πρόσκλησιν τοῦ δικαιοῦ-

χου, ὅστις δύναται νὰ ὑποχρεωθῇ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ, εἰς παροχὴν ἀναλόγου ἐγγυήσεως, καθ' ὃν τρόπον ὀρίσκει ὁ νόμος. Πρὸ τῆς καταβολῆς τῆς ὀριστικῆς ἢ προσωρινῆς ὀρισθείσης ἀποζημιώσεως διατηροῦνται ἀκέραια πάντα τὰ δικαιώματα τοῦ ιδιοκτήτου, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς καταλήψεως.

Εἰδικοί νόμοι κανονίζουν τὰ τῆς ιδιοκτησίας καὶ διαθέσεως τῶν μεταλλείων, ὀρυχείων, ἀρχαιολογικῶν ὁησαυρῶν, ἱαματικῶν ρεόντων καὶ ὑπογείων ὑδάτων.

Εἰδικοὶ νόμοι θέλουσι κανονίσαι ὁμοίως τὰ τῶν ἐπιτάξεων διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς, θαλάσσης καὶ ἀέρος εἰς περίπτωσιν πολέμου ἢ ἐπιστρατεύσεως, ἢ πρὸς θεραπείαν ἀμέστου κοινωνικῆς ἀνάγκης, δυναμένης νὰ θέσῃ εἰς κίνδυνον τὴν δημοσίαν τάξιν ἢ ὑγίαν¹.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

Ἀναστολὴ τῶν θεμελιωδῶν
δικαιωμάτων.

Ἄρθρον 24.

Ὁ Βασιλεὺς δύναται μετὰ πρότασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἐν περιπτώσει ἐμπολέμου καταστάσεως ἢ ἐπιστρατεύσεως ἐνεκεν ἐξωτερικῶν κινδύνων ἢ σοβαρᾶς διαταραχῆς ἢ ἀπειλῆς τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ασφαλείας τῆς χώρας ἐξ ἐσωτερικῶν κινδύνων, ν' ἀναστείλῃ διὰ βασιλικοῦ διατάγματος εἰς ὅλην ἢ εἰς μέρος τῆς Ἐπικρατείας τὴν ἰσχὺν τῶν ἄρθρων τοῦ Συντάγματος καὶ θέτων εἰς ἐφαρμογὴν τὸν ἐκάστοτε ἰσχύοντα νόμον «περὶ καταστάσεως πολιρκίας» νὰ συστήσῃ ἐξαιρετικὰ δικαστήρια. Ὁ νόμος οὗτος δὲν δύναται νὰ μεταρρυθμισθῇ κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐργασιῶν τῆς πρὸς ἐφαρμογὴν τούτου συγκαλουμένης Βουλῆς.

¹ Ἐρμηνευτικὴ δήλωσις : Ἐν τῷ ὄρφ «ιδιοκτησία» νοεῖται καὶ ἡ κινήτη τοιαύτη.

καίνιστον

5, 6, 10, 11
14, 15, 16
17, 18, 19
20, 21, 22, 23

Ἄπαντα τὰ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος ἄρθρου ληφθέντα μέτρα ἀνακοινούνται εἰς τὴν Βουλὴν ἀνυπερθέτως κατὰ τὴν πρώτην μετὰ τὴν δημοσίευσιν αὐτῶν συνεδρίασιν.

Ἐὰν ἡ λήψις τῶν μέτρων τούτων λάβῃ χώραν ἐν ἀπουσίᾳ τῆς Βουλῆς, τότε διὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλικοῦ διατάγματος ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος αὐτῶν συγκαλεῖται ἡ Βουλὴ ἐντὸς δέκα ἡμερῶν καὶ ἂν ἔλῃξεν ἡ περίοδος αὐτῆς ἢ διελύθη, ἥτις κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ἀποφασίζει τὴν διατήρησιν ἢ ἄρσιν τοῦ εἰρημένου διατάγματος.

Ἡ βουλευτικὴ ἀσυλία τοῦ 54 ἄρθρου ἰσχύει ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ βασιλικοῦ τούτου διατάγματος.

Ἡ ἰσχὺς τῶν ἀνωτέρω βασιλικῶν διαταγμάτων προκειμένου μὲν περὶ πολέμου δὲν ἐκτείνεται πέραν τῆς λήξεως αὐτοῦ, εἰς πάσας δὲ τὰς λοιπὰς περιπτώσεις αἴρεται αὐτοδικαίως μετὰ δέμηνον ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς των, ἐὰν ἐν τῷ μεταξύ δὲν παραταθῇ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ἀδείᾳ πάλιν τῆς Βουλῆς.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Μορφή καὶ βάσις τοῦ Πολιτεύματος.

Ἄρθρον 25.

Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι Βασιλευμένη Δημοκρατία. Ἀπασαί αἱ ἐξουσίαι πηγάζουν ἐκ τοῦ ἔθνους, ἀσχοῦνται δὲ καθ' ὃν τρόπον ὀρίζει τὸ Σύνταγμα.

Ὁ Βασιλεὺς δὲν ἔχει ἄλλας ἐξουσίας, εἰ μὴ ὅσας τῷ ἀπονέμουσι ρητῶς τὸ Σύνταγμα καὶ οἱ συνάδοντες πρὸς αὐτὸ ἰδιαίτεροι νόμοι.

Ἄρθρον 26.

Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βουλῆς.

Ἄρθρον 27.

Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ Βασιλέως διὰ τῶν ὑπευθύνων Ὑπουργῶν.

Ἄρθρον 28.

Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ἀσκεῖται ὑπὸ δικαστηρίων ἀνεξαρτήτων.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Γενικαὶ διατάξεις περὶ νόμων.

Ἄρθρον 29.

Οὐδεὶς νόμος ἰσχύει ἐφ' ὅσον ἀντίκειται εἰς τὸ Σύνταγμα.

Ἄρθρον 30.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ νόμου ἄρχεται μετὰ δέκα πέντε ἡμέρας ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως, ἐφ' ὅσον οὗτος δὲν ὀρίζει ἄλλως.

Εἰδικὸς νόμος θέλει καθορίσει τὰ τῆς βεβαιώσεως τῆς πραγματικῆς χρονολογίας δημοσιεύσεως τῶν νόμων.

Ἄρθρον 31.

Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς αὐθεντικῆς ἐρμηνείας ἀσαφῶν νόμων. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀσκεῖται μόνον κατόπιν γνωμοδοτήσεως τοῦ δικαστηρίου συγκρούσεων περὶ τῆς ἀσαφείας τοῦ νόμου, ἢ κατόπιν αἰτήσεως τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας ἢ τοῦ Ἀρείου Πάγου, πρὸς τὴν Βουλὴν. Κατ' οὐδεμίαν περίπτωσιν ἐρμηνευτικὸς ἢ ἀναδρομικὸς νόμος δύναται νὰ

ἐφαρμοσθῇ ὡς τοιοῦτος ἐπὶ δικῶν ἀρξαμένων πρὸ τῆς ἐν δόσεώς του.

Νόμος θέλει ὀρίσει τὴν διαδικασίαν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀρθρου τούτου.

Ἄρθρον 32.

Οὐδεμία παραχώρησις, ἀπόκτησις ἢ ἀνταλλαγή ἐθνικοῦ ἐδάφους δύναται νὰ γίνη ἄνευ νόμου. Ἐπίσης ἄνευ νόμου δὲν εἶναι δεκτὸς στρατὸς ξένος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπικράτειαν, οὐδὲ δύναται νὰ διαμεῖνῃ εἰς τὸ Κράτος ἢ νὰ διέλθῃ δι' αὐτοῦ.

Ἄρθρον 33.

Οὐδεὶς φόρος ἐπιβάλλεται οὐδ' εἰσπράττεται ἄνευ νόμου.

Ἐξαιρετικῶς ἐπὶ ἐπιβολῆς αὐξήσεως εἰσαγωγικοῦ δασμοῦ ἢ εἰσπραξίς αὐτοῦ ἐπιβάλλεται, ἂν μὴ ἄλλως ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ νομοσχεδίου, ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς εἰς τὴν Βουλὴν καταθέσεως τῆς περὶ αὐτοῦ προτάσεως νόμου, ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νόμου ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἐπιψηφίσεώς του. Ἀναδρομικὴ ἐπιβολὴ φόρου ἐπιτρέπεται μόνον διὰ νόμου ψηφισμένου διὰ πλειοψηφίας τῶν δύο τρίτων τοῦ συνόλου τῶν βουλευτῶν.

Οὐδεὶς φόρος μὴ ἀναγραφόμενος εἰς τὸν προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους ἢ τοὺς προϋπολογισμοὺς τῶν εἰδικῶν ταμείων καὶ ὑπηρεσιῶν τοὺς κυρουμένους διὰ τοῦ περὶ κυρώσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους νόμου, εἰσπράττεται ἄνευ ἐξουσιοδοτήσεως παρεχομένης καθ' ἕκαστον οἰκονομικὸν ἔτος ὡς νόμος θέλει ὀρίζει.

Τὸ ἀντικείμενον τῆς φορολογίας, ὁ φορολογικὸς συντελεστὴς καὶ αἱ ἀπαλλαγαὶ ἢ ἀφαιρέσεις δέον ἀπαραιτήτως νὰ περιέχωνται ἐν τυπικῷ νόμῳ.

Ἄρθρον 34.

Μισθός, σύνταξις, χορηγεία ἢ ἀμοιβή οὔτε ἐγγράφεται εἰς τὸν προϋπολογισμόν οὔτε παρέχεται ἄνευ νόμου.

Οὐδεμία δαπάνη εἰς βάρος τοῦ δημοσίου, τῶν ὁ-

γανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως ἢ ἄλλων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἐνεργεῖται ἄνευ νόμου.

Ἄρθρον 35.

Ἐκδοσις δανείου ἢ χάρτονομίσματος παρὰ τοῦ Κράτους δὲν ἐνεργεῖται ἄνευ νόμου.

Ἐγγύησις τοῦ Κράτους παρέχεται ἐκάστοτε διὰ νόμου.

Ἄρθρον 36.

Περιεχόμενον νόμου δύναται νὰ ἀποτελέσῃ ἡ ρύθμισις ἐνὸς μόνου ἀντικειμένου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ἀναγκαίως συνδεομένων ζητημάτων.

Νόμος περιέχων διατάξεις ἀσχετοὺς πρὸς ἀλλήλας εἶναι ἄκυρος ἐν τῷ συνόλῳ του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ καταρτισμοῦ τῆς Βουλῆς.

Ἄρθρον 37.

Ἡ Βουλὴ σύγκειται ἐκ βουλευτῶν ἐκλεγομένων κατὰ νόμον ὑπὸ τῶν ἐχόντων τὸ δικαίωμα πρὸς τοῦτο πολιτῶν δι' ἀμέσου καθολικῆς καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας. Αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ διατάσσονται καὶ ἐνεργοῦνται ταυτοχρόνως καθ' ὅλην τὴν Ἐπικράτειαν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτικῶν ἐδρῶν ἐκάστης βουλευτικῆς περιφερείας ὀρίζεται διὰ νόμου, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς. Οὐδέποτε ὅμως ὁ ὀλιγὸς ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν δύναται νὰ εἶναι ὀλιγώτερος τῶν διακοσίων οὔτε μεγαλύτερος τῶν διακοσίων πεντήκοντα.

Ἄρθρον 38.

Τὸ ἐκλογικὸν σύστημα ὀρίζεται διὰ νόμου. Ἐκλογικὸς νόμος οὐδέποτε ἐφαρμόζεται εἰς τὰς ἐκλογὰς αἵτινες ἀκολουθοῦν τὴν βουλευτικὴν περίοδον καθ' ἣν ἐψηφίσθη.

Ἄρθρον 39.

Οἱ βουλευταὶ ἐκλέγονται διὰ τέσσαρα συνεπτὰ ἔτη, ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῶν γενικῶν ἐκλογῶν. Ἄμα

τῇ λήξει τῆς τετραετοῦς περιόδου διατάσσεται ἡ ἐνεργεια γενικῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν ἐντὸς τεσσαράκοντα πέντε ἡμερῶν, ἐντὸς δὲ ἐνὸς μηνὸς ἀπὸ τῶν ἐκλογῶν συγκαλεῖται ἡ Βουλὴ. Ἐδραὶ βουλευτικαὶ κενούμεναι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου πληροῦνται δι' ἀναπληρωματικῆς ἐκλογῆς, πλὴν ἂν κατ' ἄλλον τρόπον ὁ νόμος ὀρίζει.

Ἀναπληρωματικὴ ἐκλογὴ, ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπεται τοιαύτη, κατὰ τὸν ἐκλογικὸν νόμον, δὲν ἐνεργεῖται κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς περιόδου, ἐκτὸς ἐὰν ὁ ἀριθμὸς τῶν κενῶν βουλευτικῶν ἐδρῶν ὑπερβῇ τὸ τέταρτον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ.

Ἄρθρον 40.

Ὅπως ἐκλεγῇ εἰς βουλευτὴς ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι Ἕλλην, νὰ ἔχῃ συμπληρώσει τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ νὰ ἔχῃ τὴν ἱκανότητα τοῦ ἐκλέγειν.

Βουλευτὴς στερηθεὶς τῶν προσόντων τούτων ἐκπίπτει αὐτοδικαίως τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος. Ἐγειρομένων περὶ τούτου ἀμφισβητήσεων ἀποφασίζει ἡ Βουλὴ.

Ἄρθρον 41.

Ἐμμισθοὶ δημόσιοι ὑπάλληλοι, στρατιωτικοὶ ἐν ἐνεργείᾳ, δήμαρχοι καὶ πρόεδροι κοινοτήτων, συμβολαιογράφοι καὶ φύλακες μεταγραφῶν καὶ ὑποθηκῶν ὡς καὶ ὑπάλληλοι νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου καὶ τὰ μέλη τῶν διοικητικῶν αὐτῶν συμβουλίων ἢ πρόεδροι τῶν ὀργανισμῶν δημοσίου δικαίου, δὲν δύναται νὰ ἐκλεγοῦν βουλευταὶ οὐδὲ ν' ἀνακηρυχθοῦν ὑποψήφιοι ἐὰν δὲν παραιτηθοῦν πρὸ τῆς ἀνακηρύξεως τῶν ὑποψηφίων.

Ἡ παραιτήσις αὐτῶν συντελεῖται διὰ τῆς ἐγγράφου ὑποβολῆς τῆς ἢ δὲ ἐπάνοδός των εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ἐξ' ἧς παρητήθησαν, ἀπαγορεύεται πρὸ τῆς παρόδου ἔτους ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς.

Ἀξιοματικῶς ὅμως τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς, θαλάσσης καὶ ἀέρος, παραιτηθέντες τοῦ ἀξιώματός των ἵνα

ἐκλεγοῦν βουλευταί, δὲν δύναται νὰ ἐπανέλθουν πλέον εἰς τὸ στράτευμα οὔτε διὰ νόμου.

Οἱ ἔμμισθοι δημόσιοι ὑπάλληλοι¹ καὶ οἱ στρατιωτικοὶ δὲν δύναται νὰ ἐκλεγοῦν βουλευταὶ οὐδὲ ν' ἀναγνωρισθοῦν ὑποψήφιοι, εἰς τὴν ἐκλογικὴν περιφέρειαν εἰς τὴν ὁποίαν ὑπηρετήσαν κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἐκλογῆς των διετίαν.

Ἄρθρον 42.

Ἡ ἐξέλεξις καὶ ἐκδίκασις τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν, κατὰ τοῦ κύρους τῶν ὁποίων ἐγείρονται ἐνστάσεις, ἀναφερόμεναι εἴτε εἰς ἐκλογικὰς παραβάσεις εἴτε εἰς ἐλλείψεις προσόντων, ἀνατίθενται εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας κατὰ τὸ ἄρθρον 17.1 τοῦ παρόντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ συγκροτήσεως τῆς Βουλῆς.

Ἄρθρον 43.

Οἱ βουλευταὶ ἀντιπροσωπεύουν τὸ ἔθνος καὶ ὄχι μόνον τὴν ἐκλογικὴν περιφέρειαν εἰς τὴν ὁποίαν ἐκλέγονται.

Ἄρθρον 44.

Οἱ βουλευταὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν καθηκόντων αὐτῶν ὀμνύουν ἐν τῷ μεγάρῳ τῆς Βουλῆς καὶ εἰς δημοσίαν συνεδρίαν τὸν ἐξῆς ὅρκον.

«Ὀμνύω εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος νὰ φυλάξω πίστιν εἰς τὴν πατρίδα καὶ εἰς τὸν Συνταγματικὸν Βασιλέα, ὑπακοὴν εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους καὶ νὰ ἐκπληρώσω εὐσυνειδήτως τὰν καθήκοντά μου».

Ἀλλόθρησκοι βουλευταὶ ἀντὶ τῆς ἐπικλήσεως «Ὀμνύω εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος» ὀρκίζονται κατὰ τὸν τύπον τῆς ἰδίας αὐτῶν θρησκείας.

¹ Ἐρμηνεύσεις: Ὡς ἔμμισθοι δημόσιοι ὑπάλληλοι νοῦνται, ὡς εἰκόσ, καὶ οἱ ὑπηρεσιακοὶ Γενικοὶ Διοικηταί, οἱ παρ' αὐτοῖς Γενικοὶ Γραμματεῖς, οἱ Νομάρχαι καὶ οἱ Ἐπαρχοί.

Ἄρθρον 45.

Ἡ Βουλὴ ἐκλέγει ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κατὰ τὴν ἐναρξιν ἐκάστης τακτικῆς βουλευτικῆς συνόδου τὸν Πρόεδρον, τοὺς Ἀντιπροέδρους καὶ τοὺς Γραμματεῖς αὐτῆς. Διὰ τὴν προβῆ εἰς τὴν ἐκλογὴν ταύτην ἀπαιτεῖται ἡ παρουσία τῶν ἑνδεκα εἰκοστῶν τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς. Ἄν αὕτη δὲν ἐπιτευχθῇ, ἐπαναλαμβάνεται ἡ ψηφοφορία, ὁπότε ἀρκοῦν πρὸς ἐκλογὴν τὰ τέσσαρα πέμπτα τοῦ κατωτάτου ὁρίου τῆς ἀπαρτίας.

Ἡ τελευταία πλειοψηφία ἀρκεῖ πρὸς ἐκλογὴν τῶν Ἀντιπροέδρων καὶ Γραμματέων.

Ἄρθρον 46.

Ἡ Βουλὴ διὰ κανονισμοῦ, ἔχοντος ἰσχὺν νόμου, ὁρίζει τὸν τρόπον, καθ' ὃν θέλει ἐνασκή τὰ ἔργα αὐτῆς, καὶ ρυθμίζει τὰ ἀφροῶντα τὸ προσωπικὸν καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν γραφείων καὶ τῆς βιβλιοθήκης αὐτῆς.

Ὁ Κανονισμὸς συζητεῖται καὶ ψηφίζεται εἰς δύο συνεδριάσεις ἀπεχούσας ἀλλήλων δύο τουλάχιστον ἡμέρας.

Ὁ Προϋπολογισμὸς τῆς Βουλῆς εἰσάγεται καὶ ἐκτελεῖται ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτῆς συμφώνως πρὸς τὸν κανονισμόν¹.

Ἄρθρον 47.

Ἡ Βουλὴ συνιστᾷ εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστης συνόδου εἰδικὰς ἐπιτροπὰς ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς, κατ' ἀναλογίαν τῶν κομμάτων πρὸς ἐξέτασιν καὶ ἐπεξεργασίαν τῶν εἰς αὐτὴν ὑποβαλλομένων νομοσχεδίων καὶ ἀναφορῶν.

¹ Ἐρμηνεύσεις. Ἡ ἀληθὴς ἔννοια τῆς α' παραγράφου εἶναι ὅτι «ὁ Κανονισμὸς τῆς Βουλῆς, ἔχων ἰσχὺν νόμου, δὲν δύναται νὰ τροποποιηθῇ δι' ἄλλον νόμον εἰμὴ διὰ τὸν Κανονισμόν». Ἡ δὲ ἀληθὴς ἔννοια τῆς γ' παραγράφου τοῦ ἰδίου ἁρθρου εἶναι ὅτι «ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς περιβάλλεται καθήκοντα καὶ ἀρμοδιότητα διατάκτου καὶ δικαιοῦνται νὰ ἐντέλλεται πληρωμὰς συμφώνως πρὸς τοὺς ἰσχύοντας νόμους, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντιτίθενται εἰς τὸν Κανονισμόν τῆς Βουλῆς, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν τῷ ἐγκεκριμένῳ Προϋπολογισμῷ τῆς Βουλῆς ἀναγραφόμενων πιστώσεων».

Ὁ Κανονισμὸς τῆς Βουλῆς ὁρίζει τὰς λεπτομερείας τῆς συστάσεως καὶ λειτουργίας τῶν ἐπιτροπῶν τούτων, τῶν ὁποίων αἱ ἀποφαι εἰσὶν τίθενται ὑποχρεωτικῶς ὑπὸ τὴν ψῆφον τῆς Βουλῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Δικαιώματα καὶ καθήκοντα
τῶν Βουλευτῶν

Ἄρθρον 48.

Τὰ καθήκοντα τοῦ βουλευτοῦ εἶναι ἀσυμβίβαστα πρὸς τὰ ἔργα τοῦ διευθυντοῦ ἢ ἄλλου διοικητικοῦ ἀντιπροσώπου ἢ διοικητικοῦ ἢ νομικοῦ συμβούλου καὶ ὑπαλλήλου ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν ἢ ἐπιχειρήσεων ἢ νομικῶν προσώπων ἰδιωτικοῦ δικαίου ἀπολαύοντων εἰδικῶν προνομίων ἢ τακτικῶν ἐπιχορηγήσεων δυνάμει εἰδικῶν νόμων ἢ ἐχόντων ἀναλάβει κρατικὰς προμηθείας πρὸς τὸ δημόσιον ἢ ἐργολαβικὰς ἐκτελέσεις δημοσίων ἔργων. Οἱ διατελοῦντες εἰς τινὰ τῶν κατηγοριῶν τούτων ὀφείλουν ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐπικυρώσεως τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν νὰ δηλώσουν ἐπιλογὴν μεταξὺ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος καὶ τῶν ὡς ἄνω ἔργων.

Ἐν παραλείψει τῆς τοιαύτης δηλώσεως ἐκπίπτουν αὐτοδικαίως τοῦ ἀξιώματος τοῦ βουλευτοῦ.

Βουλευταὶ τελοῦντες ἐν οἰαδήποτε διαρκεί στήσει μὲ οἰκονομικοὺς ὁργανισμοὺς ὀφείλουν νὰ δηλώσουν τοῦτο εἰς τὸ Προεδρεῖον τῆς Βουλῆς, ἐὰν μὲν ἡ στήσις αὕτη προὔπηρχε τῆς ἐκλογῆς των, ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐπικυρώσεως αὐτῆς, ἐὰν δὲ ἐδημιουργήθη μετ' αὐτήν, ἐντὸς δέκα ἡμερῶν, ἀφ' ἧς ἐγεννήθη αὕτη. Πίναξ τῶν τοιούτων δηλώσεων δέον ν' ἀναρτᾶται εἰς ἐμφανὲς μέρος ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν συνεδριάσεων.

Βουλευταὶ ἔχοντες ἄμεσον ἢ ἔμμεσον οἰκονομικὸν ἐνδιαφέρον ἐπὶ ζητήματος συζητουμένου ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ὀφείλουν νὰ ὑποβάλλουν πρὸ πάσης συζητήσεως σχετικὴν δήλωσιν εἰς τὸ Προεδρεῖον τῆς Βουλῆς ὅπερ ὀφείλει νὰ τὴν ἀνακοινώσῃ εἰς αὐτήν.

Νόμος δύναται νὰ καθιερώσῃ τὸ ἀσυμβίβαστον τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος καὶ πρὸς ἕτερα ἔργα.

Πᾶσα περὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἐδαφίων α—ε τοῦ ρόντος ἄρθρου ἀμφισβήτησις λύεται δι' ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς.

Βουλευταὶ ἀποδεχόμενοι οἰοδήποτε τῶν ἐν ἄρθρῳ ἀναφερομένων ἔργων ἢ καθηκόντων ἐκπίπτουν αὐτοδικαίως τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος¹.

Ἄρθρον 49.

Βουλευταὶ δὲν δύνανται νὰ ἐνοικιάζουσι ἀγροτικὰ κτήματα τοῦ δημοσίου ἢ νὰ ἀναλαμβάνουσι κρατικὰς προμηθείας ἢ ἐργολαβικὰς ἐκτελέσεις δημοσίων ἔργων ἢ ἐνοικιάσεις δημοσίων φόρων ἢ νὰ δέχονται παραχωρήσεις ἐπὶ δημοσίων κτημάτων. Ἡ παράβασις τῶν ἀνωτέρω διατάξεων ἐπιφέρει ἐκπτώσιν ἀπὸ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος καὶ ἀκυρότητα τῆς πράξεως.

Αἱ ἀνωτέρω πράξεις εἶναι ἄκυροι καὶ ὅταν γίνωνται καὶ ὑπὸ ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν ἢ ἐπιχειρήσεων εἰς τὰς ἑποίας ἔργα διευθυντοῦ ἢ διοικητικοῦ ἢ νομικοῦ συμβούλου ἢ ὑπαλλήλου ἐκτελεῖ βουλευτὴς ἢ εἶναι ὁμόρρυθμος ἢ ἑτερόρρυθμος ἐταῖρος αὐτῶν.

Ἄρθρον 50.

Βουλευταὶ δὲν δύνανται ν' ἀσχοῦν τὰ ἔργα τοῦ δικηγόρου ἐνώπιον τῶν μονομελῶν δικαστηρίων, τῶν πλημμελειοδικείων καὶ τῶν πρωτοβαθμίων φορολογικῶν ἐπιτροπῶν.

Ἄρθρον 51.

Οἱ βουλευταὶ λαμβάνουν ἀπὸ τὸ δημόσιον ταμεῖον ἀποζημιώσιν ὀριζομένην ἐκάστοτε διὰ νόμου καὶ ἔχουν δικαίωμα ἐλευθέρας κυκλοφορίας εἰς τὰς σιδηροδρομικάς, τροχιοδρομικάς, ἀεροπορικάς καὶ δι' αὐτοκινή-

¹ Ἐρμην. δ. ἡ λ. ω. σ. ι. ς: Ἡ ἐννοία τοῦ ὅρου «ἐντὸς ὁκτώ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐπικυρώσεως» εἶναι ὅτι ἡ βουλευτικὴ ἐκλογή καθίσταται ὀριστικὴ εἴτε παρελθούσης ἀπράκτου τῆς πρὸς ἐνστάσιν κατ' αὐτῆς προθεσμίας εἴτε ἐν περιπτώσει ὑποβολῆς ἐνστάσεως κατ' αὐτῆς, ἀπορριφθεῖσης τῆς ἐνστάσεως.

των δημοσίας χρήσεως συγκοινωνίας καθὼς καὶ εἰς τὰ ὑπὸ Ἑλληνικὴν Σημαίαν ἢ τοὺς Ἕλληνας πλοιοκτῆτας ἀνήκοντα πλοῖα. Οἱ βουλευταὶ ἀπολαμβάνουσι τηλεφωνικῆς ἀτελείας δι' ἀστικὰς γραμμάς.

Αἱ ἀποδοχαὶ τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς εἶναι ἴσαι πρὸς τὰς ἀποδοχὰς τοῦ Προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀπονέμονται δὲ εἰς αὐτὸν τιμαὶ Προέδρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου¹.

Ἄρθρον 52.

Ἐν ἀπουσίᾳ βουλευτοῦ ἐπὶ πλείονας τῶν πέντε συνεδριάσεων κατὰ μῆνα ἄνευ ἀδείας τῆς Βουλῆς καὶ ἐν τακτικῇ ἢ ἐκτάκτῃ συνόδῳ κρατοῦνται ἐκ τῆς ἀποζημιώσεως τοῦ προηγουμένου ἄρθρου τὸ εἰκοστὸν τῆς μηνιαίας ἀποζημιώσεως δι' ἐκάστην ἀπουσίαν.

Ἄρθρον 53.

Βουλευτὴς δὲν καταδιώκεται οὐδ' ὅπωςδήποτε ἐξετάζεται ἕνεκα γνώμης, ἢ ψήφου, τὴν ὁποίαν ἔδωκε κατὰ τὴν ἀσκήσιν τῶν βουλευτικῶν καθηκόντων του, ἢ ἕνεκα δημοσιεύσεως ταύτης.

Ὁ βουλευτὴς δὲν ὑποχρεοῦται εἰς μαρτυρίαν περὶ πληροφοριῶν ἐμπιστευθεισῶν εἰς αὐτὸν ἢ ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν καθηκόντων του οὔτε περὶ τῶν παρσχόντων αὐτὰς προσώπων².

Ἄρθρον 54.

Βουλευτὴς διαρκούσης τῆς βουλευτικῆς περιόδου δὲν καταδιώκεται οὐδὲ συλλαμβάνεται ἢ φυλακίζεται ἄνευ ἀδείας τῆς Βουλῆς. Τοιαύτη ἀδεία δὲν ἀπαιτεῖται εἰς τὰ ἐπ' αὐτοφώρῳ κακούργηματα. Εἰς τὴν ἐκπτώσιν ὅμως αὐτὴν ἡ Βουλὴ εἰδοποιουμένη ἀμέσως ἀποφασίζει περὶ παροχῆς ἢ μὴ ἀδείας πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς καταδιώξεως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου.

¹ Ἐρμην. ν. ε. τ. ι. κ. ἢ δ. ἡ λ. ω. σ. ι. ς: Τὸ πρόβλημα ἐναντι τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἔχει ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς.

² Ἐρμην. ν. ε. τ. ι. κ. ἢ δ. ἡ λ. ω. σ. ι. ς: Ἡ ἐννοία τοῦ ἐδαφίου α' εἶναι ὅτι τοῦτο ἀφορᾷ καὶ πάντα κατὰ νόμον ὑπεύθυνον τῆς δημοσιεύσεως.

δου. Ἐπίσης δὲν καταδιώκεται οὐδὲ συλλαμβάνεται ἢ φυλακίζεται ὁ βουλευτὴς ἐπὶ τεσσαράκοντα πέντε ἡμέρας μετὰ τὴν λήξιν τῆς περιόδου, ἐξαιρουμένων τῶν ἐπ' αὐτοφώρῳ κακουργημάτων. Ἐὰν βουλευτὴς ~~τυχῇ διατελῶν ἐν φυλακίσει~~, ἀπολύεται ἀνυπερθέτως τέσσαρας ἐβδομάδας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς βουλευτικῆς περιόδου. Διὰ τὴν συνέχισιν τῆς φυλακίσεως ἀπαιτεῖται ἀδεία τῆς Βουλῆς.

Ἡ Βουλὴ ὑποχρεοῦται ν' ἀποφασίσῃ περὶ παροχῆς ἢ μὴ τῆς κατὰ πάσας τὰς ἀνωτέρω περιπτώσεις ἀπαιτουμένης ἀδείας ἐντὸς τριμήνου ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς εἰς αὐτὴν τῆς αἰτήσεως, μὴ συμπεριλαμβανομένου τοῦ χρόνου τῶν διακοπῶν. Παρερχομένης ἀπράκτου τῆς προθεσμίας ταύτης, αἴρεται ἡ βουλευτικὴ ἀσυλία.

Ἄρθρον 55.

Ἡ ἀπὸ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος παραίτησις, εἶναι δικαίωμα τοῦ βουλευτοῦ καὶ θεωρεῖται τετελεσμένη ἅμα τῇ ὑποβολῇ τῆς σχετικῆς ἐγγράφου δηλώσεως εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῆς λειτουργίας τῆς Βουλῆς.

Ἄρθρον 56.

Ἡ Βουλὴ συνεδριάζει ἐν ὁλομελείᾳ καὶ εἰς τμήματα.

Ἡ Βουλὴ (ὁλομέλεια καὶ τμήματα) συνέρχεται αὐτοδικαίως κατ' ἔτος εἰς τακτικὴν σύνοδον τὴν δεκάτην πέμπτην Ὀκτωβρίου, ἐκτὸς ἂν ὁ Βασιλεὺς συγκαλέσῃ αὐτὴν ἐνωρίτερον.

Ἡ διάρκεια τῆς τακτικῆς συνόδου δὲν δύναται νὰ εἶναι βραχυτέρα τῶν τεσσάρων μηνῶν, εἰς οὓς δὲν ὑπολογίζεται ὁ χρόνος τῆς ἀναστολῆς ἢ τῆς πέραν τῶν ὀκτῶ ἡμερῶν διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν.

Ἄρθρον 57.

Ἐν ὁλομελείᾳ τῆς Βουλῆς ἀσχεῖται ὁ Κοινοβουλευτικὸς ἔλεγχος τῆς Κυβερνήσεως καὶ συζητοῦνται καὶ

ψηφίζονται: τὰ νομοσχέδια περὶ ἐκλογῆς βουλευτῶν, περὶ κυρώσεως διεθνῶν συμβάσεων καὶ παραχωρήσεων, περὶ κυρώσεως δικαστικῶν καὶ διοικητικῶν κωδίκων, περὶ κυρώσεως παραχωρήσεων ἢ οἰωνοδήποτε συμβάσεων μεταξύ δημοσίου καὶ ἰδιωτῶν, ὡς καὶ σχέδια τῶν ἐφ' ἅπαξ κατὰ τὸ Σύνταγμα ἐκδοθησομένων νόμων, ὁ προϋπολογισμὸς καὶ ὁ ἀπολογισμὸς καὶ τὰ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἢ δυνάμει ἀποφάσεως τῶν τμημάτων ἢ τῇ αἰτήσῃ τοῦ ἐνὸς τρίτου τῶν βουλευτῶν, εἰς αὐτὴν παραπεμφθέντα νομοσχέδια.

Εἰς τὰ τμήματα ὑποβάλλονται καὶ ψηφίζονται ὑπ' αὐτῶν πάντα τὰ λοιπὰ νομοσχέδια.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν τμημάτων καὶ ἡ καθ' ἕλην ἀρμοδιότης αὐτῶν ρυθμίζεται ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς.

Ἄρθρον 58.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διακοπῶν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς καταρτίζεται τμήμα διακοπῶν, ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ τετάρτου τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν καὶ κατ' ἀνόλογον συμμετοχὴν βουλευτῶν ἐξ ὅλων τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 57 τμημάτων, ὅπερ ψηφίζει τὰ εἰς αὐτὸ διαρκούσης τῆς διακοπῆς ὑποβαλλόμενα νομοσχέδια, κατ' ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τοῦ ~~ἁρθρου~~ *αὐτοῦ*.

Ἄρθρον 59.

Τὸ δικαίωμα τῆς προτάσεως τῶν νόμων ἀνήκει εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὸν Βασιλέα ὅστις ἐνασκει τοῦτο διὰ τῶν Ὑπουργῶν.

Ἄρθρον 60.

Πᾶν νομοσχέδιον συνοδεύεται ὑποχρεωτικῶς ὑπὸ αἰτιολογικῆς ἐκθέσεως τοῦ ὑποβαλόντος αὐτὸ καὶ ὑπὸ ἐκθέσεως τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας περὶ τῆς νομοτεχνικῆς διατυπώσεώς του καὶ τῆς σχέσεώς του πρὸς τὴν λοιπὴν νομοθεσίαν.

Νομοσχέδιον σκοποῦν τὴν τροποποίησιν διατάξεων προηγουμένου νόμου δὲν εἰσάγεται πρὸς συζήτησιν, ἐὰν εἰς μὲν τὴν αἰτιολογικὴν ἐκθεσιν δὲν καταχωρίζεται ὁλόκληρον τὸ κείμενον τῆς τροποποιουμένης διατάξεως, εἰς δὲ τὸ κείμενον τοῦ νομοσχεδίου ὁλόκληρος ἡ

νέα διάταξις ὡς διαμορφώνεται μετὰ τὴν τροποποίησιν.

Ἡ ἐπιψήφισις δικαστικῶν ἢ διοικητικῶν κωδίκων, τοὺς ὁποίους συνέταξαν εἰδικαὶ ἐπιτροπαὶ συσταθεῖσαι δι' εἰδικῶν νόμων, δύναται νὰ γίνῃ δι' ἰδιαίτερου νόμου κυροῦντος τοὺς εἰρημένους κώδικας ἐν τῷ συνόλῳ τῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δύναται νὰ γίνῃ ἡ ἐν ὅλῳ ἐπαναφορὰ καταργηθέντων νόμων πλὴν τῶν φορολογικῶν.

Ἄρθρον 61.

Οὐδὲν νομοσχέδιον ἢ τροπολογία ἢ προσθήκη ἐπαγομένη εἰς βάρος τοῦ δημοσίου, τῶν ὁργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, ἢ ἄλλων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου δαπάνας ἢ ἐλάττωσιν ἐσόδων ἢ περιουσίας αὐτῶν ἢ μισθοδοσίαν ἢ σύνταξιν ἢ ἐν γένει ὄφελος προσώπου προέρχεται ἐκ τῆς Βουλῆς.

Προσέτι τὸ νομοσχέδιον τοῦτο ἐφ' ὅσον μὲν υποβάλλεται ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν δὲν εἰσάγεται πρὸς συζήτησιν, ἐὰν δὲν συνοδεύεται ὑπὸ ἐκθέσεως τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Δημοσίου Λογιστικοῦ καθορίζουσας τὴν τυχόν συνεπαγομένην δαπάνην ἢ ἐλάττωσιν, ἐφ' ὅσον δὲ υποβάλλεται ὑπὸ τῆς Βουλῆς πρὸ πάσης συζήτησεως διαβιβάζεται εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Δημοσίου Λογιστικοῦ υποχρεουμένην νὰ υποβάλλῃ τὴν σχετικὴν ἐκθεσιν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν. Παρερχομένης ἀπράκτου τῆς προθεσμίας ταύτης εἰσάγεται καὶ ἄνευ αἰτῆς.

Ἐφ' ὅσον ἐκ τῆς ἐκθέσεως τῆς Γεν. Διευθύνσεως Δημοσίου Λογιστικοῦ προκύπτει δαπάνη ἢ ἐλάττωσις ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ, τὸ νομοσχέδιον πρέπει νὰ συνοδεύεται καὶ ὑπὸ ἐκθέσεως περὶ τοῦ τρόπου τῆς καλύψεως τῆς υπογεγραμμένης ὑπὸ πάντων τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργῶν καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Νομοσχέδια, δι' ὧν ἐπιβάλλονται τοπικοὶ ἢ εἰδικοὶ φόροι ὑπὲρ ὁργανισμῶν ἢ νομικῶν προσώπων δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου δεόν νὰ προσυπογράφονται καὶ ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν.

Νομοσχέδια σκοποῦντα τὴν τροποποίησιν τῶν

περὶ συντάξεων νόμων ἢ ἀπονομῆν συντάξεως ὡς καὶ τὴν ἀναγνώρισιν ὑπηρεσίας ὡς παρεχούσης τοιοῦτον δικαίωμα, υποβάλλονται μόνον ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, προκειμένου δὲ περὶ συντάξεων αἰτίνες βαρύνουσιν τὸν προϋπολογισμόν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Ἄρθρον 62.

Οὐδὲν νομοσχέδιον γίνεται δεκτὸν ὑπὸ τῆς ὁλομέλειας μὲν τῆς Βουλῆς ἐὰν δὲν συζητηθῇ καὶ ψηφισθῇ ὑπὸ αὐτῆς, δις καὶ εἰς δύο διαφόρους συνεδριάσεις ἀπεχούσας ἀλλήλων δύο τοῦλάχιστον ἡμέρας κατ' ἀρχὴν καὶ ἄρθρον κατὰ τὴν πρώτην συζήτησιν, κατ' ἄρθρον δὲ καὶ σύνολον κατὰ τὴν δευτέραν, ὑπὸ τοῦ οἰκείου δὲ τμήματος, ἐὰν δὲν συζητηθῇ καὶ ψηφισθῇ κατ' ἀρχὴν, ἄρθρον καὶ σύνολον εἰς μίαν ἡμέραν, γενομένων δὲ δεκτῶν τροπολογιῶν, ἐὰν δὲν συζητηθῇ καὶ ψηφισθῇ καὶ εἰς δευτέραν συνεδρίᾳσιν ἀπέχουσιν τῆς πρώτης δύο τοῦλάχιστον ἡμέρας. Εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις δύναται ἡ ὁλομέλεια νὰ περιορίσῃ τὴν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν ἁρθρῶν ἐνώπιόν της συζήτησιν εἰς μίαν ἡμέραν.

Ἄρθρον 63.

Ἡ Βουλὴ (ὁλομέλεια καὶ τμήματα) συνεδριάζει ἐν τῷ βουλευτηρίῳ δημοσίᾳ, δύναται ὅμως νὰ συνεδριάσῃ καὶ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν κατ' αἴτησιν δέκα βουλευτῶν, ἂν τοῦτο ἀποφασισθῇ εἰς μυστικὴν συνεδρίᾳσιν κατὰ πλειοψηφίαν. Μετὰ ταῦτα ἀποφασίζεται ἂν ἡ περὶ τοῦ θέματος συζήτησις πρέπει νὰ ἐπαναληφθῇ καὶ εἰς δημοσίαν συνεδρίαν.

Ἄρθρον 64.

Ἡ Βουλὴ δὲν δύναται νὰ συζητήσῃ ἄνευ τῆς παρουσίας τοῦλάχιστον τοῦ ἐνὸς τετάρτου τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς, μηδὲ νὰ ἀποφασίῃ τι ἄνευ ἀπολύτου πλειοψηφίας τῶν παρόντων μελῶν, ἥτις ὅμως οὐδέποτε δύναται νὰ εἶναι μικροτέρα τοῦ κατωτά-

in L. 3/5

του όριου τής άπαρτίας. Έν περιπτώσει ίσοψηφίας ή πρότασις άπορρίπτεται ¹.

Άρθρον 65.

Νομοσχέδιον άπορριφθέν υπό του έτέρου τών παραγόντων τής νομοθετικής έξουσίας δέν εισάγεται εις τήν αύτήν βουλευτικήν σύνοδον.

Άρθρον 66.

Όλα τά έσοδα και έξοδα του Κράτους αναγράφονται εις τόν προϋπολογισμόν και τόν άπολογισμόν, πλην τών δι' ειδικών νόμων εισαγομένων ειδικών έξαιρέσεων.

Τοιοῦτοι ειδικοὶ νόμοι προτείνονται παρά μόνον του Υπουργού τών Οικονομικῶν ή από κοινού μετ' αυτού, καθορίζουν δέ άπαραιτήτως τας γενικὰς αρχὰς διοικήσεως και λογιστικού τών άποχωριζομένων έσόδων και έξόδων.

Η επί τή προτάσει του Υπουργού τών Οικονομικῶν ή από κοινού μετ' αυτού έκδοσις τοιούτων νόμων μνημονεύεται ρητῶς εις αυτούς καθ' όν τύπον νόμος θέλει όρίσει.

Ειδικός πίναξ τών έκτός του προϋπολογισμού έσόδων και έξόδων υποβάλλεται εις τήν Βουλήν μετά του προϋπολογισμού ως ό νόμος όρίζει.

Άρθρον 67.

Κατά τήν έτησίαν τακτικήν σύνοδον ή Βουλή ψηφίζει διά τὸ επόμενον οικονομικόν έτος τόν προϋπολογισμόν και αποφασίζει επί του άπολογισμού.

Ο προϋπολογισμός υποβάλλεται εις τήν Βουλήν δύο τουλάχιστον μήνας πρό τής έναρξεως του οικονομικού έτους, αφού δέ έξετασθῇ υπό ειδικῆς επιτροπῆς βουλευτῶν ψηφίζεται κατά κεφάλαια και άρθρα και τμήματα όριζόμενα υπό του κανονισμού τής Βουλῆς και εις τέσσαρας διαφόρους ήμέρας.

Κατά τήν ψήφισιν του προϋπολογισμού ή Βουλή

¹ Ε ρ μ η ν. δ ή λ ω σ ι ς : Η άληθής έννοια του άρθρου 64 είναι ότι απόφασις θεωρεΐται και ό τεματισμός τής συζητήσεως.

καθορίζει τὰ κεφάλαια και άρθρα μεταξύ τών όποιων επιτρέπονται μεταφοραί πιστώσεων.

Εάν δέν επιτευχθῇ ή έγκαιρος ψήφισις του υποβληθέντος προϋπολογισμού, επιτρέπεται δι' ειδικού νόμου, ή προσωρινή διοίκησις τών έσόδων και έξόδων του Κράτους, εντός περιόδου και όρίων υπό του νόμου τούτου όριζομένων. Η τοιαύτη δέ προσωρινή διοίκησις δέν δύναται έν πάσει περιπτώσει νά υπερβῇ τούς πρώτους εξ μήνας του οικονομικού έτους.

Εάν ένεκεν άπουσίας τής Βουλῆς δέν καθίσταται δυνατή ή ψήφισις του προϋπολογισμού ή ή έκδοσις του κατά τήν παράγραφον 4 ειδικού νόμου, παρατείνεται διά βασιλικού διατάγματος έκδιδομένου προτάσει του Υπουργικού Συμβουλίου, ή ισχύς του προϋπολογισμού του λήγοντος οικονομικού έτους, άλλ' ουχι πέραν τών τεσσάρων μηνών.

Εντός έτους τὸ βραδύτερον, από τής λήξεως του οικον. έτους υποβάλλεται εις τήν Βουλήν ό άπολογισμός και ό γενικός ίσολογισμός του έτους τούτου. Ο άπολογισμός και ό γενικός ίσολογισμός εξετάζονται υπό ειδικῆς επιτροπῆς βουλευτῶν και ψηφίζονται κατὰ τὰ έν τῷ Κανονισμῷ τής Βουλῆς όριζόμενα. Ο γενικός ίσολογισμός εμφανίζει τήν κατά τήν λήξιν έκάστου οικονομικού έτους κατάστασιν του δημοσίου ταμείου ως και τήν περιουσίαν του Κράτους καθ' ἃ θέλει όρίσει ό νόμος.

Άρθρον 68.

Η Βουλή δικαιούται ν' απαιτῇ τήν ένώπιον αὐτῆς παρουσίαν του Προέδρου τής Κυβερνήσεως και τών Υπουργῶν.

Άρθρον 69.

Οὔδεις αυτόκλητος εμφανίζεται ένώπιον τής Βουλῆς διά ν' αναφέρῃ τι προφορικῶς ή έγγραφως. Αναφοραί ὅμως παρουσιάζονται διά τινος βουλευτου ή παραδίδονται εις τὸ γραφεῖον αὐτῆς.

Η Βουλή έχει τὸ δικαίωμα ν' αποστέλλῃ τὰς διευθυνομένας πρός αὐτήν αναφοράς εις τούς Υπουργούς

αὐτῶν
Ιστορία

οἷτινες εἶναι ὑπόχρεοι νὰ δίδουν διασαφήσεις ὡσάκις ζητηθοῦν.

Ἄρθρον 70.

Ἡ Βουλὴ δικαιούται, ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ δὲ τοῦ ἐνὸς τρίτου τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς ὑποχρεοῦται, νὰ διορίζῃ ἐξεταστικὰς τῶν πραγμάτων ἐπιτροπὰς κατ' ἀναλογίαν τῶν κομμάτων. Ἐπὶ ζητημάτων ἀναγομένων εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ἢ τὴν ἀμυναν τῆς χώρας ἀπαιτεῖται πάντοτε ἀπόφασις τῆς Βουλῆς. Τὰ τῆς λειτουργίας τῶν ἐπιτροπῶν τούτων κανονίζονται διὰ νόμου.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῆς Βασιλικῆς Ἐξουσίας.

Ἄρθρον 71.

Ὁ Βασιλεὺς εἶναι ἀνώτατος Ἀρχων τοῦ Κράτους καὶ ἀντιπροσωπεύει τοῦτο διεθνῶς.

Ἄρθρον 72.

Τὸ πρόσωπον τοῦ Βασιλέως εἶναι ἀνεύθυνον καὶ ἀπαραβίαστον, οἱ δὲ Ὑπουργοὶ αὐτοῦ εἶναι ὑπεύθυνοι.

Ποτὲ διαταγὴ τοῦ Βασιλέως ἔγγραφος ἢ προφορικὴ δὲν ἀπαλλάσσει τῆς εὐθύνης τοὺς Ὑπουργούς καὶ Ὑφυπουργούς.

Ἄρθρον 73.

Οὐδεμία πράξις τοῦ Βασιλέως ἰσχύει, οὐδὲ ἐκτελεῖται ἂν δὲν εἶναι προσυπογεγραμμένη παρὰ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ, ὅστις διὰ μόνης τῆς ὑπογραφῆς του καθίσταται ὑπεύθυνος, ἐν περιπτώσει δὲ ἀλλαγῆς ὁλοκλήρου τοῦ Ὑπουργείου, ἂν οὐδεὶς τῶν παυθέντων Ὑπουργῶν συγκατατεθῇ εἰς τὸ νὰ προσυπογράψῃ τὰ τῆς

ἀπολύσεως τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ διορισμοῦ τοῦ νέου Ὑπουργείου διατάγματα, ὑπογράφονται ταῦτα παρὰ τοῦ Προέδρου τοῦ νέου Ὑπουργείου ἀφοῦ οὗτος διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, δώσῃ τὸν ὄρκον.

Ἄρθρον 74

Ὁ Βασιλεὺς διορίζει καὶ παύει τὸν Πρόεδρον τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τῇ προτάσει δὲ αὐτοῦ καὶ τοὺς λοιποὺς Ὑπουργούς καὶ Ὑφυπουργούς.

Ἄρθρον 75

Ὁ Βασιλεὺς κυροῖ καὶ δημοσιεύει τοὺς ὑπὸ τῆς Βουλῆς ψηφισθέντας νόμους. Νόμος μὴ δημοσιευθεὶς ἐντὸς δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς συνόδου εἶναι ἄκυρος.

Ἄρθρον 76

Ὁ Βασιλεὺς συγκαλεῖ τακτικῶς μὲν ἅπαξ τοῦ ἔτους τὴν Βουλὴν, ἐκτάκτως δὲ ὡσάκις τὸ κρίνῃ εὐλογον. Ὁφείλει ὅμως νὰ συγκαλέσῃ ταύτην ἐὰν κατὰ τὸ μεταξὺ τῶν δύο συνόδων χρονικὸν διάστημα ζητήσουν τοῦτο τοῦλάχιστον οἱ ἡμίσεις τῶν βουλευτῶν.

Ὁ Βασιλεὺς κηρύσσει αὐτοπροσώπως ἢ δι' ἀντιπροσώπου τὴν ἐναρξιν καὶ λήξιν ἐκάστης συνόδου.

Ἄρθρον 77

Ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀναστέλλῃ ἅπαξ μόνον τὰς ἐργασίας τῆς συνόδου μέχρι τριάκοντα τὸ πολὺ ἡμερῶν, εἴτε ἀναβάλλον τὴν ἐναρξιν εἴτε διακόπτων τὴν ἐξακολούθησιν αὐτῆς. Ἄλλη ἀναστολὴ τῶν ἐργασιῶν δὲν δύναται νὰ γίνῃ κατὰ τὴν αὐτὴν συνόδον ἄνευ τῆς συναινέσεως τῆς Βουλῆς.

Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς κυβερνητικῆς μεταβολῆς δὲν δύναται δι' ἀναστολῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς συνόδου ν' ἀναβληθῇ πέραν τῶν δεκαπέντε ἡμερῶν ἢ εἰς τὴν Βουλὴν κατὰ τὸ ἄρθρον 101. Ἐμφάνισις τῆς νέας Κυβερνήσεως, ἐὰν δ' ἔχει προηγηθῇ μακροτέρα ἀναστολή, αὕτη συντομεύεται ἀναλόγως.

Ἄρθρον 78.

Ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διαλύῃ τὴν Βουλὴν, ὑποχρεοῦται δὲ εἰς τοῦτο ἂν ἀποφασίσῃ αὕτη τὴν διάλυσιν τῆς δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας τῶν μελῶν τῆς.

Τὸ περὶ διαλύσεως τῆς Βουλῆς διάταγμα προσυπογράφεται πάντοτε ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, πρέπει δὲ νὰ διαλαμβάνῃ συγχρόνως καὶ τὴν σύγκλησιν τῶν μὲν ἐκλογέων ἐντὸς τεσσαράκοντα πέντε ἡμερῶν, τῆς δὲ νέας Βουλῆς ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῶν ἐκλογῶν ¹.

Ἄρθρον 79.

Ληξάσης τῆς θητείας ἢ διαλυθείσης τῆς Βουλῆς καὶ μέχρι τῆς συγκλήσεως τῆς νέας τοιαύτης ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα προτάσῃ καὶ ὑπὸ συλλογικὴν εὐθύνην τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου νὰ ἐκδίδῃ νομοθετικὰ διατάγματα μόνον εἰς περιπτώσιν ἐξωτερικοῦ ἢ σοβαροῦ ἐσωτερικοῦ κινδύνου τοῦ Κράτους. Τὰ διατάγματα ταῦτα ὑποβάλλονται ὑπὸ τὴν κύρωσιν τῆς Βουλῆς τὴν πρώτην συνεδρίασιν μετὰ τὴν συγκρότησιν τῆς Βουλῆς.

Διὰ τῶν διαταγμάτων τούτων δὲν δύνανται νὰ ἐπιβληθῶσι φορολογικὰ βάρη.

Ἄρθρον 80.

Ὁ Βασιλεὺς ἄρχει τῶν κατὰ ξηράν, θάλασσαν καὶ ἀέρα δυνάμεων, κηρύττει τὸν πόλεμον, συνομολογεῖ καὶ ἐπικυρῶνει συνθήκας εἰρήνης καὶ συμμαχίας, ἐμπορικὰς καὶ ἄλλας συμβάσεις μετ' ἄλλα Κράτη, ἀνακοινώνει δὲ αὐτὰς εἰς τὴν Βουλὴν ἅμα τὸ συμφέρον καὶ ἡ ἀσφάλεια τοῦ Κράτους τὸ ἐπιτρέφουν. Αἱ συνθήκαι εἰρήνης, ἐμπορίας καὶ ὅσαι ἐπιβαρύνουν τὰ οἰκο-

¹ Ἐρμην. δ. ἡ λ. ω. σ. ι. ς. : Ἐξαιροῦνται οὖν καὶ τὰ τὴν ἀπόφασιν περὶ αὐτοδιαλύσεως παραμένει ἀκέραιον τὸ δικαίωμα τοῦ Βασιλέως νὰ διορίσῃ καὶ παύῃ ἐλευθέρως τοὺς Ὑπουργοὺς ἅτε μὴ ὑφισταμένης Βουλῆς πρὸς σχηματισμὸν Κοινοβουλευτικῆς Κυβερνήσεως.

νομικὰ τοῦ Κράτους ἢ ἀτομικῶς τοὺς Ἕλληνας ἢ περιέχουν παραχωρήσεις, περὶ τῶν ὁποίων κατ' ἄλλας διατάξεις τοῦ Συντάγματος δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ τι ἄνευ νόμου, δὲν ἰσχύουν ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας.

Οὐδέποτε τὰ μυστικὰ ἄρθρα συνθήκης τινὸς δύνανται νὰ ἀνατρέψουν τὰ φανερά.

Ἄρθρον 81.

Ὁ Βασιλεὺς ἐκδίδει τὰ ἀναγκαῖα διατάγματα πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν νόμων, οὐδέποτε δὲ δύναται νὰ ἀναστείλῃ τὴν ἐνέργειαν, οὐδὲ νὰ ἐξαιρέσῃ τινὰ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ νόμου.

Ἄρθρον 82.

Ὁ Βασιλεὺς ἀπονέμει κατὰ νόμον τοὺς στρατιωτικούς καὶ ναυτικούς βαθμοὺς διορίζει καὶ παύει ὡσαύτως κατὰ νόμον τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους, ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ὠρισμένων ἐξαιρέσεων, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ διορίσῃ ὑπάλληλον εἰς μὴ νενομοθετημένην θέσιν.

Ἄρθρον 83.

Ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀπονέμῃ τὰ κεκαυονισμένα παράσημα κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ περὶ αὐτῶν νόμου.

Ἄρθρον 84.

Ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κόπῃ νομίσματα κατὰ τὸν νόμον.

Ἄρθρον 85.

Ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ χαρίζῃ, μεταβάλλῃ καὶ ἐλαττώσῃ τὰς παρὰ τῶν δικαστηρίων καταγινωσκομένας ποινάς, ἐξαιρουμένων τῶν περὶ Ὑπουργῶν διατεταγμένων πρὸς δὲ καὶ νὰ χορηγῇ ἀμνηστείαν μόνον ἐπὶ πολιτικῶν ἐγκλημάτων ἐπὶ τῇ εὐθύνῃ τοῦ Ὑπουργείου.

Ἀμνηστεία ἐπὶ κοινῶν ἐγκλημάτων οὐδὲ διὰ νόμου ἀπονέμεται.

Ὁ Βασιλεὺς δύναται ν' ἀπονείμῃ χάριν εἰς Ὑπουρ-

γόν καταδικασθέντα κατὰ τὰς ἀνωτέρω διατάξεις
μόνον τῇ συγκαταθέσει τῆς Βουλῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τοῦ Βασιλέως.

Ἄρθρον 86.

Ὁ Βασιλεὺς καθίσταται ἐνῆλιξ κατὰ τὸ δέκατον
ἄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ συμπεπληρωμένον.
Πρὶν ἢ ἀναβῇ εἰς τὸν θρόνον, ὁμνύει ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν
ὑπουργῶν, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τῶν ἐν τῇ πρωτευού-
σῃ βουλευτῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀνωτέρων ἀρχῶν τὸν
ἀκόλουθον ὅρκον:

«Ὁμνύω εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας καὶ Ὁμοουσίου
καὶ Ἀδιαιρέτου Τριάδος νὰ προστατεύσω τὴν ἐπικρα-
τοῦσαν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων, νὰ φυλάττω τὸ Σύν-
ταγμα καὶ τοὺς Νόμους τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ
νὰ διατηρῶ καὶ ὑπερασπίζω τὴν Ἑθνικὴν ἀνεξαρτη-
σίαν καὶ ἀκεραιότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους».

Ὁ Βασιλεὺς συγκαλεῖ τὸ πολὺ ἐντὸς δύο μηνῶν
τὴν Βουλὴν καὶ ἐπαναλαμβάνει τὸν ὅρκον ἐνώπιον τῶν
βουλευτῶν.

Ἄρθρον 87.

Οὐδέποτε τὰ στέμματα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄλλης
σιασδῆποτε ἐπικρατείας δύνανται νὰ συνενωθοῦν ἐπὶ
τῆς αὐτῆς κεφαλῆς.

Ἄρθρον 88.

Ἡ Βασιλικὴ χορηγία προσδιορίζεται ἐκάστοτε διὰ
νόμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ Διαδοχῆς.

Ἄρθρον 89.

Τὸ Ἑλληνικὸν στέμμα καὶ τὰ Συνταγματικὰ αὐ-

τοῦ δικαιώματα εἶναι διαδοχικὰ καὶ περιέρχονται εἰς
τοὺς κατ' εὐθείαν γραμμὴν γνησίους καὶ νομίμους ἀ-
πογόνους τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α' κατὰ
τάξιν πρωτοτοκίας, προτιμωμένων τῶν ἀρρένων.

Ἄρθρον 90.

Μὴ ὑπάρχοντος διαδόχου κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὀρι-
σμένα, ὁ Βασιλεὺς διορίζει αὐτὸν μὲ τὴν συγκατάθεσιν
τῆς Βουλῆς, ἐπὶ τούτῳ συγκαλουμένης, διὰ τῆς ψή-
φου τῶν δύο τρίτων τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν
καὶ διὰ φανεραῆς ψηφοφορίας.

Ἄρθρον 91.

Πᾶς διάδοχος τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου ἀπαιτεῖται
νὰ πρεσβεύῃ τὴν θρησκείαν τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδό-
ξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ Ἀντιβασιλείας

καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ Θρόνου.

Ἄρθρον 92.

Ἐν περιπτώσει ἀποβιώσεως τοῦ Βασιλέως, ἐὰν ὁ
ἐνῆλικος διάδοχος εἶναι ἀπὸν ἀσκεῖ τὴν συνταγματι-
κὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον
μέχρι τῆς ἀφίξεως καὶ ὀρκωμοσίας τοῦ Διαδόχου ὡς
Βασιλέως.

Ἄρθρον 93.

Ἐν περιπτώσει ἀποβιώσεως τοῦ Βασιλέως, ἐὰν ὁ
Διάδοχος εἶναι ἀνῆλικος ἀσκεῖ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν
μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς του ἢ ἐν χρειᾷ μένουσα Βα-
σίλισσα. Διὰ τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν δὲν ἐπιζῇ ἡ
Βασίλισσα ἢ ἔλθῃ αὕτη εἰς γάμον, ἡ Βουλὴ, καὶ ἂν
ἔλθῃ ἡ περίοδος αὐτῆς ἢ διελύθῃ, συνέρχεται ἄνευ
συγκλήσεως τὴν δεκάτην τὸ βραδύτερον ἡμέραν μετὰ
τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Βασιλέως καὶ ἐκλέγει Ἀντιβασι-
λέα πολίτην τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος, ἡ δὲ συνταγμα-

τική βασιλική ἐξουσία ἐνεργεῖται παρὰ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὑπὸ τὴν εὐθύνην αὐτοῦ μέχρι τῆς ὀρκωμοσίας τοῦ Ἀντιβασιλέως. Ἰδιαιτέρος νόμος θέλει κανονίζει τὰ περὶ τῆς ἀντιβασιλείας.

Ἄρθρον 94.

Ἐὰν ἀποβιώσαντος τοῦ Βασιλέως, ὁ Διάδοχος αὐτοῦ εἶναι ἀνήλικος, ἡ Βουλὴ, καὶ ἂν ἔλῃξεν ἡ περίοδος αὐτῆς, ἡ διελύθη, συνέρχεται διὰ νὰ ἐκλέξῃ ἐπίτροπον. Ἐπίτροπος δὲ τότε μόνον ἐκλέγεται ὅταν δὲν ὑπάρχει τοιοῦτος ἐκ διαθήκης τοῦ ἀποβιώσαντος Βασιλέως, ἢ ὅταν ὁ ἀνήλικος Διάδοχος δὲν ἔχει μητέρα μένουσαν ἐν τῇ χρειᾷ τῆς, ἣτις καλεῖται τότε εἰς τὴν ἐπίτροπείαν τοῦ τέκνου τῆς αὐτοδικαίως. Ὁ ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλίκου Βασιλέως εἴτε διορισθῇ διὰ διαθήκης, εἴτε ἐκλεχθῇ ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι πολίτης Ἑλλήν τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος.

Ἄρθρον 95.

Ἐν περιπτώσει χρειᾷς τοῦ Θρόνου, ἡ Βουλὴ, καὶ ἂν ἔλῃξεν ἡ περίοδος αὐτῆς ἢ διελύθη, ἐκλέγει προσωρινῶς καὶ διὰ φανεράς ψηφοφορίας Ἀντιβασιλέα πολίτην Ἑλληνα τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος, τὸ δὲ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἐνεργεῖ ὑπὸ τὴν εὐθύνην του ἐν ὀνόματι τοῦ Ἔθνους, τὴν συνταγματικὴν βασιλικὴν Ἐξουσίαν μέχρι τῆς ὀρκωμοσίας τοῦ Ἀντιβασιλέως. Ἐντὸς δύο μηνῶν τὸ βραδύτερον ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἰσάριθμοι τῶν βουλευτῶν ἀντιπρόσωποι, οἵτινες, εἰς ἓν μετὰ τῆς Βουλῆς συνερχόμενοι, ἐκλέγουν τὸν Βασιλέα διὰ τῆς πλειοψηφίας τῶν δύο τρίτων τοῦ ὅλου διὰ φανεράς ψηφοφορίας. Ἐν περιπτώσει δὲ παραιτήσεως τοῦ Βασιλέως ἀπὸ τοῦ Θρόνου, ἐὰν ὁ Διάδοχος εἶναι ἀνήλικος ἰσχύουν τὰ τοῦ ἁρθροῦ 93.

Ἄρθρον 96.

Ἐὰν ὁ Βασιλεὺς ἕνεκα νόσου κρίνῃ ἀναγκαίαν τὴν σύστασιν ἀντιβασιλείας, ὁρίζει διὰ βασιλικοῦ διατάγματος Ἀντιβασιλέα τὸν Διάδοχον ἢ τοιοῦτον μὴ ὑπάρχοντος ἢ ἀνηλίκου ὄντος, τὴν Βασίλισσαν. Ἐὰν

ὁ Βασιλεὺς δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ βασιλεύσῃ καὶ πιστοποιηθῇ τοῦτο δι' ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς, ἣτις συγκαλεῖται ἀμέσως ἔστω καὶ ἂν ἔχει διαλυθῇ, λαμβανομένης διὰ πλειοψηφίας τῶν τριῶν τετάρτων τῶν ψηφοφορησάντων, ἀσχεῖ τὴν ἀντιβασιλείαν ὁ ἐνήλικος διάδοχος ἢ τοιοῦτου μὴ ἔχει εἰδικὸν νόμον, κατὰ τὴν δευτέραν δὲ ἐκλέγει διὰ πλειοψηφίας τῶν 3/4 τῶν ψηφοφορησάντων, ἀσχεῖ τὴν ἀντιβασιλείαν ὁ ἐνήλικος διάδοχος ἢ τοιοῦτου μὴ ὑπάρχοντος ἢ ἀνηλίκου ὄντος ἢ Βασίλισσα. Ἐὰν δὲν ζῇ ἡ Βασίλισσα κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον συγκαλεῖ τὴν Βουλὴν αὕτη δὲ συνερχομένη κατὰ τὴν πρώτην μὲν περὶπτώσει ψηφίζει εἰδικὸν νόμον, κατὰ τὴν δευτέραν δὲ ἐκλέγει διὰ φανεράς ψηφοφορίας Ἀντιβασιλέα καὶ χρειᾷς καλούσης ἐπίτροπον τοῦ Βασιλέως.

Ἄρθρον 97.

Ἐν περιπτώσει ἀποδημίας τοῦ Βασιλέως ἐκτὸς τοῦ Κράτους, ἡ ἀντιβασιλεία ἀνατίθεται διὰ βασιλικοῦ διατάγματος ἐκδιδομένου τῇ προτάσει τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου εἰς τὸν ἐνήλικον Διάδοχον, ἐν περιπτώσει δὲ ἑλλείψεως ἢ ἀνηλικότητος τούτου, εἰς τὴν Βασίλισσαν ἣτις ἀσχεῖ τὴν ἐξουσίαν ταύτην ὀλόκληρον κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως. Δι' ἣν περίπτωσιν δὲν ὑφίσταται Διάδοχος ἢ, τούτου ἀνηλίκου ὄντος, δὲν ζῇ ἡ Βασίλισσα, ὁ Βασιλεὺς διορίζει τοποτηρητὴν τοῦ Θρόνου, ἀπεριορίστως ἀνακλητὸν διὰ βασιλικοῦ διατάγματος προσυπογραφομένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὅστις ἀσχεῖ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως. Διὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλικοῦ διατάγματος προσδιορίζονται τὰ ἀντικείμενα τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ τοποτηρητοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ Κυβερνήσεως.

Ἄρθρον 98.

Τὴν Κυβέρνησιν ἀποτελεῖ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβού-

λιον, συγκείμενον ἀπὸ τοὺς Ὑπουργοὺς καὶ Ὑφυπουργοὺς ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Πρωθυπουργοῦ.

Δύναται διὰ διατάγματος προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ νὰ διορισθῇ τις ἐκ τῶν Ὑπουργῶν Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Ἐν ἐλλείψει τοιούτου, ὁ Πρωθυπουργὸς ὀρίζει, ὡςάκις παρίσταται ἀνάγκη, ἓνα ἐκ τῶν Ὑπουργῶν προσωρινὸν ἀναπληρωτὴν του¹.

Ἄρθρον 99.

Εἰδικὸς Νόμος θέλει ὀρίσει περὶ τῆς συμμετοχῆς καὶ τῶν Ὑφυπουργῶν Γεν. Διοικητῶν εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον.

Ἄρθρον 100.

Πάντες οἱ Ὑπουργοὶ εἶναι ἐξ ὁλοκλήρου ὑπεύθυνοι διὰ τὴν γενικὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως, ἕκαστος δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδιαιτέρως διὰ τὰς πράξεις τῆς ἀρμοδιότητός του.

Ἄρθρον 101.

Οὐδεὶς ἐκ τῆς Βασιλικῆς οἰκογενείας δύναται νὰ διορισθῇ ὑπουργός.

Ἄρθρον 102.

Ἡ Κυβέρνησις πρέπει νὰ ἀπολαύῃ τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Βουλῆς. Ὅφειλει μόλις καταρτισθῇ καὶ δύναται ὅποτεδῆποτε ἄλλοτε νὰ ζητήσῃ ψῆφον ἐμπιστοσύνης ἀπὸ τὴν Βουλὴν. Ἐὰν κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως εἶχον διακοπῇ αἱ ἐργασίαι τῆς Βουλῆς, καλεῖται αὕτη ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν, ὅπως ἐκφράσῃ τὴν γνώμην της περὶ τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ Βουλὴ δύναται δι' ἀποφάσεώς της νὰ ἀποσύρῃ τὴν ἐμπιστοσύνην της ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν ἢ ἀπὸ μέλος αὐτῆς. Ἡ πρότασις περὶ δυσπιστίας δὲν δύναται νὰ ὑποβληθῇ εἰ μὴ μετὰ πάροδον τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς ἀπορρίψεως ὑπὸ τῆς Βουλῆς τοιαύτης προτάσεως, ποέ-

¹ Ἐρμην. δ ἡ λ ω σ ι ς : Δύναται νὰ διορισθοῦν καὶ πλείονες Ἀντιπρόεδροι.

πει δὲ νὰ εἶναι ὑπογεγραμμένη ὑπὸ εἴκοσι τουλάχιστον βουλευτῶν καὶ νὰ καθορίζωνται ἐν αὐτῇ σαφῶς τὰ θέματα περὶ τὰ ὁποῖα θέλει στραφῇ ἡ ἐπὶ τῆς προτάσεως συζήτησις.

Ἐξαιρετικῶς δύναται νὰ ὑποβληθῇ πρότασις περὶ δυσπιστίας καὶ πρὸ τῆς παρόδου τοῦ ἀνωτέρω τριμήνου, ἐὰν εἶναι ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τοῦ ἡμίσεως τῶν βουλευτῶν.

Ἡ συζήτησις ἐπὶ τῆς προτάσεως δυσπιστίας δὲν δύναται νὰ διεξαχθῇ πρὸ τῆς παρόδου διημέρου ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς της, οὐδὲ νὰ παραταθῇ πέραν τῶν πέντε ἡμερῶν.

Ἡ περὶ προτάσεως ἐμπιστοσύνης ἢ δυσπιστίας ψηφοφορία δύναται νὰ ἀναβληθῇ ἐπὶ τεσσαρακονταοκτῶρον ἐὰν τὸ ζητήσουν εἴκοσι βουλευταί.

Ἡ πρότασις περὶ ἐμπιστοσύνης ἢ δυσπιστίας δὲν δύναται νὰ γίνῃ δεκτὴ ἐὰν δὲν ψηφίσουν ὑπὲρ αὐτῆς τουλάχιστον τὰ δύο πέμπτα τῶν βουλευτῶν.

Κατὰ τὴν ψηφοφορίαν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω προτάσεων δικαιοῦνται νὰ ψηφίσουν καὶ οἱ Ὑπουργοὶ βουλευταί.

Ἄρθρον 103.

Οἱ Ὑπουργοὶ ἔχουν εἴσοδον ἐλευθέραν εἰς τὰς συνεδρίας τῆς Βουλῆς καὶ τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν, πλὴν τῶν ἐξεταστικῶν, καὶ ἀκούονται ὡςάκις ζητήσουν τὸν λόγον, ψηφοφοροῦν δὲ μόνον ἐὰν εἶναι μέλη αὐτῆς. Ἡ Βουλὴ καὶ αἱ ἐπιτροπαὶ δύναται νὰ ἀπατήσουν τὴν παρουσίαν τῶν Ὑπουργῶν.

Ἄρθρον 104.

Τὸ ἀσυμβίβαστον τὸ θεσπιζόμενον εἰς τὸ ἄρθρον 48 ὡς πρὸς τὰ καθήκοντα τοῦ βουλευτοῦ ἰσχύει καὶ διὰ τὰ καθήκοντα τοῦ Ὑπουργοῦ καὶ Ὑφυπουργοῦ.

Ἄρθρον 105.

Ἡ Βουλὴ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κατηγορῇ τοὺς Ὑπουργοὺς καὶ τοὺς Ὑφυπουργοὺς κατὰ τοὺς περὶ εὐθύνης τῶν Ὑπουργῶν νόμους ἐνώπιον τοῦ ἐπὶ τούτῳ δικαστηρίου, ὅπερ, προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ Προέδρου

τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, συγκροτεῖται ἐκ δώδεκα δικαστῶν κληρουμένων ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει ἐξ ἀπάντων τῶν πρὸ τῆς κατηγορίας διωρισμένων συμβούλων ἐπικρατείας καὶ ἀρεοπαγιτῶν κατὰ τὰ εἰδικώτερον διὰ νόμου ὀριζόμενα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Περὶ Διοικήσεως τοῦ Κράτους.

Ἄρθρον 106.

Ἡ Διοίκησις τοῦ Κράτους ὀργανοῦται κατὰ σύστημα ἀποκεντρωτικόν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ Κρατικὴ ἐξουσία νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον προσιτὴ εἰς τοὺς πολίτας καὶ νὰ λύωνται τὰ ἀφορῶντα τὴν διοίκησιν ζητήματα τὸ ταχύτερον καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ἀμεστέρας ἀντιλήψεως τῶν ἀφορωσῶν αὐτὴν συνθηκῶν.

Εἰς τὰς κεντρικὰς ὑπηρεσίας ἀνήκει ἡ *Γενικὴ Διεύθυνσις καὶ Ἐποπτεία*.

Ἄρθρον 107.

Ὁ δημόσιος ὑπάλληλος εἶναι ἐκτελεστής τῆς θελήσεως τοῦ Κράτους καὶ ὀφείλει πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν Πατρίδα καὶ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη.

Ἰδεολογία σκοποῦσαι τὴν διὰ βιαίων μέσων ἀνατροπὴν τοῦ ὑφισταμένου πολιτειακοῦ ἢ κοινωνικοῦ καθεστώτος ἀντίκειται ἀπολύτως πρὸς τὴν ιδιότητα τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου.

Νόμος θέλει ρυθμίσει τὰ τοῦ τρόπου τῆς βεβαιώσεως τῆς ὑπάρξεως παρὰ τῷ διοριζόμενῳ τῶν ιδιοτήτων τούτων καὶ τῆς διατηρήσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων, ὡς καὶ τῆς ἀπολύσεως ἐν ἐλλείψει αὐτῶν.

Ἄρθρον 108.

Προτάσεις νόμου σκοποῦσαι τὴν ὀργάνωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τὴν κατάστασιν τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους, τῶν ὀργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ τῶν λοιπῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, δὲν

εἰσάγονται πρὸς συζήτησιν, ἂν δὲν συνοδεύωνται ὑπὸ γνωμοδοτήσεως ἀνωτάτου συμβουλίου δημοσίων ὑπηρεσιῶν ἐξ ἀνωτάτων ἰσοβίων καὶ μονίμων κρατικῶν λειτουργῶν, συγκροτουμένου καὶ λειτουργούντος κατὰ τὰ διὰ νόμου ὀρισθησόμενα. Διὰ τὴν ἐκδόσιν κανονιστικῶν διαταγμάτων τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου ἀπαιτεῖται ἐμοίως γνωμοδοτήσεις τοῦ αὐτοῦ συμβουλίου. Ἐξαιροῦνται αἱ δικαστικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ὑπηρεσίαι καὶ οἱ δικαστικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ὑπάλληλοι.

Ἄρθρον 109.

Τὰ προσόντα τῶν διοικητικῶν ἐν γένει ὑπαλλήλων ὀρίζονται διὰ νόμου. Οὐδεὶς τακτικὸς διοικητικὸς ὑπάλληλος διορίζεται ἄνευ ἐξετάσεων κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου εἰδικώτερον ὀριζόμενα. Οἱ τακτικοὶ ὑπάλληλοι καθίστανται μόνιμοι μετὰ τὴν πάροδον διετίας ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ τῶν, μετὰ προηγουμένην φοίτησιν εἰς εἰδικὴν σχολήν, *ἐφ' ᾗ* ὅταν ὑφίστανται αἱ σχετικαὶ ὑπηρεσίαι καὶ θέσεις, καὶ ἤθελον κριθῇ ἱκανοὶ ἐξ ἀπόψεως μορφώσεως, ἱκανότητος καὶ ἡθους δι' ἀπόφασιν τοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 110 συμβουλίου *οὐχ ἱκανοὶ*.

Ἄρθρον 110.

Οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι ἐκτὸς τῶν στρατιωτικῶν (ξηρᾶς, θαλάσσης καὶ ἀέρος), πλήν, τῶν περιπτώσεων τῆς παύσεως δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως, οὔτε μετατίθενται ἄνευ γνωμοδοτήσεως, οὔτε ἀπολύονται, οὔτε ὑποβιβάζονται ἄνευ εἰδικῆς ἀποφάσεως κατὰ νόμον ὀργανωμένου συμβουλίου καὶ αποτελουμένου κατὰ τὰ δύο τρίτα τοῦλάχιστον ἀπὸ μονίμους ὑπαλλήλους.

Κατὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐπιτρέπεται προσφυγὴ ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, καθὼς ὁ νόμος ὀρίζει.

Αἱ ἀνωτέρω διατάξεις ἰσχύουν καὶ διὰ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Βουλῆς, οἱ ὅποιοι ὑπόκεινται ὡς πρὸς τὴν ἀπόλυσιν καὶ τὸν ὑποβιβασμὸν εἰς συμβούλιον ἀποτελούμενον ἀπὸ δέκα βουλευτὰς κληρουμένους ἀπὸ τὸν Πρόεδρον αὐτῆς εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστης βουλευτι-

κῆς περιόδου. Αἱ ἀποφάσεις αὐτοῦ ὑπόκεινται εἰς προσφυγὴν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ὡς ὁ νόμος ὀρίζει.

Τῶν προσόντων καὶ τῆς μονιμότητος δύνανται νὰ ἐξαιρῶνται διὰ νόμου οἱ Πρέσβεις καὶ οἱ διπλωματικοὶ πράκτορες, οἱ Γενικοὶ Διοικηταί, οἱ Γενικοὶ Γραμματεῖς τῶν Ὑπουργείων, ὁ Ἐπίτροπος τοῦ Δημοσίου παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καὶ τῶν ἰδιαιτέρων γραφείων τῶν Ὑπουργῶν καὶ Προέδρου τῆς Βουλῆς.

Νόμος θέλει ὀρίσει, ὅτι οἱ Νομάρχαι, διοριζόμενοι ἐπὶ τῇ βάσει τυπικῶν καὶ οὐσιαστικῶν προσόντων, κρινόμενων ὑπὸ συμβουλίου ἀποτελουμένου ἐξ ἰσοβίων ἢ μονίμων ὑπαλλήλων, καθίστανται μόνιμοι μετὰ τριετῇ θητείαν καὶ σύμφωνον γνώμην τοῦ αὐτοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον 111.

Οὐδεὶς δύναται νὰ διορισθῇ εἰς πλείονας τῆς μίας ἐμμίσθους δημοσίας θέσεις ἢ νὰ συμμετέχη εἰς πλείονα τῶν τριῶν συμβουλίων ἢ ἐπιτροπῶν.

Πρὸς δημοσίας θέσεις ἐξομοιοῦνται διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς διατάξεως ταύτης καὶ αἱ θέσεις τῶν δῆμων, κοινοτήτων ἢ νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου.

Ἄρθρον 112.

Τὰ ἀσυμβίβαστα τοῦ ἄρθρου 48 ἐφαρμόζονται καὶ ὡς πρὸς τοὺς ἐμμίσθους δημοσίους ὑπαλλήλους. Οὐδέποτε αἱ ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου ἢ ταμείων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἀμειβαὶ ἢ οἰαδήποτε ἄλλαι ἀπολαυαὶ ἐμμίσθου δημοσίου ὑπαλλήλου ἕνεκα παροχῆς ὑπηρεσιῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ δύνανται νὰ υπερβοῦν ἐν τῷ συνόλῳ τῶν μηνιαίως τὸν ὀργανικὸν μισθὸν αὐτοῦ ἐπὶ ποινῇ ἀπολύσεώς του. Νόμος θέλει ὀρίσει τὰ τοῦ ἐλέγχου τῆς τηρήσεως τοῦ παρόντος ἄρθρου.

Ἄρθρον 113.

Ἀπαγορεύεται ἡ ἀπονομὴ βαθμοῦ ἀνωτέρου τῆς κατεχομένης ὀργανικῆς θέσεως.

Ἀπονομὴ εἰς δημοσίους ὑπαλλήλους ἢ τοιούτους νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, μετὰ τὴν κατὰ νόμον ἐκ τῆς ἐνεργοῦς ὑπηρεσίας ἐξόδον τῶν, βαθμοῦ ἀνωτέρου ἐκείνου ὃν τότε ἔφερον, ἀπαγορεύεται, ἐφ' ὅσον δὲν προεβλέπετο δυνατότης προαγωγῆς τῶν κατὰ τὰς ἰσχυούσας πρὸ τῆς ἀποχωρήσεώς τῶν γενικῆς διατάξεις. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μὲ βαθμὸν ἀνωτέρον ἐκείνου ὃν κατεῖχε κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐξόδου του ἐξ αὐτῆς.

Ἄρθρον 114.

Ὁ νόμος δὲν δύναται νὰ ὀρίσῃ ἀνώτατον ὅριον παρामονῆς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου υπερβαῖνον τὸ ἐβδομηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας.

Ἄρθρον 115.

Οὐδεμία προηγουμένη ἄδεια τῆς διοικητικῆς ἀρχῆς ἀπαιτεῖται πρὸς εἰσαγωγὴν εἰς δίκην τῶν δημοτικῶν καὶ δημοτικῶν ὑπαλλήλων διὰ τὰς περὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἀξιοποίνους πράξεις αὐτῶν, ἐκτὸς τῶν περὶ Ὑπουργῶν εἰδικῶς διατεταγμένων.

Ἄρθρον 116.

Ἡ ἐνέργεια τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας καὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου, τῶν ἀνωτάτων δικαστικῶν συμβουλίων καὶ τῶν κεντρικῶν συμβουλίων τῶν Ὑπουργείων κατὰ τὴν ἐκδοσιν ἀποφάσεων αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν ὑπαλληλικὰς μεταβολὰς καὶ προαγωγὰς ἢ ἀσκήσιν πειθαρχικῆς ἐξουσίας, ὑπόκεινται καὶ εἰς τὸν ἰδιαιτέρου ἄμεσον ἐλεγχον τῆς Βουλῆς κατὰ τὰς ἀκολουθοῦσας διατάξεις.

Εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ τῆς Βουλῆς συνιστωμένη κατὰ τὸ ἄρθρον 70 βεβαιώσῃ, τὴν ὑπαρξίν σοβαρῶν ἐνδείξεων, ὅτι μέλος τι τῶν ἀνωτέρω συμβουλίων κατὰ τὴν λήψιν ἀποφάσεων τῶν μνησθεισῶν κατηγοριῶν ἐνήργησε μεροληπτικῶς, συνιστᾶται ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Προέδρου αὐτῆς εἰκοσαμελὲς συμβούλιον ἐκ βουλευτῶν, διὰ κληρώσεως γενομένης ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει τῆς ὁλομέ-

λείας τῆς Βουλῆς. Τὸ συμβούλιον τοῦτο ἔχοντὰ ἀνακρίτικα δικαιώματα τῶν ἐξεταστικῶν ἐπιτροπῶν, ἐξετάζει τὴν ὑπόθεσιν καί, ἐφ' ὅσον ἤθελεν εὑρεῖ βασίμους τὰς αἰτιάσεις, δύναται δι' ἀποφάσεως ἡτιολογημένης καὶ λαμβανομένης δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας τῶν μελῶν τοῦ νὰ ἐπιβάλῃ οἰανδήποτε πειθαρχικὴν ποινὴν εἰς τὸν παραβάντα τὰ καθήκοντά του ὑπάλλληλον, (τῆς ὁριστικῆς ἀπολύσεως συμπεριλαμβανομένης) ἥτις εἶναι ὑποχρεωτικῶς ἐκτελεστή.

Σύστασις ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς διὰ τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν δὲν δύναται νὰ γίνῃ μετὰ πάροδον ἔτους ἀπὸ τῆς παραβάσεως.

Ἡ ἀσκήσις τοῦ ἀνωτέρω ἐλέγχου δὲν περιορίζει τὴν εὐθύνην τοῦ Ὑπουργοῦ οὐδὲ τὸν κανονικὸν ἐλεγχον ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ δὲν καταργεῖ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, τοῦ Πειθαρχικοῦ Συμβουλίου τοῦ ἄρθρου 110 ἢ οἰουδήποτε ἄλλου παρεμφεροῦς συμβουλίου.

Ἄρθρον 117.

Μόνον ὅταν καὶ ὅπως ὁ νόμος διατάσσῃ οἱ στρατιωτικοὶ (ξηρᾶς, θαλάσσης καὶ ἀέρος) σπεροῦνται τοῦ βαθμοῦ, τῶν τιμῶν καὶ τῆς συντάξεώς των.

Ἄρθρον 118.

Ὁ ἐκπεσὼν λόγῳ καταδίκης κατὰ τὰς ὑπὸ τῶν ποινικῶν νόμων προβλεπομένας περιπτώσεις ὑπάλλληλος δὲν δύναται νὰ ἐπανέλθῃ εἰς δημοσίαν ἢ νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου ὑπηρεσίαν, ἐν περιπτώσει ἀμνηστίας, ἀποκαταστάσεως, χάριτος ἢ καθ' οἷον ὅποτε τρόπον ἄρσεως τοῦ κολασίμου ἢ ἄρσεως ἢ μεταβολῆς τῶν συνεπειῶν τῆς καταδίκης¹.

1. Ἐρμην. δ ἡ λ ω σ ι ς: Ἡ διάταξις δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ ἀποκαταστάσεως, *ἡμ. ἀπομνημονεύματι*

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ ~~δικαστικῆς~~ *ἐξουσίας* *ἐν Δικαιοσύνῃ*

Ἄρθρον 119.

Ἡ δικαιοσύνη ἀπονέμεται ὑπὸ δικαστικῶν διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Βασιλέως κατὰ νόμον ὀρίζοντα καὶ τὰ προσόντα αὐτῶν.

Ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν καθηκόντων των οἱ δικασταὶ εἶναι ἀνεξάρτητοι υποκείμενοι μόνον εἰς τὸν νόμον.

Ἀπαγορεύεται ἡ καθιέρωσις διατάξεων μὴ ἐκασφαλίζουσῶν πλήρη δικονομικὴν ἰσότητα μετὰ τῶν διαδίκων.

Ἄρθρον 120.

Ἀπασαὶ αἱ διοικητικαὶ διαφοραὶ (ἀμφισβητομένου διοικητικοῦ) ἐκδικάζονται ὑπὸ τῶν ταχτικῶν διοικητικῶν δικαστηρίων.

Ἄρθρον 121.

Εἰς τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας ἀνήκουν ἰδίως α) ἡ κατὰ τὸ ἄρθρον 60 ἐπεξεργασία τῶν νομοσχεδίων ὡς καὶ τῶν κανονιστικῶν διαταγμάτων, β) ἡ σύνταξις κωδίκων ἰσχυούσης διοικητικῆς νομοθεσίας κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀρισθησόμενα, γ) ἡ κατ' αἴτησιν δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας ἢ παράβασιν νόμου ἀκύρωσις τῶν ἐκτελεστῶν πράξεων τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν ἐν γένει, ἐξαιρέσει μόνον τῶν πράξεων Κυβερνήσεως καὶ ἐκείνων δι' ἃς ὑφίσταται παράλληλος προσφυγή, δ) ἡ κατ' αἴτησιν δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας ἢ διὰ παράβασιν νόμου ἀναίρεσις τῶν ἀποφάσεων παντὸς διοικητικοῦ δικαστηρίου, ε) ὁ ἐλεγχος τοῦ κύρους τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν. Νόμος δύναται νὰ ὀρίσῃ καὶ ἄλλους λόγους ἀναίρεσεως.

Κατὰ τὰς ὑπὸ στοιχεῖα α καὶ β περιπτώσεις δὲν ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 124 καὶ 125 τοῦ Συντάγματος.

Ἄρθρον 122.

Κατ' ἐξαίρεσιν τῆς ἐν τῷ ἄρθρῳ 119 τιθεμένης ἀρχῆς δύναται διὰ νόμου α) νὰ ἀνατεθῇ καὶ εἰς ἀρχὰς ἀσκούσας ἀστυνομικὰ καθήκοντα ἢ ἐκδίκασις ἀστυνομικῶν παραβάσεων τιμωρουμένων διὰ προστίμου. Αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν ὑπόκεινται εἰς ἔφεσιν ἐνώπιον δικαστικῆς ἀρχῆς. Ἡ ἔφεσις ἔχει πάντοτε ἀνασταλτικὴν δύναμιν. β) Νὰ ἀνατεθῇ εἰς ἀρχὰς ἀγροτικῆς ἀσφαλείας ἢ ἐκδίκασις τῶν περὶ τοὺς ἀγροὺς πταισμάτων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν ἀπορρευσάτων ἰδιωτικῶν ἀπαιτήσεων. γ) Νὰ κανονίζονται τὰ περὶ στρατοδικείων, ναυτοδικείων καὶ δικαστηρίων λειῶν, δὲν δύναται ὅμως νόμος νὰ ὑπαγάγῃ εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν στρατοδικείων καὶ ναυτοδικείων ἀδικήματα διαπραττόμενα ὑπὸ στρατιωτικῶν καὶ στρεφόμενα κατὰ τῆς ζωῆς, υγείας, τιμῆς, ἀγνοίας καὶ σωματικῆς ἀκεραιότητος τῶν ἰδιωτῶν ἢ ἐν γένει κατὰ τοῦ προσώπου αὐτῶν ἢ ἀφορῶντα τὴν φθορὰν ἢ βλάβην τῆς περιουσίας τῶν. δ) Νὰ κανονισθοῦν τὰ τῶν εἰδικῶν δικαστηρίων παίδων, ἐφ' ὧν δύναται νὰ μὴ ἔχουν ἐφαρμογὴν αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 124 καὶ 125 τοῦ Συντάγματος. ε) Νὰ ὑπαχθοῦν ἐνταῖς διοικητικαὶ διαφοραὶ κατὰ πρῶτον μόνον βαθμὸν εἰς εἰδικὰ διοικητικὰ δικαστήρια ἢ ἐπιτροπὰς ἐπιτρεπομένης τῆς συμμετοχῆς εἰς αὐτὰ καὶ λαϊκῶν μελῶν. στ) Νὰ ὁρισθῇ ὅτι εἰς τὰ δικαστήρια, ἅτινα θέλουν ἐκδικάζει τὰς πάσης φύσεως ἐργατικὰς διαφοράς, δύναται νὰ συμμετέχουν καὶ λαϊκὰ μέλη. (1)

Ἄρθρον 123.

Ὑπὸ τῶν ὀρκωτῶν δικαστηρίων δικάζονται τὰ κα-

1. Ἑρμην. δ ἡ λ ω σ ι ς : Ἀρχαὶ ἀσκούσαι ἀστυνομικὰ καθήκοντα νοοῦνται, ὅχι μόνον ἡ ἀστυνομία ἀλλὰ καὶ ἡ χωροφυλακὴ, ἡ δασοφυλακὴ, ἡ λιμενικὴ ἀστυνομία καὶ πᾶσα ἄλλη ἀρχὴ ἀσκούσα ἀστυνομικὰ καθήκοντα κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νόμου.

ἡ ἀγροτική

κουργήματα, τὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα, ὡς καὶ τὰ τοῦ τύπου, ὅσάκις ταῦτα δὲν ἀφορῶσι τὸν ἰδιωτικὸν βίον καὶ τὰ τυχόν διὰ νόμου ὑπαχθησόμενα ἄλλα ἀδικήματα. Πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ἀνωτέρω ἀδικημάτων τοῦ τύπου νόμος δύναται νὰ ὁρίσῃ μικτὰ δικαστήρια ἐκ τιτικῶν δικαστῶν καὶ ἐνόρκων, οἵτινες καὶ δεόν ν' ἀποτελοῦν τὴν πλειοψηφίαν.

Κακουργήματα ὑπαχθέντα μέχρι τοῦδε δι' εἰδικῶν γόμων καὶ ψηφισμάτων εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ἐφετείων θέλουν ἐξακολουθήσῃ δικαζόμενα ὑπὸ τῶν δικαστηρίων τούτων, ἐφ' ὅσον νόμος δὲν ἤθελεν ἐπαναφέρει ταῦτα ὑπὸ τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ὀρκωτῶν δικαστηρίων.

Ἄρθρον 124.

Αἱ συνεδριάσεις τῶν δικαστηρίων εἶναι δημόσιαι ἐκτὸς ἂν ἡ δημοσιότης ἤθελεν εἶσθαι ἐπιβλαβὴς εἰς τὰ χρηστὰ ἤθη ἢ τὴν δημοσίαν τάξιν, ἀλλὰ τότε τὰ δικαστήρια ὀφείλουν νὰ ἐκδώσουν περὶ τούτου ἀπόφασιν.

Ἄρθρον 125.

Πᾶσα δικαστικὴ ἀπόφασις πρέπει νὰ εἶναι εἰδικῶς ἡτιολογημένη καὶ νὰ ἀπαγγέλεται ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει.

Ἄρθρον 126.

Αἱ δικαστικαὶ ἀποφάσεις ἐκτελοῦνται ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ Δικαστικῶν Ὑπαλλήλων.

Ἄρθρον 127.

Οἱ σύμβουλοί ἐπικρατείας, οἱ ἀεροπαγῖται, οἱ πάρεδροι τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, οἱ ἐφέται, οἱ διοικητικοὶ δικασταί, οἱ πρωτοδίκαι, οἱ εἰσαγγελεῖς, οἱ ἀντεισαγγελεῖς, οἱ εἰρηνοδίκαι καὶ οἱ πταισματοδίκαι εἶναι ἰσόβιοι, οἱ δὲ γραμματεῖς καὶ ὑπογραμματεῖς τῶν

δικαστηρίων καὶ τῶν εἰσαγγελιῶν, οἱ συμβολαιογράφοι καὶ φύλακες ὑποθηκῶν καὶ μεταγραφῶν εἶναι μόνιμοι, ἐφ' ὅσον ὑφίστανται αἱ σχετικαὶ ὑπηρεσίαι καὶ θέσεις.

Οἱ ἰσοβιότητος ἢ μονιμότητος ἀπολαύοντες δικαστικοὶ ὑπάλληλοι δὲν δύνανται νὰ παυθοῦν ἄνευ δικαστικῆς ἀποφάσεως, εἴτε κατ' ἀκολουθίαν ποινικῆς κατὰδίκης, εἴτε ἐνεκὰ πειθαρχικῶν παραπτωμάτων ἢ νότου ἢ ἀνεπαρκείας, βεβαιουμένων καθ' ὃν τρόπον ὁ νόμος ὁρίζει καὶ τηρουμένων τῶν διατάξεων τῶν ἀρθρῶν 124 καὶ 125, ἀποχωροῦν δὲ ὑποχρεωτικῶς τῆς ὑπηρεσίας τὰ μὲν μέλη τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, τοῦ Ἀρείου Πάγου, οἱ πρόεδροι καὶ εἰσαγγελεῖς ἐφετῶν ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ ἑβδομηκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των, οἱ δὲ λοιποὶ ἑμμισθοὶ δικαστικοὶ ὑπάλληλοι ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ ἐξηκοστοῦ πέμπτου.

Οἱ φύλακες ὑποθηκῶν καὶ οἱ συμβολαιογράφοι ἀποχωροῦν ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ ἑβδομηκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των.

Ἄρθρον 128.

Οἱ σύμβουλοι καὶ οἱ πάρεδροι τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου εἶναι ἰσόβιοι καὶ δὲν παύονται εἰμὴ κατὰ τοὺς ἔτους τοῦ ἀρθροῦ 127, ἀποχωροῦν δὲ ὑποχρεωτικῶς ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ ἑβδομηκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των.

Τὰ ἰσόβια μέλη τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου δὲν δύνανται νὰ ἀναλάβουν ἄλλην θέσιν πλὴν τῆς τοῦ καθηγητοῦ Πανεπιστημίου.

Ἄρθρον 129.

Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν δικαστὴν νὰ δεχθῇ καὶ ἄλλην ἑμμισθον ὑπηρεσίαν ἐκτὸς τῆς τοῦ καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ¹.

1. Ἐρμηνευτικὴ δὴλωσις : Εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην ἐφαρμοζομένην ἐπὶ πάντων τῶν ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ ἑμμισθων δικαστικῶν ὑπαλλήλων, περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀναλήψεως θέσεως συμβούλου ἢ προέδρου συμβουλίου ιδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἄρθρον 130.

Αἱ προαγωγαί, αἱ τοποθετήσεις, αἱ μεταθέσεις καὶ ἀποσπάσεις τῶν ἀπολαύοντων ἰσοβιότητος ἢ μονιμότητος δικαστικῶν ὑπαλλήλων ἐν γένει, ἐξαιρουμένων τῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀποσπωμένων δικαστικῶν ὑπαλλήλων δι' εἰδικὰς ὑπηρεσίας ἢ τοποθετουμένων εἰς ἀνεγνωρισμένας ἐν τῷ ἐξωτερικῷ θέσεις, ὡς ἐπίσης καὶ τῶν ὑπογραμματέων, τῶν συμβολαιογράφων καὶ τῶν φυλάκων ὑποθηκῶν καὶ μεταγραφῶν, ἐνεργοῦνται διὰ βασιλικοῦ διατάγματος μετὰ σύμφωνον εἰδικῶς καὶ ἐμπεριστατωμένως ἡτιολογημένην γνώμην τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστικοῦ Συμβουλίου προκειμένου περὶ δικαστικῶν ὑπαλλήλων τῶν πολιτικῶν καὶ ποινικῶν δικαστηρίων, ἀποτελουμένου ἐκ μελῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου, προκειμένου δὲ περὶ δικαστικῶν ὑπαλλήλων τῶν διοικητικῶν δικαστηρίων ἐκ μελῶν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας.

Τὸ Ἀνώτατον Δικαστικὸν Συμβούλιον ἀσκεῖ τὴν δικαιοδοσίαν του κατὰ τμήματα ἢ καθ' ὁλομέλειαν. Ὁ ἀριθμὸς καὶ τὰ τῆς συνθέσεως τῶν τμημάτων τούτων κανονίζονται διὰ νόμου. Ὅσάκις τὰ συμβούλια συνεδριάζουν κατὰ νόμον εἰς τμήματα, ἡ σύνθεσις αὐτῶν γίνεται κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς συνεδρίας διὰ κληρώσεως τοῦ ἀναγκαίου ἀριθμοῦ Συμβούλων ἢ Ἀρεοπαγιτῶν ἐκ τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ αὐτῶν.

Τὰς ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω γνωμοδοτήσεις τῶν τμημάτων δύναται ὁ Ὑπουργὸς νὰ παραπέμψῃ εἰς τὴν ὁλομέλειαν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας ἢ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ ὧν ἡ ἀπόφασις εἶναι ὑποχρεωτική.

Ἡ ὁλομέλεια τῶν ἀνωτάτων δικαστικῶν συμβουλίων συντίθεται ἐξ ἀπάντων τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας ἢ τοῦ Ἀρείου Πάγου πλὴν τῶν νομίμως κωλυομένων, συμπληρουμένη κατὰ τὸ ἐν τρίτον διὰ καθηγητῶν τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ μελῶν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, προκειμένου περὶ τῆς ὁλομελείας τοῦ Ἀρ. Πάγου καὶ μελῶν αὐτοῦ προκειμένου περὶ τῆς ὁλομελείας τοῦ

Συμβουλίου Ἐπικρατείας. Ἡ ἀναλογία μεταξύ καθηγητῶν καὶ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας καὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου κανονισθῆσεται διὰ νόμου.

Ὁ παραλειφθεὶς κατὰ προαγωγὰς γενομένης ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστικοῦ Συμβουλίου δικαστῆς ἢ εἰσαγγελεὺς ἢ ἀντισαγγελεὺς, λαβὼν ὅμως ὑπὲρ ἑαυτοῦ τρεῖς τοῦλάχιστον ψήφους, δικαιούται νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν ἀρμοδίαν ὀλομέλειαν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας ἢ τοῦ Ἀρείου Πάγου συντιθεμένην ὡς ἐν τῇ προηγουμένη παραγράφῳ καὶ τῆς ὁποίας ἡ ἀπόφασις εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τὸν Ὑπουργόν. Ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας ὑπερισχέει ἡ ψῆφος τοῦ Προέδρου.

Ἡ προαγωγή εἰς τὰς θέσεις τοῦ Προέδρου καὶ Ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, τοῦ Προέδρου, Ἀντιπροέδρου καὶ Εἰσαγγελέως τοῦ Ἀρείου Πάγου δὲν ὑπάγεται εἰς τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος, ἐνεργουμένη διὰ διατάγματος μετ' ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Δύναται διὰ νόμου νὰ ἐπιτραπῇ ὁ διορισμὸς ὡς μελῶν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας καὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου διακεκριμένων νομομαθῶν μετὰ σύμφωνον γνώμην τῆς ὀλομελείας αὐτῶν.

Αἱ ἐντὸς τῆς περιφέρειας ἐκάστου ἐφετείου μεταθέσεις τῶν Εἰρηνοδικῶν, Πταισματοδικῶν καὶ τῶν Γραμματέων τῶν Εἰρηνοδικείων καὶ Πταισματοδικείων ὑπάγονται εἰς τὴν ὀλομέλειαν τῶν Ἐφετῶν ἐν Συμβουλίῳ, διατηρουμένης τῆς δικαιοδοσίας τοῦ παρὰ τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ δικαστικοῦ συμβουλίου διὰ μεταθέσεις ἀπὸ τῆς περιφέρειας ἐνὸς ἐφετείου εἰς τὴν περιφέρειαν ἄλλου.

Ἄρθρον 131.

Τὰ τῆς βαθμολογικῆς κατατάξεως τῶν δικαστικῶν προσδιορίζονται δι' εἰδικῶν νόμων, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς διὰ νόμου ἀντιστοιχίσεως τῶν λοιπῶν ὑπαλλήλων πρὸς αὐτοὺς ἢ ἀναλόγου ἐφαρμογῆς τῶν εἰδικῶν τούτων νόμων ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὑπαλλήλων.

Ἄρθρον 132.

Ἀγωγαὶ κακοδικίας κατὰ Συμβούλων τῆς Ἐπικρατείας, Ἀρεοπαγιτῶν, Ἐφετῶν, Πρωτοδικῶν, Εἰσαγγελέων, Ἀντισαγγελέων, Δικαστῶν διοικητικῶν δικαστηρίων καὶ ἰσοβίων μελῶν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, δικάζονται ὑπὸ ἑπταμελοῦς εἰδικοῦ δικαστηρίου συγκροτουμένου καθ' ὃν τρόπον ὀρίζει ὁ νόμος διὰ κληρώσεως ἐξ ἐνὸς μέλους τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, τοῦ Ἀρείου Πάγου, τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, δύο δικηγόρων μελῶν τακτικῶν ἢ ἀναπληρωματικῶν τοῦ Ἀνωτάτου Πειθαρχικοῦ Συμβουλίου καὶ τριῶν καθηγητῶν τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ἡ προπαρασκευαστικὴ διαδικασία τῶν ἀγωγῶν κακοδικίας ὑπάγεται εἰς πενταμελὲς Συμβούλιον, συγκείμενον ἐξ ἐνὸς ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, τοῦ Ἀρείου Πάγου, καὶ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, μελῶν τοῦ Εἰδικοῦ τούτου δικαστηρίου ἐκ δύο καθηγητῶν τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἐξ ἐνὸς δικηγόρου ἐκ τῶν ὡς ἄνω, καὶ ἀποφαινόμενον περὶ τοῦ νόμου βασίμου τῆς ἀναφορᾶς καὶ ἐπιτρέπον τὴν ἔγερσιν τῆς ἀγωγῆς κακοδικίας.

Ἐκ τῶν μελῶν τοῦ δικαστηρίου καὶ τοῦ Συμβουλίου ἐξαιρεῖται ἐκάστοτε τὸ ἀνήκον εἰς τὸ σῶμα ἐκεῖνο, δι' ἐνέργειαν τοῦ ὁποίου εἴτε ὁλοκλήρου, εἴτε μελῶν αὐτοῦ καλεῖται ν' ἀποφανθῇ τὸ δικαστήριον. Οὐδεὶς ἄλλος τύπος ἢ ἄδεια ἀπαιτεῖται.

Ἄρθρον 133.

Ἡ πειθαρχικὴ ἐξουσία ἐπὶ τῶν Συμβούλων Ἐπικρατείας, Ἀρεοπαγιτῶν καὶ ἰσοβίων μελῶν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἀσκεῖται κατὰ πρῶτον βαθμὸν ὑπὸ πενταμελοῦς συμβουλίου κατὰ τὰ ἐν ἄρθρῳ 132 ὀριζόμενα¹.

¹ Σ η μ ε ί ω σ ι ς : Θὰ πρέπει ἢ νὰ προστεθῇ παρὰ τίνος θὰ ἀσκεῖται ἡ πειθαρχικὴ ἐξουσία κατὰ δεύτερον βαθμὸν ἢ καὶ διαγραφῇ τὸ κατὰ πρῶτον βαθμὸν.

Ἄρθρον 134.

Οἱ δικαστικοὶ ὑπάλληλοι παραιτηθέντες ἢ ἀπολυθέντες δὲν δύνανται νὰ διορισθοῦν δικηγόροι ἐπὶ διετίαν, παρ' οἷς δικαστηρίοις ὑπηρετήσαν κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν.

ΜΕΡΟΣ ΕΒΔΟΜΟΝ

ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ Αὐτοδιοικήσεως.

Ἄρθρον 135.

Τὸ Κράτος διαιρεῖται εἰς περιφερείας, ἐντὸς τῶν ὁποίων οἱ πολῖται διαχειρίζονται ἀπ' εὐθείας τὰς τοπικὰς ὑποθέσεις, ὡς νόμος θέλει ὀρίσει.

Ἡ Κοινότης ἀποτελεῖ ἀπαραιτήτως τὴν πρώτην βαθμίδα τῶν τοιούτων ὁργανισμῶν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ εἶναι κατ' ἐλάχιστον ὅρον δύο βαθμῶν, ἀνεξαρτήτως τῶν δήμων καὶ τῶν συνδέσμων κοινοτήτων.

Τὰ ὅργανα τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως ἐκλέγονται διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας καὶ ἀμέσως ὑπὸ τοῦ συνόλου τῶν εἰς αὐτὴν ἀνηκόντων πολιτῶν, ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου δι' εἰδικοὺς λόγους προβλεπομένων ἐξαιρέσεων ὡς πρὸς τοὺς δημάρχους ὠρισμένων περιφερειῶν.

Τὸ Κράτος ἀσκεῖ, καθὼς ὁ νόμος θέλει ὀρίσει, μόνον ἀνωτάτην ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν ὁργανισμῶν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως, μὴ ἐμποδίζουσιν τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν ἐλευθέραν δράσιν αὐτῶν.

Τὸ Κράτος δύναται νὰ συντρέχη οἰκονομικῶς τοὺς ὁργανισμοὺς τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως.

Ἄρθρον 136.

Αἱ διατάξεις τῶν ἁρθρῶν 109 καὶ 110 ἐφαρμόζονται ἀναλόγως καὶ ἐπὶ τῶν δημοτικῶν ὑπαλλήλων τῶν καταλαμβανόντων ὁργανικὰς θέσεις κατὰ τὸν ὁργανισμόν τῶν δήμων.

Διὰ νόμου δύνανται νὰ ἐπεκταθοῦν αἱ ὡς ἄνω διατάξεις καὶ ἐπὶ τῶν κοινοτικῶν ὑπαλλήλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Περὶ Ἀγίου Ὁρους.

Ἄρθρον 137.

Ἡ Χερσόνησος τοῦ Ἁθῶ, ἀπὸ τῆς Μεγάλης Βίγλας καὶ ἐξῆς, ἀποτελοῦσα τὴν περιοχὴν τοῦ Ἀγίου Ὁρους, εἶναι κατὰ τὸ ἀρχικὸν τοῦτου προνομιακὸν καθεστῶς αὐτοδιοίκητον τμήμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, τοῦ ὁποίου ἡ κυριαρχία παραμένει ἄθικτος ἐπ' αὐτοῦ. Ἐξ ἀπόψεως πνευματικῆς διατελεῖ τὸ Ἅγιον Ὅρος ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ὅλοι οἱ μονάζοντες εἰς αὐτὸ ἀποκοῦν τὴν Ἑλληνικὴν Ἰθαγένειαν ἅμα τῇ προσλήψει αὐτῶν ὡς δοξίμων ἢ μοναχῶν χωρὶς ἄλλην διατύπωσιν.

Ἄρθρον 138.

Τὸ Ἅγιον Ὅρος διοικεῖται κατὰ τὸ καθεστῶς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν εἰκοσιν ἱερῶν Μονῶν του, μεταξύ τῶν ὁποίων εἶναι κατανεμημένη ὁλόκληρος ἡ χερσόνησος τοῦ Ἁθῶ καὶ διατελεῖ ἀναπαλλοτρίωτον τὸ ἔδαφος αὐτῆς. Ἡ Διοίκησις ἀσκεῖται διὰ ἀντιπροσώπων τῶν ἱερῶν Μονῶν του, ἀποτελούντων τὴν ἱεράν Κοινότητα. Οὐδεμία ἀπολύτως μεταβολὴ ἐπιτρέπεται τοῦ διοικητικοῦ συστήματος ἢ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Μονῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους, οὐδὲ τῆς ἱεραρχικῆς Τάξεως καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὰ ὑποτελῆ των ἐξαρτήματα, ἀπαγορεύεται δὲ ἡ ἐγκαταβίωσις ἐν αὐτῷ ἑτεροδόξων ἢ σχισματικῶν.

Ἄρθρον 139.

Ὁ λεπτομερὲς καθορισμὸς τῶν ἀγιοριτικῶν καθεστώτων καὶ τοῦ τρόπου τῆς λειτουργίας αὐτῶν γί-

νεται διὰ Καταστατικοῦ χάρτου τοῦ Ἁγίου Ὁρους, τὸν ὁποῖον, συμπράττοντος τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Κράτους, συντάσσουν μὲν καὶ ψηφίζουν αἱ εἴκοσι Ἑρραὶ Μοναί, ἐπικυρώνουν δὲ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ ἀκριβὴς τήρησις τῶν Ἀγιοριτικῶν καθεστώτων τελεῖ, ὡς πρὸς μὲν τὸ πνευματικὸν μέρος, ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς πρὸς δὲ τὸ διοικητικόν, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Κράτους εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει ἀποκλειστικῶς καὶ ἡ διαφύλαξις τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἀσφαλείας.

Ἄρθρον 140.

Αἱ εἰς τὰ ἀνωτέρω ἄρθρα 137—139 ἐξουσίαι τοῦ Κράτους ἀσκῶνται διὰ Διοικητοῦ τοῦ ὁποῖου τὰ δικαιώματα καὶ καθήκοντα, καθὼς καὶ ὑπὸ τῶν Μοναστηριακῶν ἀρχῶν καὶ τῆς Ἱ. Κοινότητος ἀσκουμένη δικαστικὴ ἐξουσία καὶ τέλος τὰ τελωνειακὰ καὶ φορολογικὰ πλεονεκτήματα τοῦ Ἁγίου Ὁρους καθορίζονται διὰ Νόμου.

ΜΕΡΟΣ ΟΓΔΟΟΝ

ΓΕΝΙΚΑΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος.

Ἄρθρον 141.

Οὐδέποτε ἀναθεωροῦνται αἱ περιεχόμεναι εἰς τὰ ἄρθρα... θεμελιώδεις διατάξεις τοῦ Συντάγματος.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν ἀναθεωρητέων διατάξεων δέον νὰ διαπιστωθῇ δι' ἀποφάσεως τῆς Ὀλομελείας τῆς Βουλῆς ὀρίζουσας τοὺς ἀναθεωρητέους θεσμούς ἢ ἀναθεωρητέας διατάξεις καὶ ψηφίζο-

μένης ὑπὸ ταύτης διὰ πλειοψηφίας τῶν δύο τρίτων τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς εἰς δύο συνεδριάσεις ἀφισταμένας ἀλλήλων κατὰ τρεῖς μῆνας. Ἀποφασισθείσης τῆς ἀναθεωρήσεως, ἡ Βουλὴ ἐν ὀλομελείᾳ ἀποφασίζει ἐπὶ τῶν κηρυχθέντων ἀναθεωρητέων θεσμῶν ἢ διατάξεων διὰ τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω πλειοψηφίας.

Οὐδέποτε δύναται νὰ κηρυχθῇ κατεπείγουσα ἡ συζήτησις ἐπὶ τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος.

Ἄρθρον 142.

Τὸ παρὸν Σύνταγμα ἀναγνωρίζει τὴν χρησιμότητα τῆς διὰ διεθνῶν συμβάσεων, μετὰ συγκατάθεσιν τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, συμμετοχῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς Διεθνεῖς Ὀργανώσεις, ὡς καὶ ἡσάν περιφερειακὴν ἔνωσιν κυριάρχων Κρατῶν ἀποσκοποῦσαν εἰς τὸν εἰρηνικὸν συντονισμόν τῶν ὁμαδικῶν ἐνεργειῶν, τὴν περὶ φρούρησιν τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν, καὶ τῶν πνευματικῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐπιδιώξεων τῶν λαῶν τῶν.

Ἄρθρον 143.

Πρὸς ἀποκατάστασιν ἀκτημόνων καλλιεργητῶν καὶ μικρῶν κτηνοτρόφων ἐπιτρέπεται ἐπὶ μίαν πενταετίαν ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώσις τῶν κατωτέρω κατηγοριῶν ἀγροτικῶν κτημάτων κατὰ παρέκκλισιν τοῦ ἄρθρου 23 τοῦ Συντάγματος, ὡς νόμος θέλει ὀρίσει.

Τῶν πέραν τῶν πεντακοσίων στρεμμάτων αὐτοκαλλιεργουμένων ἢ διακοσίων στρεμμάτων μὴ αὐτοκαλλιεργουμένων ἀνηκουσῶν εἰς φυσικὰ ἢ Νομικὰ πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου ἐκτάσεων.

Τῶν καλλιεργουμένων ἢ καλλιεργησίμων ὡς καὶ τῶν κτηνοτροφικῶν ἐκτάσεων ἢ φυτειῶν τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὰ πάσης φύσεως Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου. Προκειμένου δέ, περὶ δήμων καὶ κοινοτήτων μόνον τῇ αἰτῇσιν αὐτῶν.

Κτηνοτροφικῶν ἐκτάσεων πέραν τῶν πεντακοσίων στρεμμάτων, ἢ ἐφ' ὅσον ὁ ἰδιοκτήτης εἶναι κτηνοτρόφος, τῶν ὑπερβαινουσῶν τὴν πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγ-

κῶν αὐτοῦ ἀπαιτουμένην ἑκτασιν, πλεον τριάκοντα τοῖς ἑκατόν.

Ἐκτάσεων δεκτικῶν ἐκχερσώσεως πρὸς καλλιέργειαν κατὰ τοὺς κειμένους νόμους, πέραν τῶν ἑκατὸν στρεμμάτων ἀποτελουσῶν δασικὰ ἐδάφη ἢ δασικὰς βοσκὰς, ἐφ' ὅσον συνέχονται πρὸς καλλιεργουμένας ἐκτάσεις, ὡς ἐπίσης δασικῶν ἐδαφῶν καὶ βοσκῶν πέραν τῶν ἑκατὸν στρεμμάτων καταστραφεισῶν ἐκ πυρκαϊᾶς ἢ ἐκχερσώσεως ὅπωςδήποτε μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως ὑπὸ τρίτων.

Ἡ ἀποζημίωσις ὀρίζεται εἰς μεταλλικὰς δραχμὰς πάντοτε διὰ τῆς δικαστικῆς ὁδοῦ οὐδέποτε μικροτέρα τοῦ ἐνὸς τρίτου τῆς ἀξίας τοῦ ἀπαλλοτριουμένου κτήματος κατὰ τὸν χρόνον τῆς καταλήψεως καὶ καταβάλλεται πρὸ ἢ μετ' αὐτήν, εἴτε κατὰ δόσεις εἴτε χρεώγραφῳ, ὡς νόμος θέλει ὀρίσει.

Οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες νόμοι περὶ ἐξαγορᾶς ἐμφυτευτικῶν κτημάτων ἢ περὶ ἀπ' ἀλλαγῆς ἀπὸ ἀγροληπτικῶν ἢ ἐδαφονομικῶν βαρῶν θεωροῦνται ὡς μὴ ἀντικείμενοι εἰς τὸ Σύνταγμα.

Ἐπιτρέπεται ἡ κατὰ παρέκκλισιν τοῦ ἀρθροῦ 23 τοῦ Συντάγματος νομοθετικὴ ρύθμισις καὶ διάλυσις ὑφισταμένων εἰσέτι ἀγροληψιῶν ὡς καὶ ρύθμισις ἰδιορρυθμῶν ἐμπραγμάτων σχέσεων.

Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Γεωργίας θέλει ὑποβάλλει εἰς τὴν παρούσαν Βουλὴν σχέδιον νόμου περὶ ἀναγκατικῆς ἀπαλλοτριώσεως ἀγροτικῶν κτημάτων καὶ λειβαδίων ἐντὸς τριῶν τῶν πολλῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος.

Ἐπιχειρήσεις κοινῆς ὠφελείας ἢ μονοπωλιακοῦ οὐσιαστικοῦ χαρακτῆρος δύναται νὰ ἀπαλλοτριωθοῦν κατόπιν γνώμης οἰκονομικοτεχνικοῦ συμβουλίου ὡς νόμος θέλει ὀρίσει.

Πᾶσα σχετικὴ ἀπόφασις τῆς Βουλῆς περὶ ἐθνικοποιήσεως τῶν ὡς ἄνω ἐπιχειρήσεων πρέπει νὰ λαμβάνηται διὰ πλειοψηφίας τῶν δύο τρίτων τῶν ψηφίζόντων μελῶν αὐτῆς καὶ δι' ὀνομαστικῆς κλήσεως.

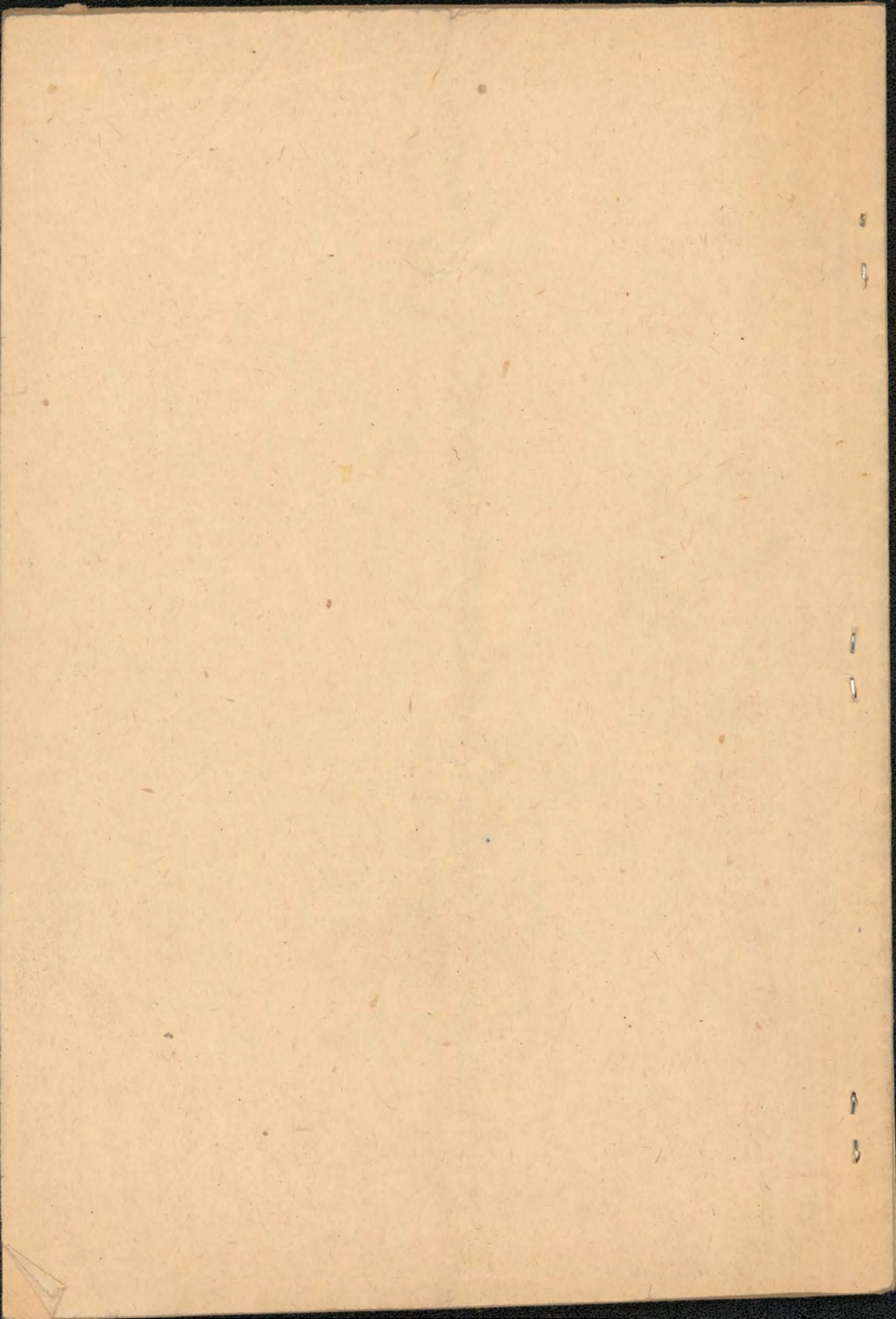
Ἄρθρον 144.

Τὰ Διοικητικὰ Δικαστήρια δέον νὰ ἰδρυθοῦν ἐντὸς πενταετίας ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος Συντάγματος καθ' ἅπασαν τὴν Ἐπικράτειαν διὰ νόμου ὀρίζοντος τὴν κατὰ τόπον, χρόνον καὶ ὕλην ἀρμοδιότητα τούτων. Κατ' ἐξαίρεσιν ἐντὸς ἔτους ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ Συντάγματος θέλουσι ἰδρυθῇ διοικητικὰ δικαστήρια ἐν Ἀθήναις καὶ Θεσσαλονίκῃ. Τὸ ἐν ἐν Θεσσαλονίκῃ τακτικὸν διοικητικὸν δικαστήριον θὰ ἔχῃ τουλάχιστον δικαιοδοσίαν ἐκδικάσεως τῶν φορολογικῶν διαφορῶν ἐξ ἀμέσων φόρων τῆς περιφερείας Θεσσαλονίκης, τὸ δὲ ἐν Ἀθήναις τοιοῦτον θὰ ἔχῃ δικαιοδοσίαν ἐκδικάσεως τουλάχιστον α) τῶν διαφορῶν ἐκ διοικητικῶν συμβάσεων τοῦ δημοσίου, ἐφ' ὅσον ἐν ταύταις δὲν προβλέπεται ἐτέρα δικαιοδοσία, β) τῶν φορολογικῶν διαφορῶν ἐξ ἀμέσων φόρων τῆς περιφερείας τῆς Διοικήσεως Πρωτευούσης, γ) τῶν τελωνειακῶν παραβάσεων καὶ τῶν παραβάσεων φορολογίας οἰνοπνεύματος.

Μέχρι τῆς λειτουργίας τῶν τακτικῶν διοικητικῶν δικαστηρίων ἡ ἐκδίκασις τῶν διαφορῶν ἀμφισβητούμενου διοικητικοῦ διέπεται ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 105 παρ. 1 τοῦ Συντάγματος 1911.

Ἄρθρον 145.

Ἡ τήρησις τοῦ Συντάγματος ἀφιεροῦται εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν Ἑλλήνων.

Δ' ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΟΥΛΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ
ΠΡΟΕΔΡΙΑ Δ. ΧΑΤΖΙΣΚΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ ΦΘΙΩΤΙΔ/ΚΙΔΟΣ

ΠΡΟΤΑΣΙΣ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ
ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

ΥΠΟ
Χ. Γ. ΘΗΒΑΙΟΥ
ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ ΕΥΒΟΙΑΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
1947

Πρότασις

Συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων ἐπὶ τοῦ Κεφαλαίου
τῆς Νομοθετικῆς Λειτουργίας ὑπὸ τοῦ Βουλευτοῦ
Εὐβοίας Χρήστου Θηβαίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ προτάσεων νόμων.

Ἄρθρον 9.

(ἄρθρ. 23 συντ. 1911)

Τὸ δικαίωμα τῆς προτάσεως τῶν νόμων ἀνήκει εἰς τὴν
βουλὴν καὶ τὸν βασιλέα, ὅστις ἐνασχεῖ τοῦτο διὰ τῶν Ὑ-
πουργῶν.

Ἄρθρον 10.

(ἄρθρον 29 καὶ 49 συντ. 1927)

Πᾶσα πρότασις νόμου συνόδεύεται ὑποχρεωτικῶς ὑπὸ αἰ-
τιολογικῆς ἐκθέσεως τοῦ νομοπαρασκευαστικοῦ συμβουλίου
κατὰ τὸ ἄρθρον 13. Οὐδεμίᾳ προσθήκῃ εἰς πρότασιν νόμου ἢ
τροπολογίᾳ αὐτῆς γίνεται δεκτὴ ἂν δὲν σχετίζεται ἀμέσως
πρὸς τὸ κύριον περιεχόμενον τῆς προτάσεως.

Πρότασις νόμου σκοποῦσα τὴν τροποποίησιν διατάξεων προη-
γουμένου νόμου δὲν εἰσάγεται πρὸς συζήτησιν, ἐὰν εἰς μὲν τὴν
αἰτιολογικὴν ἐκθεσιν δὲν καταχωρίζεται ὁλόκληρον τὸ καίμε-
νον τῆς τροποποιουμένης διατάξεως, εἰς δὲ τὸ καίμενον τῆς
προτάσεως ὁλόκληρος ἢ νέα διάταξις, καθὼς διαμορφώνεται
μετὰ τὴν τροποποίησιν.

Ἡ ἐπιψήφισις δικαστικῶν ἢ διοικητικῶν κωδίκων, τοὺς ὁ-
ποίους συνέταξαν εἰδικαὶ ἐπιτροπαὶ συσταθεῖσαι δι' εἰδικῶν νό-
μων, δύναται νὰ γίνῃ δι' ἰδιαιτέρου νόμου κυροῦντος τοὺς εἰ-
ρημένους κώδικας ἐν ὅλῳ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δύναται νὰ γίνῃ κωδικοποίησις ὑ-
φισταμένων διατάξεων δι' ἀπλῆς ταξινομήσεως αὐτῶν ἢ ἐν
ὅλῳ εἰς αφερέως καταργηθέντων νόμων, πλὴν τῶν φορολο-
γικῶν.

Ἄρθρον 11.

(πρὸβλ. ἄρθρ. 29 καὶ 49 συντ. 1927)

Πᾶσα πρότασις νόμου ὑποβαλλομένη ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν ἢ
τῶν βουλευτῶν καὶ συνεπαγομένη δαπάνην ἢ ἐλάττωσιν ἐσόδων
τοῦ προϋπολογισμοῦ πρέπει νὰ συνοδεύεται ὑπὸ ἐκθέσεως περὶ
τοῦ τρόπου τῆς καλύψεώς της, ὑπογεγραμμένης ὑπὸ πάντων

τῶν ἀρμοδίων ὑπουργῶν καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Προσέτι ἡ πρότασις αὕτη ἐστὶ ὅσον μὲν ὑποβάλλεται ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν δὲν εἰσάγεται πρὸς συζήτησιν, ἐὰν δὲν συνοδεύεται ἀπὸ ἐκθεσιν τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου καθορίζουσαν τὴν συνεπαγομένην δαπάνην, ἐφ' ὅσον δὲν ὑποβάλλεται ὑπὸ τῆς βουλῆς πρὸ πάσης συζητήσεως διαβιβάζεται εἰς τὸ γενικὸν λογιστήριον ὑποχρεούμενον ἵνα ὑποβάλῃ τὴν σχετικὴν ἐκθεσιν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν.

Προτάσεις σκοποῦσαι τὴν τροποποίησιν τῶν περὶ συντάξεων νόμων ἢ ἀπονομὴν συντάξεως ὡς καὶ τὴν ἀναγνώρισιν ὑπηρεσίας ὡς παρεχούσης τοιοῦτον δικαίωμα ὑποβάλλεται μόνον παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Οὐδεμία πρότασις πρὸς αὔξησιν τῶν ἐξόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ μισθοδοσίαν ἢ σύνταξιν ἢ ἐν γένει πρὸς ὄφελος προσώπου προέρχεται ἐκ τῆς βουλῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ νομοπαρασκευαστικοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον 12.

Συνιστάται νομοπαρασκευαστικὸν συμβούλιον ἀποτελούμενον ἐκ τριῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, Ἀρchieu Πάγου, Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου καὶ ἐνὸς γενικοῦ Διευθυντοῦ ἐξ ἐκάστου Ὑπουργείου.

Προεδρεύει αὐτοῦ ὁ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας ἢ ὁ ἀρχαιότερος τῶν μετεχόντων τοῦ συμβουλίου τούτου συμβούλων. Εἰδικὸς νόμος ἐφ' ᾧ ἀπαξ ἐκδοθησόμενος θέλει καθορίσει περαιτέρω τὴν ὀριστικὴν σύνθεσιν καὶ τὸν τρόπον τῆς λειτουργίας τοῦ νομοπαρασκευαστικοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον 13.

Σκοπὸς τοῦ νομοπαρασκευαστικοῦ συμβουλίου εἶναι ἡ κατ' ἐντολὴν καὶ κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ μελέτη, ἐπεξεργασία καὶ σύνταξις νομοσχεδίων. Πᾶσα πρότασις νόμου εἴτε ἐκ μέρους τῶν ὑπουργῶν εἴτε ἐκ μέρους τῶν βουλευτῶν κατατίθεται εἰς τὸ νομοπαρασκευαστικὸν συμβούλιον, ὅπερ ἐντὸς μηνὸς μετ' ἐπεξεργασίαν καὶ τελικὴν σύνταξιν αὐτῆς διαπέμπει αὐτὴν μετ' εἰσηγητικῆς ἐκθέσεώς του εἰς τὴν Βουλὴν πρὸς ψήφισιν.

Παραπεμπομένου ὑπὸ τῆς βουλῆς εἰς τὸ νομοπαρασκευαστικὸν συμβούλιον νομοσχεδίου πρὸς ἀνασύνταξιν δέον τοῦτο νὰ προσβῇ εἰς αὐτὴν καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ αὐτὸ εἰς αὐτὴν κατὰ τὸ ἄρθρον 35. Δύνανται ἀδείξαι τοῦ Προέδρου τῆς βουλῆς νὰ ἐπιτραπῇ εἰς μέλος τοῦ νομοπαρασκευαστικοῦ συμβουλίου, ἵνα παραστή ἐνώπιον αὐτῆς καὶ εἰσηγηθῇ ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς Βουλῆς.

Ἄρθρον 14.

(πρὸς. ἄρθρ. 36 συντάγμ. 1927)

Ἡ Βουλὴ σύγκαιται ἐκ βουλευτῶν ἐκλεγομένων κατὰ νόμον ὑπὸ τῶν ἐχόντων δικαίωμα πρὸς τοῦτο πολιτῶν δι' ἀμέσου, καθολικῆς καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας. Αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ διατάσσονται καὶ ἐνεργοῦνται ταυτοχρόνως καθ' ὅλην τὴν ἐπικράτειαν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτικῶν ἐδρῶν ἐκάστης ἐκλογικῆς περιφέρειας ὁρίζεται διὰ νόμου ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς. Ποτέ, ὅμως ὁ ὅλικός ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν δὲν δύναται νὰ εἶναι μικρότερος τῶν διακοσίων οὐδὲ μεγαλύτερος τῶν διακοσίων πενήκοντα.

Ἐδραὶ βουλευτικαὶ κενοῦμεναι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου πληροῦνται δι' ἀναπληρωματικῆς ἐκλογῆς, πλὴν ἂν κατ' ἄλλον τρόπον ὁρίζει ὁ νόμος. Ὁ ἐκάστοτε ψηφισόμενος ἐκλογικὸς νόμος ἰσχύει διὰ τὴν μεθεπομένην ἐκλογὴν, τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὰς τροποποιήσεις αὐτοῦ.

Ἄρθρον 15.

(ἄρθρ. 39 συντάγμ. 1927)

Ὅπως ἐκλεγῇ τις βουλευτὴς ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι πολίτης Ἑλλήν, νὰ ἔχη συμπληρώσει τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ νὰ ἔχη τὴν ἱκανότητα τοῦ ἐκλέγειν.

Βουλευτὴς στερηθεὶς τῶν προσόντων τούτων ἐκπίπτει αὐτοδικαίως τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος. Ἐγχειρομένων περὶ τοῦτον ἀμφισβητήσεων ἀποφασίζει ἡ Βουλὴ.

Ἄρθρον 16.

(Ἄρθρον 40 συντάγμ. 1927)

Ἐμμισθοὶ δημόσιοι ὑπάλληλοι, στρατιωτικοὶ ἐν ἐνεργείᾳ, δῆμαρχοι καὶ Πρόεδροι Κοινοτήτων, Συμβολαιογράφοι καὶ φύλακες μεταγραφῶν καὶ ὑποθηκῶν δὲν δύναται νὰ ἐκλεγοῦν βουλευταί, οὐδὲ ν' ἀνακηρυχθοῦν ὑποψήφιοι ἐὰν δὲν παραιτηθῶν πρὸ τῆς ἀνακηρύξεως τῶν υποψηφίων.

Ἡ παραιτήσις αὐτῶν συντελεῖται διὰ τῆς ἐγγράφου ὑποβολῆς τῆς, ἢ δὲ ἐπάνοδός των εἰς δημοσίαν ὑπηρεσίαν ἀπαγορεύεται πρὸ τῆς παρόδου τριετίας ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς.

Οἱ ἔμμισθοι δημόσιοι ὑπάλληλοι καὶ οἱ στρατιωτικοὶ δὲν δύναται νὰ ἐκλεγοῦν βουλευταί, οὐδ' ν' ἀνακηρυχθοῦν ὑποψήφιοι εἰς τὴν περιφέρειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπηρετήσαν κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἐκλογῆς των τριετίαν.

Ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ, ξηράς ἢ θαλάσσης καὶ ἄλλοι παραιτηθέντες τοῦ ἀξιώματός των, ἵνα ἐκλεγοῦν βουλευταὶ δὲν δύναται νὰ ἐπανεέλθουν πλέον εἰς τὸ στράτευμα οὔτε διὰ νόμου.

Τὰ καθήκοντα τοῦ βουλευτοῦ εἶναι ἀσυμβίβαστα πρὸς τὰ ἔργα τοῦ διευθυντοῦ ἢ ἄλλου διοικητικοῦ ἀντιπροσώπου ἢ διοικητικοῦ ἢ νομικοῦ συμβούλου καὶ ὑπαλλήλου ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν ἢ ἐπιχειρήσεων ἀπολαυστῶν εἰδικῶν προνομιῶν ἢ τακτικῶν ἐπιχορηγήσεων δυνάμει εἰδικῶν νόμων. Οἱ διατελοῦντες εἰς τινὰ τῶν κατηγοριῶν τούτων ὀφείλουσιν ἐντὸς ὁκτώ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐπικυρώσεως τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν νὰ δηλώσουν ἐπιλογὴν μετὰ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος καὶ τῶν ὡς ἄνω ἔργων.

Ἐν περιλήψει δὲ τοιαύτης δηλώσεως ἐκπίπτουν αὐτοδικαίως τοῦ ἀξιώματος βουλευτοῦ.

Νόμος δύναται νὰ καθιερώσῃ τὸ ἀσυμβίβαστον τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος καὶ πρὸς ἕτερα ἔργα.

Ἄρθρον 17.

(πρὸς βλ. ἄρθρ. 42 συντάγμ. 1927)

Ἡ ἐξουσία καὶ ἡ ἐκδίκασις τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν κατὰ τοῦ κύρους τῶν ὁποίων ἐγείρονται ἐνοστάσεις ἀναφερόμεναι εἴτε εἰς ἐκλογικὰς παραβάσεις, εἴτε εἰς ἐλλείψεις προσόντων ἀνατίθενται εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας κατὰ τὸ ἄρθρον ... τοῦ παρόντος.

Ἄρθρον 18.

(ἄρθρον 38 Συντάγμ. 1927)

Οἱ βουλευταὶ ἐκλέγονται διὰ τέσσαρα (4) συναπτά ἔτη, ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῶν γενικῶν ἐκλογῶν. Ἀμα τῇ λήξει τῆς τετραετοῦς περιόδου διατάσσεται ἡ ἐνέργεια γενικῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν ἐντὸς τεσσαράκοντα πέντε ἡμερῶν ἐντὸς δὲ ἐνὸς μηνὸς ἀπὸ τῶν ἐκλογῶν συγκαλεῖται ἡ Βουλὴ. Ἀναπληρωματικὴ ἐκλογὴ δὲν ἐνεργεῖται κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς περιόδου, ἐκτὸς ἐὰν ὁ ἀριθμὸς τῶν κενῶν βουλευτικῶν ἑδρῶν ὑπερβῇ τὸ τέταρτον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ.

Ἄρθρον 19.

(πρὸς βλ. ἄρθρ. 64 συντάγμ. 1911 καὶ 42 συντάγμ. 1927)

Οἱ βουλευταὶ πρὸ τῆς ἐνάρεξως τῶν καθηκόντων αὐτῶν ὁμνῶσιν ἐν τῷ μεγάρῳ τῶν καὶ εἰς δημοσίαν συνεδρίαν τὸν ἐξῆς ὅρκον :

«Ὁμνῶ εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδικοῦ Τριάδος νὰ φυλάξω πίστιν εἰς τὴν πατρίδα καὶ εἰς τὸν σύνταγματικὸν βασιλέα, ὑπακοὴν εἰς τὸ σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τοῦ κράτους καὶ νὰ ἐκπληρώσω εὐσυνειδήτως τὰ καθήκοντά μου».

Ἀλλόθρησκοι βουλευταὶ ἀντὶ τῆς ἐπιλήσεως «ὁμνῶ εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδικοῦ Τριάδος» ὀρκίζονται κατὰ τὸν τύπον τῆς ἰδίας αὐτῶν θρησκείας.

Ἐὰν βουλευτὴς ἀρνήθῃ νὰ ὁμώσῃ τὸν ὡς ἄνω θρησκευτ

ὅρκον ἢ διατυπώσῃ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος ἐκπίπτει αὐτοδικαίως τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος.

Ἄρθρον 20.

(πρὸς βλ. ἄρθρον 44 συντάγμ. 1927)

Ἡ βουλὴ ἐκλέγει ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς κατὰ τὴν ἐναρξιν ἐκάστης τοιαύτης βουλευτικῆς συνέδου τὸν πρόεδρον, τοὺς ἀντιπροέδρους καὶ τοὺς γραμματεῖς αὐτῆς.

Διὰ νὰ προσβῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν ταύτην ἀπαιτεῖται ἡ παρουσία τῶν 11)20 τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς. Ὁ Πρόεδρος αὐτῆς ἐκλέγεται δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς. Ἄν αὕτη δὲν ἐπιτευχθῇ ἐπαναλαμβάνεται ἡ ψηφοφορία, ὁπότε ἀρχοῦν πρὸς ἐκλογὴν τὰ τέσσαρα πέμπτα τοῦ κατωτάτου ὁρίου τῆς ἀπαρτίας.

Ἡ τελευταία πλειοψηφία ἀρκεῖ πρὸς ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροέδρων καὶ γραμματέων.

Ἄρθρον 21.

(ἄρθρον 45 συντάγμ. 1927)

Ὁ τρόπος καθ' ὃν ἡ Βουλὴ θέλει ἐνασχῆ τὰ ἔργα αὐτῆς καὶ ρυθμίξῃ τ' ἀφορῶντα τὸ προσωπικόν καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν γραφείων καὶ τῆς βιβλιοθήκης τῶν, τὴν διαχείρισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ, τοῦ σώματος, κανονίζεται κυριαρχικῶς παρ' αὐτῆς διὰ τοῦ κανονισμοῦ αὐτῆς.

Οὗτος ἔχων ἰσχὺν νόμου συζητεῖται ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ ψηφίζεται εἰς δύο συνεδρίας ἀπεχούσας ἀλλήλων δύο τοῦλάχιστον ἡμέρας, δὲν δύναται δὲ νὰ τροποποιηθῇ δι' ἄλλου νόμου εἰμὴ διὰ τοῦ ἰδίου κανονισμοῦ.

Ὁ προϋπολογισμὸς τῆς βουλῆς εἰσάγεται καὶ ἐκτελεῖται κατὰ τὸν κανονισμὸν ὑπὸ τοῦ Προέδρου αὐτῆς, ὅστις ἔχων καθήκοντα καὶ ἀρμοδιότητα διατάκτου δικαιούται νὰ ἐντέλλεται πληρωμὰς κατὰ τὸν ἐγκεκριμένον ὑπὸ τοῦ σώματος προϋπολογισμὸν καὶ τοὺς κειμένους νόμους, ἐφ' ὅσον οὗτοι δὲν ἀντιτίθενται εἰς τὸν κανονισμὸν τοῦ σώματος.

Ἄρθρον 22.

(πρὸς βλ. ἄρθρον 48 συντάγμ. 1927)

Ἡ βουλὴ δὲν δύναται ν' ἀποφασίσῃ ἄνευ ἀπολύτου πλειοψηφίας τῶν παρόντων μελῶν, ἥτις ὅμως οὐδέποτε δύναται νὰ εἶναι κατωτέρα τοῦ 1)3 τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ αὐτῆς.

Ἐομνηστευτικὴ δὴλωσις. Ἡ ἀληθὴς ἐννοια τοῦ ἄρθρου 26 εἶναι ὅτι ἀπόφασις θεωρεῖται καὶ ὁ τερματισμὸς τῆς συζητήσεως.

Ἄρθρον 23.

(Ἄρθρον 57 συντάγμ. 1927 καὶ 55 τοῦ συντάγμ. 1911).

Ἡ Βουλὴ συνεδριάζει ἐν τῷ βουλευτηρίῳ δημοσίᾳ, δύναται ὅμως νὰ συνεδριάζῃ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν κατ' αἵτησιν

δέκα βουλευτῶν ἂν τοῦτο ἀποφασισθῇ εἰς μυστικὴν συνεδρίαν κατὰ πλειοψηφίαν, μετὰ ταῦτα ἀποφασίζεται ἂν ἡ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου συζήτησις πρέπει νὰ ἐπαναληφθῇ εἰς δημοσίαν συνεδρίαν.

Ἄρθρον 24.

(πρὸλ. ἄρθρον 46 συντάγμ. 1927).

Ἡ βουλὴ (ὀλομέλεια καὶ τμήματα) συνέρχεται αὐτοδικαίως εἰς μίαν κατ' ἔτος τακτικὴν σύνοδον τὴν δεκάτην πέμπτην Ὀκτωβρίου, ἐκτὸς ἂν ὁ Βασιλεὺς συγκαλέσῃ αὐτὴν ἐνωρίτερον.

Ἡ διάρκεια ἐκάστης τακτικῆς συνόδου δὲν δύναται νὰ εἶναι βραχυτέρα τῶν τριῶν, οὐδὲ μακροτέρα τῶν ἑξ μηνῶν, εἰς οὓς δὲν ὑπολογίζεται χρόνος τῆς ἀναστολῆς ἢ πέραν τῶν ὀκτὼ ἡμερῶν διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς (ὀλομελείας καὶ τμημάτων) ἐργάζονται ἐκ περιτροπῆς τὰ τμήματα αὐτῆς ὀριζόμενα διὰ κλήρον ἕναστον δὲ ἐπὶ χρόνον μὴ ὑπερβαίνοντα τὸ ὅμιον ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἀποφασίζονται ἅπαντα τὰ κατεπειγούσης φύσεως νομοθετήματα.

Ἄρθρον 25.

(ἄρθρ. 55 συντάγμ. 1927).

Ἡ Βουλὴ δικαιούται, ἐπὶ τῇ αἰτήσει δὲ τοῦ ἐνὸς τρίτου τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς ὑποχρεοῦται νὰ διεξίξη ἐξεταστικὰς τῶν πραγμάτων ἐπιτροπὰς κατ' ἀναλογίαν τῆς δυνάμεως τῶν κομμάτων. Τὰ τῆς λειτουργίας τῶν ἐπιτροπῶν τούτων κανονίζονται διὰ νόμον.

Ἄρθρον 26.

(πρὸλ. ἄρθρ. 54 συντάγμ. 1927)

Οὐδεὶς αὐτόκλητος ἐμφανίζεται ἐνώπιον τῆς Βουλῆς διὰ ν' ἀναφέρῃ τι προφορικῶς ἢ ἐγγράφως, ἀναφορὰ ὅμως παρουσιάζονται διὰ τινος βουλευτοῦ ἢ παραδίδονται εἰς τὸ γραφεῖον αὐτῆς.

Ἡ Βουλὴ ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀποστέλλῃ τὰς διευθυνόμενας πρὸς αὐτὴν ἀναφορὰς εἰς τοὺς ὑπουργούς, οἵτινες εἶναι ὑπὸχρεοί νὰ δίδουν διασαφήσεις ὡς αὐτὴς ζητηθοῦν. Ἐπίσης ἡ Βουλὴ δικαιούται ν' ἀπαιτῇ τὴν ἐνώπιον αὐτῆς παρουσίαν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ὑπουργῶν.

Ἄρθρον 27.

(ἄρθρ. 67 συντάγμ. 1911).

Οἱ βουλευταὶ ἀντιπροσωπεύουν τὸ ἔθνος καὶ οὐχὶ μόνον τὴν ἐκλογικὴν περιφέρειαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐκλέγονται.

Ἄρθρον 28.

(ἄρθρ. 41 καὶ 66 συντάγμ. 1927).

Βουλευταὶ ἀποδεχόμενοι οἰονδήποτε τῶν εἰς τὸ ἄρθρον 16

ἀναφερομένων ἔργων ἢ καθηκόντων ἐκπύπτουν αὐτοδικαίως τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος.

Ἡ ἀπὸ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος παραίτησις ὅσα δικαίωμα τοῦ βουλευτοῦ θεωρεῖται τετελεσμένη ἀπὸ τῇ ὑπόβολῃ τῆς σχετικῆς ἐγγράφου δηλώσεως εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ νομοθετικοῦ σώματος.

Ἄρθρον 29.

(Ἄρθρον 58 συντάγμ. 1927).

Βουλευταὶ δὲν δύναται νὰ ἐνοικιάζωσι ἀγροτικὰ κτήματα τοῦ δημοσίου ἢ ν' ἀναλαμβάνωσι κρατικὰς προμηθείας ἢ ἐργολαβικὰς ἐκτελέσεις δημοσίων ἔργων ἢ ἐνοικιάσεις δημοσίων φέρον, ἢ νὰ δέχωνται παραχωρήσεις ἐπὶ δημοσίων κτημάτων. Ἡ παράβασις τῶν ἀνωτέρω διατάξεων ἐπιφέρει πάντως ἀκύροτητα τῆς πράξεως.

Ἄρθρον 30.

(πρὸλ. ἄρθρον 56 συντάγμ. 1927).

Βουλευτὴς δὲν καταδιώκεται οὐδ' ἐπωσθήποτε ἐξετάζεται ἔνεκα γνώμης ἢ ψήφου τὴν ὁποίαν ἔδωκε κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν βουλευτικῶν του καθηκόντων.

Βουλευτὴς διαρκούσης τῆς βουλευτικῆς περιόδου δὲν καταδιώκεται οὐδὲ συλλαμβάνεται ἢ φυλακίζεται ἄνευ ἀδείας τοῦ σώματος. Τιαύτη δὲν ἀπατεῖται εἰς τὰ ἐπ' αὐτοφύρῳ κακουργήματα. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὅμως ταύτην ἡ Βουλὴ εἰδοποιουμένη ἁμέσως ἀποφασίζει περὶ παροχῆς ἢ μὴ ἀδείας πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς καταδίωξεως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου.

Ἄρθρον 31.

(πρὸλ. ἄρθρον 57 καὶ 66 συντάγμ. 1927)

Οἱ βουλευταὶ λαμβάνουν ἀπὸ τοῦ δημοσίου ταμεῖον ἀποζημιώσιν ὀριζομένην ἐκάστοτε διὰ νόμον καὶ ἔχουν δικαίωμα ἐλευθέρας κυκλοφορίας εἰς τὰς σιδηροδρομικὰς, τροχιοδρομικὰς καὶ πάσης φύσεως συγκοινωνίας ἐπὶ γραμμῶν παραχωρηθεισῶν αὐταῖς ὑπὸ τοῦ κράτους καθὼς καὶ εἰς τὰς ὑπὸ ἐλληνικὴν σημαίαν ἀτμοπλοϊκὰς συγκοινωνίας.

Εἰς τὸν τακτικὸν πρόεδρον τῆς Βουλῆς παρέχονται ἑξοδα παραστάσεως ἴσα μὲ τὰς ἀποδοχὰς τοῦ Προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Ἄρθρον 32.

(πρὸλ. ἄρθρον 76 συντάγμ. 1911).

Ἐν ἀπουσίᾳ βουλευτοῦ ἐπὶ πλείονας τῶν πέντε συνεδριάσεων κατὰ μῆνα ἄνευ ἀδείας τοῦ οἰκείου νομοθετικοῦ σώματος καὶ ἐν τακτικῇ ἢ ἐκτάκτῳ συνόδῳ κρατοῦνται ἐν τῇ ἀποζημιώσεως τοῦ ἄρθρου 31 τὸ εἰκοστὸν τῆς μηνιαίας ἀποζημιώσεως δι' ἐκάστην ἀπουσίαν.

Ἄρθρον 33.

(πρὸ βλ. ἄρθρον 72 συντάγμ. 1864).

Ἡ Βουλὴ διαλύεται ἐὰν ἀποφασίσῃ τὴν διάλυσιν ἢ ἰδίᾳ μὲ τὴν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν τῶν μελῶν τῆς.

Τὸ περὶ διαλύσεως τῆς Βουλῆς διάταγμα προσηγογραφεῖται πάντοτε ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, πρέπει δὲ νὰ διαλαμβάνῃ συγχρόνως καὶ τὴν σύγκλησιν τῶν μὲν ἐκλογέων ἐντὸς τεσσαράκοντα πέντε ἡμερῶν, τῆς δὲ νέας Βουλῆς ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῶν ἐκλογῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ ἐπιψηφίσεως τῶν νομοσχεδίων.

Ἄρθρον 34.

Ἡ Βουλὴ συνεδριάζει ἐν ὁλομελείᾳ καὶ εἰς τμήματα.

Ἐνώπιον τῆς ὁλομελείας αὐτῶν ἀσκεῖται ὁ κοινοβουλευτικὸς ἐλεγχὸς τῆς κυβερνήσεως καὶ συζητοῦνται καὶ ἀποφασίζονται ὁ προϋπολογισμὸς καὶ ἀπολογισμὸς, ὁ ἐκλογικὸς νόμος ὡς καὶ ἡ ἐπικύρωσις διεθνῶν συμβάσεων, τὰ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἢ δυνάμει ἀποφάσεως τῶν τμημάτων ἢ τῇ αἰτήσει τοῦ 1) 3 τῶν βουλευτῶν εἰς αὐτὴν παραπεμφθέντα νομοσχέδια καὶ ἡ περὶ ἀναθεωρήσεως τῶν μὴ θεμελειωδῶν διατάξεων τοῦ συντάγματος ἀπόφασις κατὰ τὸ ἄρθρον

Ἐνώπιον τῶν τμημάτων αὐτῶν ὑποβάλλονται καὶ ψηφίζονται πάντα τὰ λοιπὰ νομοσχέδια. Ὁ ἀριθμὸς τῶν τμημάτων καὶ ἡ καθ' ὕλην ἀρμοδιότης αὐτῶν ρυθμίζεται ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς.

Ἄρθρον 35.

(πρὸ βλ. ἄρθρ. 57 συντάγμ. 1911)

Πᾶν νομοσχέδιον ὑποβάλλομενον ὑπὸ τοῦ νομοπαρασκευαστικοῦ συμβουλίου κατὰ τὸ ἄρθρον 12 εἰσάγεται εἰς τὴν ὁλομέλειαν ἢ τὸ ἀρμόδιον τμήμα τῆς Βουλῆς κατὰ τὰ ἐν ἄρθροισι καὶ ὁριζόμενα. Οὐδὲν νομοσχέδιον γίνε-ται δεκτὸν ἐὰν δὲν συζητηθῇ καὶ ψηφισθῇ ὑπὸ τῆς Βουλῆς (ὁλομέλεια ἢ τμήμα) δις καὶ εἰς δύο διαφόρους συνεδρίας, ἀπεχούσας ἀλλήλων δύο τοῦλάχιστον ἡμέρας κατ' ἀρχὴν μὲν καὶ ἄρθρον κατὰ τὴν πρώτην συζήτησιν, κατ' ἄρθρον δὲ καὶ σύ-νολον κατὰ τὴν δευτέραν. Εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις δύ-ναται ἡ Βουλὴ νὰ περιορίσῃ τὴν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν ἄρθρων συζήτησιν εἰς μίαν ἡμέραν.

Προσθήκη ἢ τροπολογία τοῦ ψηφιζομένου νομοσχεδίου ἐκ μέρους τῆς Βουλῆς εἶναι δεκτὴ μόνον μέχρι τῆς πρώτης ἐνώ-πιον τῆς Βουλῆς συζήτησεως. Ἐὰν αὗται ἐπιφέρουν κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς ριζικὰς μεταρρυθμίσεις ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου παραπέμπει ταύτας εἰς τὸ νομοπαρασκευαστι-κὸν συμβούλιον πρὸς ἀνασύνταξιν τοῦ νομοσχεδίου, μεθ' ἣν δέον νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν Βουλὴν ἐντὸς τριημέρου, ὅποτε ἡ δευτέρα συζήτησις γίνεται μετὰ ἐξ ἡμέρας ἀπὸ τῆς πρώτης.

Ἄρθρον 36.

(ἄρθρον 52 συντάγμ. 1927)

Κατὰ τὴν ἐτησίαν τακτικὴν σύνοδον ἡ Βουλὴ ψηφίζει διὰ τὸ ἐπόμενον οἰκονομικὸν ἔτος τὸν προϋπολογισμὸν καὶ ἀποφα-σίζει ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ.

Ὅλα τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα τοῦ Κράτους πρέπει ν' ἀναγρά-φονται εἰς τὸν προϋπολογισμὸν καὶ ἀπολογισμὸν.

Ὁ προϋπολογισμὸς εἰσάγεται ἐντὸς τῶν δύο πρώτων μηνῶν τῆς συνόδου εἰς τὴν Βουλὴν, ἀφοῦ δὲ ἐξετασθῇ ὑπὸ ἐιδικῆς ἐπιτροπῆς ἐκ βουλευτῶν ψηφίζεται κατὰ κεφάλαια καὶ ἄρθρα εἰς τμήματα ὁριζόμενα ἀπὸ τὸν Κανονισμὸν τῆς Βουλῆς καὶ εἰς τέσσαρας διαφόρους ἡμέρας.

Ἐντὸς ἑτοὺς τὸ βραδύτερον ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς οἰκονομικῆς χρήσεως εἰσάγεται ὁ ἀπολογισμὸς αὐτῆς εἰς τὴν Βουλὴν. Ἐ-ξετάζεται δὲ ὑπὸ ἐιδικῆς ἐπιτροπῆς βουλευτῶν καὶ ψηφίζεται ὑπὸ τῆς Βουλῆς κατὰ τὰ ἐν τῷ Κανονισμῷ αὐτῆς ὁριζόμενα.

Ἄρθρον 37.

(ἄρθρ. 25 συντάγμ. 1911)

Πρότασις νόμου ἀπορριφθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐτέρου τῶν παραγόν-των τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας δὲν εἰσάγεται ἐκ νέου εἰς τὴν αὐτὴν βουλευτικὴν σύνοδον.

Form. amphibolite

Thurston

Tipsthorpe Ridge

Thurston quarry

Monroe - 4.5 m by

Way

~~Appt~~ Dr. Norcross
Bartholomew and

W. S. 1/4 Sec 1, T. 1 N. 1 E. 1

Bartholomew

Α' ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΟΥΛΗ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΙΑΙ Δ. ΧΑΤΖΙΣΚΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ ΦΘΙΩΤΙΔ/ΚΙΔΟΣ

ΠΕΡΙ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Κ Α Ι

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Υ Π Ο

Χ. Γ. ΘΗΒΑΙΟΥ

ΒΟΥΛΕΥΤΟΥ ΕΥΒΟΙΑΣ

(Εισήγησις ἐπὶ τῶν ἁρθρῶν 21—28, 54—76 καὶ 108
τοῦ συντάγματος)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1946

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

§ 1. Περὶ τῆς μορφῆς τοῦ πολιτεύματος... σελ	5
§ 2. Περὶ τῆς ρυθμίσεως τῶν λειτουργιῶν. »	17
§ 3. Περὶ τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας... »	20
§ 4. Περὶ διπλῆς βουλῆς (βουλῆς-γερουσίας) »	21
§ 5. Περὶ ἐπαγγελματικοῦ κοινοβουλίου... »	39
§ 6. Ἄμεσος ἀσκησις ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας »	50
§ 7. Περὶ ἐκτελεστικῆς καὶ δικαστικῆς λειτουργίας »	56
§ 8. Θέσις τῶν διατάξεων περὶ τῆς μορφῆς τοῦ πολιτεύματος »	58
Παράρτημα Α'.	» 58
Παράρτημα Β'.	» 60

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΟΡΦΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΟΣ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

Ι. Ἀντιμετώπισις τῆς μορφῆς τοῦ πολιτεύματος ὑπὸ τοῦ συντάγματος. Κλασσικὸς παραμένει ὁ παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους δοθεὶς περὶ τοῦ πολιτεύματος ἐν γένει ὁρισμὸς εἰς τὰ Πολιτικά του (Δ. 2), καθ' ὃν τὸ πολίτευμα προσδιορίζει «τὴν τάξιν ταῖς πόλεσι, τὴν περὶ τὰς ἀρχάς, τίνα τρόπον νενέμηνται, καὶ τί τὸ κύριον τῆς πολιτείας καὶ τί τὸ τέλος ἐκάστης τῆς κοινωνίας ἐστίν».

Πρωταρχικὴ συνεπὼς ὑποχρέωσις παντὸς συνταγματικοῦ χάρτου εἶναι ἡ σαφὴς διακκήρυξις τῆς μορφῆς τοῦ παρ' αὐτῆς ὀργανιζομένου πολιτεύματος, καθ' ὅσον ὁ προσδιορισμὸς οὗτος :

1) Διαγράφει τὴν ἔκτασιν καὶ τὸν τρόπον τῆς λειτουργίας τῶν συντεταγμένων τῆς πολιτείας ἐξουσιῶν καὶ προσδιορίζει τὴν πρὸς ἀλλήλας σχέσιν αὐτῶν.

2) Ὑπαγορεύει τὸ εἶδος τῆς ἐκ τοῦ συντάγματος ἐπιτρεπομένης νομοθετικῆς πολιτικῆς.

3) Προσδιορίζει τὴν ἔκτασιν τῶν θεμελιωδῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ πολίτου ἐναντὶ τῆς κυριάρχου τοῦ ἔθνους ἐξουσίας καὶ

4) Ὁροθετεῖ καὶ προσανατολίζει πρὸς τὸ ἀληθὲς πνεῦμα τοῦ πολιτεύματος τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας.

Ἐντεῦθεν προκύπτει ἡ ἀνάγκη κατὰ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ ἡμετέρου συντάγματος νὰ περιλάβωμεν σαφῆ καὶ ρητὴν διάταξιν περὶ τῆς μορφῆς τοῦ ἡμετέρου πολιτεύματος. Τὸ ὑπὸ ἀναθεώρησιν σύνταγμα ἐν ἀντιθέσει πρὸς παλαιότερα καὶ νεώτερα ἑλληνικὰ συντάγματα δὲν περιέχει τοιαύτην διάταξιν. Δι' ὃ ὁ καθορισμὸς τῆς μορφῆς τοῦ ἡμετέρου πολιτεύματος καθίσταται ἔργον εἰδικῶν νομικῶν γνώσεων καὶ μακρῶν νομικῶν συλλογισμῶν καὶ ἡ σαφὴς γνώσις αὐτοῦ ἀποβαίνει κτῆμα ἐλαχίστων μεμνημένων εἰδικῶν συνταγματολόγων, ἐν ᾧ ἔδει ν' ἀποτελῇ ἄρθρον πολιτικῆς πίστεως ἀδιαμφισβήτητον μεταξὺ πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν ἑλλήνων. Ἡ μορφή τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτεύματος συνυφαίνεται μὲ αὐτὴν τὴν ψυχὴν καὶ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἔθνους καὶ δὲν ἐπιτρέπεται ἡ γνώσις αὐτοῦ νὰ εἶναι ἀπόκρυφον κτῆμα τῶν ἐλαχίστων. Τὴν ἀξίαν τοῦ προβλήματος, καταδεικνύουν οἱ πρόσφατοι πολιτικοὶ καὶ πολιτειακοὶ ἀγῶνες, καθ' οὓς ἐξ ἀγνοίας ἢ κακοπιστίας ὑπεστηρίχθησαν εἰς τὰς ἐφημερίδας καὶ τὰς ἐπισήμους πολλάκις συζητήσεις μὲ ἀξιώσεις σοβαρότητος γινώμαι περὶ τοῦ κρατοῦντος παρ' ἡμῖν πολιτεύματος κακὸ-

πιστοι και ανόητοι περι μοναρχίας, περι συνταγματικῆς μοναρχίας, περι μοναρχοφασισμού κ.λ.π.

Και εάν υπό ήρέμους πολιτικές συνθήκας και όμαλās διεθνείς καταστάσεις ό σαφής προσδιορισμός τῆς μορφῆς τοῦ πολιτεύματος επιβάλλεται διά λόγους καλῆς και τελειοφύρου λειτουργίας τοῦ πολιτεύματος, ήδη ό προσδιορισμός αὐτῆς αποβαίνει σκόπιμος και επιβεβλημένος, διότι οί πολυπληθεῖς γύρωθεν δικτάτορες αναστρέψαντες έννοιολογικῶς τό περιεχόμενον τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος και πλαστογραφοῦντες τήν ἀλήθειαν προσπαθοῦν νά ἐμφανίσουν τήν Ἑλλάδα εἰς τήν διεθνή κοινωνίαν βιοῦσαν υπό τυραννικόν καθεστῶς και πολιτευομένην ἐκτός τοῦ κύκλου τῶν δημοκρατικῶν ἐθνῶν. Οἱ αντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους και ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου ἔχουν τήν ὑποχρέωσιν νά διακηρύξουν διά ρητῆς διατάξεως ἐν ἐπικεφαλίδι τοῦ συντάγματος τήν ὑφισταμένην και διά τοῦ προσφάτου δημοψηφίσματος ἐπικυρωθεῖσαν μορφήν τοῦ πολιτεύματος.

II. Τό ἐπιστημονικόν κριτήριον τῆς μορφῆς τοῦ πολιτεύματος. Ἡ τιμή τῆς ἐρεύνης τῆς μορφῆς τοῦ πολιτεύματος και τοῦ καθορισμοῦ τοῦ περι ταύτης κριτηρίου ἀνήκει εἰς τοὺς ἀρχαίους ἡμῶν προγόνους. Οὕτω πρῶτος ό Ἡρόδοτος (Θάλεια Γ' 80-83) διέκρινε τὰς μορφὰς τοῦ πολιτεύματος εἰς μοναρχίαν, ὀλιγαρχίαν και δημοκρατίαν ἢ ἰσοτιμίαν. Τήν διάκρισιν ταύτην ἀκολουθοῦν περίπου οἱ Ξενοφῶν (ἀπομνημονεύματα 4-6-12) ό Ἰσοκράτης (Παναθ. 259-260) και Πλάτων (Πολιτικός § 291-292). Ἀναμφισβητῆτως ὅμως ό Ἀριστοτέλης εἶναι ἐκεῖνος ὅστις ὀρθώτερον ἔταμε τό ζήτημα, και εἰς τὰ Πολιτικά του (Γ' § 5) ὥρισεν, ὅτι «πολίτευμα δ' ἔστι τό κύριον τῶν πόλεων, ἀνάγκη δ' εἶναι κύριον ἢ ἓνα ἢ ὀλίγους ἢ πολλούς». Κατά ταῦτα τό κριτήριον τῆς μορφῆς ἐκάστου πολιτεύματος εἶναι ὁ προσδιορισμός ποῖον εἰς ἕκαστον συγκεκριμένον πολίτευμα εἶναι «τό κύριον πάντων ἢ τῶν μεγίστων» (Πολιτικά Στ. 1 § 8). Οὕτω κατ' αὐτόν ἐν τῇ Ἀθηναίων πολιτείᾳ »τὴν ἐκκλησίαν κυρίαν εἶναι πάντων. . . . ἢ τῶν μεγίστων». Εἰς τήν ἀριστοτελικήν ταύτην διδασκαλίαν ἐπανήλθε και πάλιν ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη, ἥτις ἀνεγνώρισεν, ὡς κριτήριον τῆς μορφῆς τοῦ πολιτεύματος τό εἶδος τοῦ παρ' ἐκάστου πολιτεύματος ἀναγνωριζομένου ἀνωτάτου ὀργάνου («τό κύριον τῆς πόλεως») (das souveräne Organ) (βλ. Jellinek allgemeine Staatslehre Aufl. III σελ. 550. N. N. Σαρίπολου I. 65). Τό ἀνώτατον ὄργανον τοῦτο περιβάλλεται μετὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν ἐγκειμένην εἰς τοῦτο, ὅτι τοῦτο εἶναι ὁ μόνος συνταγματικῶς νομοθέτης, και δύναται νά προσδιορίσῃ τήν μορφήν τοῦ πολιτεύματος και δικαιούται πάντοτε νά ἀναθεωρῇ αὐτό. Εἶναι ἀκύριον τῶν μεγίστων» κατὰ τήν ἀριστοτελικήν ἐκφρασιν.

Ἐάν ὅθεν τό ἀνώτατον τοῦτο ὄργανον εἶναι ἐν πρόσωπον τότε τό πολίτευμα εἶναι μοναρχία, ἥτις διαιρεῖται εἰς ἀπόλυτον και συνταγματικήν, εάν εἶναι πλείονα (collegium) εἶναι πολυαρχία, ἥτις ὑποδιαιρεῖται, εάν τό ἀνώτατον ὄργανον εἶναι μία τάξις εἰς ἀριστοκρατίαν και εάν ταῦτα εἶναι τό σύνολον τῶν ἐχόντων ἐνεργόν ἐκλογ. δικαίωμα πολιτῶν δημοκρατία. Περαιτέρω ἡ δημοκρατία ὑποδιαιρεῖται ἐπὶ τῇ βάσει διαφόρων κριτηρίων.

α) Εἰς ἀμεσον, ἔμμεσον και μικτήν, ἐφ' ὅσον ὁ λαός, ὡς εἰς τὰς ἀρχαίας ἑλλην. πολιτείας, ἀσχεῖ ἀπ' εὐθείας τήν πολιτικήν και ἰδίᾳ τήν νομοθετικήν ἐξουσίαν ἢ ἀσχεῖ ταύτην ἔμμέσως δι' ἀντιπροσώπων (βουλευτῶν, γερουσιαστῶν). Μικτὴ δὲ καλεῖται, ὅσῳκις καθιεροῦνται διά τοῦ συντάγματος ἀμφότεροι οἱ τρόποι οὗτοι. Κατὰ τό ἀναθεωρούμενον σύνταγμα τό ἡμέτερον σύνταγμα εἶναι ἔμμεσος δημοκρατία.

β) Σύνταγματικὴ ἢ κοινοβουλευτικὴ. Κατὰ τήν πρώτην μορφήν ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀσχεῖται, παρὰ προσώπων διοριζομένων παρὰ τοῦ ἀνωτάτου ἀρχόντος. Κατὰ τήν δευτέραν περίπτωσιν ἡ ἐκτελεστικὴ λειτουργία ἀσχεῖται παρὰ προσώπων διοριζομένων παρὰ τοῦ ἀνωτάτου ἀρχόντος, ἀλλ' ἀπολαύοντων ἅμα και τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς πλειοψηφίας τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος. Τό ἡμέτερον πολίτευμα τύποις μὲν εἶναι συνταγματικὴ δημοκρατία, διότι κατὰ τό ἀναθεωρούμενον σύνταγμα ὁ βασιλεὺς δὲν ὑποχρεοῦται νά διορίσῃ ὑπουργοὺς ἀπολαύοντας τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς βουλῆς, πράγματι δὲ εἶναι κοινοβουλευτικὴ δημοκρατία, διότι ἀπετέλεσε πολιτικὴν συνθήκην ἡ ὑπὸ τοῦ Τρικώπῃ ἀπὸ τοῦ 1875 ἐξαγγελθεῖσα ἀρχὴ τῆς δεδηλωμένης.

γ) εἰς βασιλευομένην ἢ ἀβασίλευτον, ἐφ' ὅσον ὁ ἀρχηγός τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας εἶναι ἰσόβιος και κληρονομητὸς ἀρχὼν (βασιλεὺς) ἢ εἶναι αἰρετὸς και περιοδικὸς (πρόεδρος).

III. Σύγχρονος κρίσις ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς δημοκρατίας. Κατὰ τήν παρούσαν περίοδον, καθ' ἣν καλούμεθα ὑπὸ τοῦ ἔθνους, νά θεμελιώσωμεν τὸν καταστατικὸν αὐτοῦ χάρτην (σύνταγμα) ὁ κατὰ μακραίωνα παράδοσιν ἐννοιολογικῶς καθωρισμένος ὅρος «δημοκρατία» κλονίζεται. Ἡ ἰδεολογικὴ δόμησις τῆς ἐννοίας «δημοκρατία» ἀμφισβητεῖται ἀλλὰ και πέραν τούτου τίθεται ἐν ἀμφιβόλῳ και αὐτὴ ἡ οὐσία τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος. Ὅ,τι ἡ ἱστορία μακρῶν πολιτικῶν ἀγώνων ἀνύψωσεν εἰς ἐμβλημα και φωτεινὸν ὁδηγὸν τῆς συγχρόνου πολιτικῆς ὀργανώσεως ἀμφισβητεῖται. Εἰς τήν κατὰ παράδοσιν ἐννοίαν τῆς δημοκρατίας τοῦ ἀστικοῦ κόσμου, προβάλλεται ἐκ μέρους τῶν κομμουνιστῶν μία ἄλλη ἐννοία αὐτῆς μετ' ἄλλο πολιτικόν, κοινωνικόν και νομικόν περιεχόμενον. Οἱ δύο ἀντιμέτωποι αὐτοὶ κόσμοι ὁμιλοῦν περὶ δημοκρατίας και ἀγωνίζονται ὑπὲρ αὐτῆς, κατὰ τοὺς ἰσχυρισμοὺς των, ἐνῶ κατ'

ούσαν μάχονται ὑπὲρ διαφορῶν ἰδεωδῶν καὶ πραγμάτων. Προφανὲς εἶναι, ὅτι ἡ ἔννοια καὶ ἡ φύσις τῆς δημοκρατίας διέρχεται κατὰ τὸν σύγχρονον ἐποχὴν κρίσιν.

Δὲν εἶναι συνεπῶς ἐπιτετραμένον εἰς τοὺς Ἕλληνας πολιτικούς καὶ νομοθέτας νὰ προσωρήσουν εἰς τὸ ἔργον τῆς συντάξεως τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας, χωρὶς σαφῆ γνῶσιν τῶν ἀντισυνταγματικῶν περὶ δημοκρατίας θεωριῶν καὶ τοποθέτησιν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ὁρθῆς ἀντιμετωπίσεως τῆς σοβαρᾶς αὐτῆς διαμάχης, ἥτις δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὸ θεωρητικὸν πεδίον, ἀλλὰ θίγει αὐτὰ ταῦτα τὰ θεμέλια τῆς κοινωνικῆς τοῦ ἔθνους συγκροτήσεως.

Ἡ ἀνωτέρω ὅθεν τονισθεῖσα διάφορος περὶ δημοκρατίας ἀντίληψις ὀφείλεται εἰς τὰς ἐπομένους βασικὰς ἀντιθέσεις τοῦ ἀστικοῦ καὶ κομμουνιστικοῦ κόσμου.

Ι. Ἀντιφατικὰ κοσμοθεωρία. Ἡ βασικὴ αἰτία τοῦ περὶ δημοκρατίας διαφορισμοῦ ὀφείλεται πρωτίστως εἰς τὴν παρ' ἐκάστου τῶν κόσμων τούτων διδομένην διάφορον ἐξήγησιν περὶ τὴν αἰτίαν τῆς κοινωνικῆς τοῦ ἀνθρώπου συμβιώσεως καὶ ὁργανώσεως καὶ τῆς ἐμφανίσεως τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, ὡς ἡ γλῶσσα, ἡ φιλοσοφία, ἐπιστήμη, δίκαιον, κράτος κ.λ.π. Εἰδικώτερον ἡ διαφωνία ἀπορρέει ἀπὸ τὴν διάφορον ἀντίληψιν περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ κοινωνίᾳ, φωτιζομένην κατὰ τὴν μίαν μὲν θέσιν ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἰδεαλισμοῦ, κατὰ τὴν ἄλλην δὲ ἀπὸ τὸ φῶς ἡ μᾶλλον τὸ σκότος τοῦ ὕλισμοῦ.

α) Ἐτεραρχία ἢ αἰτιοκρατία (determinismus). Ἡ κομμουνιστικὴ κοσμοθεωρία στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀπολύτου ὕλοκρατίας. Ἡ ὕλη εἶναι ἡ μόνη πραγματικότης εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέει τὸ πᾶν, τὸσον αἰ ἰδέαι, ὅσον καὶ τὰ ἄψυχα πράγματα. Ὁ σύμπας κόσμος ὑπόκειται εἰς μίαν ἀδυσώπητον νομοτέλειαν (Gesetzmässigkeit), εἰς τὸν νόμον τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ αἰτιατοῦ (determinismus). Ἐκτὸς καὶ ὑπεράνω τῆς ὕλης δὲν ὑπάρχει πνευματικὴ τις ἀρχὴ καὶ ἡ διοικοῦσα τὸν κόσμον νομοτέλεια δὲν ὁδηγεῖ αὐτὸν πρὸς ὀρισμένον σκοπὸν. Οὕτω κατὰ τὸν Λεύκιπον (fragm. 2) «Οὐδὲν χρῆμα μάτην γίνεται, ἀλλὰ πάντα ἐκ λόγου τε καὶ ὑπ' ἀνάγκης» καὶ κατὰ τὸν Διογένην τὸν Λαέρτιον (VIII 149) «καθ' εἰμαρμένην... τὰ πάντα γίνεσθαι... ἔστι δὲ εἰμαρμένη αἰτία καὶ ὄντων εἰρομένη ἢ λόγος, καθ' ὃν ὁ κόσμος διεξάγεται».

Μοιραία, ὅθεν συνέπεια τῆς ὑλόφρονος ταύτης περὶ κόσμου ἀντίληψεως εἶναι, ἡ σοσιαλιστικὴ θεωρία περὶ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ, καθ' ἣν ὅλα τὰ φαινόμενα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς δὲν εἶναι προϊόντα τῆς διεπούσης αὐτὴν πνευματικῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ τοῦ τρόπου τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν κοινωνικῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. «Τὸ κοινωνικὸ καὶ πολιτικὸ οἰκοδόμημα εἶναι κάτι πολὺπλοκο τοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ διάφορα στοιχεῖα συνδεδεμένα μετὰξὺ τους. Γενικὰ καθορίζεται ἀπὸ τὴν

διαρρύθμισιν τῶν τάξεων μέσα στὴν κοινωνία, διαρρύθμισιν ἢ ὁποία πάλιν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τις παραγωγικὰς δυνάμεις, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν τεχνικὴ τῆς κοινωνίας... Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅλα τῆς τὰ στοιχεῖα ἐξαρτῶνται ἄμεσα ἢ ἔμμεσα ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κοινωνικῶν παραγωγικῶν δυνάμεων» (Ν. Μπουχάριν. Ἡ θεωρία τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ μετ. Ὁρφανοῦ Ἀθῆναι 1927 τόμ. II σελ. 54).

Περαιτέρω συνέπεια τῆς τοιαύτης θεωρήσεως τῆς ἱστορικῆς πορείας τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας εἶναι ἡ κομμουνιστικὴ διδασκαλία, καθ' ἣν νοὶ νόμοι τῆς ἠθικῆς, τῶν ἠθῶν καὶ τοῦ δικαίου ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τους ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν κατὰ καιροὺς ὑφισταμένην κοινωνικὴν τάξιν καὶ τὰς ἀντιλήψεις, αἵτινες κρατοῦν μέσα στὴν κοινωνίαν» (E. Meyer Elemente der Anthropologie). Λογικὴ συνέπεια τῆς ἀντιλήψεως ταύτης εἶναι ἡ τοποθέτησις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ πλαίσιον τῆς κοινωνίας. Ὁ ἀνθρώπος ἐστερημένος πάσης ἐπὶ τοῦ ὕλικου κόσμου κυριαρχίας εἶναι ἐν ἀπλοῦν γινόμενον εἰς τὴν διέπουσαν τὸν κόσμον σιδηρᾶν αἰτιοκρατίαν. Ὁ πνευματικὸς του κόσμος εἶναι τὸ μοιραῖον ἀποτέλεσμα τῆς ὁργανώσεως τῶν συνθηκῶν τῆς παραγωγῆς. Εἰς τὴν τεραστίαν αὐτὴν παραγωγικὴν μηχανὴν ὁ ἀνθρώπος εἶναι ἐν ἀπλοῦν ἐργαλεῖον συμβάλλον εἰς αὐτήν. Δὲν ἔχει ἀπόλυτον κοινωνικὴν ἀξίαν, διότι εἶναι ἀνθρώπος, ἀλλὰ μόνον διότι εἶναι ἐργάτης, διότι συμβάλλει εἰς τὴν παραγωγὴν.

Ἡ ἀντίληψις αὐτὴ μεταφερομένη εἰς τὸ πεδίον τῆς πολιτικῆς κατ' ἀνάγκην ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἐκδοχὴν, ὅτι τὸ δικαίωμα συμμετοχῆς εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν δὲν ἀνήκει εἰς πάντα ἀνθρώπον, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸν ἐργάτην. Ἐντεῦθεν ἡ διάταξις τοῦ άρθρου 64 τοῦ σοβιετικοῦ συντάγματος, καθ' ἣν τὸ ἐνεργὸν ἐκλογικὸν δικαίωμα ἀνήκει μόνον εἰς τοὺς κερδίζοντας τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα δι' ἐργασίας παραγωγικῆς καὶ χρησίμου κοινωνικῶς, ὡς καὶ ἡ διάταξις τοῦ άρθρου 65 αὐτοῦ, καθ' ἣν στεροῦνται τοῦ δικαιώματος τούτου οἱ παρασιτικῶς καὶ ἐξ εἰσοδημάτων ἀποζῶντες.

β) Ἐτεραρχία (dualismus) καὶ ἰδεαλιστικὴ ἐνιαρχία. Κατὰ τὴν ἀντίθετον διδασκαλίαν ἡ παγκόσμιος δημιουργία ἀφορμᾶται ἀπὸ διττὴν ἰδεολογικὴν ἀφετηρίαν. Κατὰ τινὰ μὲν διδασκαλίαν, ἡ δημιουργία εἶναι ἔργον δύο παραλλήλων δυνάμεων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ὕλης (ετεραρχία-dualismus), κατὰ τὴν ἑτέραν δὲ ὁ κόσμος εἶναι ἔργον μιᾶς ἀρχῆς (πνευματικὸς μονισμὸς ἢ ἰδεαλιστικὴ ἐνιαρχία) τοῦ πνεύματος, ὅπερ ἐδημιούργησε τὴν ὕλην καὶ περαιτέρω τὸν ὕλικόν κόσμον. Ἡ ἐνυπάρχουσα δὲ εἰς τὴν δημιουργίαν πνευματικὴ ἀρχὴ ἐδημιούργησε τὸν κόσμον πρὸς ὀρισμένον σκοπὸν (τέλος), δι' ὃ καὶ οἱ διέποντες τὸν κόσμον νόμοι ὁδηγοῦν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου (τελεολογικὴ νομοτέλεια). Ὡς ἀναφέρει ὁ Ἀριστοτέλης, (Φυσικ. VIII. 1 σελ. 250 β. 24)

«φησὶ γὰρ ἐκεῖνος (Ἀναξαγόρας) ὁμοῦ πάντων ὄντων καὶ ἡρεμούντων τὸν ἀπειρον χρόνον, κίνησιν ἐμποιῆσαι τὸν νοῦν καὶ διακρίναι». Κατ' ἀκολουθίαν ὁ ἄνθρωπος πλέκει τὸν ἴστων τῆς ἰδίας του ἱστορίας διελαυνόμενος ὑπὸ τῶν ἰδεῶν του, ἃς ὑπαγορεύει εἰς αὐτὸν τὸσον τὸ ἐγκειμένον εἰς τὴν ὑπαρξίν του πνευματικὸν φῶς, ὅσον καὶ οἰκονομικαὶ συνθήκαι τῆς ἐποχῆς. Ἀποτελεῖ αὐτοτελῆ κοινωνικὴν ἀξίαν ἀπλῶς, διότι εἶναι ἄνθρωπος, ἀνεξαρτήτως τῆς συμβολῆς του εἰς τὴν παραγωγὴν. Ἡ κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ ὀργάνωσις ὑπάρχει διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ χάριν αὐτοῦ καὶ οὐχὶ ἀντιστρόφως. Θὰ ἐλέγαμεν ὑπὸ τινά ἐποψιν μετὰ τοῦ Πρωταγόρου (πάντων πραγμάτων μέτρον ἄνθρωπος).

Ὁ λογικὸς ἀντίκτυπος τῆς διδασκαλίας ταύτης ἐπὶ τῆς πολιτικῆς εἶναι κατ' ἀνάγκην ἡ ἐκδοχὴ, ὅτι κάθε ἄνθρωπος δεόν νὰ συμμετέχη, διότι καὶ μόνον εἶναι ἄνθρωπος, εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ τόπου ἐξουσίαν. Ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ πάσης ἀστικῆς δημοκρατίας περὶ τῆς καθολικῆς ψηφοφορίας, καθ' ἣν πάντες αἱ ἐνήλικες ἰθαγενεῖς ἔχουν δικαίωμα ψήφου, ἥτις εὐρεται εἰς ὅλα τὰ σύγχρονα συντάγματα.

2) Διὰ φοροῦς ἐκτίμησις τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς διαρθρώσεως. Ἡ σύγχρονος κοινωνικὴ διάρθρωσις τῆς ἀστικῆς κοινωνίας εἶναι ἀποτελεσματικῶς ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ τῶν ἐν αὐτῇ δρωσῶν οἰκονομικῶν, ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων τῶν μελῶν αὐτῆς, δι' ὅ ἐμφανίζει ἀνισὸν κατανομὴν τοῦ πλούτου μεταξὺ αὐτῶν.

α) Ἡ θεωρία τῆς πάλης τῶν τάξεων. Κατὰ τὴν μαρξικὴν διδασκαλίαν ἡ κρατοῦσα ἐν τῇ συγχρόνῳ κοινωνίᾳ ὀργάνωσις τῆς παραγωγῆς διαιρεῖ τοὺς ἄνθρωπους εἰς ἐργοδότης καὶ ἐργάτας. Ἡ τάξις τῶν ἐργοδοτῶν, κατέχουσα τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συνθηκῶν αὐτῆς ἔχει τὴν εὐχέρειαν διὰ τῆς μονομεροῦς ὑπαγορεύσεως τῶν ἔργων ἐργασίας καὶ τῆς μονομεροῦς ἀπολάσεως τοῦ προϊόντος τῆς ὑπεραξίας νὰ καταδυναστεύῃ ὅλοὴν τὴν ἐργαζομένην τάξιν. Ἡ τελευταία αὕτη εὐλόγως ἀντιδρᾷ καὶ ἐντεῦθεν ἀρχεται ἡ πάλη τῶν τάξεων, ἥτις ἐλευθέρᾳ ἀφινόμενη θὰ ὠδήγει εἰς τὴν διάλυσιν τῆς κοινωνίας. Εἰς τὴν πάλην αὐτὴν παρεμβάλλεται τὸ κράτος, ὡς συνδετικὸς κρίκος τῶν διαμαχομένων τάξεων. «τὸ κράτος, λέγει ὁ Μάρξ, ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν ἀνάγκην τοῦ ἐλέγχου τῶν ἀνταγωνιζομένων τάξεων καὶ ὡς ἀποτέλεσμα αὐτῶν, εἶναι δὲ ὄργανον καταπίεσεως εἰς χειρὰς τῆς ἰσχυροτέρας καὶ οἰκονομικῶς κυρίαρχου τάξεως, ἡ ὁποία δι' αὐτοῦ γίνεται καὶ ἡ πολιτικῶς κυρίαρχος τάξις ἀποκτῶσα οὕτω τὰ μέσα ἐκμεταλλεύσεως καὶ καταπίεσεως τῆς ἀρχομένης τάξεως». Συνέπεια τῆς τοιαύτης συνθέσεως καὶ ἀποστολῆς τοῦ ἀστικοῦ κράτους εἶναι, ὅτι δὲν εἶναι νοητὴ ἡ λειτουργία τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύ-

ματος, ὅπερ στηρίζεται ἐπὶ τῆς θελήσεως τῶν πολιτῶν ἐλευθέρως δρώσης.

Ἡ διὰ τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας ἐπιβληθεῖσα ἰσότης μεταξὺ πάντων τῶν πολιτῶν δὲν εἶναι πραγματικὴ, ἀλλὰ πλασματικὴ. (fictio juris). Ἡ ἀστικὴ δημοκρατία κατέλυσε τὴν κυριαρχίαν τῶν λόγῳ γεννήσεως προνομιοῦχων τάξεων, ἀλλ' εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς ὑποκατέστησε τὴν κυριαρχίαν τῶν οἰκονομικῶς ἰσχυρῶν, οἵτινες διὰ τῆς οἰκονομικῆς αὐτῶν ἰσχύος ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐπηρεάζουν τὴν ἐλευθέραν θέλησιν τῶν οἰκονομικῶς ἀσθενεστέρων πολιτῶν καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ψηφοφορίας δὲν ἀποτελοῦν τὴν πραγματικὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἐλευθέρως βουλήσεως τῶν πολιτῶν. Τὴν ἀποψιν ταύτην ἐξήτασεν ὁ καθηγητὴς τῆς κοινωνιολογίας εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Βιέννης καὶ ἐκ τῶν ἡγετῶν τῆς ἀοιστεῖας τῆς αὐστριακῆς σοσιαλδημοκρατίας Μάρξ (Αντλερ γράφων εἰς τὸ ἔργον του («Politische oder soziale Demokratie»)) (πολιτικὴ ἢ κοινωνικὴ δημοκρατία). «Ὑπὸ μίαν ἔννοιαν δημοκρατία σημαίνει μίαν πολιτικὴν κατὰστασιν τὴν ἰσότητα τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων εἰς τὸ κράτος καὶ τὴν ὁλότητα, ὑπὸ τὴν ἄλλην σημαίνει μίαν ἰδανικὴν κατὰστασιν: τὴν κοινωνικὴν ἰσότητα ὅλων τῶν μελῶν τῆς ὁλότητος. . . . Εἰς τὴν πραγματικότητα, ἡ δημοκρατία, ὅπως τὴν ἔχομεν σήμερον, δὲν ἔχει καὶ δὲν δύναται νὰ ἔχη τίποτε τὸ κοινὸν μετὰ ὅλα αὐτά. Διότι, ἐφ' ὅσον ἡ κοινωνία εἶναι διηρημένη ὑπὸ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν οἰκονομικῶν τάξεων, δὲν ἀποτελεῖ ἓν ἐνιαῖον σύνολον καὶ δὲν δύναται νὰ ἔχη, καθ' ἑαυτὴν, κοινότητα ζωτικῶν καὶ ἐξελικτικῶν συμφερόντων. . . Διὰ νὰ διακρίνωμεν μεταξὺ δύο ἐννοιῶν τὸσον διαφόρων προέτεινα νὰ λέγωμεν πολιτικὴν δημοκρατίαν, τὴν δημοκρατίαν τὴν ὁποίαν ἔχομεν σήμερον καὶ κοινωνικὴν δημοκρατίαν ἐκείνην πού θέλομεν νὰ δημιουργήσωμεν καὶ ἡ ὁποία δὲν εἶναι δυνατὴ παρὰ μόνον εἰς μίαν σοσιαλιστικὴν δημοκρατίαν».

Μέσον θεραπείας τοῦ κακοῦ κατὰ τὴν μαρξικὴν ἀντίληψιν εἶναι ἀφαίρεσις τῶν μέσων παραγωγῆς ἀπὸ τὸν ἰδιώτην καὶ μετὰθεσις αὐτῶν εἰς τὸ κράτος, ὡς μεσεγγυοῦχον τοῦ συνόλου. Οὕτω κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην ἐξαλείφεται ἡ διάκρισις καὶ ἡ πάλη τῶν τάξεων καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι καθίστανται ἴσοι καὶ ἐλεύθεροι. Μέχρις ὅτου ὅμως ἐπιτευχθῇ τοῦτο δὲ οὐ νὰ διεξαχθῇ ἀγὼν ἀδυσώπητος ἐξοντώσεως τοῦ ἀστικοῦ κράτους καὶ τῶν ἀστικῶν ἀντιλήψεων καὶ ἰδεῶν. Μέσον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶναι ἡ κατάληψις τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ προλεταριάτου. Συνεπῶς κατὰ τὴν μεταβατικὴν αὐτὴν περίοδον δικαίωμα συμμετοχῆς εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν ἔχουν μόνον τὰ μέλη τοῦ προλεταριάτου καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκεῖνα μόνον, ὅσα εἶναι πειθήνια εἰς τὸν ἀγῶνα, τ' ἀνήκοντα δηλαδὴ εἰς τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα. Δημοκρατία συνεπῶς εἶναι ἡ ἀσκήσις τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ὑπὸ τῶν κομμου-

νιστικών μελών του προλεταριάτου. Τοῦτο μὲ ἄλλα λόγια κατ' οὐσίαν διακηρύσσεται εἰς τὸ ἄρθρον 1 τοῦ σοβιετικοῦ συν)τος, καθ' ὃ καὶ Ῥωσσία ἀνακηρύσσεται δημοκρατία τῶν συμβουλίων (σοβιέτ) τῶν ἐπιτρόπων, τῶν ἐργατῶν, τῶν στρατιωτικῶν καὶ χωρικῶν.

3) Ἀστική περὶ τάξεων ἀντίληψις. Ἡ ὁργάνωσις τῆς παραγωγῆς εἰς δεδομένην κοινων. συγκρότησιν ἐπιφέρει ταξικάς τινάς διακρίσεις εἰς αὐτήν, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ δημιουργήσῃ ἀπόλυτον καὶ κάθετον διάκρισιν δύο τάξεων καὶ ἀντίθεσιν ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν, διότι τὰ αὐτὰ πρόσωπα εἰς ἄλλὰς τῶν συναλλαγὰς ἔχουν διάφορον ποδὸς ἄλληλα ἐργασιακὴν σχέσιν, καὶ μέγισται μᾶζαι δὲν εἶναι οὔτε ἐργοδοταὶ οὔτε ἐργάται. Παρὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μάρξ (1850) ἐπελθοῦσαν κολοσσιαίαν ἐπέκτασιν τῆς βιομηχανίας οὐδαμῶς ἡλλοιώθη ἡ μνημονευθεῖσα κοινων. αὐτῆς σύνθεσις. Ἀντιθέτως μάλιστα ὁ κύκλος τῶν μικροεπιχειρηματιῶν ὑψίσθῃ σημαντικῶς, ἐν ᾧ μετὰ τὴν προφητείαν τοῦ Μάρξ ἔδει νὰ εἴχεν ἤδη ἐξαληφθῇ. Συνεπῶς ἡ συναφὴς πρόβλεψις τοῦ Μάρξ περὶ ἐξαφανίσεως τῶν ἄλλων τάξεων πλὴν τῶν ἐργοδοτῶν καὶ ἐργατῶν διεψεύσθη ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς κοινων. καὶ οἱ οικονομικῆς ζωῆς ἐνὸς αἰῶνος. Ἡ θεωρία, ὅθεν περὶ πάλης τῆς τάξεως εἶναι ἀβάσιμος.

Περαιτέρω ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἀστικοῦ κράτους εἶναι οὐχὶ νὰ ρυθμίσῃ μονοπολιακῶς τὴν παραγωγὴν, ἀλλὰ νὰ διαφυλάξῃ καὶ ὑποβοηθήσῃ τὴν ἡρεμον κοινωνικὴν ἐξέλιξιν, σιτηριζομένην ἐπὶ τῆς ἐλευθέρως καὶ ἰσονόμου δράσεως ὅλων τῶν πολιτῶν. Τὸ κράτος δὲν ἐκπροσωπεῖ τὴν ἀρχουσαν τάξιν οὐδὲ εἶναι ὄργανον αὐτῆς, ἀλλὰ ὅλων τῶν πολιτῶν δυναμένων εὐχερῶς νὰ φθάσουν μέχρι τῆς ὑπάτης πολιτ. ἐξουσίας, καίτοι προερχομένων ἐκ πάσης οἰασδὴποτε ἀδιακρίτως τάξεως.

Μέσα εἰς τὸ ἀστικὸν κράτος τὸ ἄτομον ἔχει αὐτοτέλειαν καὶ πλήρη ἐναντὶ αὐτοῦ προστασίαν συνταγματικῶς κατοχυρωμένην. Ἀντιθέτως εἰς τὸ κομμουνιστικὸν κράτος τὸ ἄτομον εἶναι ὄργανον ἀπλοῦν τελείως ὑποταχμένον εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ.

Βεβαίως εἰς τὴν ἀστικὴν κοινωνίαν δὲν ὑφίσταται οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνισότης, ἀλλ' αὕτη ἔχει κυρίως τὴν αἰτίαν αὐτῆς εἰς τὴν ἐμφυτον πνευματικὴν ἀνισότητα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ἐντεῦθεν διάφορον ἰκανότητα αὐτῶν.

3) Συμπέρασμα. Ἡ ὑλόφρων κοσμοθεωρία ἀρχομένου τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος κατέρρευσε δεχθεῖσα καίρια πλήγματα ἐξ αὐτῶν τῶν φυσικῶν περὶ ἐνεργείας ἀνακαλύψεων καὶ δὲν δύναται συνεπῶς νὰ χρησιμεύσῃ ὡς θεωρητικὸν θεμέλιον τῆς παραμορφώσεως τῆς ἐννοίας τῆς δημοκρατίας. Ἡ περὶ πάλης τῶν τάξεων θεωρία διεψεύσθη ἐκ τῆς πλουσίας ἐμπειρίας ἐνὸς αἰῶνος, ὁ δὲ ἱστορικὸς ὕλισμός καταδείχθη κατ' ἐπανάληψιν, καὶ διὰ τὴν ἑλλην. ἱστορίαν ἰδιαίτερος,

ἀνεπαρκὴς νὰ ἐξηγήσῃ τοὺς καταυγαζομένους ἀπὸ τὸ ὑψηλόν, ἡθικὸν καὶ πνευματικὸν φῶς ἐθνικοῦς τοῦ ἀγῶνος.

Μέσα εἰς τὴν τύρβην τῶν ταπεινῶν ὕλικῶν συμπερόντων ἡ ἀνθρωπίνῃ προσωπικότητι ἐξαίρεται ὑπὲρ τὰ ὕλικά γεγονότα καὶ ἐπιβάλλει εἰς πάντα καλόπιστον ἐρευνητὴν τὴν ὑποχρέωσιν ν' ἀναγνωρίσῃ αὐτὴν ὡς βασικὴν κοινων. κύταρον διὰ τὴν ὁργάνωσιν τῆς πολιτικῆς τοῦ τόπου ζωῆς. Αἱ κοινωνιστικαὶ θεωρίαι, καθ' ἃς ἡ πολιτικὴ ὁργάνωσις τοῦ ἔθνους στηρίζεται ἐπὶ ἐλαχίστης μερίδος τοῦ ἔθνους, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν δεσπόζουσαν ἐπὶ τῆς ὅλης κοινωνίας ὁργάνωσιν ἀναιρεῖ τὰς στοιχειώδεις ἀρχὰς τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἐφ' ὧν πρωτίστως θεμελιούται ἡ δημοκρατία. Ἡ δημοκρατία τοῦ κομμουνισμοῦ εἶναι ἀπλὴ ὀλιγαρχία.

IV. Ἡ μορφή τοῦ παρ' ἡμῶν κρατοῦντος πολιτεύματος. Μετὰ τ' ἀνωτέρω ἐκτεθέντα διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς μορφῆς τοῦ ἡμετέρου πολιτεύματος δεόν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων συνταγματικῶν διατάξεων νὰ προσδιορίσωμεν τὸ ἀνώτατον εἰς τὴν ἡμετέραν πολιτείαν ὄργανον.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 21 τοῦ ὑπὸ ἀναθεώρησιν συντάγματος νῆπασαι αἱ ἐξουσίαι πηγάζουσιν ἐκ τοῦ ἔθνους, ἐνεργοῦνται δὲ καθ' ὃν τρόπον ὀρίζει τὸ σύνταγμα». Περαιτέρω κατὰ τὸ ἄρθρον 44 τοῦ αὐτοῦ συντάγματος ὀρίζεται, ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν ἔχει ἄλλας ἐξουσίας εἰ μὴ, ὅσας τῷ ἀπονέμουσι ρητῶς τὸ σύνταγμα καὶ οἱ συνάδοντες πρὸς αὐτὸ ἰδιαιτέροι νόμοι, καὶ κατὰ τὸ ἄρθρον 108 ἡ βουλὴ μόνη καὶ ἄνευ τῆς βασιλικῆς κυρώσεως ἀποφασίζει τὴν ἀναθεώρησιν τῶν μὴ θεμελειωδῶν διατάξεων τοῦ συντάγματος καὶ προβαίνει εἰς ταύτην. Ὁ βασιλεὺς ἀπλῶς δημοσιεύει τὰς ἀναθεωρηθείσας διατάξεις τοῦ συν)τος. Τοῦτο ρητῶς θεσμοθετεῖται ἐκάστοτε ὑπὸ τῶν ἐθνοσυνελεύσεων καὶ ἀναθεωρητικῶν βουλῶν. Οὕτω κατὰ τὸ ἄρθρον 2 τοῦ ψηφίσματος Ε 4) 10-10-1863 ὀρίζετο ὁ βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς κυρώσεως τῶν νομοθετημάτων τῆς συνελεύσεως, πλὴν τοῦ συντάγματος».

Ἐκ πάντων τούτων ἀποδεικνύεται πλήρως, ὅτι τὸ ἀνώτατον ὄργανον τῆς ἑλλην. πολιτείας εἶναι ὁ λαὸς (Prinzip der Volkssouveränität) καὶ συνεπῶς τὸ ἡμέτερον πολίτευμα εἶναι βασιλευμένη δημοκρατία. Κατὰ τὸ ἡμέτερον σύνταγμα ὁ βασιλεὺς δὲν εἶναι τὸ ἀνώτατον ὄργανον τῆς πολιτείας, διότι ἔχει κατὰ τὸ ἄρθρ. 44 περιορισμένας καὶ δοτὰς ἐξουσίας.

Ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς ἀναγνωρίζεται ὡς ὀρθός.

1) παρὰ πάντων τῶν ἀσχοληθέντων μὲ τὴν μορφήν τοῦ ἡμετέρου πολιτεύματος συγγραφέων : : Οὕτω Ν. Ι. Σαρίπολος 1)240, Ἀραβαντινὸς 1)218 καὶ 220 καὶ ἐπ. Ν. Ν. Σαρίπολος 1)57 καὶ αὐτόθι ἀναφερόμενοι.

2) παρὰ πάντων τῶν πολιτικῶν κομμάτων. Κατὰ τὰς προσφάτους ἐν τῇ βουλῇ συζητήσεις καὶ δὴ ἐκείνας, αἵτινες

ἀφαιρουν τὸν προσδιορισμὸν τοῦ πρὸς τὸν λαὸν ἐρωτήματος περὶ τῆς ἐπανόδου τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως εἰς τὴν Ἑλλάδα σαφῶς ἐτονίσθη, ὅτι τὸ ἡμέτερον πολίτευμα ἐπανερχομένου τοῦ βασιλέως θὰ ἦτο βασιλευομένη δημοκρατία.

V. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς μορφῆς τοῦ ἡμετέρου πολιτεύματος. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς μορφῆς τοῦ ἡμετέρου πολιτεύματος διαφεύγει προφανῶς τὰ ὅρια τῆς ἀρμοδότητος τῆς ἡμετέρας ἀναθεωρητικῆς βουλῆς, ἥτις ἀνεξαρτήτως τῆς ἄλλης ἀμφισβητήσεως, ἂν ἔχη ἢ οὐ ἀναθεωρητικὴν δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν λοιπῶν θεμελειωδῶν διατάξεων τοῦ συν)τος, κατὰ κοινὴν πάντων τῶν πολιτικῶν παρὰ γόντων ἀναγνώρισιν δὲν εἶχεν δικαίωμα νὰ ἐπιληφθῇ τῶν καθορίζουσιν τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος διατάξεων. Τοῦτο διεκήρυξε καὶ ἡ ἰδίᾳ ἐν ἀρθρῷ μόνῳ τοῦ ὑπὸ στοιχείῳ Δ ἀπὸ 30-6-46 ψηφίσματος πρὸς τὸν Ἑλλ. λαὸν περὶ ἐπανόδου τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως εἰς τὴν Ἑλλάδα. Μετὰ τὸ δημοψήφισμα ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἔλυσε τὸ ζήτημα τοῦτο κυριαρχικῶς ἐπαναλαβὼν καὶ πάλιν, ὅτι θέλει, ὡς μορφήν τοῦ ἑλλ. πολιτεύματος τὴν βασιλευομένην δημοκρατίαν.

Συνεπῶς τὸ ἀπασχολοῦν ἡμᾶς ζήτημα δὲν εἶναι νὰ προσδιορίσωμεν τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος, ἀλλὰ νὰ διατυπώσωμεν ἢ μὴ ρητὴν περὶ τοῦ κρατοῦντος παρ' ἡμῖν πολιτεύματος διάταξιν ἐν τῷ συντάγματι.

VI. Συνταγματολογικὴ πρακτικὴ. Σπουδαῖον βοήθημα διὰ τὴν ὀρθὴν λύσιν τοῦ θέματος ἀποτελεῖ τόσον ἡ παρὰ τῶν ἀλλοδαπῶν συνταγμάτων, ὅσον καὶ παρὰ τῶν ἡμετέρων ἀκολουθουμένη πρακτικὴ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου.

1) Ἑλληνικὰ συντάγματα. Εἰς τὸν ὄργανισμὸν τοῦ Ἀρ. Πάγου Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος (Σάλωνα 15-11-1821) ἐν κεφ. τρίτῳ Α ὠρίζετο, ὅτι ἡ βουλὴ »εἶναι ὁ τοποτηρητὴς τοῦ ἐσομένου βασιλέως, τὸν ὁποῖον ἡ Ἑλλὰς ἔχει νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν Εὐρώπην καὶ τὸν ὁποῖον, ἀφ' οὗ καθυποβάλλῃ εἰς τοὺς ἐθνικοὺς νόμους τῆς, τοὺς ὁποῖους, ἂν κοινῶς ἀποδεχθῇ, ἔχει ν' ἀναγνωρίσῃ μονάρχην τῆς».

Εἰς τὸ Σύνταγμα τῆς ἐν Τροιζίνι τῆς Γ' ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ Μαΐου 1827 καὶ εἰς τὰ ἀρθρα 2 καὶ 5 ὠρίζετο »ἡ ἑλληνικὴ ἐπικράτεια εἶναι μία καὶ ἀδιαίρετος» καὶ »ἡ κυριαρχία ἐνυπάρχει εἰς τὸ ἔθνος. πᾶσα ἐξουσία πηγάζει ἐξ αὐτοῦ καὶ ὑπάρχει ὑπὲρ αὐτοῦ».

Εἰς τὸ σύνταγμα τῆς ἐν Ναυπλίῳ Ε'. ἐθνοσυνελεύσεως τῆς 15-5-1832 καὶ εἰς τὸ ἀρθρον 1 § 53 ὠρίζετο »ἡ ἑλληνικὴ ἐπικράτεια εἶναι μία καὶ ἀδιαίρετος» καὶ ἡ »ἡ ἑλληνικὴ ἐπικράτεια εἶναι ἡγεμονία διαδοχικὴ, συνταγματικὴ καὶ κοινοβουλευτικὴ ἐνεργουμένου τοῦ πολιτικοῦ κράτους ἀντιπροσωπικῶς ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ὑπὸ διαφόρων ἀρχῶν». Τὸ

σύνταγμα τοῦτο, ὡς γνωστὸν, δὲν ἐφηρμύσθη ὑπὸ τοῦ ἐκλεγέντος τότε βασιλέως Ὁθωνος καθιερώσαντος μέχρι τοῦ 1844 ἀπόλυτον μοναρχίαν.

Τέλος εἰς ἅπαντα τὰ δημοκρατικὰ συντάγματα περιλήφθη διατάξεις ἐν ἀρθρῷ 1 εἰς τὰ συντάγματα 1925, 1926 καὶ ἐν ἀρθρῷ 2 εἰς τὸ σύνταγμα τοῦ 1927 καθ' ἣν »τὸ ἑλληνικὸν κράτος εἶναι δημοκρατία. Ἀπασαί αἱ ἐξουσίαι πηγάζουν ἀπὸ τὸ ἔθνος, ὑπάρχουν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἀσκοῦνται, καθ' ὅσον ὁρίζει τὸ σύνταγμα».

2) Ἀλλοδαπὰ συντάγματα. Εἰς τὸ ἀρθρον 1 τοῦ γερμαν. συντάγματος τῆς Βαϊμάρης ὠρίζεται, ὅτι »ἡ γερμανικὴ ἐπικράτεια (Reich) εἶναι δημοκρατία. Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ἀπορρέει ἐκ τοῦ λαοῦ».

Εἰς τὴν § 6 τοῦ τσεχοσλοβακικοῦ συντάγματος ὠρίζεται »τὸ τσεχοσλοβακικὸν κράτος εἶναι δημοκρατικὴ πολιτεία, ἥς ὁ αἵρετος πρόεδρος εἶναι ὁ ἀρχων».

Εἰς τὸ ἀρθρον 1 τοῦ πολωνικοῦ συντάγματος ὠρίζεται »τὸ πολωνικὸν κράτος εἶναι δημοκρατία »καὶ εἰς τὸ ἀρθρ. 2 » ἡ κυριαρχικὴ ἐξουσία ἐν τῇ πολωνικῇ δημοκρατίᾳ ἀνήκει εἰς τὸ ἔθνος».

VI. Συμπέρασμα. Ἐκ τῆς ὅλης ἐρεῦνης τοῦ θέματος νομίζομεν ὡς ἐπιβεβλημένην τὴν ἐν τῷ συν)τι διατύπωσιν ρητῆς διατάξεως περὶ τῆς μορφῆς τοῦ πολιτεύματος καὶ ὡς τοιαύτην προτείνομεν τὴν ἀκόλουθον.

Ἀρθρον

»Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι βασιλευομένη δημοκρατία.

VII. Περὶ τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ ἐξουσιῶν. Κατὰ τὸ ἀρθρον 21 τοῦ ὑπὸ ἀναθεώρησιν συντάγματος ὠρίζεται, ὅτι »ἅπασαι αἱ ἐξουσίαι πηγάζουσιν ἐκ τοῦ ἔθνους, ἐνεργοῦνται δὲ καθ' ὃν τρόπον ὁρίζει τὸ σύνταγμα».

Ἐπίσης εἰς τὰ δημοκρατικὰ συντάγματα περιλήφθη ἡ διατάξις αὕτη ἡνωμένη μετὰ τῆς ρυθμιζούσης τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος διατάξεως καὶ τοσοποποιημένη, ὡς ἀκολουθῶς »ἅπασαι αἱ ἐξουσίαι πηγάζουσιν ἀπὸ τὸ ἔθνος, ὑπάρχουν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἀσκοῦνται καθ' ὃν τρόπον ὁρίζει τὸ σύνταγμα».

Ἡ εἰς τὸ σύνταγμα τοῦ 1864 περιληφθεῖσα ἀρχικῶς διατάξις τοῦ ἀρθρου 21 ὀφείλεται εἰς μίμησιν τοῦ ἀρθρ. 25 τοῦ βελγικοῦ συντάγματος τῆς 7-2-1831, ὅπερ πάλιν παρέλαβεν ἀπὸ τὸν γαλλικὸν σύνταγμα τῆς 3-7-1791. Ἡ ἀρχικὴ διατύπωσις τῆς ἰδέας τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας διεμορφώθη εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦ XIII μ.Χ. αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς συγγραφεῖς διὰ νὰ περιληφθῇ εἰς τὸ 3ον ἀρθρον τῆς γαλλικῆς διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ πολίτου τῆς 26-8-1789, καθ' ὃ »ἡ κυριαρχία ἐδρεύει παρὰ τῷ ἔθνει. οὐδὲν

σώμα, οὐδὲν ἄτομον εἶναι δυνατόν ν' ἀσκήσῃ ἐξουσίαν μὴ ἀπορρέουσιν ρητῶς ἀπ' αὐτοῦ».

2) Ἀνάλογοι διατάξεις συναντῶνται καὶ εἰς τὰ ἄλλα-
δρα. Οὕτω ἀρθρ. 31 τοῦ Ρουμαν. συντάγματος ἀρθρ. 1
τοῦ γερμ. § 1 τσεχοσλοβ. 2 τοῦ πολωνικοῦ.

3) Κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἐν τῇ πολιτειολογίᾳ διδασκαλίαν
τὸ μὲν ἔθνος εἶναι ἔννοια μὴ νομική, συντακτικὴ μὲ τὴν
ἔννοιαν τοῦ λαοῦ δεδομένης πολιτείας, δὲν ἀποτελεῖ αὐθὺ-
παρκτον ἀλλὰ συστατικὸν στοιχεῖον τῆς ἔννοιαις τῆς πολι-
τείας, εἰς ἣν ἀνήκει πᾶσα ἐξουσία. Ἀναγορεύοντες τὸ ἔθνος
ἢ τὸν λαὸν εἰς πηγὴν ἐξουσίας διασπῶμεν τὴν ἐνότητα τῆς
νομικῆς προσωπικότητος τῆς ἑλλην. πολιτείας καὶ δημι-
ουργοῦμεν οὕτω δύο προσωπικότητες, τὴν πολιτείαν καὶ τὸν
λαὸν (πρὸς βλ. Ν.Ν. Σαριπόλου 1]63 καὶ ἐπ.). Νομίζομεν
ὅθεν σκόπιμον νὰ διατυπώσωμεν τὸ ἀρθρον 21 συμφῶνως
πρὸς τὰς συγχρόνους ἐπιστημονικὰς ἀπαιτήσεις καὶ ν' ἀπο-
τελέσῃ ἐνιαῖον μετὰ τῆς προηγουμένης προτάσεως ἀρθρον,
ὡς ἀκολούθως :

«Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι βασιλευμένη δημο-
κρατία. Ἀπασα δὲ αἱ ἐν αὐτῇ ἐγκείμεναι ἐξουσίαι ἀσκοῦνται
ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καθ' ὃν τρόπον ὁρίζει τὸ σύνταγμα».

Ἡ διάφορος αὕτη διατύπωσις ἀποβαίνει ἤδη ἀναγκαία
καὶ δι' ἄλλους λόγους 1) διότι μετὰ τὴν ρητὴν διατύπωσιν
ἐν τῷ ἀρθρῳ 1 τῆς κρατούσης μορφῆς τοῦ πολιτεύματος
δὲν χρειάζεται ἡ κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ ἀναθεωρουμέ-
νου ἀρθρου 21 ἔμμεσος διακήρυξις τῆς δημοκρατικῆς μορφῆς
τοῦ πολιτεύματος καὶ 2) διότι εἶναι ἀναγκαῖον νὰ διατυ-
πώσωμεν ὡς κανὼνα τὸ τεκμήριον τῆς πλήρους λαϊκῆς
κυριαρχίας ἐναντι τῶν λοιπῶν ὀργάνων τῆς πολιτείας καὶ
νὰ ἐπιβάλλωμεν ὡς ἀρχὴν τὴν ἐν παντὶ ἐξυπηρετήσιν τῶν
λαϊκῶν συμφερόντων.

VIII. Προστασία τῆς ἐθνικῆς ἀκε-
ραιότητος. Ἐκ τῶν ἐν § 2 VI. 3. ἀναπτύχοντων
περὶ ἐνότητος τῆς ἔννοιαις τῆς πολιτείας ἀπορρέει ἡ ἔννοια
τοῦ ἐνιαίου καὶ ἀδιαίρετου τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους. Ἡ δια-
κήρυξις τῆς ἔννοιαις ταύτης ἐπιβάλλεται ἐπὶ πλέον, ἰδιαι-
τέρως σήμερον καὶ διὰ λόγους ἐθνικοῦς.

1) Ἀντιμετώπισις τοῦ ζητήματος ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν
συνταγμάτων.

α) Κατὰ τὸ σύνταγμα τοῦ 1832 § 1 ὁρίζεται «ἡ ἑλλη-
νικὴ ἐπικράτεια εἶναι μία καὶ ἀδιαίρετος».

β) Κατὰ τὸ σύνταγμα τοῦ 1844 : ἀρθρον 98 «ἄνευ
νόμου στρατὸς ξένος οὔτε εἶναι δεκτὸς εἰς τὴν ἑλληνικὴν
ὑπηρεσίαν οὔτε δύναται νὰ διαμείνῃ εἰς τὸ κράτος ἢ νὰ διέλ-
θῃ δι' αὐτοῦ». Τὴν διάταξιν ταύτην ἐπανάλαβε τὸ σύν-
ταγμα τοῦ 1864 ἐν ἀρθρῳ 99.

γ) Εἰς τὰ δημοκρατικὰ συντάγματα περιελήφθη ἡ διά-
ταξις αὕτη συμπληρωμένη ὡς ἀκολούθως «οὐδεμία παρα-

χώρησις, ἀπόκτησις ἢ ἀνταλλαγὴ χώρας δύναται νὰ γίνῃ
ἄνευ νόμου. Ἐπίσης ἄνευ νόμου δὲν εἶναι δεκτὸς στρατὸς
ξένος εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν, οὐδὲ δύναται νὰ δια-
μείνῃ εἰς τὸ κράτος ἢ νὰ διέλθῃ δι' αὐτοῦ» (ἀρθρον 106 συν-
τάγμ. 1925 ἀρθρ. 110 συντάγμ. 1926 καὶ 113 συντάγμ.
1927).

2) Κρίνομεν, ὅθεν σκόπιμον νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν διά-
ταξιν τῶν δημοκρατικῶν συνταγμάτων εἰς τὸ ἀναθεωρού-
μενον σύνταγμα συμπληρωμένην ὡς ἀκολούθως :

«Ἡ ἑλληνικὴ ἐπικράτεια εἶναι μία καὶ ἀδιαίρετος.
Οὐδεμία παραχώρησις, ἀπόκτησις ἢ ἀνταλλαγὴ ἐθνικοῦ ἐδά-
φους δύναται νὰ γίνῃ ἄνευ νόμου. Ἐπίσης ἄνευ νόμου δὲν
εἶναι δεκτὸς ξένος στρατὸς εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν,
οὐδὲ δύναται νὰ διαμείνῃ εἰς τὸ κράτος ἢ νὰ διέλθῃ δι' αὐτοῦ».

§ 2. Περὶ τῆς ρυθμίσεως τῶν λειτουργιῶν.

1. Περὶ τοῦ δόγματος τῆς διακρίσεως
τῶν ἐξουσιῶν. Εἰς τὸ ὑπὸ ἀναθεώρησιν σύνταγμα
ἔχομεν τρεῖς εἰδικὰ διατάξεις τὴν τοῦ ἀρθρου 22 «ἡ νομο-
θετικὴ ἐξουσία ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βουλῆς»,
τὴν τοῦ ἀρθρου 27 «ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὸν
βασιλέα, ἐνεργεῖται δὲ διὰ τῶν παρ' αὐτοῦ διοριζομένων
ὑποϋφύων ὑπουργῶν» καὶ τὴν τοῦ ἀρθρου 28 «ἡ δικαστικὴ
ἐξουσία ἐνεργεῖται διὰ τῶν δικαστηρίων, αἱ δὲ δικαστικαὶ
ἀποφάσεις ἐκτελοῦνται ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως». Διὰ τῶν
διατάξεων τούτων καθιεροῦται τὸ ὑπὸ τοῦ Montesquieu
διδαχθὲν καὶ ὑπὸ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καθιερωθὲν
δόγμα τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν.

1) Θεωρία τῆς διακρίσεως τῶν ἐξου-
σιῶν. Τὴν ἀπωτέραν πηγὴν τῆς θεωρίας ταύτης ἀνευρίσκο-
μεν εἰς τὰ Πολιτικά (2. II § 30) τοῦ Ἀριστοτέλους, ἔνθα
ἀναγράφεται «ἔστι δὲ τρία μέρη τῶν πολιτειῶν πασῶν,
περὶ ὧν δεῖ θεωρεῖν τὸν σπουδαῖον νομοθέτην ἐκάστη τὸ
συμφέρον ὧν ἐχόντων καλῶς ἀνάγκη τὴν πολιτείαν ἔχει
καλῶς, καὶ τὰς πολιτείας ἀλλήλων διαφέρειν ἐν τῷ διαφέρειν
ἕκαστον τούτων. Ἔστι δὲ τῶν τριῶν ἓν μὲν τὸ βουλούμενον
περὶ τῶν κοινῶν, δεύτερον τὸ περὶ τὰς ἀρχάς (οὗτο δὲ ἔστιν,
ὅτι δεῖ καὶ τίνων εἶναι κυρίως καὶ ποίαν τίνος δεῖ γενέσθαι
τὴν αἵρεσιν αὐτῶν), τρίτον δὲ ἔτι τὸ δικάζον». Διὰ τῆς διδα-
σκαλίας ταύτης σαφῶς διέκρινεν, ὅτι ἡ ὑπάτη τοῦ ἔθνους
ἐξουσία ἀσκουμένη ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον ἐμφανίζει βαθείας
οὐσιαστικὰς παραλλαγὰς, αἵτινες μεθοδολογικῶς κατατάσσ-
όμεναι διαστέλλουν τὴν ἐμφάνισιν τῆς εἰρημένης ἐξουσίας
ὑπὸ τὴν μορφὴν τριῶν διακεκριμένων ἀλλήλων λειτουργιῶν,
τὴν νομοθετικὴν, ἐκτελεστικὴν καὶ δικαστικὴν. Διὰ μέσου
δὲ τῆς ἀριστοτελικῆς διδασκαλίας ἀρχοῦντως σαφῶς τί-
θεται ἡ ἀνάγκη τῆς δημιουργίας δικαιοδοσίας καθωρισμένης
εἰς ἕκαστον κρατικὸν ὄργανον. Οὕτω γράφει (Πολιτικά 4.2

Οἱ μὲν
90 φων. ἔχον
ἐξουσία

§ 4) »τὸ γὰρ ἐπανεκρέμασθαι καὶ μὴ πᾶν ἐξεῖναι ποιεῖν ὅ,τι ἂν δόξῃ. συμφέρον ἐστὶ ἡ γὰρ ἐξουσία τοῦ πράττειν ὅ,τι ἂν ἐθέλῃ τις οὐ δύναται φυλάττειν τὸ ἐν ἐκάστῳ τῶν ἀνθρώπων φαῦλον».

Περαιτέρω χωρῶν ὁ Montesquieu εἰς τὸ ἔργον του esprit des lois διετύπωσε τὴν περὶ διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν θεωρίαν, ἥτις τοσαύτην ἤσκησεν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως καὶ διὰ τῆς διακηρύξεως αὐτῆς εἰς ὅλα τὰ παλαιότερα συντάγματα. Ὁ Montesquieu δέχεται, ὅτι διὰ τὴν διασφάλισιν τῶν πολιτικῶν τοῦ λαοῦ ἐλευθεριῶν εἶναι ἀναγκαῖον, ὅπως μὴ ἀνατίθεται ἡ ἀσκήσις καὶ τῶν τριῶν λειτουργιῶν εἰς ἓν πρόσωπον, διότι τότε θὰ ἦτο εὐχερὲς νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν κατὰ δυνάστευσιν τῶν πολιτῶν. Ἐὰν τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἔθετε τοὺς κανόνας δικαίου καὶ ἐν ταύτῳ ἐξετέλει αὐτοὺς διοικῶν ἢ δικάζων θὰ ἦτο δυνατόν νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν τυραννίαν οὐ δύναται φυλάττειν τὸ ἐν ἐκάστῳ τῶν ἀνθρώπων φαῦλον, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν χωρίον του. Δι' ὃ προτείνει τὴν ὑποδιαίρεσιν τῆς ἐξουσίας εἰς τρεῖς διακεκριμένας ἐξουσίας, τὴν νομοθετικὴν, ἐκτελεστικὴν καὶ δικαστικὴν, αἵτινες παρὰ διακεκριμένων ὀργάνων ἀσκούμεναι ἰσορροποῦνται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρ' αὐτοῦ τιθεμένου ἀξιώματος nil faut que le pouvoir arrête le pouvoir» (Op-cit XI. ch. IV).

2) Κριτικὴ ἐπὶ τῆς θεωρίας τούτης. Ἡ διὰ βραχέων ἀναπτυχθεῖσα θεωρία τοῦ Montesquieu ἐπικριθεῖσα ὀδυρμῶς ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἐγκαταλείφθη πλέον, διότι

α) Εἰς πᾶσαν πολιτείαν μία, ἐνιαία καὶ ἀδιαίρετος ὑπάρχει ἡ ἐξουσία καὶ ἐπομένως ἡ ὑπὸ τοῦ Montesquieu εἰσαγομένη διάκρισις τῶν ἐξουσιῶν ἀποσυνθέτει τὴν ἔννοιαν τῆς πολιτείας καὶ παρεισάγει εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς πολιτείας διακρίσεις ἀνυπάρχοντες. Ἡ πολιτεία εἶναι δυναμικὴ πραγματικότης ἀσκούσα τὴν ἐνιαίαν αὐτῆς ἐξουσίαν οὐχὶ μηχανικῶς δι' ἐξισσοροπήσεως ἀντιρρόπων ἐξουσιῶν, ἀλλὰ δι' ὀργάνων ἁρμονικῶς συνηρμοσμένων καὶ δρώντων πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν πολιτικῶν σκοπῶν.

β) Ἡ ἀκρατος ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἤθελεν ὀδηγήσει ἐνδεχομένως καὶ εἰς τὴν ἀνταγωνισμόν τῶν ἀντιστοίχων ὀργάνων ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἐπιβαλλομένης ἐνότητος τῆς πολιτικῆς ἐνεργείας καὶ

3) Ἀντιμετώπισις προβλήματος ὑπὸ τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης. Πᾶσα πολιτεία ἀποτελεῖ αὐτοδύναμιν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν, ἐν ᾗ ἐδρεύει ἡ ὑπάτη ἐξουσία. Τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἀσκεῖ τὸ νομικὸν πρόσωπον τῆς πολιτείας πρὸς ἐπιτυχίαν ὀρισμένων σκοπῶν. Ἵνα ὅμως φθάσῃ εἰς αὐτὸν κατ' ἀνάγκην ἐκπιδῶσαν

ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ἐκδηλοῦ τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς διὰ σειρᾶς πράξεων, αἵτινες κατ' οὐσίαν ἐρευνώμεναι κατ' ἀνάγκην κατατάσσονται, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης γράφει, εἰς τρεῖς κατηγορίας τὴν νομοθετικὴν, τὴν διοικητικὴν καὶ τὴν δικαστικὴν. Αἱ εἰς ἐκάστην τῶν κατηγοριῶν τούτων ἀνήκουσαι πολιτειακαὶ πράξεις διαφέρουν ἀλλήλων

α) Εἰς τὸν εἰδικὸν σκοπὸν, ἡ νομοθεσία θέτει κανόνας, ἡ διοίκησις διατάσσει ὡς ἀρχὴ τὴν δέον γενέσθαι ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει καὶ ἡ δικαστικὴ λειτουργία τέμνει ἰδιωτικὰς διαφοράς.

β) Ὡς πρὸς τὰς μεθόδους τῆς ἐργασίας καὶ

γ) Ὡς πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἐκτελουμένου ἔργου.

Ἡ τοιαύτη ὅμως τριμερὴς ἐκδήλωσις τῆς ἐνιαίας πολιτειακῆς ἐξουσίας ἀποτελεῖ πολιτειακὴν λειτουργίαν. Συνεπῶς δὲν δυνάμεθα νὰ ὁμιλῶμεν περὶ διακρίσεως ἐξουσιῶν ἀλλὰ περὶ καταμερισμοῦ τῶν λειτουργιῶν.

II. Χρησιμότης τοῦ καταμερισμοῦ τῶν λειτουργιῶν. Ἐρευνητέον περαιτέρω πρόβλημα εἶναι, ἂν ἡ ἀσκήσις τῶν φύσει διακεκριμένων τούτων λειτουργιῶν δέον νὰ γίνετα δι' ἰδιαίτερων ὀργάνων (ὑποκειμενικὴ ἀποψις) δηλ. δι' ἰδιαίτερων νομοθετικῶν, διοικητικῶν καὶ δικαστικῶν ὀργάνων καὶ νὰ περιβάλλεται ἰδιαίτερον τοῦτον (τυπικὴ ἀποψις) δηλ. διὰ νόμου, διατάγματος καὶ δικαστικῆς ἀποφάσεως.

Ἡ τοιαύτη ὑποκειμενικὴ καὶ τυπικὴ διάκρισις τῶν λειτουργιῶν νομίζομεν, ὅτι εἶναι ἀπολύτως ἐπιβεβλημένη.

1) Ἡ ἰδιοσυστασία ἐκάστης λειτουργίας καθιστᾷ ἀναγκαῖον ἐξ ἀπόψεως ὀρθολογιστικῆς ὀργανώσεως τῆς πολιτείας τὸν καταμερισμὸν τοῦ ἔργου. (Bluntschli allgemeine Staatslehre σελ. 591). Ἡ ἔκτασις τῶν ἀπαιτούμενων εἰδικῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων, ἡ εἰδικὴ ἐμπειρία καὶ ὁ διάφορος σκοπὸς ἐπιβάλλουν τὴν διὰ διαφόρων ὀργάνων ἀσκήσιν ἐκάστης λειτουργίας. Ἡ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ὀργανώσις τῆς πολιτείας εἶναι προφανές, ὅτι θέλει συμβάλλει εἰς τὴν ἀρτιωτέραν λειτουργίαν τῆς κρατικῆς μηχανῆς.

2) Τὸ σύγχρονον κράτος ὀργανίζεται καὶ λειτουργεῖ ἐπὶ τῇ βάσει κανόνων δικαίου, δι' ὃ καὶ καλεῖται κράτος δικαίου (Rechtsstaat). Περαιτέρω συνέπεια τῆς τοιαύτης θεμελειώδους διδασκαλίας εἶναι, ἡ ἀνάγκη τῆς δημιουργίας συγκεκριμένης δικαιοδοσίας δι' ἕκαστον ὄργανον τῆς πολιτείας καὶ ὁ καθορισμὸς τοῦ τυπικοῦ τρόπου τῆς ἐκδηλώσεως τῆς συστοίχου πρὸς τὸ ὄργανον καὶ τὴν δικαιοδοσίαν πολιτειακῆς βουλήσεως.

3) Ἡ κατανομή τῶν λειτουργιῶν μεταξὺ διαφόρων ὀργάνων καὶ ἡ περιβολὴ τῶν πράξεων αὐτῶν δι' εἰδικοῦ τύπου συμβάλλει εἰς τὴν ὀρθὴν ἀσκήσιν τῆς πολιτικῆς ἐξου-

σίας ἐν τῷ συνόλῳ τῆς καὶ ἐξυπηρετεῖ τὸν πολίτην χάριν τοῦ ὁποίου ὑπάρχει τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα.

Κατὰ ταῦτα οὐδεὶς λόγος συντρέχει ν' ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τοῦ κρατοῦν κατ' οὐσίαν παρ' ἡμῖν σύστημα τυπικῆς καὶ ὑποκειμενικῆς κατάνομης τῶν τριῶν λειτουργιῶν.

§ 3. Περὶ τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας.

1) Ἡ κατὰ τὰ ἑλλην. συντάγματα ὁργάνωσις τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας. Κατὰ τὸ ἀρθρ. 40 τοῦ συντάγματος τῆς ἐν Τροιζῆνι Γ' ἐθνοσυνελεύσεως τοῦ Μαΐου 1927 «ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀνήκει ἰδιαίτερος εἰς τὸ σῶμα τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται βουλὴ». Κατὰ τὸ ἀρθρ. 58 τοῦ συντάγματος τῆς ἐν Ναυπλίῳ ἐθνοσυνελεύσεως τῆς 15-3-1832 «ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἐνεργεῖται κοινῶς ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος ὑπὸ τῆς γερουσίας καὶ τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων ταῦ λαοῦ». Κατὰ τὸ ἀρθρ. 15 τοῦ συντάγματος τοῦ 1844 «ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἐνεργεῖται συνάμα ὑπὸ τοῦ βασιλέως, τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας». Κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἀρθρ. 22 τοῦ συντάγματος τοῦ 1864, μὴ ἀναθεωρηθεῖσαν κατὰ τὸ 1911 καὶ ἰσχύουσαν καὶ σήμερον «ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βουλῆς».

Κατὰ τὰ δημοκρατικὰ συντάγματα (ἀρθρ. 2 τοῦ συντάγματος 1925, 1926 καὶ 3 τοῦ 1927) «ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἀσκήσεται ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας».

Τὰ κρατήσαντα ὅθεν παρ' ἡμῖν κατὰ τὸν ὑπερεκατονταετῆ ἐλεύθερον βίον τοῦ ἔθνους νομοθετικὰ συστήματα ἦσαν τ' ἀκόλουθα :

- 1) Τὸ τῆς μονήρους βουλῆς.
- 2) Τὸ τῆς συμπράξεως τῆς μονήρους βουλῆς καὶ βασιλέως.
- 3) Τὸ τῆς συμπράξεως βουλῆς, γερουσίας καὶ βασιλέως, καὶ
- 4) Τὸ τῆς διπλῆς βουλῆς.

Ἡ δὴ τίθεται παρ' ἡμῖν τὸ ζήτημα κατὰ ποῖον τρόπον δεόν νὰ ὁργανώσωμεν εἰς τὸ παρασκευαζόμενον σύνταγμα τὴν νομοθετικὴν λειτουργίαν.

II. Ἡ ὁργάνωσις τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας κατὰ τὸ συγκριτικὸν δίκαιον. Ἡ ἀσκῆσις τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας εἶναι νοητὴ ὑπὸ τὰς τρεῖς ἀκολουθοῦντας μορφάς.

1) Ἀμεσος ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀσκήσις τῆς νομοθ. λειτουργίας. Ὅλος ὁ λαὸς ἐν συνελεύσει, συνερχόμενος ἀποφασίζει περὶ τῶν θετέων κανόνων δικαίου. Τοιοῦτῃ μορφῇ νομοθετικῆς λειτουργίας προσιδιάζει κυρίως εἰς ὀλιγομελεῖς πολιτείας καὶ συναντᾶται εἰς τὰς ἀρχαίας ἑλλην. πολιτείας καὶ τὴν Ρώμην. Σήμερον δὲ εἰς τινα καντόνια τῆς Ἑλβετίας. Ἐν τούτοις καὶ αὖθις τὰ νεώτερα συν-

τάγματα ἐπανῆλθον εἰς τὴν μορφήν τῆς ἀμέσου ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀσκήσεως τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας καθιερώσαντα δύο συγχρόνους μορφάς τὸ δημοψήφισμα referendum, Volksentscheid) καὶ τὴν λαϊκὴν νομοθετικὴν πρωτοβουλίαν (initiative populaire, Volksbegehren), περὶ ὧν εἰδικώτερον κατωτέρω ἐν § 6.

2) Ἀντιπροσωπευτικὸν σύστημα. Εἶναι ἀληθές, ὅτι πλήρης καὶ συστηματικὴ ἀσκῆσις τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ κατὰ τὸ πρότυπον τῶν ἀρχαίων ἑλλην. δημοκρατιῶν ἢ ἔστω καὶ ὑπὸ τὴν νεωτέραν μορφήν τοῦ δημοψηφίσματος ἢ τῆς λαϊκῆς πρωτοβουλίας δὲν εἶναι οὔτε δυνατὴ οὔτε λυσιτελής, διότι τὸ νομοθετ. ἔργον εἶναι σήμερον μάλιστα λειτουργημὰ δυοχερές, καθ' ὅσον προϋποθέτει καὶ μόρφωσιν σημαντικὴν καὶ ἱκανότητα ἀρκετὴν, αἵτινες δὲν συναντῶνται εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀπ' ἑνὸς καὶ ἀπ' ἑτέρου εἶναι πρὸ παντὸς τεχνικῶς ἀδύνατος ἢ μεταξὺ μυριάδων ἀνθρώπων συζήτησις, διάσκεψις καὶ ἀπόφασις ἐπὶ σειρᾷ θεμάτων καὶ λεπτομερειῶν, αἵτινες συγκροτοῦν ἓνα νόμον, δι' ὃ εἶχε σχεδὸν γίνεαι δόγμα τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης ἢ διδασκαλία τοῦ Montesquieu, καθ' ἣν ὁ λαὸς εἶναι μὲν ἱκανὸς νὰ ἐκλέξῃ τοὺς καταλλήλους διὰ τὸ νομοθετ. ἔργον ἀντιπροσώπους, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ νομοθετῇ αὐτοπροσώπως (ἀντιπροσωπευτικὸν σύστημα). Ἡ δὲ ἀντιπροσώπων δὲ ἀσκῆσις τῆς νομοθετ. λειτουργίας γίνεται εἴτε διὰ μονήρους νομοθετ. σώματος (βουλῆς) εἴτε διὰ διπλοῦ νομοθετ. σώματος (βουλῆς καὶ γερουσίας) συμπράττοντος ἢ μὴ τοῦ βασιλέως, περὶ οὗ ἐν § 7 καὶ

3) Μικτὸν σύστημα. Κατὰ τὰ νεώτερα συντάγματα ἔχει καθιερωθῇ πλέον μικτὸν σύστημα, τόσον τὸ ἀντιπροσωπευτικόν, ὅσον καὶ τὸ ἀμεσον (δημοψήφισμα-λαϊκὴ πρωτοβουλία).

§ 4. Περὶ διπλῆς βουλῆς

(βουλῆς-γερουσίας).

I. Περὶ τῆς χρησιμότητος τῆς βουλῆς δὲν δύναται νὰ γίνεται συζήτησις. Ἐκεῖνο ὅμως, ὅπερ συζητεῖται καὶ παρ' ἡμῖν ἀπετέλεσε στοιχεῖον ζωηρᾶς ἀμφισβητήσεως, εἶναι χρησιμότης τοῦ δευτέρου νομοθετικοῦ σώματος, τῆς γερουσίας.

II. Ἀφετηρία καὶ ἀποστολὴ τῆς γερουσίας ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ θεσμοῦ. Ἡ ἱστορικὴ ἐπὶ τοῦ θεσμοῦ ἔρευνα ἐμφανίζει αὐτὸν συγκροτηθέντα πρὸς θεραπείαν διαφορῶν σκοπῶν καὶ ὑπὸ τὴν ἑποφιν παύτην αἰ ἐκασταχοῦ ἰδρυθεῖσαι γερουσίαι δύνανται νὰ καταταχθοῦν εἰς δύο κατηγορίας, καίτοι ἀπασαι κατὰ γνώμην ὑποστηριζομένην ἦσαν ἀριστοκρατικῆς καταγωγῆς.

1) Ἑλληνικὸν πρότυπον. Ἡ ἀρχαία προγονική ἱστορία παρέχει τὸ ἀρχαιότερον καὶ τὸ πλέον λαμπρὸν πρότυπον γερουσίας, θεσμοθετηθείσης, ἵνα ἀποτελέσῃ τὸ συντηρητικὸν καὶ ἰσορροποῦν στοιχεῖον (rouvoir modérateur) τῆς πολιτείας καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ σπαρτιατικὴ γερουσία ἢ γερωχία καὶ ἡ ἀθηναϊκὴ ἄνω βουλὴ.

»Πλειόνων δὲ καινοτομουμένων ὑπὸ τοῦ Λυκούργου, λέγει ὁ Πλούταρχος (Λυκούργος § 5) πρῶτον ἦν καὶ μέγιστον ἡ κατάστασις τῶν γερόντων, ἣν φύσιν ὁ Πλάτων, τῇ τῶν βασιλέων ἀρχῇ φλεγμαινούσῃ καὶ γινομένων ἰσόψηφον εἰς τὰ μέγιστα, σωτηρίαν ἅμα καὶ σωφροσύνην παρασχεῖν. Αἰωρουμένη γὰρ ἡ πολιτεία καὶ ἀποκλίνουσα νῦν μὲν ὡς τοὺς βασιλεῖς ἐπὶ τυραννίδα, νῦν δὲ ὡς τὸ πλῆθος ἐπὶ δημοκρατίαν, οἷον ἔρμα τὴν τῶν γερόντων ἀρχὴν ἐν μέσῳ θεμένη, καὶ ἰσορροπήσασα, τὴν ἀσφαλεστάτην τάξιν ἔσχε καὶ κατάστασιν. . . τοῖς μὲν βασιλεῦσι προστιθεμένην ὅσον ἀντιβῆναι πρὸς δημοκρατίαν, αὐθις δὲ ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέσθαι τυραννίδα τὸν δῆμον ἀναρρώνοντων».

Ἐξ ἐτέρου ὁ Σόλων ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ πολιτείᾳ (Πλούταρχου Σόλων § 19) »δεύτεραν προσκατένειμε βουλὴν, ἀπὸ φυλῆς ἐκάστης ἐκατὸν ἄνδρας ἐπιλεξάμενος, οὓς προβουλεύειν ἔταξε τοῦ δήμου καὶ μηδὲν ἔξω ἀπροβούλευτον εἰς ἐκκλησίαν εἰσφέρεισθαι. Τὴν δ' ἄνω βουλὴν ἐπίσκοπον πάντων καὶ φύλακα τῶν νόμων ἐκάθισεν, οἷος ἐπὶ δυοῖ, βουλαῖς, ὥσπερ ἀγκύραις ὁμοῦσαν ἦττον ἐν σάλῳ τὴν πόλιν ἔσσεσθαι καὶ μᾶλλον ἀτρεμοῦντα τὸν δῆμον παρέξειν».

Τὸ σπαρτιατικὸν δὲ πρότυπον ἀποτελεῖ σήμερον τὸ κρατοῦν κατὰ κανόνα, εἰς ἃς χώρας ὑφίσταται ὁ θεσμὸς τῆς γερουσίας.

2) Ἀγγλικὸν πρότυπον. Ὁ Montesquieu (esprit des lois) λαμβάνων ὡς πρότυπον τῆς γερουσίας τὴν ἄνω βουλὴν τῶν ἄγγλων γράφει »ὑπάρχουν πάντοτε ἐν τῇ πολιτείᾳ ἄνθρωποι διακρινόμενοι λόγῳ γεννήσεως, πλούτου ἢ τιμῶν, ἀλλ' ἐὰν οὗτοι συνεχέοντο μετὰ τοῦ λαοῦ, ἐὰν εἶχον μόνον ψῆφον ὡς οἱ λοιποί, ἡ κοινὴ ἐλευθερία ἤθελεν ἀποτελεῖ τὴν δουλείαν αὐτῶν καὶ οὐδὲν συμφέρον θὰ εἶχον πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῆς, διότι αἱ πλεῖστοι τῶν ἀποφάσεων τῆς νομοθετικῆς ἀρχῆς θὰ ἐστρέφοντο ἐναντίον αὐτῶν. Ἡ συμμετοχὴ αὐτῶν ἔρα εἰς τὴν νομοθεσίαν δέον νὰ ᾖ ἀνάλογος τῶν λοιπῶν πλεονεκτημάτων, ὧν ἀπολαύουν εἰς τὴν πολιτείαν τοῦτο δὲ θέλει συμβῆ, ἐὰν ἀποτελοῦν σῶμα ἰδιαίτερον δικαιούμενον ν' ἀνακόπτῃ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ λαοῦ, ὁμοίως, ὥπως ὁ λαὸς δικαιούται ν' ἀνακόπτῃ τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτῶν». Τοιαύτης συγκροτήσεως ἄνω βουλαὶ εἶναι πλὴν τῆς βουλῆς τῶν λόρδων ἢ βουλῆ τῶν μεγάλων ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ Πολωνίᾳ (Chambre des magnats) ἢ βουλῆ τῶν κυρίων (Chambre des Seigneurs) ἐν Πρωσσίᾳ καὶ ἡ βουλὴ τῶν ὁμοτίμων

(Chambre des pairs) ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸ σύνταγμα τοῦ 1814. Πλὴν ὅμως τῆς ἀνάγκης διασφαλίσεως τῆς ἀριστοκρατ. τάξεως, ἡ ἄνω βουλὴ, ἀποβαίνει ἰδιαίτερος ἀναγκαῖα εἰς τὰ ὁμόσπονδα κράτη, ὡς αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι, ἡ Ἑλβετία, ἡ προχίτλερική Γερμανία, ἐνθα αὕτη ἀντιπροσωπεῖ τὰ συμφέροντα τῶν καθ' ἑκάστα ὁμοσπόνδων κρατῶν.

Ἀνεξαρτήτως τῆς διδασκαλίας ταύτης τοῦ Montesquieu τὸ ἀγγλικὸν πρότυπον δὲν δύναται νὰ χρησιμοποιήσῃ παρ' ἡμῖν, ὡς παράδειγμα πρὸς μίμησην.

III. Πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα τῆς διπλῆς βουλῆς. Περὶ τῆς χρησιμότητος τῆς διπλῆς βουλῆς πολλὰ προεβλήθησαν ἐπιχειρήματα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐπεκράτησεν ἀμφισβήτησις. Ἡ γνώσις, ὅθεν τῶν πλεονεκτημάτων καὶ μειονεκτημάτων τῆς διπλῆς βουλῆς εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν πεφωτισμένην καὶ ἐπιτυχῇ ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος.

1) Ὁ Bentham εἰς τὸ ἔργον του tactique des assemblées politiques deliberantes (Ch. IV) ἀντιτιθέμενος εἰς τὸ σύστημα τῆς διπλῆς βουλῆς προβάλλει τὰ ἑξῆς τοῦ συστήματος τούτου μειονεκτήματα :

α) Πολλάκις κατισχύει ἡ ὀλιγαριθμὸς γερουσία, (μειοψηφία) τῆς πολυαριθμοῦ βουλῆς. Τὸ ἄτοπον ὅμως τοῦτο δὲν δύναται νὰ λάβῃ χώραν ὅπου ἐν διαφωνίᾳ τῶν δύο βουλῶν ὑπερισχύει ἡ κάτω βουλὴ ἢ γίνεται προσφυγὴ εἰς τὸν λαόν.

β) Ἐφ' ὅσον ἐκατέρω τῶν δύο βουλῶν συγκροτεῖται ἐκ μελῶν ἰδιαίτερας κοινῶν. ἡ οἰκονομικῆς τάξεως, ἐπέρχεται ἀντίθεσις ἀντιλήψεων καὶ προσπάθεια ἐξυπηρητήσεως ἀντιθέτων συμφερόντων. Τὸ μειονέκτημα τοῦτο ἀναφέρεται εἰς ἐκείνας τὰς περιπτώσεις μόνον, καθ' ἃς ἡ ἄνω βουλὴ ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀριστοκρατίαν ἢ ὠοισμένας ἐπαγγελματικὰς τάξεις. Συνεπῶς ἐπὶ αἰρετῆς ἐκ τοῦ συνόλου τῶν πολιτῶν γερουσίας δὲν χωρεῖ τὸ ἄτοπον τοῦτο.

γ) Ἡ διπλῆ βουλὴ συνεπάγεται μεγάλην καθυστέρησιν εἰς τὴν νομοθετ. λειτουργίαν. Ὁμολογουμένως τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐπιχείρημα εἶναι ἄξιον πολλῆς προσοχῆς ἕνεκα τῆς δυσμενοῦς μάλιστα προσφάτου πείρας τῶν ἐνώπιον τῆς ἀναθεωρητικῆς βουλῆς συζητήσεων. Οὕτω τίθεται τὸ ζήτημα εἶναι σκόπιμον ἢ ταχέϊα καὶ εὐχερὴς συζήτησις τῶν νόμων. Ἡ ὧδε ἐρευνωμένη ἀποφῆς ἀποκτᾷ ἰδιαίτερον σημασίαν εἰς δύο περιπτώσεις α) ὡς ἡ αἰτία τῆς κακῆς διαμονίας μιᾶς χώρας εἶναι ἡ ἑλλειψὶς νόμων καὶ β) ὡς ἡ νομοθετικὴ λειτουργία ἀσκεῖται μετὰ κοινῶν. ἐπανάστασιν. (Πρβλ. Εἰσηγ. Πολυγένοῦς Πρακτ. ἐπιτρ. εἰσηγητῶν 1922 σελ. 422).

Ἡ Ἑλλάς ἀσφαλῶς δὲν ὑποφέρει ἀπὸ τὴν ἑλλειψιν νόμων, ἀντιθέτως καταρρύχεται ἀφορήτως ἀπὸ τὴν πολυνομίαν καὶ τὴν κακὴν ἢ μὴ ἐφαρμογὴν τῶν κειμένων νόμων.

Δικαίως ὅθεν ὁ Πλάτων λέγει κάπου «κακίστη πόλις ἡ πλείστους ἔχουσα νόμους», πρὸς ὃν συμφωνεῖ καὶ ὁ Θουκυδίδης (Γ § 37) «χείροσι νόμοις ἀκινήτοις χρωμένη πόλις κρείστων ἐστὶν ἢ καλῶς ἔχουσιν ἀκύροις» (πρβλ. καὶ Tacitus Annales III. 27 corruptissima res publica plurimae leges). Συνεπῶς δὲν συντρέχει παρ' ἡμῖν ἡ ἀνάγκη τῆς ἀθρόας νομοθετήσεως ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην.

Ἀντιθέτως ὅμως ἡ παροῦσα ἀναθεωρητικὴ βουλὴ καλεῖται νὰ ἀναδιοργανώσῃ τὸ πολίτευμα μετὰ μίαν ἱστορικὴν θύελλαν, ἥτις διέσεισε σοβαρῶς παρ' ἡμῖν τὸ πολίτευμα, τὴν κοινὴν διάρθρωσιν καὶ τὴν ἠθικὴν ὑπόστασιν τῶν ἐλλήνων. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν ἰδεῶν καὶ πεποιθήσεων ἡμῶν προβάλλει ἐπιτακτικὴ καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκ βάθρων ἀναδιοργανώσεως τῆς πολιτείας ἐπείγουσα. Ἐντεῦθεν προκύπτει ἡ ἀνάγκη τῆς ταχύτερας λειτουργίας τῆς νομοθετικῆς μηχανῆς παρ' ἡμῖν. Ἀλλ' ἡ ἀνάγκη αὕτη δὲν εἶναι μόνιμος. Τὸ ἔργον τῆς ἀναθεωρήσεως τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας εἶναι παροδικόν. Θὰ ἡδύνατο δὲ νὰ ἐκπληρώσῃ αὐτὸ ἐπιτυχῶς ἡ παροῦσα ἀναθεωρητικὴ βουλὴ, ὥστε ἐφεξῆς νὰ παραμείνῃ τὸ σύνθημα νομοθετικὸν ἔργον. Ἡμεῖς νομοθετοῦμεν διὰ τὸ μέλλον, ὅταν θὰ ἔχῃ κοπάσει ἡ θύελλα καὶ ἡ ψυχικὴ καὶ ἠθικὴ γαλήνη, θ' ἀποτελῇ τὸν κανόνα τῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους. Εἰς τὰς ὁμαλὰς κοινὰς περιόδους ἔχομεν ἀνάγκην πρὸ παντὸς σοφῶν καὶ οὐχὶ πολλῶν νόμων, κατὰ τὸ ἀρχαῖον λόγιον «βουλευόμεν βραδέως ὁ δ' ἂν ἄρξῃ διαβεβαιοῦν». Ἡ προτεινομένη δὲ παρ' ἡμῖν ἐν τῷ παραρτήματι τροποποίησις τῆς κοινοβουλευτικῆς διαδικασίας δύναται τὰ μέγιστα νὰ ἐπιτελῇ τὸν ρυθμὸν τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας.

2) Ἀντιθέτως ὅμως τὰ προβαλλόμενα ὑπὲρ τῆς διπλῆς βουλῆς ἐπιχειρήματα εἶναι περισσώτερα καὶ σοβαρότερα τῶν προβληθέντων μειονεκτημάτων.

α) Ὁ σκοπὸς τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας εἶναι ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν σκοπῶν καὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἔθνους. Αὗται ὅμως δέον νὰ διακριθοῦν εἰς δύο κατηγορίας αα) εἰς τοὺς προσκαίρους σκοποὺς καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς κοινῆς, αἵτινες ἀνακύπτουν ἐκ τῶν ἐκάστοτε προκαλουμένων ἀναλλαγῶν τῶν ἀτομικῶν ἢ κομματικῶν συμφερόντων καὶ ββ) εἰς τὰς μόνιμους καὶ καθολικὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους, αἵτινες προκύπτουν ἀπὸ τὸ σύνολον τοῦ λαοῦ καὶ θεραπεύουν τὰ μόνιμα συμφέροντα. Διὰ τὴν εὐρυθμὸν κοινωνικὴν λειτουργίαν ἀπαιτεῖται ἐπιτυχὴς ἰσοζυγισμός καὶ ἐναρμόνισις τῶν προσκαίρων καὶ τῶν μόνιμων τοῦ ἔθνους ἀναγκῶν, διότι ἡ θυσία τῶν μὲν προσκαίρων ὑπὲρ τῶν μόνιμων θ' ἀπετέλῃ ἄδικον πολλάκις θυσίαν τοῦ παρόντος χάριν τοῦ μέλλοντος, τῶν δὲ μόνιμων ὑπὲρ τῶν προσκαίρων κατασπατάλησιν τοῦ μέλλοντος χάριν τοῦ παρόντος.

Εἰς τὸ σύστημα τῆς μονήρους βουλῆς, ἥτις νεογέννητος ἐκάστοτε ἐξέρχεται ἐκ τῆς λαϊκῆς θελήσεως, εἶναι προφανές, ὅτι μοιραίως θὰ ῥέπῃ εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν προσκαίρων ἢ τῶν κομματικῶν συμφερόντων ἐπὶ βλάβῃ τῶν μόνιμων ἢ τῶν καθολικῶν τοιούτων τοῦ ἔθνους. Εἰς τὰς κοινοβουλευτικὰς δημοκρατίας εἶναι μοιραία ἡ κομματικὴ παντοδυναμία. Ἡ διαφύλαξις ὅθεν τῶν ὑπερκομματικῶν συμφερόντων ἀπόκειται μόνον εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις ἀντιτασσόμενος εἰς τὴν κομματικὴν παντοδυναμίαν μοιραίως θὰ ἔλθῃ εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὰ κόμματα ἐπὶ βλάβῃ τοῦ ἔθνους. Ἐπὶ πλέον ἡ διαφύλαξις τῶν ὑπερκομματικῶν τούτων συμφερόντων ὑπὲρ τοῦ βασιλέως δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀπολύτως τελεσφόρος, διότι ὁ βασιλεὺς εἶναι ὑπόχρεως εἰς τὴν κοινοβουλευτικὴν δημοκρατίαν νὰ σχηματίσῃ κυβέρνησιν ἐκ τῆς πλειοψηφίας τῆς βουλῆς καὶ συνεπῶς πάντοτε ἡ διακυβέρνησις εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ κόμματος ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ κατὰ τῆς πλειοψηφίας ἀντιδράσις τοῦ βασιλέως καὶ ὅταν συνταγματικῶς ἀσκεῖται μοιραίως εἶναι πρόσφορος εἰς παρεξήγησιν ἢ κατασυκοφαντήσιν. Ἐνδεδειγμένον συνεπῶς εἶναι νὰ ὑπάρχῃ νομοθετικὸν σῶμα ἱκανόν, ὡς ἐκ τοῦ τρόπου τῆς συγκροτήσεώς του (ἡλικία, προσόντα πνευματικὰ καὶ ἠθικά) ν' ἀντιδράσῃ κατὰ ἐκτεθεισῶν κακῶν ροπῶν τοῦ πρώτου, ἵνα ἐξαρθῇ ὑπεράνω τοῦ κομματισμοῦ καὶ νὰ συγκεντρώσῃ προσόντα ψυχραΐμου καὶ σώφρονος κρίσεως. Τοῦτο ἐξαίρων ὁ Ἀριστοτέλης γράφει (Πολιτικά VII 8 § 4) «λείπεται τοῖς αὐτοῖς μὲν ἀμφοτέροις ἀποδίδονται τὴν πολιτείαν ταύτην, μὴ ἅμα δέ, ἀλλ' ὥπερ πέφυκεν ἡ μὲν γὰρ δύναμις ἐν νεωτέροις, ἡ δὲ φρόνησις ἐν πρεσβυτέροις ἐστίν. οὐκοῦν οὕτως ἀμφοῖν νενεμῆσθαι συμφέρει καὶ δίκαιον εἶναι δοκεῖν, ἔχει γὰρ αὕτη ἡ διαίρεσις τὸ κατ' ἀξίαν».

Διὰ τῆς καταλλήλου συγκροτήσεως δευτέρου νομοθετικοῦ σώματος δυνάμεθα ν' ἀποφύγωμεν τὸν κοινοβουλευτικὸν δεσποτισμὸν τοῦ κυβερνῶντος κόμματος καὶ τὴν κομματικὴν αὐτοῦ ἀκολασίαν, ἥτις ἐκδηλοῦται εἰς προσωπικοὺς νόμους καὶ σιωπηρὰν ἐπιδοκιμασίαν τῶν κυβερνητ. ἀτασθαλειῶν ἐπὶ βλάβῃ τῶν καθολικῶν τοῦ ἔθνους συμφερόντων. «Μία μόνη βουλὴ, ἔλεγεν ὁ Laboulaye Histoire des États unis tom. III. σελ. 374) εἶναι ἐξουσία ἀνευ ὁρίων ἐξουσία ἀνευ ὁρίων εἶναι δεσποτισμός».

Δυνάμεθα ὅθεν ν' ἀποφύγωμεν τὴν σύγκρουσιν μεταξὺ βασιλέως καὶ πλειοψηφοῦντος κόμματος παρεμβάλλοντες τὸ δεύτερον νομοθετ. σῶμα περιοριζομένου οὕτω τοῦ βασιλέως εἰς τὴν ἐποπτείαν τῆς συνταγματικῆς λειτουργίας τῶν συντεταγμένων ἐξουσιῶν. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην τὸ δεύτερον νομοθετικὸν σῶμα ἀσχετὸ ἰσόρροπον ἐπιρροήν, ὅπερ τόσον σαφῶς ἐξαίρει ὁ Πλούταρχος (Λυκούργος § 5) «αἰωρουμένη γὰρ ἡ πολιτεία καὶ ἀποκλί-

νουσα νῦν μὲν ὡς τοὺς βασιλεῖς ἐπὶ τυραννίδα, νῦν δὲ ὡς τὸ πλῆθος ἐπὶ δημοκρατίαν, οἷον ἔρμα τῶν γερόντων ἀρχὴν ἐν μέσῳ θεμένη καὶ ἰσορροπήσασα τὴν ἀσφαλεστάτην τάξιν ἔσχε καὶ κατὰστασιν, αἰεὶ... τῶν γερόντων τοῖς μὲν βασιλεῦσι προστιθεμένων ὅσον ἀντιβῆναι πρὸς δημοκρατίαν, αὐτοῖς δὲ ὑπὲρ τοῦ μὴ γενέσθαι τυραννίδα τὸν δῆμον ἀναρρουνύτων».

β) Ἡ ἐμβριθὴς κατάρτισις τῶν νόμων χρήζει προφανῶς βαθεῖαν καὶ ἐμπεριστατωμένην ἐξέτασιν τοῦ θέματος. Ἐργον ἐξέχως δυσχερές. Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦτου εἰς τὴν μονήρη βουλὴν ἔχομεν τὴν πολλαπλὴν συζήτησιν (κατ' ἀρχὴν καὶ ἀρθρον) καὶ τὴν εἰς κοινοβουλευτικὰς ἐπιτροπὰς ἔρευναν τοῦ θέματος. Παρὰ ταῦτα οἱ παρασκευαζόμενοι νόμοι δὲν εἶναι οἱ προσήκοντες. Ἡ δευτέρα ὅθεν ἐξέτασις τοῦ αὐτοῦ θέματος παρ' ἄλλου σώματος εἶναι εὐλογον νὰ διαπιστώσῃ τις, ὅτι συμβάλλει σοβαρῶς εἰς τὴν δημιουργίαν καλῶν νόμων, διότι ἡ ἀντιμετώπισις τοῦ θέματος εἰς ἑκατέρας τῶν βουλῶν θὰ γίνεταί ὑπὸ ἐντελῶς διάφορον πνεῦμα. Ἡ ὁρμὴ καὶ ἡ κοιματικὴ τάσις τῆς κάτω βουλῆς θὰ συγκερνῶται μετὰ τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἄνω. Εἰς τὴν σκέψιν ταύτην θὰ ἠδύνατο ν' ἀντείπη τις, ὅτι ἡ τοιαύτη βαθεῖσα περίσκεψις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν πολλαπλῶν συζητήσεων εἰς τὴν μονήρη βουλὴν ἢ διὰ τῆς συζητήσεως εἰς πλείονα τμήματα τῆς αὐτῆς βουλῆς. Κατὰ τοῦ πλεονεκτήματος τοῦτου προβάλλεται, ὅτι ἡ ἑτέρα βουλή θὰ στερεῖται τῶν πληροφοριῶν, ἃς θὰ ἔχῃ ἡ ἄλλη, ἰδίᾳ διότι ὁ προτείνων δὲν θὰ εὐρίσκειται εἰς ἀμφοτέρας τὰς βουλὰς. Τοῦτο ἔχει σημασίαν τινα διὰ τὰς βουλευτικὰς μόνον προτάσεις, ἀλλὰ τὰ πρακτικὰ τῆς συζητήσεως καὶ αἱ εἰσηγητικαὶ ἐκθέσεις εἶναι ἱκαναὶ νὰ πληροφορήσουν τὴν ἄλλην πλήρως περὶ τοῦ ζητήματος τοῦτου. Ἐξ ἑτέρου ἡ δευτέρα συζήτησις δύναται νὰ καταδείξῃ καὶ προλάβῃ τὰς πλάνας. τῆς πρώτης. Εἰσηγούμενος τὸ αὐτὸ θέμα ὁ ἀείμνηστος Κ. Πολυγένης ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς εἰσηγητῶν ἀναθεωρήσεως τοῦ Συν)τος τῆς Γ' ἐν Ἀθήναις Ἐθνοσυνελεύσεως (πρακτικὰ σελ. 420) ἔλεγεν, ὅτι ἡ δευτέρα βουλή οὔσα μακρὰν τῶν ἐπιρροῶν εἰς, ἃς θὰ ἐμπίπτῃ ἡ πρώτη, θέλει ψυχραίμως καὶ ἀνένυ προκαταλήψεώς τινος ἐξετάζει τὰ πράγματα ἀπορρίπτουσα τὰς ἐσφαλμένους καὶ προσωπικὰς προτάσεις. Ἐν Ἀγγλίᾳ πολλὰκις ἡ βουλή τῶν κοινοτήτων ὑπέκρινε εἰς ἀξιώσεις ἐδέξατο προτάσεις λίαν τολμηρὰς μετὰ τὴν βεβαιότητα, ὅτι ἡ βουλή τῶν λόρδων θέλει ἀπορρίψει αὐτάς. Μεταξὺ τῶν δύο βουλῶν θὰ ὑπάρξῃ ἄμυλα, ἐπὶ τῇ βάσει ὅμως τῆς νηπιότητος καὶ τῆς ἰδιοφυίας. Ἡ ζηλοτυπία τῆς μιᾶς βουλῆς θὰ καταστῇ προφυλακτικὸν μέσον κατὰ τῶν καταχρήσεων τῆς ἑτέρας καὶ τὸ μένος τῶν παθῶν, κινουμένων ἀντιθέτως, θὰ φέρῃ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ συντάγματος. Ἀνεξαρτήτως τοῦ γεγονότος

ὅτι αἱ ἐγγυήσεις αὗται συνήθως παραβιάζονται διὰ τοῦ χαλαροῦ τοῦ νομοθετήματος ὡς κατεπίγοντος. Τὸ ἐπιχειρήμα ὅμως τοῦτο ἀσφαλῶς δὲν εἶναι ὀρθόν, διότι ὅπως λίαν ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Bentham (Op. cit. 7 CH. IV) «οἱ ἄνθρωποι, οἵτινες δροῦν ἐπὶ μακρὸν ὁμαδικῶς καταρτίζουσιν δεσμούς καὶ τρόπους τοῦ βλέπειν, ἐν πνεῦμα ρουτίνας καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ σώματος (esprit de corps), ὑπὲρ εὐρίσκει τὴν φυσικὴν ἀνόρθωσιν εἰς μίαν ἄλλην συνέλευσιν».

γ) Ὁ βραδὺς ρυθμὸς τῆς νομοθετ. λειτουργίας τῆς διπλῆς βουλῆς ἐμπερικλείει καὶ ἐν σπουδαῖον πλεονέκτημα, ὅτι ἀναγκάζει τὴν διοίκησιν νὰ ἐκτελῇ προσηκόντως τοὺς κειμένους νόμους. Παρ' ἡμῖν ἡ ἀπότοκος τῆς ἀφορήτου πολυνομίας ἄγνοια τῶν κειμένων νόμων ἢ καὶ ἀνικανότης ἐρμηνείας καὶ ἐνηρμοσμένης ἐφαρμογῆς αὐτῶν ὁδηγεῖ εἰς τὴν θέσιν νέων συνήθως, προσωπικῶν ἢ εἰδικῶν νόμων ἐπιδεινούσα ἔτι πλέον τὴν νομοθετικὴν ἀκολασίαν.

δ) μονήρης βουλῆς εἰς τὰς κοινοβουλευτικὰς δημοκρατίας, ἐνθα ἡ κυβέρνησις κατ' ἀνάγκην προέρχεται ἐκ τοῦ πλειοψηφοῦντος κόμματος χάνει τὴν αὐτοτέλειαν, ἣν ἀπαιτεῖ τὸ δόγμα τῆς διακρίσεως τῶν λειτουργιῶν. Οὕτω νομοθετικὴ καὶ ἐκτελεστικὴ λειτουργία ὁμόρροποι κοιματικῶς καταλήγουν εἰς κοιματικὴν ἀκολασίαν ἐπὶ βλάβῃ τῶν πραγματικῶν ἐθνικῶν συμφερόντων καὶ δυναστεύουν τὴν μειοψηφίαν. Ἀλλὰ πλὴν τοῦτου ἡ νομοθετικὴ παντοδυναμία τῆς μονήρους βουλῆς ὑποτάσσει καὶ τὴν κυβέρνησιν, ἥτις πολλὰκις δὲν δύναται ν' ἀντιδράσῃ κατ' αὐτῆς Ἡ εἰσαγωγὴ συνεπῶς τῆς δευτέρας βουλῆς μὴ συγκροτουμένης κοιματικῶς καὶ λειτουργούσης εὐρύθμως, μοι ραίως περιορίζει τὴν ἀνωτέρω περιγραφείσαν ἐκτροπὴν καὶ νομοθετικὴν παντοδυναμίαν. Οὕτω ὁ Esmein γράφει, ὅτι «ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ὡς ἐκ τῆς ἀρμοδιότητός της τείνει μοιραίως εἰς τὴν ἐπικράτησιν ἐν τῇ διοικήσει. Διὰ τῶν νόμων τοὺς ὁποίους κατασκευάζει δύναται νὰ κανονίσῃ κατ' ἀρέσκειαν περὶ παντός, περὶ οὗ δὲν ἀπεφάσισε τὸ σύν)μα, ὡς καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν λοιπῶν ἐξουσιῶν...» Πρέπει ὅμως νὰ τονισθῇ, ὅτι ὁ ἐντεῦθεν κίνδυνος εἶναι μᾶλλον σπάνιος, διότι συνήθως ἡ πλειοψηφία πειθαρχεῖ εἰς τὰ κελεύσματα τῆς κυβερνήσεως. Ὁ κίνδυνος συνεπῶς οὗτος γεννᾶται, ὡς ἴσως στηρίζεται ἐπὶ ξένης κοιματικῆς πλειοψηφίας, ἐπὶ τῆς ἀνοχῆς ἢ ἐπὶ μικρᾶς πλειοψηφίας τοῦ κοινοβουλίου.

Συμπέρασμα

Ἐκ τῆς ὅλης ἐρεύνης τῶν περὶ τοῦ συστήματος τῆς διπλῆς βουλῆς προβαλλομένων πλεονεκτημάτων καὶ μειονεκτημάτων εἶναι τὸ ἀκόλουθον.

α) κατὰ τὰς ὁμαλὰς κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς περιόδους μιᾶς χώρας τὸ σύστημα τῆς διπλῆς βουλῆς εἶναι χρήσιμον διὰ τὴν λυσιτελεῖ ἀσκήσιν τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας.

β) Ἀντιθέτως διὰ τὰς μετεπαναστατικὰς περιόδους καθ' ἃς ἐπιβάλλεται ταχεῖα ἀναθεώρησις τῶν κειμένων νόμων ἐνδείκνυται τὸ σύστημα τῆς μονήρους βουλῆς πρὸς ταχυτέραν διεκπεραίωσιν τοῦ νομοθ. ἔργου.

IV. Τὸ σύστημα τῆς διπλῆς βουλῆς κατὰ τὸ συγκριτικὸν συνταγματικὸν δίκαιον. Ἐπισκοποῦντες τὰ διάφορα συντάγματα βλέπομεν, ὅτι:

1) Τὸ σύστημα τῆς μονήρους βουλῆς εἶναι καθιερωμένον εἰς διάφορα καντόνια τῆς Ἑλβετίας, εἰς τὴν δομινικανικὴν δημοκρατίαν (ἄρθρ. 18 τοῦ Συν|τος 1896), Παναμᾶν (ἄρθρ. 53 Συν|τος 1904), Χονδούρα (ἄρθρ. 66 Συν|τος 1904), Κοσταρίκας (ἄρθρ. 54 Συν|τος 1871), Νικαραγουά (ἄρθρ. 49 Συν|τος 1905), Σαλβατώρ (ἄρθρ. 54 Συν|τος 1886), Γουατεμάλα (ἄρθρ. 40 Συν|τος 1879), Ἑσθονίας (ἄρθρ. 35), Λεττονίας (ἄρθρ. 5) Λιθουανίας (ἄρθρ. 24), Φινλανδίας (ἄρθρ. 2 καὶ 7), Τουρκίας (ἄρθρ. 9), Γιουγκοσλαβίας (ἄρθρ. 46) καὶ Βουλγαρίας (ἄρθρ. ...).

β) Τὸ σύστημα τῆς διπλῆς βουλῆς φέρεται καθιερωμένον εἰς τὰ ὁμόσπονδα κράτη, ὡς ἐν Ἀμερικῇ (ἄρθρ. 1 Senate, Houses of Representatives), Γερμανίᾳ (ἄρθρ. 20, 60, Reichstag-Reichsrat), Ἑλβετίᾳ (ἄρθρ. 72, 80, 84 Conseil national ἢ Nationalrat-Conseil des Etats ἢ Ständerat), Παλαιότερον ἐν Αὐστρίᾳ (ἄρθρ. 24, 34, 38 Bundesversammlung-Bundesrat), ἐν Μεξικῷ (ἄρθρ. 51 Camara de diputados, camara de senadores), ἐν Ἀργεντινῇ (ἄρθρ. 36), Βενεζουέλα (ἄρθρ. 30), Βραζιλίᾳ (ἄρθρ. 16 § 1).

γ) Περαιτέρω τὸ σύστημα τῆς διπλῆς βουλῆς φέρεται καθιερωμένον εἰς τὰ ἐπόμενα μὴ ὁμόσπονδα κράτη. Ἐν Γαλλίᾳ (ἄρθρ. 1 τοῦ Συν|τος νόμου 25-2-1875), Τσεχοσλοβακίᾳ (ἄρθρ. 6 § 1), Πολωνίᾳ (ἄρθρ. 3 § 35), Βέλγιον (ἄρθρ. 26 καὶ 53 ἐπ.), Ἰσπανίᾳ (ἄρθρ. 19), Φινλανδίαν (§ 2) Πορτογαλίαν (§ 13), Νορβηγίαν (ἄρθρ. 49), Ὀλλανδίαν (ἄρθρ. 79), Ρουμανίαν (ἄρθρ. 34).

VI. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος τῆς διπλῆς βουλῆς παρ' ἡμῖν. Ἡ ἀξία ἐνὸς θεσμοῦ διὰ μίαν συγκεκριμένην χώραν δὲν δύναται νὰ κριθῇ μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν περὶ αὐτοῦ θεωρητικῶν δεδομένων συνηγμένων ἐκ τῆς πείρας ἄλλων ἐθνῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπιχωρίων δεδομένων, διότι τὸ πολίτευμα ἐκάστης χώρας δέον ν' ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ιδέας καὶ τὰς ψυχικὰς διαθέσεις τοῦ λαοῦ τῆς. Κατ' ἀκολουθίαν πολῦτιμος ὁδηγὸς διὰ τὸν σχηματισμὸν ἀσφαλοῦς κρίσεως ἐπὶ τοῦ ἐρευνημένου θέματος εἶναι τὸ ἱστορικὸν δεδομένον ἐκ τῆς παρ' ἡμῖν ἐφαρμογῆς τοῦ θεσμοῦ.

Παρ' ἡμῖν ὁ θεσμὸς τῆς γερουσίας ἐφηρμόσθη καὶ ἐδοκιμάσθη δις ὑπὸ διάφορον πολίτευμα καὶ διάφορον συγκρό-

τησιν 1) κατὰ τὴν ὀθώνειον περίοδον τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας καὶ 2) κατὰ τὴν δημοκρατικὴν περίοδον.

1) Ὁ θ ὠ ν ε ι ο ς π ε ρ ί ο δ ο ς. Περὶ γερουσίας γίνεται λόγος καὶ εἰς τὰ ἄρθρα (58, 82 καὶ 86) τοῦ Συν|τος τοῦ 1832, πλὴν τοῦτο οὐδέποτε ἐφηρμόσθη καὶ συνεπῶς δὲν ἐλειτούργησε κατ' αὐτὸ ὁ θεσμός. Τὸ πρῶτον ἡ γερουσία εἰς τὰ πολιτεύματα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἐφηρμόσθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συν|τος τοῦ 1844 σαναγέντος κατὰ μίμησιν τοῦ βελγικοῦ καὶ τοῦ γαλλικοῦ συντάγματος τῆς 14-8-1830. Κατὰ τὸ ἄρθρον 15 αὐτοῦ ὀρίζετο «ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἐνεργεῖται συνάμα ὑπὸ τοῦ βασιλέως, τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας». Ἡ ὀθωνεὺς ὁμῶς γερουσία παρουσίαζε τὰς ἐξῆς ἰδιουσιᾶς:

α) Δὲν ἦτο αἰρετή, διότι κατὰ τὸ ἄρθρον 70 τοῦ Συν|τος ἐκείνου οἱ γερουσιασταὶ ἦσαν ἰσόβιοι καὶ διορίζοντο ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Αὐτοδικαίως δὲ ἦσαν γερουσιασταὶ οἱ βασιλόπαιδες καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ θρόνου ἀπὸ τῆς συμπληρώσεως τοῦ 18ου ἔτους αὐτῶν (ἄρθρ. 75). Ὁ δὲ βασιλεὺς εἶχε τὸ δικαίωμα ν' αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν μέχρι τοῦ ἡμίσεως τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν καὶ τῇ συγκαταθέσει τῆς βουλῆς δύναται νὰ διορίσῃ καὶ περισσοτέρους (ἄρθρ. 71) καὶ περαιτέρω διορίζει τὸν πρόεδρον τῆς γερουσίας (ἄρθρ. 78). Εἶναι προφανές, ὅτι ὁ καθιερωθεὶς τρόπος συγκροτήσεως τῆς γερουσίας, παρεῖχε τὴν εὐχέριαν, ἵνα αὕτη καταστῇ ὄργανον τοῦ μονάρχου, ὅστις μὲ τὸ δικαίωμα τοῦ διορισμοῦ νέων ὑποχειρίων γερουσιαστῶν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ καταπνίξῃ, πᾶσαν ἐλευθέραν, ἀλλ' ἀνυπότακτον εἰς τὴν μοναρχικὴν θέλησιν φωνὴν τῶν γερουσιαστῶν.

β) Οἱ διοριστέοι εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ γερουσιαστοῦ ὄφειλον νὰ ἔχουν ὀρισμένα προσόντα ἠθικὰ καὶ πνευματικὰ διασφαλίζοντα ἠθικὴν καὶ σώφρονα κρίσιν, διὸ καὶ ἐν ἄρθρ. 72 τοῦ συν|τος ἐκείνου ἀπαιτεῖτο ἡλικία 40 ἐτῶν, ἀμείωτος ἀσκησις τῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων καὶ ἀσκησις ὀρισμένου ὑψηλοῦ πολιτειακοῦ λειτουργήματος οἷον πρωθυπουργίας, ὑπουργίας, ναυάρχου, ἀρεοπαγίτου, πρυτάνεως, καθηγητοῦ κ.λ.π. Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ διάταξις αὕτη ἀπετέλει πολῦτιμον ἐγγύησιν διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἀριστέων τῆς κοινωνίας ὑπὲρ τῆς γερουσίας. τῆς ὁποίας ἡ ἐπιτυχία εἰς τοῦτο συνίσταται.

γ) Εἰς τὸ σύνταγμα τοῦ 1844 καθιεροῦται ἡ ἰσοτιμία μεταξὺ τῶν τριῶν νομοθετικῶν παραγόντων (βασιλέως, βουλῆς καὶ γερουσίας) τόσον εἰς τὴν νομοθεσίαν, ὅσον καὶ τὴν νομοθετ. πρωτοβουλίαν (ἄρθρ. 16-18), δι' ἃ πρότασις νόμου ἀπορριφθεῖσα ὑφ' ἐνὸς τῶν εἰρημένων νομοθετικῶν παραγόντων δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὴν αὐτὴν βουλευτικὴν σύνοδον (ἄρθρ. 18). Ἀποτέλεσμα τοῦ συστήματος τούτου τῆς ἰσοτιμίας τῶν νομοθετικῶν παραγόντων ἦσαν ἡ δυνατότης

τῆς κωλυσιεργείας καὶ ἐπιβραδύνσεως τοῦ νομοθετ. ἔργου, διότι ἀρνούμενης τῆς γερουσίας οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ τεθῇ νόμος.

Ἡ γερουσία αὕτη λειτουργήσασα ἐπὶ εἰκοσαετίαν κατηγήθη ὑπὸ τῆς Β' ἐν Ἀθήναις ἐθνοσυνελεύσεως διὰ τοῦ συνήτος τοῦ 1864 διὰ ψήφων 211 ἔναντι 62. Τὰς κατὰ τοῦ Θεσμοῦ τούτου διατυπωθεῖσας κατηγορίας ἀναφέρων συνεπτυγμένως ἐν τῇ εἰσηγητ. ἐκθέσει πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ Συνήτος κοινοβουλευτικὴν ἐπιτροπὴν τοῦ 1922 ὁ μακαρίτης Πολυγένης (σελ. 428) ἔλεγεν ὅτι «κράτος μόλις πρὸ τριακονταετίας ἰδὼν τὸ φῶς καὶ προσελθὼν ἐξ ἐπαναστάσεως εἶχεν ἀνάγκην ἰσχυροῦ νομοθετικοῦ σώματος καὶ οὐχὶ διπλῆς βουλῆς ἐξασθενούσης τὴν ἰσχύν της. Ὁ τρόπος τῆς συστάσεως τῆς γερουσίας δὲν προσεῖδεν, ὡς κράτος, οἷον τὸ ἐλληνικόν, τ' ἀποτελέσματα δὲ τούτου δὲν ἤργησαν νὰ φανοῦν. Ὁ χαρακτήρ τοῦ Ὁθωνος ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ τυραννικὸς χαρακτήρ τῆς γερουσίας, ἥτις πάντοτε ἐφατρίαζε καὶ ἦτο ὑποχείριος εἰς τὴν βασιλείαν εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ὑποδούλωσιν τῆς λαϊκῆς θελήσεως καὶ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς ὀλιγαρχίας, ἥτις ἐπήνεγκεν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὁθωνος ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸν θάνατον τῆς γερουσίας». Ἀξίαι ὅμως ἰδιαιτέρας σημασίας εἶναι αἱ περὶ τῆς γερουσίας γνῶμαι δύο πληρεξουσίων τῆς Β' ἐν Ἀθήναις ἐθνοσυνελεύσεως (1864), οἵτινες καὶ ἐκ τῶν ἐπιλέκτων αὐτῆς μελῶν ἦσαν καὶ καθηγῆται πανεπιστημίου διετέλεσαν καὶ τόσον ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς διπλῆς βουλῆς ὅσον καὶ τῆς μονήρους ἔζησαν. Οὗτοι δὲ ἦσαν ὁ Ν. Ι. Σαρρί-πολος καὶ ὁ Διομήδης Κυριακός, οἵτινες συγγράψαντες μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς Ὁθωνεῖου γερουσίας εἶχον ὅλον τὸν χρόνον νὰ κρίνουν τ' ἀποτελέσματα τῆς μονήρους βουλῆς.

Οὗτω ὁ Ν. Ι. Σαρρίπολος (II §541) γράφει (1874) «αἱ ἐπαναστάσεις ἀπὸ μονήρους βουλῆς ἀρχονται καὶ εἰς δύο καταλήγουσι βουλὰς. Ἐν τοῖς λόγοις τούτοις ἀπὸ τοῦ ἐθνικοῦ τῆς συνελεύσεως βήματος διετυποῦμεν τὴν 9-10-1864 τὸ ἡμέτερον περὶ βουλῆς πολιτικὸν δόγμα καὶ τὴν ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν παράτασιν τῆς ἐπαναστατικῆς καταστάσεως προελεγόμεν. Ἐπομένως ἀκλόνητον ἔχοντες πεποίθησιν, ἄλλως τε καὶ ἐνισχυθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι δεκαετοῦς ἐπὶ μιᾷ βουλῇ δοκιμασίας, ὅτι πάντως ἀνάγκη, ἵνα καὶ παρ' ἡμῖν ἀνασυσταθῇ τὸ ἕτερον τοῦτο τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας τμήμα». Εἰς ἀπόδειξιν δὲ τοῦ ἰσχυρισμοῦ του, ἐπικαλεῖται, ὅτι κατὰ τὴν γενομένην περὶ καταργήσεως ἢ διατηρήσεως τῆς γερουσίας ψηφοφορίαν εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως αὐτοῦ ψηφίσαντας ἐξήκοντα δύο μέλη τῆς ἐθνοσυνελεύσεως περιλαμβάνονται κατὰ τὴν φράσιν του (ὑπόσημ. β' σελ. 495) «τὰ διαπρεπέστερα ἐπὶ ἐπιστήμῃ καὶ πολιτικῇ πείρᾳ μέλη τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως».

Ὁ ἕτερος τῶν πληρεξουσίων ὁ Κυριακός (σελ. 199) γράφει (1904): «καὶ πρῶτον μὲν ἀποφαινόμεθα, ὅτι καθ' ἡμᾶς ἀδίκως κατηνέχθησαν πολλοὶ πληρεξούσιοι ἐν τῇ συνελεύσει κατὰ τῆς διαγωγῆς τῶν γερουσιαστῶν, διότι ἐν καὶ διωρίζοντο οὗτοι κατὰ τὸ δοκοῦν ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ ἔνεκα τούτου παρσιέδυσαν μεταξὺ αὐτῶν καὶ πρόσωπα ἀκατάλληλα, ἀλλ' ὅμως ἐν συνόλῳ ἔδειξαν εὐπρέπειαν καὶ περίσκεψιν, ἐσεβάσθησαν δὲ πάντοτε καὶ τὰς τῆς μειονότητος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας διαμαρτυρήσεις καὶ ἡ βουλή αὕτη μόνον κατὰ περιστάσεις τινὰς ἔδειξαν ὄντως πατριωτικὸν καὶ φιλελεύθερον χαρακτήρα. Ἄν δὲ δὲν διέλαμψαν τὰ σώματα ταῦτα, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν τρόπον δι' οὗ ἐσχηματίζοντο. Ὅπως δὴποτε ἡ γερουσία περιλαμβάνουσα τοὺς πλείστους τῶν μᾶλλον σημαίνοντων ἀνδρῶν τοῦ ἔθνους παρέσχεεν ὑπηρεσίας τῇ πατρίδι, ἐνίοτε μὲν μετριάζουσα τὴν πρὸς τὸν ὑπερβάλλοντα νεωτερισμὸν τάσιν τῆς βουλῆς, ἄλλοτε δὲ ἀναχατίζουσα, ἔστω καὶ διὰ μόνης τῆς τῶν μειονοψηφούντων φωνῆς τὴν βασιλείαν ἐν στιγμαῖς κοινοβουλευτικῆς αὐτῆς παντοδυναμίας».

Μελετώντες τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς Ὁθωνεῖου συνταγματικῆς μοναρχίας (βλ. Ἀραβαντινοῦ ἐλληνικὸν συνταγματικὸν δίκαιον 1 §167 σημ. 150) διαπιστοῦμεν, ὅτι ἡ ἀποτυχία τοῦ Θεσμοῦ τῆς γερουσίας δὲν ὀφείλεται οὔτε εἰς τὸ ἐπιβλαβὲς οὔτε εἰς τὸ ἀχρηστον τοῦ Θεσμοῦ.

1) Ἀλλ' εἰς τὴν καλόπιστον μὲν ἐπιβλαβῇ δὲ ἀντίληψιν τοῦ βασιλέως Ὁθωνος, ὅτι ἔδει νὰ ἐπιβαλῇ κυβέρνησιν τῆς ἀρεσκείας του καὶ τὰς ἐντεῦθεν διαρκεῖς καλπονοθεύσεις. Ἰδιαιτέρως δε χάριν εἰς τὸ ἄρθρον 71 διαρκῶς προσέθετε νέους γερουσιαστὰς τῇ ἐγκρίσει τῆς βουλῆς διὰ ν' ἀλλοιῶνῃ τὴν πλειοψηφίαν καὶ ὑποστηρίξῃ τὴν κυβέρνησιν (λ. Πρακτ. Γερουσίας Ι. Α. σελ. 409 καὶ ἐπ.) 453 ἐπ. 489, III Α' σελ. 257 ἐπ. 299, 3207, = II, Α' σελ. 7 ἐπ.), δι' ὃ ἐξέθεσε καὶ τὸν Θεσμὸν καὶ τὴν δυναστείαν του εἰς τὴν κατάργησιν.

2) Συγκρίνοντες τὰ νομοθετικὰ σώματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πρὸς ἄλληλα εὐρίσκομεν, ὅτι ἡ βουλή ἐφάνη πολὺ περισσότερον θεραπενὶς τοῦ μονάρχου παρὰ ἡ γερουσία, ἥτις κατ' ἐπανάληψιν κατεψήφισε τὴν κυβέρνησιν τοῦ βασιλέως, δι' ὃ καὶ ἐξηνάγκαζε αὐτὸν νὰ διορίξῃ νέους γερουσιαστὰς καὶ

3) Τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ φρόνημα δέον ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν ποιτικὴν ἐπιλογὴν τῶν γερουσιαστῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρῶτον ἠκούσθησαν αἱ κατὰ τοῦ Ὁθωνος διαμαρτυρίαι, δι' ὃ ὁ Πῆλικας (ἀπομνημονεύματα 1893 σελ. 69, 166) γερουσιαστῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χαρακτηρίζει τὴν γερουσίαν στοιχεῖον μᾶλλον ἀντιπολιτευτικὸν παρὰ συντηρητικὸν (Ἰδρωμένου τὸ σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος σελ. 120).

Παρὰ τὴν κατὰ τῆς γερουσίας δυσμένειαν τ' ἀνωτέρω ἐπιμαρτυροῦνται καὶ ὑπὸ τοῦ Ν. Δραγούμη (Ἱστορικαὶ ἀνα-

μνήσεις 1 [251] καθ' ὃν οὐ μόνον νομοθετικῶς ἀπεδείχθη ἀχρηστος, ψηφίσασα σπουδαιότατους νόμους ἐπιτροχάδην ἐντὸς δύο, ἐνίοτε δὲ καὶ μιᾶς συνεδριάσεως, ἀλλ' οὐδὲ τὸν ὅρον, δι' ὃν κυρίως ἰδρύονται αἱ δευτέραι βουλαί, τὸν τῆς ἰσορροπίας ἐτήρησε προσαρτηθεῖσα ἀναξίσις μειρακίσις καὶ ἀνατρέψασα τὰ καθεστῶτα».

Πρέπει ὅμως ἐνταῦθα νὰ σημειωθῇ διὰ τὸν σχηματισμὸν ὁρθῆς κρίσεως, ὅτι μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς γερουσίας παρατηρεῖται συστηματικὴ διάλυσις τῆς βουλῆς μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε ἐλάχισται βουλαι ἐξήσαν ὁλόκληρον τετραετίαν. Τὸ γεγονός τοῦτο μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ μονήρης βουλή δὲν κατάρθωσε πολιτευομένη ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ πρέποντος ν' ἀνταποκριθῇ πρὸς τὰς προσδοκίας τοῦ ἔθνους. Προφητικῇ ἐν τούτῳ ἦτο ἡ πρόβλεψις τοῦ Ν. Ι. Σαριπλόου (h. t. σημ. α) ὅστις ἀπὸ τοῦ 1874 ἔγραφεν, ὅτι «διὰ τὸ μονήρες τοῦ νομοθετικοῦ σώματος καὶ τοῦ κεχορηγημένου τῷ βασιλεῖ δικαιώματος τῆς διαλύσεως τῆς βουλῆς, ἤμεν ἐκ τῶν προτέρων πεπεισμένοι, ὅτι οἰαδήποτε καὶ ἂν ὀρίζετο ἡ ταύτης διάρκεια ἐν τῷ πολιτεύματι οὔτε ἔσται ποτὲ πιθανόν, ὅτι ἡ βουλή τὸ ὅλον τῆς περιόδου διανύσει βίον».

2) Δημοκρατικὴ περίοδος. Καὶ εἰς τὰ τρία δημοκρατικὰ συντάγματα (1925, 1926 καὶ 1927) καθιερώθη ὁ θεσμός τῆς γερουσίας, ἐφημέριον ὅμως ὑφ' ἣν μορφήν διεμορφώθη ὑπὸ τοῦ τελευταίου. Ἐλειτούργησε δὲ αὕτη παρ' ἡμῖν μέχρι τῆς 10 Ὀκτωβρίου 1935, ὅτι διὰ τοῦ ἀπὸ 10 [10] 1935 ψηφίσματος τῆς Β' ἐν Ἀθήναις ἐθνοσυνελεύσεως κατηργήθη αὕτη ἐμμέσως διὰ τῆς ἐπαναφορᾶς ἐν ἰσχύϊ τοῦ συν[τα]γματος τοῦ 1864, ὡς εἶχεν ἀναθεωρηθῇ κατὰ τὸ 1911. Δέον ὅμως ἀκόμη νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ ἐμμέσως ἐπελθοῦσα κατάργησις δὲν ἐνεῖχε ὀρισμένην κατὰ τοῦ θεσμοῦ μορφήν, καθ' ὅσον ἡ ἐπαναφορὰ τοῦ ἀναθεωρουμένου συντάγματος εἰς ἐφαρμογὴν ἐγένετο προσωρινῶς μέχρις ἐπιψηφίσεως τοῦ νέου ὑπὸ τῆς Ε' ἐθνοσυνελεύσεως, ὅτε καὶ θὰ ἐκρίνετο ἐριστικῶς καὶ ἡ τύχη τῆς γερουσίας.

Κατὰ τὸ σύνταγμα τοῦ 1927 ἡ γερουσία εἶχε συγκροτηθῇ ὡς ἀκολούθως :

α) Οἱ γερουσιασταὶ κατὰ τὰ 9 [12] τοῦλάχιστον ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐπὶ ἐννεαετίαν ἀνανεούμενοι κατὰ τὸ 1 [3] κατὰ τριετίαν καὶ κατὰ τὸ 1 [12] ἐξελέγοντο ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας ἐν κοινῇ συνεδριάσει ἐν ἀρχῇ ἐκάστης βουλευτικῆς περιόδου (ἄρθρ. 59). Διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἑλλήνος πολίτου εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ γερουσιαστοῦ οὐδὲν ἀπολύτως προσὸν ἀπαιτεῖτο πλὴν τῆς ἡλικίας τῶν 40 ἐτῶν καὶ τῆς ἰκανότητος τοῦ ἐκλέγειν (ἄρθρ. 60).

β) Ἡ γερουσία εἶχε τὰς ἐξῆς ἀρμοδιότητας :

αα) Ἦτο μετὰ τῆς βουλῆς νομοθετικὸς παράγων (ἄρθρ. 3), πλὴν ἐν διαφωνίᾳ μετὰ τῆς βουλῆς ὑπερισχύει ἡ ἀπόφασις τῆς τελευταίας ταύτης λαμβανομένη δι' ἀπολύτου πλειοψη-

φίας τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν μετὰ δίμηνον, ἐκτὸς ἐὰν τῇ αἰτήσῃ τῆς γερουσίας ἐντὸς τῆς προθεσμίας ταύτης ᾗθελον συνέλθει εἰς κοινὴν συνεδριάσιν ἀμφοτέρω τὰ νομοθετικὰ σώματα (ἄρθρ. 30).

ββ) Συνεκροτεῖτο εἰς δικαστήριον διὰ τὴν ἐκδίκασιν τοῦ ἀδικήματος ἐσχάτης προδοσίας ὑποχρεωτικῶς τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας καὶ τῶν ὑπουργῶν (ἄρθρ. 73 καὶ 93) προαιρετικῶς δὲ παντὸς ἄλλου προσώπου. Ἦσκει κοινοβουλευτικὸν ἔλεγχον χωρὶς ν' ἀπαιτῆται ἡ ἐμπιστοσύνη αὐτῆς διὰ τὸν διορισμὸν τῆς κυβερνήσεως καὶ

γγ) Ἀποφασίζει περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας διαλύσεως τῆς βουλῆς (ἄρθρ. 79).

γ) Ἡ κατὰ τὸ σύνταγμα τοῦ 1927 συγκροτηθεῖσα γερουσία ἐν ᾧ ἐπιτυχῶς ὀργανώθη κατὰ τὴν ἀρμοδιότητα τῆς νομίζομεν, ὅτι δὲν περιβλήθη μετὰ τὰς ἀναγκαίας ἐγγυήσεις ὅπως περιλάβη τοὺς ἐπ' ἀρετῇ καὶ σωφροσύνῃ ἔτι καὶ ἐπὶ εἰδικῇ μορφώσει διακρινομένους ἑλλήνας, ὥστε τὸ νομοθετικὸν τοῦτο σῶμα νὰ ἔχῃ καὶ ὑψηλὸν κύρος καὶ ἰκανότητα, ἵν' ἀσκήσῃ τελεσφόρως τὸ μέγα νομοθετ. λειτουργήμα τῆς γερουσίας. Τὸ μειονέκτημα τοῦτο τῆς καταργηθείσης βουλῆς εἶχεν ὡς συνέπειαν νὰ περιλάβῃ τοὺς ἀποτυχόντας βουλευτάς καὶ τοὺς πολιτευτάς δευτέρας τάξεως καὶ οὕτω ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς βημάτων ἡ γερουσία δὲν κατάρθωσε ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἀπαραίτητον ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν λαμπρότητα, ἀλλ' ἀνεδείχθη ἀπλοῦν δευτερευούσης σημασίας πολιτ. σῶμα. Τὸ προσὸν τῆς ἡλικίας μόνης καὶ ἡ τμηματικὴ αὐτῆς ἀνανέωσις ἦτο ὅλως ἀνεπαρκὴς διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ὑπὲρ τῆς γερουσίας τῶν ἀρίστων. Ἐπὶ πλέον ἡ κομματικὴ συγκρότησις τῆς γερουσίας ταύτης ἀπετέλεσεν οὐσιώδεις μειονέκτημα. Ἐὰν πρόκειται νὰ δημιουργήσωμεν μίαν δευτέραν βουλήν καὶ μάλιστα κατωτέρας ποιότητος, δὲν ἀξίζει τὸν κόπον οὐδὲ καὶ τῆς συζητήσεως τοῦ θέματος.

δ) Ποία ἡ δράσις καὶ ἡ συμβολὴ τῆς καταργηθείσης γερουσίας ἐν τῇ πράξει; Ἡ πρόσφατος λειτουργία τοῦ θεσμοῦ δὲν ἔδωκεν εἰσέτι εὐκαιρίαν διὰ τὴν ἀξιολόγησιν τοῦ ἔργου τῆς, ὥστε νὰ μὴ δύναται κανεὶς ἀμερολήπτως νὰ κρίνῃ, ἐὰν αὕτη ἐπέτυχε καὶ ἐδικαίωσε τὰς ἐλπίδας, ἃς ἐστήριζεν ἐπ' αὐτῆς τὸ ἔθνος.

VI. Περὶ τῶν ἐπενεκτέων παρ' ἡμῖν μεταρρυθμίσεων εἰς τὴν διαχείρισιν, τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας. Ἀναχωροῦντες ἀπὸ τὴν ὁρθὴν ἀντίληψιν, ὅτι ἡ ἀποστολὴ τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας εἶναι ἡ δημιουργία καλῶν νόμων διὰ τὴν ὑπόδειξιν τῶν ἐπενεκτέων μεταρρυθμίσεων εἰς τὸ παρ' ἡμῖν κρατοῦν σύστημα ἀπαιτεῖται ἡ διάγνωσις τοῦ κακοῦ τῆς παρ' ἡμῖν κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν κρατούσης νομοθετικῆς ἀκολασίας, ἥτις ἐκδηλοῦται α) εἰς ἀφόρητον πολυνομίαν, β) εἰς τὴν δημιουργίαν προσωπικῶν νόμων, γ) εἰς κακότεχνον

2) πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου ἐνδείκνυται ἡ διὰ συνταγματικῶν διατάξεων διασφάλις τῆς εἰσόδου εἰς τὸ δευτέρον νομοθετικὸν σῶμα τῶν ἀριστείων ἐλλήνων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἠθικῆς, διότι ἀνευ ταύτης οὐδεμίαν ἔχει χρησιμότητα τὸ δευτέρον νομοθετικὸν σῶμα, τοῦτο ἄλλως τε ἀποτελεῖ τὸ ἀπαύγασμα ἀρχαιοτάτης παρ' ἡμῖν πολιτικῆς πείρας. Οὕτω κατὰ τὸν Πλούταρχον (Λυκούργος § 26) ἀναφέρει, ὅτι ὁ Λυκούργος ἐν τῇ τῶν Λακεδαιμονίων Πολιτεία του «ἀντὶ τοῦ τελευτῶντος (γερουσιαστοῦ) ἔταξε καθιστάναι τὸν ἀριστον ἀρετῇ κριθέντα τῶν ὑπὲρ ἐξήκοντα ἔτη γεγονότων. Καὶ μέγιστος ἐδόκει τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγῶνων οὗτος εἶναι καὶ περιμαχητότατος οὐ γὰρ ἐν τάχεσι τάχιστον, οὐδ' ἐν ἰσχυροῖς ἰσχυρότατον, ἀλλ' ἐν ἀγαθοῖς καὶ σώφροσιν ἀριστον καὶ σωφρονέστατον ἔδει νικητήριον ἔχειν τῆς ἀρετῆς διὰ βίου τὸ σύμπαν ὡς εἰπεῖν κράτος» ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐν τῇ λακεδαιμονίων πολιτείᾳ (X.3) γράφει «ὁ δὲ περὶ γεροντείας ἀγὼν ψυχῶν ἀγαθῶν κρίσιν περιέχει».

3) διὰ τὴν μὴ ἐπιβάρυνσιν τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ δύο πολυαριθμῶν νομοθετικῶν σωμάτων ἐνδείκνυται νὰ περιορισθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν, καὶ

4) πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐπιβραδύνσεως τοῦ νομοθετικοῦ ἔργου προτείνομεν εἰς τὸ ἐν παραρτήματι Β' παρατιθέμενον σχέδιον συνταγματικῶν διατάξεων περὶ νομοθετικῆς λειτουργίας, σειρὰν καινοτόμων τροποποιήσεων τῆς κοινοβουλευτικῆς διαδικασίας.

Συμπέρασμα

Προτείνομεν τὴν σύστασιν δευτέρου νομοθετικοῦ σώματος ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς καθιερώσεως τῶν ἐν παραρτήματι Β' συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων.

VII) Περὶ τοῦ βασιλέως ὡς νομοθετικοῦ παράγοντος. Κατὰ τὸ ἀρθρον 22 τοῦ ἐν ἰσχύει συντ.)τος ὁ βασιλεὺς εἶναι ἰσότιμος πρὸς τὴν βουλὴν παράγων τῆς νομοθετ. λειτουργίας. Ἡ διάταξις αὕτη ἐκρίθη ὡς θεμελειώδης (N.N. Σαριπόλου) 1) 104 σημ. 1) καὶ συνεπῶς ἐάν, γίνῃ δεκτόν, ὅτι ἡ παρούσα ἀναθεωρητικὴ βουλὴ δὲν δικαιούται νὰ θίξῃ τὰς θεμελειώδεις διατάξεις τοῦ συντάγματος, τότε δέον καὶ μετὰ τὴν ἐπιχειρουμένην ἀναθεώρησιν τοῦ συντάγματος, νὰ παραμείνῃ νομοθετικὸς παράγων. Ἡ παρ' ἡμῶν προτεινομένη καθιέρωσις διπλῆς βουλῆς ἀρμοδίως δύναται νὰ γίνῃ ὑπὸ τῆς παρούσης ἀναθεωρητικῆς βουλῆς, καθ' ὅσον ἡ ἀρχὴ τῆς μονήρους ἢ διπλῆς βουλῆς δὲν εἶναι θεμελειώδης. Ὑπὸ τὴν ἐποψὶν ταύτην θὰ προστεθῇ εἰς τὸ ἀρθρον 2 καὶ ἡ μνεῖα τοῦ βασιλέως.

Ἐὰν ἀντιθέτως κρατήσῃ ἡ ἐκδοχὴ, ὅτι ἡ παρούσα βουλὴ δικαιούται ν' ἀναθεωρήσῃ ἀπάσας τὰς διατάξεις θεμελειώδεις ἢ μὴ ἀρκούν αὗται νὰ μὴ ἄπτονται τῆς μορφῆς τοῦ πολιτεύ-

ματος, νομίζομεν ὅτι ἡ διάταξις αὕτη εἶναι ἀναθεωρητέα, διότι ἡ συμμετοχὴ ἢ μὴ τοῦ βασιλέως εἰς τὴν νομοθετικὴν λειτουργίαν οὐδαμῶς ἀλλοιεῖ τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος. Ὁ ἀνώτατος ἀρχὼν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ εἶναι κυρίως ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς λειτουργίας. Ἡ περαιτέρω μορφή τῆς βασιλευομένης δημοκρατίας προέρχεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ ἀνώτατος ἀρχὼν εἶναι ἀνεύθυνος, ἰσόβιος καὶ κληρονομητός.

Ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι θέλομεν χωρήσει εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ ἀρθρου 22, ἐρευνητέον ἀποβαίνει, ἂν εἶναι χρήσιμον διὰ τὸ ἔθνος ἡ συμμετοχὴ τοῦ βασιλέως εἰς τὴν νομοθ. λειτουργίαν.

Τὸ οὐσιώδες ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς συμμετοχῆς τοῦ βασιλέως εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς νομοθ. λειτουργίας εἶναι, ὅτι ἐνδέχεται, ὅτι νομοθετικὰ σώματα ἐκτραχυλιζόμενα ἢ ἀμβλυοῦντα νὰ ψηφίζουν νόμον ἐπιβλαβῆ εἰς τὰ ἀληθῆ τοῦ ἔθνους συμφέροντα. Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁ βασιλεὺς ὡς νομοθετικὸς παράγων ἀρνούμενος τὴν κύρωσιν δύναται νὰ ματαιώσῃ τὴν βλάβην ταύτην. Βεβαίως τὰ νομοθετικὰ σώματα ἀντιπροσωπεύουν τὴν προσφάτως ἐκάστοτε ἐκπεφρασμένην θέλησιν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀποκλείει τὸν κομματικὸν ἐκτραχυλισμὸν αὐτῶν, ἥτις ἐπὶ τῆς μονήρους βουλῆς εἶναι ἀρκοῦντως συνήθης. Συνεπῶς ἐνδέχεται τὸ λαμβανόμενον νομοθετικὸν μέτρον νὰ εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὴν λαϊκὴν θέλησιν εἴτε διότι εἶναι ἐπιβλαβές, εἴτε διότι αὕτη μετεστράφη καὶ τὰ αἰρετὰ σώματα ἔπαυσαν ν' ἀνταποκρίνεται πρὸς αὐτήν. Ἐξ ἑτέρου ὁ βασιλεὺς εἶναι ἐπίσης αἰρετός καὶ περαιτέρω ἀντιπροσωπεύει πραγματικὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους.

Ἐρωτᾶται ὁμως ἡ συμμετοχὴ τοῦ βασιλέως θεραπεύει τὸ κακόν.

1) Κατ' ἀρχὴν εἰσαγομένου τοῦ δευτέρου νομοθετικοῦ σώματος, ὡς σώματος περιλαμβανόντος τοὺς ἀρίστους τοῦ ἔθνους, καὶ τοῦ θεσμοῦ τοῦ νομοπαρασκευαστικοῦ συμβουλίου κατοχυροῦμεν, ὅσον εἶναι δυνατόν τὴν ἀγαθὴν νομοθετικὴν λειτουργίαν.

2) Εἰς τὴν κοινοβουλευτικὴν δημοκρατίαν, ἐνθα ἡ κυβερνήσις λαμβάνεται κατ' ἀνάγκην ἐκ τῆς πλειοψηφίας ἡ νομοθετικὴ ἀρνησικυρία τοῦ βασιλέως ἀποβάλλει τὸ μέγιστον μέρος τῆς σημασίας της, τὸ μὲν διότι ὁ βασιλεὺς δύναται προληπτικῶς διὰ τῶν ὑπουργῶν του νὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τῆς βουλῆς καὶ νὰ προλάβῃ τὰς ἐπιβλαβεῖς νομοθετικὰς αὐτῆς διαθέσεις, τὸ δὲ διότι, ἀρνούμενος τὴν κύρωσιν ψηφισθέντος νόμου μόνον διὰ τῆς διαλύσεως τῆς βουλῆς δύναται ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ περιβάλλοντος αὐτὸν ὑπουργείου. Τὸ δικαίωμα δὲ τῆς διαλύσεως δέον, ὅπως δὴποτε νὰ τὸ διατηρήσῃ. Πρέπει ὁμως παρὰ ταῦτα νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι διὰ τοῦ δικαιώματος

τῆς διαλύσεως τῆς βουλῆς δὲν προλαμβάνεται τὸ ἀπειλούμενον κακὸν πλήρως, ἐφ' ὅσον μὴ μετέχων τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας ὑποχρεοῦται νὰ δημοσιεύσῃ καὶ νὰ κυρώσῃ τὸν κακὸν νόμον μέχρι οὗ διαλυομένης τῆς βουλῆς ἔλθῃ νέα, ἥτις νὰ καταργήσῃ αὐτὸν διὰ νέου νόμου.

Ἀντιθέτως εἰς τὴν προεδρικὴν δημοκρατίαν ἡ δημοκρατίαν τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν, ὡς ἡ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, ἐνθα ἡ κυβέρνησις δὲν εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἀπολαύῃ τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς βουλῆς, ἡ ἀρνησικυρία τοῦ προέδρου εἶναι τὸ μόνον μέσον ἀμύνης κατὰ τῆς πλειοψηφίας.

3) Ἐξ ἐτέρου ἐκ τῆς ἡμετέρας κοινοβουλευτικῆς ιστορίας εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὁ μὲν βασιλεὺς Ὁθων ἄπαξ μόνον ἤσκησε τὸ δικαίωμα τῆς ἀρνησικυρίας, ὁ δὲ βασιλεὺς Γεώργιος ὁ Α' μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ Ν. Ι. Σαρίπολος ἔγραφε τὸ συνταγματικὸν τὸ δίκαιον (1874 τομ. 1 σελ. 397 σημ. γ) οὐδέποτε ἤσκησε τοῦτο καὶ πάντοτε εἶχε διαλύσει τὰς βουλὰς. Ὑποθέτομεν, ὅτι καὶ μεταγενεστέρως οὐδέποτε ἐγένετο χρῆσις αὐτοῦ. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΗ αἰῶνος δὲν ἔκαμε χρῆσιν τοῦ ὅπερ εἶχε δικαίωμα ἀρνησικυρίας. Ἄλλως τε ἡ ἀσκῆσις τοῦ δικαίωματος τούτου ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως θὰ ἐσήμαινε διάστασιν πρὸς τὸ ἀπολαῦν τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς βουλῆς ὑπουργεῖον καὶ οὐσιαστικῶς θὰ κατέληγεν εἰς τὴν διάλυσιν αὐτῆς. Ὁ Bagehot la const angl ch. IV) κρίνων τὸ δικαίωμα ἀρνησικυρίας τῆς τότε βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας γράφει «ἀλλ' ἡ βασίλισσα δὲν εἶναι ὀπλισμένη διὰ τῆς ἀρνησικυρίας. Θὰ ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ ὑπογράψῃ τὴν ἰδίαν τῆς καταδίκην εἰς θάνατον, ἐὰν αἱ δύο βουλὰι συνεφώνουν νὰ τὴν θέσουν ὑπὸ τὴν ὑπογραφὴν τῆς. Πρόκειται περὶ ἐνὸς πλάσματος fiction τοῦ παρελθόντος, ὅπερ τῆς χορηγεῖ καὶ νομοθετ. ἐξουσίαν».

Νομοθετοῦντες σήμερον δεόν νὰ παρασκευάσωμεν σύνταγμα ἀντοποκρινόμενον εἰς τὴν συμβαίνουσαν ἑλλην. πραγματικότητα ἀπηλλαγμένην πλασμάτων. Συνεπῶς φρονοῦμεν, ὅτι ἡ συμμετοχὴ τοῦ βασιλέως εἰς τὴν νομοθετικὴν λειτουργίαν ὑπῆρξεν μέχρι τοῦδε ἐν πολλοῖς εἰκονικὴ καὶ συνεπῶς ἀχρηστος, δι' ὃ συνηγοροῦμεν ὑπὲρ τῆς καταργήσεως ταύτης.

Παρά ταῦτα δεόν νὰ ὑπογραμμίσωμεν, ὅτι καταργοῦντες τὴν ἀρνησικυρίαν τοῦ βασιλέως ἀφίνομεν ἀκάλυπτον τὴν κυβέρνησιν εἰς τὴν περίπτωσιν, καθ' ἣν στηρίζεται ἐπὶ μικρᾷ ἢ ἐπὶ ξένης πλειοψηφίας ἢ ἐπὶ τῆς ἀντοχῆς τῆς βουλῆς, ὅποτε εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ὑποκύβῃ εἰς τὸν ἐκβιασμόν τῆς βουλῆς καὶ ἀναγκασθῇ νὰ ἐφαρμόσῃ νόμον ἀποδοκιμαστέον. Τὸ ἐντεῦθεν κενὸν δεόν ἀπαραιτήτως νὰ καλυφθῇ. Δι' ὃ προτείνωμεν, ὅπως ἀναγνωρισθῇ εἰς τὸν βασιλέα τὸ δικαίωμα νὰ ὑποβάλλῃ τὸν ψηφισθέντα νόμον, ὑπὸ τὴν ἐγκρισιν τοῦ λαοῦ. Διὰ

τοῦ δικαίωματος τούτου τὸ μὲν ἀποφεύγεται ὁ ἐνδεχόμενος ἐκβιασμός τῆς βουλῆς ἐπικρέμαται δὲ ἐπὶ τῆς πλειοψηφίας ὁ κίνδυνος τοῦ λαϊκοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς ἀποδοκιμασίας, ὅπερ συνήθως θ' ἀναχαιτίζει αὐτήν. Κατ' ἀκολουθίαν δεόν νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ διάταξις τοῦ ἀρθρου 42 τοῦ παραρτήματος Β'.

Συνταγματικαὶ μεταρρυθμίσεις. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γενομένων διαπιστώσεων καὶ τῶν συνταχθέντων συμπερασμάτων προτείνωμεν τὰς ἐπομένας συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις λαμβάνοντες ὡς βᾶσιν τὸ σύνταγμα 1927.

Ἄρθρον 2.

Ἡ νομοθετικὴ λειτουργία ἀσκεῖται κυρίως ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας κατὰ τὰ εἰδικώτερον ὑπὸ τοῦ συντάγματος ὁριζόμενα.

§ 5 Περὶ ἐπαγγελματικοῦ κοινοβουλίου.

1) Εὐρέως συζητεῖται τόσον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἡμετέρους πολιτικοὺς κύκλους ἡ σκέψις, ὅπως τὸ δεύτερον νομοθετικὸν σῶμα μὴ ἔχῃ πολιτικὸν χαρακτήρα, ἀλλὰ περιλάβῃ μόνον ἐκπροσώπους τῶν παραγωγικῶν ἐπαγγελματικῶν τάξεων τῆς χώρας. Πρόκειται περὶ τῆς λειτουργίας «ἀντιπροσωπείας τῶν συμφερόντων» ἢ «ἐπαγγελματικῆς ἀντιπροσωπείας».

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς καθολικῆς καὶ ἴσης ψήφου πάντων τῶν πολιτῶν προβλέπονται δύο γεγονότα μεγάλῃς διὰ τὸ ἔθνος σημασίας.

1) Εἰς πᾶν ἔθνος ὑπάρχει τάξις πεφωτισμένων ἀτόμων, ἅτινα διὰ τῆς ὑπερόχου πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς θέσεως, ἣν ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀξίας κατέλαβον ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἀποτελοῦν ἐθνικὸν κεφάλαιον. Ἡ χρησιμότης αὐτῶν εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ ἔθνους εἶναι πρόδηλον, δι' ὃ ὁ Πλάτων κατὰ τὴν δόμῃσιν τῆς ιδέας τῆς αὐτοῦ πολιτείας ἔκρινεν ἀπαραίτητον νὰ θέσῃ ἐπὶ κεφαλῇ αὐτῆς τὴν τάξιν τῶν φιλοσόφων.

2) Ἐξ ἐτέρου ἀντικείμενον τῆς νομοθεσίας πάσης χώρας εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ ρύθμισις τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων τῶν πολιτῶν. Ἡ ὅλοῦν ἐπεκτεινομένη παρέμβασις τοῦ συγχρόνου κράτους εἰς τὰ ὅρια τῆς οἰκονομ. δραστηριότητος τοῦ ἀτόμου καθιστᾷ ἐτι ἐντονώτερον τὸν ἀνωτέρω σημειωθέντα χαρακτήρα τῆς νομοθεσίας ὡς ρυθμιστρίας οἰκονομικῶν συμφερόντων. Ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην ἰδιάζουσιν βεβαίως ἀξίαν ἔχει ἡ γνώμη τῶν παραγωγικῶν τάξεων (ἐργοδοτῶν-ἐργατῶν) τόσον διὰ τὴν διαφώτισιν ὅσον καὶ διὰ τὴν ὀρθὴν νομοθέτησιν.

3) Τὸ καθιερωμένον ἐκλογικὸν σύστημα, αἱ κομματικαὶ συναλλαγαὶ καὶ ὅλαι περὶ τὴν κτῆσιν τῆς λαϊκῆς συμπαθείας μέθοδοι δὲν εἶναι κατάλληλοι διὰ τὴν ἀνάμειξιν αὐτῶν εἰς τὴν πολιτικὴν, δι' ὃ ὀρθῶς ἐν τῇ εἰσηγητικῇ ἐκθέσει ἐπὶ τῆς ἀνα

θεωρήσεως τοῦ συντάγματος τῆς Βάδης κατὰ τὸ 1904 ἐσημειοῦντο, ὅτι ἡμερὶς τῶν σημαντικωτάτων δυνάμεων τοῦ πνευματικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ βίου τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἐν γένει ἐξελίξεως τῆς ὁλότητος δὲν ἠδύνατο ν' ἀντιπροσωπευθῇ καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν δυναμικὴν ἀξίαν ἐν τῇ βουλῇ, ἐφ' ὅσον ἡ ἐκλογὴ τῶν μελῶν τῆς λαϊκῆς ἀντιπροσωπείας ἦτο δυνατόν μόνον δι' ἀμέσου καὶ καθολικῆς ψηφοφορίας».

Ἐντεῦθεν ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τοῦ τόπου τῆς πνευματικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἡγεσίας ἐμφανίζεται δεδικαιολογημένη.

II) Ἡ ἰδέα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀντιπροσωπείας δὲν εἶναι νέα.

1) Ὡς θεωρητικοὶ ἀπόστολοι αὐτῆς δέον νὰ θεωρηθῶν, πλὴν ἄλλων καὶ οἱ Saint-Simon, Benoit, Durkheim, Duguit. Ὁ τελευταῖος εἰς τὸ ἔργον του *le droit social et droit individuel* σελ. 117 ἐπάγεται «μία βουλὴ συγκειμένη ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς τῶν σωματειακῶν ὁργανώσεων εἶναι εἰς θέσιν ν' ἀποτελέσῃ ἀντίρροπον πρὸς τὴν δύναμιν τῆς βουλῆς, ἡ ὁποία ἀντιπροσωπεύει τὰ άτομα, ἔστω καὶ ἂν ἐκλέγεται με ἀναλογικὴν ἀντιπροσωπείαν». Ὁμοίως ὁ ἴδιος εἰς ἕτερον ἔργον του (*Traité de droit constitutionnel* II) 597 καὶ ἐκπ. § 46) γράφει «ἐάν θέλωμεν νὰ πλησιάσωμεν τὸ ἰδανικὸν τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ζητῇ νὰ πραγματοποιήσῃ πᾶσα πολιτικὴ ἀντιπροσώπευσις, ἐάν θέλωμεν νὰ ἐξασφαλίσωμεν εἰς τὸ κοινόβούλιον τὴν ἐκπροσώπησιν ὅλων τῶν στοιχείων τῆς ἐθνικῆς ζωῆς πρέπει νὰ θέσωμεν παραπλευρῶς τῆς ἐκλεγομένης βουλῆς ὑπὸ τῶν ἀτόμων καὶ ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν δυνάμεων ἐκάστου κόμματος, μίαν ἄλλην βουλὴν ἐκλεγομένην ὑπὸ τῶν ἐπαγγελματικῶν ομάδων».

2) Ἡ ἰδέα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀντιπροσωπείας εὑρεν ἀπήχησιν καὶ μεταξὺ τῶν πολιτικῶν ἰδεολόγων. Οὕτω κατὰ τὸ 1894 εἰς τὴν γαλλικὴν βουλὴν ὁ Abbé Lemire ὑποστήριξεν, ὅτι «παραπλευρῶς τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων ἐκλεγομένης δι' ἀμέσου καθολικῆς ψήφου θὰ ἐπεθύμουν τὴν ὑπαρξὶν ἐτέρας βουλῆς ἐκλεγομένης παρὰ τῶν διαφόρων τάξεων, ἐπαγγελμάτων, τεχνικῶν ὁργανώσεων». Ὁμοίως κατὰ τὴν ἐν Βελγίῳ ἀναθεωρητικὴν περίοδον 1891-1893 ἐγένετο λόγος περὶ αὐτῆς. (Hatschek σελ. 75).

Ἡ ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογὴ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀντιπροσωπείας συναντᾶται α) ὡς καθολικὴ ὁργάνωσις ἐν Ρωσσίᾳ ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ σοβιετικοῦ συστήματος καὶ προπολεμικῶς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ παλαιότερον ἐν Ἰσπανίᾳ ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ συντεχνιακοῦ κράτους καὶ β) ὡς ἀπόπειρα τοιαύτης ἐφαρμογῆς ἐν Γερμανίᾳ, ὑπὸ τὴν μορφήν δημιουργίας ἀνωτέρου οἴκον. συμβουλίου.

3). Σοβιετικὸν σύστημα. Ἐν § 1. τοῦ παρόντος ἀνεπτύξαμεν τὴν φιλοσοφικὴν καὶ οἰκονομικὴν θεωρίαν τοῦ

κομμουνισμοῦ, καθ' ἣν ἐκλογεῖς πρέπει νὰ εἶναι μόνον οἱ ἐργάται καὶ οἱ χωρικοί, δηλαδή τὰ παραγωγικά στοιχεῖα τῆς χώρας καὶ κατ' οὐσίαν ἐξ αὐτῶν τὰ μέλη τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Τὸ βασικὸν κύταρον τῆς ὅλης σοβιετικῆς ὁργανώσεως εἶναι τὸ σοβιὲτ τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων καθ' ὥρισμένην ἐπαγγελματικὴν κατηγορίαν. Οὕτω ἐκλέγονται τὰ πρῶτα σοβιὲτ τῶν ἐπαγγελματικῶν κέντρων (Voblost). Τὰ μέλη τῶν σοβιὲτ τῶν κέντρων ἐκλέγουν τὰ μέλη τῶν σοβιὲτ τῆς ἐπαρχίας (Ouyezd), ταῦτα ἐκλέγουν τὰ σοβιὲτ τῶν νομῶν, περαιτέρω τῶν διοικήσεων μέχρι τῆς κορυφῆς τῆς πυραμίδος, ἥτις εἶναι τὰ σοβιὲτ ἢ πανρωστικὸν συνέδριον (V.Z.I.K.), εἰς ὃ ἀνήκει ἡ ὑπάτη πολιτικὴ ἐξουσία. Ὅσάκις δὲν συνεδριάζει τοῦτο τὴν ἐκτελεστικὴν ὁμολογίαν μετὰ τῆς συντακτικῆς ἐξουσίας ἀσκεῖ ἡ ἐξ 21 μελῶν κεντρικὴ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, ἐνώπιον τῆς ὁποίας εἶναι ὑπεύθυνον τὸ συμβούλιον τῶν ἐπιτροπῶν τοῦ λαοῦ. Δι' ὃ ἐν ἀρθρῳ 10 τοῦ ρωσσικοῦ συντάγματος ὀρίζεται, ὅτι «ἡ ῥωσσικὴ δημοκρατία εἶναι ἐλευθέρη σοσιαλιστικὴ ἔνωσις ὁλοκληροῦ τοῦ προλεταριάτου. Ὁλόκληρος ἡ ἐξουσία... ἀνήκει εἰς τὸν ἐργατικὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας ἐνούμενον εἰς ἀγροτικά καὶ κοινοτικά σοβιὲτ».

Τὸ ἐκτεθὲν σύστημα στηριζόμενον ἐπὶ τῶν μαρξικῶν θεωριῶν, ὡς ἐπὶ δογματικῶν ἀληθειῶν καὶ ἀποβλέπον εἰς τὴν βιαιάν πραγμάτωσιν αὐτῶν, δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἡμᾶς, ὡς παράδειγμα πρὸς μίμησιν, ἐνθα ἡ κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ μας διάθροψις, αἱ πολιτικαὶ μας πεποιθήσεις καὶ ὁ φιλοσοφικὸς μας προσανατολισμὸς εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος.

4). Συντεχνιακὸν κράτος. Τοῦτο ἐφηρμόσθη κυρίως καὶ ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα (1926-1943) ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐπὶ μικρότερον ἐν Ἰσπανίᾳ κατὰ τὴν δικτατορίαν τοῦ Primo de Rivera. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας αὐτὰς κατηργήθη τὸ κοινοβούλιον καὶ ἡ θεωρητικὴ βάσις, ἐφ' οὗ ἐστηρίχθη ἡ δημιουργία τοῦ συντεχνιακοῦ κράτους εἶναι διάφορος τῆς θεμελιώσεως τῆς ἀστικῆς δημοκρατικῆς θεωρίας.

α) Ἡ ἀστικὴ δημοκρατία πιστεύουσα φιλοσοφικῶς εἰς τὸν ἰδεαλισμὸν δέχεται πολιτικῶς, ὅτι ὑπάρχει χάριν τοῦ ἀτόμου ὡς ἀνθρωπίνης υπάρξεως, ἣν ἐκ μόνου τοῦ γεγονότος τούτου δέχεται ἴσην ἀνεξαρτήτως τῆς συμβολῆς τῆς εἰς τὴν παραγωγὴν. Θεωρεῖ δὲ τὸ κράτος, ὡς συνδετικόν, ὡς ὑπερτατον φύλακα καὶ ἐγγυητὴν τῶν ἐλευθέρως δρωσῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ομάδων. Τὸ ἀστικὸν κράτος θεμελιωδῶς ἵσταται ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Gournay *laissez faire, laissez passer* (φιλελεύθερον κράτος). Βεβαίως τὸ σύγχρονον ἀστικὸν κράτος ἐξῆλθε τῆς ἀπαθούς οὐδετερότητος τοῦ κράτους τοῦ 19' αἰῶνος, ἥπερ ἦτο κράτος-χωροφύλαξ καὶ ἡρῶνε τὴν ἀποστολὴν του καθοδηγῶν τὸν πολίτην πρὸς

συγκεκριμένην οικονομικὴν δράσιν. Πολὺ ὅμως ἀπέχει ἀκόμη ἀπὸ τὴν μονοπώλησιν τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος τοῦ ἔθνους. Ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ πεδίου ἀσχολεῖται εἰς τὴν ἄρσιν τῶν ταξικῶν συγκρούσεων καὶ τὴν ἐναρμόνισιν τῶν ἀντιθέτων ταξικῶν συμφερόντων πρὸς τὸ συμφέρον τῆς κοινωνικῆς εἰρήνης.

Ὁ φασισμὸς, οὗτινας τέκνον εἶναι τὸ συντεχνιακὸν κράτος, τοποθετεῖ αὐτὸ μεταξὺ φιλελευθέρου καὶ κομμουνιστικοῦ κράτους καὶ πειρᾶται κατὰ τὴν ἀντίληψιν του νὰ λύσῃ τὸ κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν πρόβλημα τῆς Ἰταλίας κυρίως καὶ ἐμμέσως τοῦ κόσμου παραλαμβάνων ἐκ τῶν δύο ἀκραίων κρατικῶν μορφῶν, ὅτι εἶναι κατ' αὐτὸν ἀληθὲς καὶ χρήσιμον.

α) κατηγορεῖ τὸ φιλελευθέρων κράτος, ὅτι εἶναι ἀπλοῦς νυκτοφύλαξ τῆς κοινωνίας καὶ ἐξασφαλίσεως ποιᾶς τινος εὐμαρείας καὶ σχετικῆς εἰρηνικῆς συμβιώσεως τῶν πολιτῶν. Δὲν δικαιοῦται ὅμως κατ' αὐτὸν νὰ παραμερίνῃ ἀπαθὲς θεατῆς τῶν δραματικῶν ἀντιθέσεων τῆς κεφαλαιοκρατίας.

Ἐξ ἑτέρου κατηγορεῖ τὸν κομμουνισμόν, μὲ τὴν θεωρίαν, περὶ τῆς πάλης τῶν τάξεων, ἣν θεωρεῖ ὡς μοιραίαν καὶ ἀνίατον ἀσθένειαν τῆς συγχρόνου κεφαλαιοκρατικῆς κοινωνίας.

Ὁ φασισμὸς ἐξ ἑτέρου πιστεύει κατὰ τὸν μακαρίτην Mussolini (τὸ δόγμα τοῦ φασισμού σελ. 8, 27 καὶ ἔπ), ὅτι ὁργανώνει κοινωνίαν εἰς μίαν ἡγεμονικὴν ἐνότητα ἣτις τάσσοντες τὰς τάξεις εἰς μίαν μοναδικὴν οικονομικὴν καὶ ἡθικὴν ἐνότητα (σελ. 8). »Διὰ τὸν φασισμόν τὸ κράτος εἶναι ἀπόλυτον, πρὸ τοῦ ὁποῦν ἄτομα ἢ ομάδες ἀποτελοῦν κατὰ σχετικόν» (σελ. 27). »Τὸ κράτος εἶναι ἐγγύησις τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ασφαλείας, εἶναι ὅμως συγχρόνως καὶ ὁ θεματοφύλαξ καὶ ὁ μεταβιβαστὴς τοῦ πνεύματος τοῦ λαοῦ, ὅπως τοῦτο διεπλάσθη κατὰ τοὺς αἰῶνας... τὸ κράτος δὲν εἶναι μόνον παρὼν, ἀλλὰ καὶ παρελθὸν πρὸ παντὸς δὲ μέλλον».

β) κατηγορεῖ τὸν κομμουνισμόν, διότι εἰς τὴν κρατικὴν του ὁργανώσιν ἐκμηδενίζει τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα. Ἀντιθέτως κατὰ τὸν Mussolini (σελ. 31) »τὸ φασιστικὸν κράτος ὁργάνωσε τὸ ἔθνος, ἀλλ' ἀφίνει συγχρόνως εἰς τὰ ἄτομα ἐπαρκῆ περιθώρια. Περιορίσει τὰς ἀνωφελεῖς ἐλευθερίας καὶ ἐκράτησε τὰς σημαντικωτέρας». Φαίνεται δὲ ὅτι κατὰ τὸν Mussolini τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν τὸν πρωθυπουργὸν καὶ τὴν κυβέρνησιν ἦτο ἀνωφελὲς ἐλευθερία διὰ τὸν Ἰταλικὸν λαόν, δι' ὃ καὶ τὴν κατήργησε.

γγ) κατηγορεῖ τὴν ἀστικὴν δημοκρατίαν, διότι διὰ τῆς ἀρχῆς τῆς καθολικῆς ψήφου θυσιάζει τὴν ποιότητα εἰς τὴν ποσότητα. «Ὁ φασισμὸς λέγει ὁ Mussolini (σελ. 9) εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν δημοκρατίαν, ἣτις ἐξισώνει τὸν λαόν πρὸς τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν καταβιβάζουσα αὐτὸν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν περισσοτέρων, ἀλλ' ἀποτελεῖ τὴν ἀγνοτέραν

μορφήν τῆς δημοκρατίας, ἀντιλαμβανόμενος τὸν λαόν, ὅπως οὗτος πρέπει νὰ εἶναι ποιοτικῶς καὶ ὄχι ποσοτικῶς... ἀποβλέπων εἰς τὴν δημιουργίαν παρὰ τῷ λαῷ τῆς συνειδήσεως καὶ θελήσεως τῶν ὀλίγων, μάλιστα δὲ τοῦ ἑνός...». Ὁ ἴδιος δὲ ὁ Mussolini (Temps 12—12—1920) ἔλεγεν, ὅτι »θεωρῶ παραδοξολόγημα, ὅπως τὸ ἄτομον, διότι συνεπλήρωσε τὸ 21 ἔτος τῆς ἡλικίας του ἀποκτᾷ δικαίωμα ψήφου. Τὸ δικαίωμα τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἐξαρθῇ ἐκ τῆς ἡλικίας, ἀλλ' ἀρμόζει ν' ἀνήκῃ ἀποκλειστικῶς εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἐργάζονται, παράχουν καὶ ἔρχονται εἰς συνεργασίαν τινα πρὸς τὸ κράτος, ἔστω καὶ ἰδιωτικῶς ἀσχολούμενοι. Δὲν ὑπάρχουν πλέον πολῖται, ἀλλὰ μόνον παραγωγοί». »Ὅλα αὐτὰ σημαίνουν ὅτι ἡ ὀλιγαρχία τοῦ Mussolini ἴσον φασισμὸς, ἀποβλέπει εἰς τὴν δημιουργίαν παρὰ τῷ Ἰταλικῷ λαῷ τῆς θελήσεως νὰ κυβερνᾶται παρὰ τοῦ ἑνός δηλ. τοῦ ἰδίου. Τώρα διότι ἔπρεπε νὰ κυβερνᾶται παρ' αὐτοῦ καὶ ὄχι παρ' ἄλλου, δὲν μᾶς τὸ ἐξηγεῖ διότι πάντοτε κατ' αὐτὸν οἱ ὀλίγοι αὐτοὶ ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας ἐθνικῶς λαμβάνουν τὸν λόγον τῆς δημιουργίας ἑνὸς κράτους...» Μὲ ἄλλους λόγους ὁ Mussolini κατὰ θεῖαν ἀποκάλυψιν ἤτο ὁ ἐκλεκτός τῆς Ἰταλίας, ὅστις ἐλέω θεοῦ (καὶ μελανοχιτώνων) εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ κυβερνᾷ καὶ νὰ φροντίζῃ νὰ πείθῃ καὶ τοὺς ἄλλους, ὅτι δικαιοῦται οὕτω νὰ κυβερνᾷ. Εἰς τὰ λογικὰ αὐτὰ ἀδιέξοδα καὶ τὰ μυστικοπαθῆ νεφελώματα ἀγεται τις, ὅσάκις πρὸς δικαιολογίαν τῆς πολιτικῆς του ἐξουσίας ἐγκαταλείπει τὸ σταθερὸν θεμέλιον τῆς λαϊκῆς θελήσεως, ἐλευθέρως ἐκδηλουμένης.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν θεωρητικῶν αὐτῶν δικαιολογιῶν καὶ κατασκευῶν ὁ φασισμὸς κατήργησεν ἐν Ἰταλίᾳ τὸν κοινοβουλευτισμόν καὶ ἴδρυσεν τὸ συντεχνιακὸν κοινοβούλιον, δι' οὗ προσεπάθησε νὰ ἄρῃ τὴν πάλιν τῶν τάξεων. α' Ἀντικατέστησε, λέγει ὁ Grilenzoni (τὸ συντεχνιακὸν κράτος μεταφ. Κοντομιχάλη 1935 σελ. 20) τὴν ἀρχὴν τῆς μὴ παρεμβάσεως διὰ τῆς συντεχνιακῆς ἀρχῆς καὶ τὴν πάλιν τῶν τάξεων διὰ τῆς συνεργασίας τῶν τάξεων».

β) Χωρὸν δὲ περαιτέρω ὁ φασισμὸς διὰ τῆς ἀπὸ 30-4-1927 carta del lavoro ἐδημιούργησε 15 ἐπαγγελματικὰς ὁμοσπονδίας, 6 ἐργοδοτικὰς, 6 ἐργατικὰς καὶ 3 ἐξ ἐλευθέρων ἐπαγγελματιῶν τελοῦσας ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν συντεχνιῶν. Διὰ τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου 18-4-1928 κατήργησε τὸ ὑπάρχον ἐκλογικὸν σύστημα καὶ ἀντ' αὐτοῦ ὥρισεν ὅτι αἱ ἐθνικαὶ ὁμοσπονδίαὶ ὑποδεικνύουν 800 ἀντιπροσώπους, ἐξ ὧν τελικῶς τὸ μέγα φασιστικὸν συμβούλιον ἐκλέγει τετρακροσίους, οἵτινες ἀποτελοῦν τὸ ἐνιαῖον ψηφολδέλτιον τοῦ κράτους, ὅπερ οἱ Ἰταλοὶ ἔδει νὰ δεχθῶν ἐν συνόλῳ ἢ νὰ καταψηφίσουν ἐν ὅλῳ.

Εἶναι προφανές, ὅτι τὸ κοινοβούλιον τοῦτο θλιβερὸν κατασκευάσμα τοῦ δικτάτορος ἐστὲρ εἰς τὴν πάσης πολιτικῆς

δυνάμεως, διότι η φασιστική κυβέρνηση δεν έστηριζέτο επ' αυτού ούδ' είχε ανάγκη της ψήφου εμπιστοσύνης του.

5. Γερμανικόν οικονομικόν συμβούλιον. "Αξία ιδιαιτέρας προσοχής και μελέτης είναι η έν Γερμανία γενομένη προσπάθεια οργανώσεως της επαγγελματικής αντιπροσωπείας κατά την προχίτλερικήν περίοδον, καθ' όσον αυτή επεχειρήθη άνευ μεταβολής του κοινωνικού καθεστῶτος.

Υπό την έποψιν ταύτην ενδιαφέρουσαι είναι δύο διατάξεις του Γερμανικού συντάγματος της Βαϊμάρης.

α) 'Η του άρθρου 156.

'Η επικράτεια δύναται νά εθνικοποιήση διά νόμου και κατ' ανάλογον έφαρμογήν των περι άπαλλοτριώσεως διατάξεων, ιδιωτικές οικονομικές επχειρήσεις καταλλήλους προς συλλογικήν εκμετάλλευσιν, μη θιγομένου του δικαιώματος της άποζημιώσεως. Δύναται άφ' έτέρου νά μετάσχη αυτή αυτή ή νά αναγκιάση τας χώρας ή τους δήμους νά μετέχουν εις την διοίκησιν οικονομικών επχειρήσεων ή εταιρειών, ή νά εξασφαλίση κατ' άλλον τρόπον άποφασιστικήν επίδρασιν επ' αυτών.

Δύναται επίσης ή επικράτεια εις περίπτωσιν έπειγουσής ανάγκης νά συνενώση διά νόμου επί σκοπῷ της από κοινοῦ εκμεταλλεύσεως οικονομικές επχειρήσεις ή εταιρείας εις κυτόνόμους οργανισμούς ούτως, ώστε νά εξασφαλισθῇ ή συνεργασία όλων των παραγωγικών τμημάτων του λαού, νά συμμετέχωσι της διοικήσεως εργάται και εργοδῶται και ή παραγωγή, ή κατασκευή, ή κατανομή ή χρήσις, ή διατίμησις και ή εισαγωγή και εξαγωγή των οικονομικών αγαθών νά κανονίζεται επί τη βάσει των αρχών της συλλογικής οικονομίας. Οί παραγωγικοί και οί οικονομικοί συνεταιρισμοί και αί ενώσεις αυτών θέλουν συγχωνευθῇ εις την συλλογικήν ταύτην επχείρησιν επί τη αίτήσει των και επί τη βάσει του ιδιαιτέρου οργανισμού ή της ιδιαιτέρας αυτών φύσεως.

β) 'Η του άρθρου 165.

Οί εργάται και οί υπάλληλοι καλοῦνται νά συμπράττουν με τὰ αὐτὰ δικαιώματα προς τους εργοδῶτας και έν ενώσει προς αυτούς, έν των διακανονισμῶ των ὅρων της αντιμισθίας και της εργασίας έν γένει και νά συνεργάζωνται εις την καθόλου οικονομικήν ανάπτυξιν των παραγωγικών δυνάμεων. Αί οργανώσεις άμφοτέρων των τάξεων και αί μεταξύ αυτών συμφωνίαι άναγνωρίζονται.

Προς προστασίαν των κοινωνικών και οικονομικών αυτών συμφερόντων οί εργάται και οί υπάλληλοι αντιπροσωπεύονται νομίμως εις τὰ εργατικά συμβούλια των επχειρήσεων, *Retriebsarbeiterräte* Περιφε-

ρειακά Συμβούλια των Έργατών (*Bezirksarbeiter-räte*) και εις τὸ συμβούλιον των εργατών της επικρατείας (*Reichsarbeiter-räte*).

Τὰ περιφερειακά συμβούλια των εργατών και τὸ συμβούλιον των εργατών της επικρατείας ἐνοῦνται, προς εκπλήρωσιν των καθόλου οικονομικών αυτών λειτουργιών κα' την συνεργασίαν έν τη παρασκευῇ των περι εθνικοποιήσεως νόμων, μετ' αντιπροσωπείας των εργοδοτών και άλλων ενδιαφερ μένων λαϊκών ομάδων και άπαρτίζουν τὰ περιφερειακά οικονομικά συμβούλια (*Bzir Kswirtschaftsräte*) και τὸ οικονομικόν συμβούλιον της επικρατείας (*Reichswirtschaftsrat*) Τὰ περιφερειακά οικονομικά συμβούλια και τὸ οικονομικόν συμβούλιον της επικρατείας σχηματίζονται ούτως, ώστε νά αντιπροσωπεύωνται εις αὐτὰ ἀναλόγως της οικονομικής και κοινωνικής αυτών σπουδαιότητος ἢ αἱ σημαντικαί-επαγγελματικαί τάξεις.

Νομοσχέδια κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής, ἐφ' ὅσον είναι θεμελιώδους σημασίας και υποβάλλονται υπό της κυβερνήσεως της επικρατείας, πριν κατατεθοῦν προς τὸ ραϊχστάγ, κατατίθενται εις τὸ οικονομικόν συμβούλιον της επικρατείας προς γνωμάτευσιν.

Τὸ οικονομικόν συμβούλιον της επικρατείας δικαιούται ὡσαύτως νά προτείνῃ τοιαῦτα νομοσχέδια, ή δὲ κυβέρνηση της επικρατείας ὑποχρεούται, και άν δεν είναι, νά υποβάλῃ ταῦτα εις τὸ ραϊχστάγ, ἐκθέτουσα συνάμα και τὰς ἐπ' αὐτῶν ἀντιλήψεις της.

Τὸ οικονομικόν συμβούλιον της επικρατείας δύναται νά ὑπερασπίσῃ ἐνώπιον του Ραϊχστάγ τὰ ὡς άνω νομοσχέδια του δι' ἐνός ἐκ των μελών του.

Δύνανται νά ἀνατεθῶσιν εις τὰ εργατικά και οικονομικά συμβούλια διοικητικά και εποπτικά καθήκοντα επί των καθορισθέντων δι' αὐτὰ θεμάτων.

Εις την αποκλειστικήν ἀρμοδιότητα της επικρατείας ἀνήκει ή συγκρότησις και ὁ καθορισμός της δικαιοδοσίας των εργατικών και οικονομικών συμβουλίων, καθῶς και ὁ διακανονισμός των σχέσεων αυτών προς άλλους οργανισμούς αὐτοδιοικήσεως.

Διά την ὀρθήν κατανόησιν των άρθρων τούτων απαιτεῖται ή γνώσις των πολιτικών συνθηκών, ὅφ' ἅς ταῦτα ἐθεσμοθετήθησαν

α) "Αμα τη πτώσει της Γερμανίας μετά τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον τὸ κυριαρχοῦν εις την πολιτικήν αὐτῆς ζώήν κόμμα ἦτο τὸ σοσιαλιστικόν τοιοῦτον, ἐντὸς των κόλπων του ὁποίου κατά τὰς παραμονάς της επαναστάσεως του 1918 ὑπῆρχον δύο μερίδες, ή μερίς των σοσιαλδημοκρατῶν και ή μερίς των κομμουνιστῶν υπό τὸν Däuming. Τὸ πολι-

τικόν πρόγραμμα τοῦ κόμματος τούτου ἦτο αα) ἡ ἀναγνώρισις ὡς μόνης πηγῆς πλούτου τῆς ἐργασίας, ββ) ἡ κατάργησις τοῦ κεφαλαίου ὑφ' ὅλας τὰς μορφὰς του ὡς ὄργανου παραγωγῆς καὶ γγ) ἡ συγκέντρωσις ὁλοκλήρου τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐξουσίας εἰς τὸ προλεταριάτον ὑπὸ τὴν εὐρυτάτην του ἔννοιαν. Ἡ διαφωνία τῶν ἀνωτέρω σημειωθεισῶν μερίδων τοῦ κόμματος δὲν ἔκειτο εἰς τὸ πρόγραμμα, ἀλλ' εἰς τὴν μέθοδον τῆς ἐφαρμογῆς. Οἱ μὲν σοσιαλδημοκράται ἐδέχοντο, ὅτι ἡ πραγματοποίησις τοῦ προγράμματος θὰ ἐπετοχάνετο διὰ τῆς βραδείας διαδόσεως τῶν σοσιαλιστικῶν δοξασίων μεταξὺ τῶν μαζῶν καὶ τῆς καταλλήλου ὁργανώσεως καὶ τελικῆς ἐπικρατήσεως διὰ τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁδοῦ. Οἱ κομμουνισταὶ ἐδέχοντο ὅτι ἡ πραγματοποίησις τοῦ προγράμματος ἔδει νὰ γίνῃ δι' ἐπαναστάσεως καὶ ἐπιβολῆς τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καὶ τῆς μεταγενεστέρως σοσιαλιστικῆς διαπαιδαγωγήσεως τῆς κοινωνίας (βλ. εἰδικῶς Δ. Χέλμς. Τὰ οἰκονομικὰ συμβούλια καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπροσώπησις σελ. 3 καὶ ἐπ.).

Πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1918 οἱ σοσιαλδημοκράται εἰχον ἐπιτύχει τὴν μεταξὺ τῶν ἐργατικῶν καὶ ἐργατοδοτικῶν συνδικάτων συμφωνίαν τῆς 15 Μαρτίου 1918, δι' ἧς εἰχον τεθῇ τὰ θεμέλια ἐνὸς νέου κοινωνικοῦ θεσμοῦ συνεργασίας κεφαλαίου καὶ ἐργασίας (Mitbestimmung) ἀποκλήθεντος κοινότητος ἐργασίας (Arbeitsgemeinschaft). Ἐν αὐτῇ ἀνεγνωρίζετο ἰσοτιμία κεφαλαίου καὶ ἐργασίας καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀντιλήψεως ταύτης τὴν 4-12-1918 συνετάγη τὸ σχετικὸν καταστατικόν. Εἰς τὴν κοινότητα ταύτην μετεἶχον αἱ νόμιμοι ἐπαγγελματικαὶ ὁργανώσεις.

Ἐκκράσεως τῆς ἐπαναστάσεως τελικῶς ἐπεκράτησαν εἰς τὴν ἐξουσίαν οἱ σοσιαλδημοκράται ὑπὸ τὸν Ebert, πλὴν ἐπῆλθεν μεταξὺ τῶν διαφόρων μερίδων ἰδεολογικὸς συμβιβασμὸς, ὅστις συνίστατο εἰς τοῦτο.

1) Καθιέρωσις τῶν συμβουλίων τῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων κατὰ ἐπιχειρήσεις (Betriebsräte) ἀνευ συμμετοχῆς εἰς αὐτὰ τῶν ἐργοδοτῶν καὶ ὑπαλληλὸς δημιουργία ἀνωτέρου βαθμοῦ συμβουλίων, κατὰ οἶκον. περιφέρειας (περιφερειακὰ συμβούλια (Bezirkswirtschaftsräte) καὶ δημιουργία κεντρικοῦ οἰκονομικοῦ συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας (Reichswirtschaftsrat).

2) Ἡ ἀναγνώρισις συμμετοχῆς τῶν ἐργοδοτῶν εἰς τὸ κεντρικὸν οἰκονομικὸν συμβούλιον.

3). Ἀναγνώρισις αὐτῶν νομοθετικῆς πρωτοβουλίας κατὰ τὸ ἄρθρον 165 »τὸ συμβούλιον τοῦτο ἔχει καὶ ἴδιον δικαίωμα προτάσεως τοιούτων νομοσχεδίων, ἡ κυβέρνησις τῆς ἐπικρατείας καὶ ἐὰν ἔτι δὲν εἴναι σύμφωνος ὀφείλῃ νὰ καταθέσῃ τὸ νομοσχέδιον εἰς τὸ Reichstag μετὰ τῆς γνώμης του.

Τὸ οἰκονομικὸν συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας δικαιούται νὰ ὑποστηρίξῃ δι' ἐνὸς τῶν μελῶν του τὸ νομοσχέδιον ἐνώπιον τοῦ Reichstag καὶ

4) Διὰ τοῦ ἄρθρου 156 ὁργανοῦνται αἱ ὁμοειδεῖς ἐπιχειρήσεις πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ προγράμματος τῆς ἐθνικοποιήσεως

Διὰ τὴν πραγματοποίησιν ὅμως τοῦ κεντρικοῦ οἰκονομικοῦ συμβουλίου ἐπεκράτησεν ἐπὶ μακρὸν ἀριετὴ σύγκρισις ἰδεῶν καὶ διὰ νὰ δοθῇ καιρὸς πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος κατὰ Μάιον 1920 συνεστήθη τὸ προσωρινὸν οἰκονομικὸν συμβούλιον, ὅπερ ὅμως ἀπέτυχεν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ

α) διότι διηρέθη εἰς φατρίας ἀνταγωνιζομένας ἀλλήλας ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ συμβουλίου.

β) διότι ἐδημιουργήθη ἡ συνήθεια τῆς συζητήσεως εἰς ἰδιαιτέρας συνεδριάσεις τῶν τμημάτων ἀτονισάσης τῆς συνεισέσεως, δι' ἣ αὕτη συνεδρίασε κατὰ τὸ 1921 εἰκοσι τρεῖς φορές, 1922 δέκα ἑξ φορές, 1923 ὀκτὼ φορές καὶ εἴτα ἐπαυσε νὰ συνέρχεται.

Τέλος διὰ τοῦ νόμου τοῦ Ἰουλίου 1928 ὁργανώθη τὸ οἶκον. συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας κατὰ τρόπον συμφωνούντα πρὸς τὸ ἄρθρον 165 τοῦ συντάγματος. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον τὸ οἶκον. συμβούλιον ἦτο κυρίως γνωμοδοτικὸν παντὸς σπουδαίου νομοσχεδίου κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς φύσεως αἱ δὲ γνωμοδοτήσεις του ἔδει νὰ κατατεθοῦν εἰς τὸ Reichstag καὶ Reichsrat καὶ περαιτέρω δικαίωμα νομοθετικῆς πρωτοβουλίας ἐπὶ θεμάτων βασιχῆς σημασίας οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

Συμπέρασμα.

1) τὸ οἰκονομικὸν συμβούλιον ἐν Γερμανίᾳ δὲν ἀπέτελεσε ἐπαγγελματικὸν κοινοβούλιον, ὑφισταμένου ἐκεῖ τοῦ συστήματος τῆς διπλῆς βουλῆς (Reichstag-Reichsrat) καὶ 2) τὸ συμβούλιον τοῦτο προῖόν συμβιβασμοῦ ἀποτελεῖ μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς κομμουνιστικῆς ἐν τέλει ὁργανώσεως τῆς Γερμανίας.

III. Ἀντιμετώπισις τοῦ ἐπαγγελματικοῦ κοινοβουλίου ἡμῶν. Κατὰ τὴν ἐνώπιον τῆς Γ' ἐν Ἀθήναις ἐθνοσυνελεύσεως ὑπεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ἀρχηγοῦ τότε τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος Δ. Γούναρη, ἡ ἐξῆς πρότασις, ἵνα περιληφθῇ ὡς ἄρθρ. 24 τοῦ τότε παρασκευαζομένου συντάγματος.

«Ἐπὶ θεμάτων κοινωνικοῦ ἢ πλουτολογικοῦ ἐνδιαφέροντος συμπράττει μετὰ τῶν παραγόντων τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ἰδιαιτέρα ἐκπροσώπισις τῶν ἐπαγγελματικῶν καὶ ἐν γένει τῶν παραγωγικῶν τάξεων. Ἀνώτατον συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐξ ἀντιπροσώπων ἐκλεγομένων ὑπὸ ἐκάστης ὁργανωμένης κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ νόμου τάξεως, γνωμοδοτεῖ ἐπὶ τῶν διαβιβαζομένων αὐτῷ ὑπὸ

τῆς βουλῆς ἢ τῆς κυβερνήσεως σχεδίων νόμων κοινωνικοῦ ἢ πλουτολογικοῦ περιεχομένου.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου, ὁρῶντος διὰ νόμου, δὲν δύναται νὰ ὑπεβῇ τοὺς 200, συμμετέχουσι δὲ τοῦ συμβουλίου καὶ μέλη ὁριζόμενα παρὰ τῆς κυβερνήσεως μέχρι τοῦ δεκάτου τοῦ συνόλου. Ἡ ιδιότης τοῦ βουλευτοῦ δὲν συμβιβάζεται μετὰ τὴν ιδιότητα μέλους τοῦ συμβουλίου. Τὸ συμβούλιον συνάσσει σχέδια νόμων κοινωνικοῦ ἢ πλουτολογικοῦ ενδιαφέροντος καὶ ὑποβάλλει ταῦτα εἰς τὴν κυβερνήσιν ὑποχρεωμένην νὰ προκαλέσῃ τὴν ἐπ' αὐτῶν ψήφον τῆς βουλῆς. Τὸ συμβούλιον δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ ὑπ' αὐτοῦ συναχθέντα σχέδια νόμων ἐνώπιον τῆς βουλῆς δι' ἐνὸς ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ. Εἰδικὸς νόμος θὰ καθορίσῃ τὰ τῆς συγκλήσεως καὶ λειτουργίας τοῦ συμβουλίου.

Ἡ πρότασις αὕτη, δέον νὰ ὁμολογήσωμεν ἐμπνευσθεῖσα ἀπὸ τὸ ἀρθρον 165 τοῦ συν)τος ἀπετέλεσε καὶ διὰ τὴν ἐποχὴν τῆς καὶ διὰ σήμερον ἀκόμη κατ' ἐξοχὴν τολμηρὰν πολιτικὴν ἰδέαν, διότι δὲν δημιουργεῖ μόνον οἰκονομ. συμβούλιον μετὰ νομοθετικὴν πρωτοβουλίαν κατὰ τὸ γερμανικὸν πρότυπον, ἀλλ' ἐπιδιώκει διὰ πρώτην φορὰν εἰς φιλελεύθερον κράτος ν' ἀναδείξῃ αὐτὸ ἑκτακτον ισότιμον νομοθετ. παράγοντα ἐπὶ θεμάτων κοινωνικοῦ καὶ πλουτολογικοῦ ενδιαφέροντος.

Ἡ Κριτικὴ ἐπὶ τοῦ θεσμοῦ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ κοινοβουλίου. Ἀνεξαρτήτως τοῦ γεγονότος, ὅτι εἰς οὐδὲν φιλελεύθερον κράτος ἐλειτούργησεν ἢ λειτουργεῖ τοιοῦτον κοινοβούλιον ὡς μονήρες ἢ δευτερον νομοθετικὸν σῶμα, ἡ ἰδέα αὕτη καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἀποδοκιμαστέα διὰ τοὺς ἐπομένους λόγους.

1) διότι δὲν ὑπάρχει σαφὲς κριτήριον ἐπαγγελματικῆς κατατάξεως τῶν πολιτῶν. Τὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα δὲν εἶναι ὁροθετημένα σαφῶς, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ἐξ ἀντικειμένου διάκρισις τῶν ἐπαγγελματιῶν. Κατ' ἀνάγκην θ' ἀφίσωμεν τὸν προσδιορισμὸν τοῦ κριτηρίου εἰς τὴν ἐκάστοτε πλειοψηφίαν, ἥτις δι' αὐθαιρέτων κατατατάξεων δύναται ν' ἄλλοιωνῇ τὸ ἐκλογικὸν ἀποτέλεσμα.

2) διότι ἡ ἐπαγγελματικὴ κατάταξις κατ' ἀνάγκην θ' ἀφινεν ἐκτὸς αὐτῆς τοὺς οὐδὲν ἐπάγγελμα ἀσκούντας, οὓς θὰ ἐστέρει καὶ τῆς ψήφου κατὰ παράβασιν τῆς θεμελειώδους δημοκρατικῆς ἀρχῆς τῆς καθολ. ψήφου.

3) διότι αἱ ἐπαγγελματικαὶ τάξεις κατὰ παράβασιν τῆς ἀρχῆς τῆς ισότητος θ' ἀπέκτων διπλὴν ψήφον, καὶ ὡς ἐκλογεῖς τῆς βουλῆς καὶ ἑτέραν προνομιακὴν ὡς ἐκλογεῖς τοῦ ἐπαγγελματικοῦ κοινοβουλίου.

4) διότι τὰ μέλη τοῦ ἐπαγγελματικοῦ κοινοβουλίου ἐκλεγόμενα μεταξὺ τῶν ἐπιτηδειοτέρων ἐργατοπατέρων καὶ συνεπείᾳ διαφόρων συναλλαγῶν ἐστερημένοι πάσης εὐρυ-

τέρας μορφώσεως θὰ εἶναι ἀνίκανοι νὰ συμμετάσχουν εἰς νομοθετικὴν ἐργασίαν. Οὕτω λ.χ. ὁ κουρεὺς, ἢ τροχιοδρομικὸς ὑπάλληλος ἐκλεγόμενος σύμβουλος τοιοῦτου κοινοβουλίου πλὴν τῆς κομματικῆς του ἱκανότητος οὐδὲν ἄλλο θὰ προσεκόμιζεν εἰς αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη εἰσέρχοντο εἰς τὸ κοινοβούλιον τοῦ τοιοῦτοιοῦ ἀριστοῦς τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνιολογικῆς καὶ τεχνικῆς ἐπὶ τῆς οὐδὲν θὰ ὠφέλουν, διότι ἐκάστη ὁμὰς ὑπερεκτιμῶσα τὰ παρ' αὐτῆς ἀντιπροσωπευόμενα συμφέροντα καὶ ἀνάγουσα ταῦτα εἰς περιοπὴν καθολικῶν ἐθνικῶν συμφερόντων θὰ θυσιάζῃ τὰ πραγματικὰ γενικά τοῦ ἔθνους συμφέροντα. Οὕτω θὰ ἐξηφανίζετο ἡ εἰς πᾶν νομοθετικὸν σῶμα ἀπαιτούμενη καθολικὴ ἀντιμετώπισις τῶν προβλημάτων καὶ εἰς τὴν θέσιν τῆς θὰ ἐτίθετο ἡ ἐπιδιώξις τῶν ταξικῶν τοιοῦτων. Ἀποτέλεσμα τῆς αὐτῆς ροπῆς θὰ εἶναι ὁ σχηματισμὸς φατριῶν συναλασσομένων (doutdes κ.λ.π.). αἱτινες συμμαχοῦσαι πρὸς ἀλλήλας θὰ ἐσχηματίζον συμμαχίας ἐπαγγελματικῶν συμφερόντων, ὡς λέγει ὁ Hauriou λ.χ. οἱ ἔμποροι καὶ οἱ βιομήχανοι θὰ στρέφονται κατὰ τῶν γεωργῶν καὶ ἐργατῶν κ.λ.π. Αἱ τοιαῦται δὲ συμμαχίαι οὐ μόνον θὰ καταπνίξουν τ' ἀληθῆ τοῦ ἔθνους συμφέροντα, ἀλλὰ μοιραίως θὰ ἐπεκταθοῦν καὶ εἰς τὴν κάτω βουλήν.

6) Ἡ περαιτέρω συνέπεια θὰ εἶναι ἡ δημιουργία τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀνυπάρχοντων πλήρων καὶ σαφῶν τάξεων καὶ ἡ πάλιν αὐτῶν περαιτέρω θὰ ἐπέλθῃ μοιραίως διάσπασις τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος καὶ ἐξασφάλισις τῆς ἀποτυχίας τοῦ κράτους, ὡς συντονιστοῦ τῶν ἀντιθέτων κοινων. συμφερόντων. Οἱ ταξικοὶ ἀγῶνες ὑπὸ τὴν ἀγριωτέραν τὴν μορφήν θὰ μεταφερθοῦν ἐντὸς τοῦ κοινοβουλίου, ὅπερ ἀσφαλῶς θὰ μεταβληθῇ εἰς στῆβον ταυρομαχιῶν. Τὰ ἐπαγγελματικὰ κοινοβούλια ἀποτελοῦν μέσα ἀνατροπῆς τοῦ κοινων. καθεστῶτος καὶ τῆς θεμελιώσεως τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ἡ ἐκπροσώπησις τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων θ' ἀφινεν ἐκθετα τὰ γενικά συμφέροντα, δι' ἃ κανεὶς δὲν θὰ ἐνδιαφέρετο. Τίς θὰ θὰ ἐξεπροσώπει τὸ καθολικὸν συμφέρον τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης, τῆς δικαστηριακῆς ὁργανώσεως τῆς χώρας; οὐδεὶς διότι ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη ὁργάνωσις αὐτῶν θὰ ἔθιγε τὰ ἰδιαίτερα συμφέροντα τῶν τάξεων.

7) Διὰ τῆς συστάσεως ἐπαγγελματικοῦ κοινοβουλίου θὰ ἐρρίπταμεν τὸ βάρος τῆς ἐπιρροῆς εἰς τὸν τεχνικὸν στοιχεῖον ἀντὶ τοῦ πολιτικοῦ. Διὰ τὴν λύσιν καὶ τοῦ οἴκου προβλήματος δὲν ἀρκεῖ ἡ γνῶσις τῶν αἰτίων αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης υἱομένων λύσεων, ἀλλὰ πῶς παντὸς ἀπαιτεῖται ἡ εὕρεσις τοῦ δυνατοῦ καὶ τοῦ δέοντος ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει γενέσθαι, ὅπερ εἶναι ἔργον τοῦ πολιτικοῦ. Βεβαίως ὁ καθορισμὸς τῆς ἐκμεταλλεύσεως λ.χ. τοῦ ἑλληνικοῦ λιγνίτου ἀπαιτεῖ ἐπιστημ. ἐρευναν, ἀλλὰ τί δύναται καὶ τί πρέπει νὰ γίνῃ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου

Θὰ τὸ κρίνῃ πολιτικὸς μὲ τὴν καθολικὴν ἀντίληψιν τοῦ συνόλου τῶν σκοπῶν, μέσων καὶ δυνάμεων τοῦ ἔθνους καὶ τῆς μεταξὺ αὐτῶν ἀξιολογικῆς ἱεραρχίας.

Διὰ ταῦτα

Ἀποφαινόμεθα κατὰ πάσης ἰδέας συγκροτήσεως ἀμιγῶς ἐπαγγελματικοῦ κοινοβουλίου, ὅπερ θ' ἀποτελεῖ τὸν τάφον τοῦ ἐλευθέρου ἐλληνικοῦ κράτους.

§6. Ἀμεσος ἀσκῆσις ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας.

Πλὴν τῶν ἐρευνηθέντων συστημάτων (μονήρης ἢ διπλῆς βουλῆς) ἐμμέσους ἀσκήσεως τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας στηριζομένης ἐπὶ τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ συστήματος, ἔχομεν καὶ τὴν ἀμεσον ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ ἀσκῆσιν τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας. Αὕτη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συγγρόνων συνταγμάτων ἔχει ἀποκρυσταλωθῆ εἰς τρεῖς μορφάς 1) τὴν τοῦ δημοφύφισματος 2) τὴν τῆς λαϊκῆς νομοθετικῆς πρωτοβουλίας καὶ 3) τὴν τῆς λαϊκῆς διαλύσεως τῆς βουλῆς.

Ι. Περὶ δημοφύφισματος (referendum Volksentscheid). Δημοφύφισμα λέγοντες ἐνοοῦμεν τὴν ἀπάντησιν τοῦ λαοῦ εἰς τεθὲν αὐτῷ ὑπὸ τινος ἀρμοδίας πρὸς τοῦτο ἀρχῆς ἐρώτημα.

1) Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰς τὰ διάφορα συντάγματα καθιερωμένων μορφῶν δημοφύφισματος τοῦτο διακρίνεται: α) εἰς δημοφύφισμα συνταγματικὸν ἢ νομοθετικόν, καθ' ὅσον ἀναφέρεται εἰς τὴν ἔγκρισιν συνταγματικῶν διατάξεων ἢ ἀπλῶν νόμων, β) εἰς δημοφύφισμα ἀρνησικυρωτικόν (Veto referendum). Τοιοῦτον εἶναι τὸ δημοφύφισμα, ὅπερ προκαλεῖται ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας κατ' ἐνστασιν ὀρισμένου ἐκ τοῦ συντάγματος ἀριθμοῦ ἐκλογέων ἀσκουμένην ἐντὸς ὀρισμένης προθεσμίας ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως νόμου τινος καὶ ἐρωτᾶται τὸ σῶμα τῶν ἐκλογέων, ἐὰν ἐγκρίνῃ τὸν νόμον. Οἱ ἀπέχοντες τοῦ δημοφύφισματος θεωροῦνται ἐγκρίνοντες τὸν νόμον. Τοιαύτη περίπου μορφή συναντᾶται εἰς τὸ ἀρθρον 73 § 2 τοῦ γερμανικοῦ συντάγματος.

γ) Εἰς δημοφύφισμα ὑποχρεωτικὸν ἢ προαιρετικόν (referendum obligatoire ou facultatif). Ἐν ᾧ τὸ ἀρνησικυρωτικὸν δημοφύφισμα στρέφεται κατὰ τοῦ ἤδη ἐψηφισμένου νόμου, ἢ παροῦσα μορφή στρέφεται κατ' ὀρισμένου νομοσχεδίου. Ὑποχρεωτικὸν εἶναι τὸ δημοφύφισμα, ὡςάκις ἀπασαί ἢ καὶ ὀρισμέναι πρᾶξεις τοῦ κοινοβουλίου δεόν κατὰ τὸ σύνταγμα νὰ ὑποβληθῶν εἰς δημοφύφισμα. Προαιρετικὸν δὲ ἀντιθέτως εἶναι ὡςάκις ἡ ἐνέργεια αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς πρωτοβουλίας ὀρισμένου ἀριθμοῦ ἐκλογέων ἢ ὀρισμένου ὀργάνου.

2) Ἀντικείμενον τοῦ δημοφύφισματος. Τὸ ἀντικείμενον τοῦ δημοφύφισματος παραλάσσει κατὰ τὰ διάφορα συντάγματα. Οὕτω ἀντικείμενον δημοφύφισματος δύναται νὰ εἴναι:

α) οὐσιαστικοὶ νόμοι, δηλαδὴ θέτοντες κανόνες δικαίου. Δὲν ὑποβάλλεται ἔμως εἰς δημοφύφισμα ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ κράτους. Ἐν τούτοις κατὰ τὸ ἀρθρ. 73 § 2 τοῦ γερμανικοῦ συν)τος ὁ πρόεδρος δικαιοῦται καὶ τὸν προϋπολογισμὸν νὰ τὸν ὑποβάλῃ εἰς τὸ δημοφύφισμα.

β) κατ' ἄλλα συντάγματα ἀντικείμενον δημοφύφισματος δύναται νὰ εἴναι πλὴν αὐτῶν καὶ διεθνεῖς συνθήκαι. Οὕτω κατὰ τὸ ἀρθρ. 89 § 3 τοῦ κατὰ τὸ 1921 ἀναθεωρηθέντος συντάγματος τῆς Ἑλβετίας ὑπόκεινται εἰς δημοφύφισμα αἱ ἀρίστου διαρκείας ἢ αἱ ὑπερβαίνουσαι τὴν δεκαπενταετὴ διάρκειαν διεθνεῖς συμβάσεις.

γ) ἀρσις τῆς διαφωνίας μεταξὺ τῶν δύο νομοθετικῶν σωμάτων. Οὕτω κατὰ τὸ ἀρθρ. 74 τοῦ γερμανικοῦ συντάγματος.

δ) ἡ ἀναθεώρησις τοῦ συντάγματος, ὡς ἐν ἀρθρ. 76 τοῦ γερμανικοῦ συντάγματος καὶ 125 τοῦ ἑλλ. συντάγματος 1927.

3) Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ δημοφύφισματος ἐν Ἑλλάδι. Πατρίς τοῦ δημοφύφισματος θεωροῦνται τὰ συντάγματα τῶν καντονίων τῆς Ἑλβετίας.

Παρ' ἡμῖν ὁ θεσμὸς τοῦ δημοφύφισματος ἐφηρμόσθη μόνον προκειμένου περὶ ἀλλαγῆς τοῦ πολιτεύματος ἐκλογῆς βασιλέως, ἀνακλήσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐξορίας κλπ. Οὕτω.

1) Κατὰ τὸ ψήφισμα 3) 19) 11) 1862 τῆς τότε προσωρινῆς κυβερνήσεως διετάχθη ἡ διενέργεια δημοφύφισματος διὰ τὴν ἐκλογὴν βασιλέως τῆς Ἑλλάδος (ἀρθρ. 1). Ἀποτέλεσμα τούτου ἦτο ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἀγγλοῦ ἡγεμονόπαιδος Ἀλφρέδου μὴ ἀποδεχθέντος τὸν ἐλληνικὸν θρόνον.

2) Κατὰ τὸν Νοέμβριον 1920 διὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου εἰς τὴν Ἑλλάδα εὐρισκομένου ἐν ἐξορίᾳ.

3) Κατὰ τὸ 1924 ἐγένετο δημοφύφισμα διὰ τὴν ἔγκρισιν τῆς διὰ τοῦ ἀπὸ 25) 3) 1924 ψήφισματος τῆς Δ' ἐν Ἀθήναις ἐθνοσυνελεύσεως ἐπιβληθείσης δημοκρατίας καὶ καθιερώσεως τῆς ἀβασιλεύτου.

4) Κατὰ τὸ 1935 διὰ τὴν κατάργησιν τοῦ πολιτεύματος τῆς ἀβασιλεύτου δημοκρατίας καὶ ἐγκαθίδρυσιν τοῦ τῆς βασιλευσμένης καὶ

5) Κατὰ τὴν 1 Σ) βρίου 1946 διὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Β'. ἐκ τῆς ἁλλοδαπῆς καὶ τὴν ἀνάληψιν τῆς βασιλικῆς αὐτοῦ ἐξουσίας.

Αἱ περιπτώσεις τῆς παρ' ἡμῖν ἐφαρμογῆς τοῦ δημοφύφισματος ἐξαίρεσις τῶν ἐν ἀριθμ. 3 καὶ 4 πεοπτώσεων ἦσαν προσωπικαί, καθ' ὅς τὸ δημοφύφισμα φέρεται ὑπὸ τὸ ὄνομα blebiscite. Εἰς τὰς λοιπὰς περιπτώσεις ἀφεώρα τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος. Τὸ ἐφαρμοσθὲν παρ' ἡμῖν δημοφύφισμα δὲν ἀποτελεῖ θεσμὸν προβλεπόμενον ὑπὸ τοῦ ἰσχύ-

οντος συντάγματος, αλλά πολιτικήν πράξιν. Ἐκ τῆς ἑλληνικῆς πρακτικῆς τοῦ θεσμοῦ τούτου συνάγεται ἕν πολιτικὸν συμπεράσμα, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δύναται νὰ ἐπιλαμβάνεται λύσεως μεγάλων πολιτικῶν προβλημάτων, ὡς τ' ἀναγόμενα εἰς τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος καὶ συνεπῶς δύναται ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης ἀφόβως νὰ ἐμπιστευθῇ αὐτοῖς ἄλλων μικροτέρας σημασίας.

4) Τὸ δημοψήφισμα εἰς τὸ συγκριτικὸν δίκαιον. Ὁ θεσμὸς τοῦ δημοψηφίσματος εὐρίσκεται ἐν ἐφαρμογῇ εἰς πλεῖστα τῶν ἰσχυόντων ἐν τῷ κόσμῳ συνταγμάτων.

α) Εἰς τὰς ἡνωμένας πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς ὁ θεσμὸς τοῦ δημοψηφίσματος δὲν ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τοῦ ὁμοσπονδιακοῦ συντάγματος καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ ὁρθῶς ἐκρίθη, ὅτι ἀντίκειται εἰς τὴν ἐκεῖ ὑπὸ τοῦ συντάγματος καθιερωμένην μορφήν τῆς δημοκρατίας τῆς διακρίσεως τῶν λειτουργιῶν, ἕνεκα τῶν ἐκείνων ἡ ἀσκήσις τῆς νομοθ. λειτουργίας ἔχει ἀνατεθῇ ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς τὸ κοινοβούλιον καὶ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐπαναμεταβιβάσῃ αὐτῷ τὴν νομοθετικὴν λειτουργίαν διὰ νόμου κατὰ τὸ ἀξίωμα *potestas delegata non delegatur*. Παρὰ ταῦτα ἐκρίθη ὑπὸ τῶν ἀμερικανικῶν δικαστηρίων ὡς συνταγματικὸν τὸ τοιοῦτον δημοψήφισμα μετὰ τὴν δικαιολογίαν, ὅτι προκειμένου νὰ τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν εἰς ὀρισμένην περιφέρειαν τοπικὸς νόμος τις δέον νὰ ζητηθῇ ἡ ἔγκρισις τοῦ λαοῦ (*local option*). Ὑπὸ τὴν μορφήν ταύτην ἔ. η. μ. ὁρμώθη εἰς διαφόρους πολιτείας.

Ἐπίσης ὑπὸ τῶν ἀμερικανικῶν δικαστηρίων ἀνεγνωρίσθη, ὡς συνταγματικὸν τὸ συμβουλευτικὸν δημοψήφισμα (*advisory referendum*).

β) ἐν Γαλλίᾳ ἐπίσης ἐκρίθη, ὅτι ὁ θεσμὸς τοῦ δημοψηφίσματος προσκροεῖ εἰς τὴν κοινοβουλευτικὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος (ἀρθρ. 1 § τοῦ ἀπὸ 25) 2) 1875 συνταγμ. νόμου) Ἐν τούτοις κατ' ἐπανάληψιν ἐζητήθη ἡ καθιέρωσις τοῦ δημοψηφίσματος χωρὶς τοῦτο νὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο.

γ) Ἐν Γερμανίᾳ καθιερώθη ὁ τοῦ συντάγματος τῆς Βαϊμάρης τὸ προαιρετικὸν δημοψήφισμα διενεργούμενον τῇ πρωτοβουλίᾳ εἴτε τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας εἴτε ὀρισμένου ἀριθμοῦ πολιτῶν (λαϊκὴ πρωτοβουλία βλ. ἐδάφ. II) εἴτε τοῦ Reichstag ἐπὶ τῶν ἐξῆς περιπτώσεων.

α) ἐπὶ νόμου ψηφισθέντος ὑπὸ τοῦ Reichstag ἐντὸς διμήνου ἀπὸ τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ ἡ πρωτοβουλία τοῦ προέδρου (ἀρθρ. 73 § 1).

β) ἐν περιπτώσει διαφωνίας μεταξὺ Reichstag καὶ Reichsrat (ἀρθρ. 74 § 3).

γ) ἐν ᾗ περιπτώσει ἀνασταλῇ ἡ δημοσίευσις νόμου τῇ αἰτήσῃ τοῦ ἐνὸς τρίτου τῶν μελῶν τοῦ Reichstag ὑποβάλλεται εἰς δημοψήφισμα, ἐὰν ἐζητήθῃ τοῦτο ὑπὸ τοῦ εἰκοστοῦ τῶν ἐκλογέων (ἀρθρ. 73 § 2).

δ) ἐὰν τὸ Reichstag παρὰ τὴν ἀπαίτησιν τοῦ Reichsrat ἀπεφάσισε τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ συντάγματος (ἀρθρ. 74 § 1).

Εἰς ὅλα τὰ συντάγματα τῆς γερμανικῆς ὁμοσπονδίας εἶχεν ἐπίσης εἰσαχθῇ τὸ δημοψήφισμα ὡς προαιρετικὸν μὲ μικρὰς παραλλαγάς.

ε) ἐν Αὐστρίᾳ κατὰ τὸ ἀρθρ. 42 τοῦ συντάγματος τῆς πᾶσα νομοθετικὴ ἀπόφασις τοῦ ἐθνικοῦ συμβουλίου δέον νὰ ὑποβληθῇ εἰς δημοψήφισμα ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ ἐθνικοῦ συμβουλίου ἢ κατόπιν αἰτήσεως τῆς πλειοψηφίας τῶν μελῶν αὐτοῦ.

στ) ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ κατὰ τὴν § 46 τοῦ συντάγματος τῆς ἐπιτρέπεται εἰς τὴν κυβέρνησιν μόνον ἐν διαφωνίᾳ αὐτῆς περὶ τινὸς νόμου μετὰ τοῦ κοινοβουλίου νὰ διατάξῃ δημοψήφισμα ἐπὶ τοῦ νόμου τούτου.

ζ) ἐν Λεττονίᾳ καθιερώθη τὸ ὑποχρεωτικὸν συνταγματικὸν δημοψήφισμα διὰ τὴν ἀναθεώρησιν ἀρθρ. 105 τοῦ συντάγματος τῆς Λεττονίας καὶ νομοθετικὸν καὶ νομοθετικὸν δημοψήφισμα ἕνεκα συνταγματικῆς καὶ νομοθετικῆς λαϊκῆς πρωτοβουλίας (ἀρθρ. 78).

η) ἐν Λιθουανίᾳ (ἀρθρ. 105 § 1) καὶ ἐν Ἑσθονίᾳ (ἀρθρ. 30 καὶ 73 § 2) καθιερώθη ὁμοίως τὸ δημοψήφισμα ὑπὸ διαφόρους παραλλαγάς. καὶ

θ) Παρ' ἡμῶν εἶχε καθιερωθῇ ὡς προαιρετικὸν ὑπὸ τοῦ ἀρθρ. 125 τοῦ συντάγματος 1927 ἐπὶ ἀναθεώρησεως αὐτοῦ.

Ἐκ τῆς γενομένης ἐρεῦνης ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ συγκριτικοῦ συνταγματικοῦ δικαίου συνάγεται, ὅτι ὁ θεσμὸς τοῦ δημοψηφίσματος ἀποτελεῖ διὰ μὲν τὰ νεώτερα συντάγματα θεσμὸν παγίως καθιερωμένον, εἰς τὰς χώρας δὲ τῶν παλαιότερων συνταγμάτων σαφὲς ὑφίσταται ἡ τάσις πρὸς καθιέρωσιν αὐτοῦ. Ἡ καθιέρωσις δὲ τοῦ θεσμοῦ τούτου ἀποτελεῖ πράγματι τὴν ἐπισημοτέραν ἔμπρακτον ἐκδήλωσιν τῆς δημοκρατικῆς μορφῆς ἐνὸς πολιτεύματος.

Συμπέρασμα

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω γενομένης ἐρεῦνης ἐπέσθημεν, ὅτι ἐπέστη ὁ χρόνος, ἵνα ἐπιτρέψωμεν εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ὅπως ἀμέσως συμμετάσχω εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας διὰ τῆς καθιερώσεως τοῦ δημοψηφίσματος, ὅπερ ὅμως δέον νὰ περιορισθῇ εἰς τὰς ἐξῆς μόνον περιπτώσεις.

α) ὡς προαιρετικὸν μὲν πρὸς ἀρσιν τῆς μεταξὺ βουλῆς καὶ γεροσύας διαφωνίας καὶ β) πρὸς ἔγκρισιν ἤδη ἐψηφισμένου ὑπὸ τοῦ νομοθετ. σωμάτων νόμου (παραρτ. Β'. ἀριθ. 48) καὶ ὡς ὑποχρεωτικὸν διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν ἐπενεκτέων συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων τῶν μὴ θεμελειωδῶν διατάξεων τοῦ συντάγματος κατὰ τὴν ἀναθεώρησιν αὐτοῦ (παρ. Β'. ἀρθρ. 46).

II. Περὶ τῆς λαϊκῆς νομοθετικῆς πρωτοβουλίας (initiative populaire, Volksbegehren). Ὑπὸ τὸν ὅρον λαϊκὴ πρωτοβουλία νοεῖται ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου τὸ ὑπὸ τοῦ συντάγματος ἀναγνωρίζομενον εἰς ὠρισμένον ὑπ' αὐτοῦ ἀριθμὸν πολιτῶν δικαίωμα, ἵνα προκαλέσουν τὴν διενέργειαν δημοψηφίσματος ἐφ' ὠρισμένου ζητήματος.

1) Ἡ λαϊκὴ αὕτη πρωτοβουλία δύναται νὰ ἐκδηλωθῇ ὑπὸ τρεῖς μορφάς.

α) εἴτε προκαλεῖται διὰ τῆς πρωτοβουλίας τὸ κοινοβούλιον νὰ ὑποβάλῃ ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ λαοῦ νομοσχέδιον τι εἴτε ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως τοῦ κοινοβουλίου νὰ καταρτίσῃ τοιοῦτον νόμον ἐρωτᾶται ὁ λαὸς ἂν πρέπη τὸ κοινοβούλιον νὰ προβῇ εἰς τὴν ψήφισιν τοιοῦτου νόμου.

β) ὁ ὠρισμένος ὑπὸ τοῦ συντάγματος ἀριθμὸς ἐκλογέων καταρτίζει νομοσχέδιον καὶ ζητεῖ τὴν διὰ δημοψηφίσματος ἔγκρισιν αὐτοῦ, καί

γ) ὁ ὠρισμένος ἀριθμὸς ἐκλογέων ὑποβάλλει εἰς τὰ νομοθετικὰ ὄργανα ὠρισμένον νομοσχέδιον πρὸς ψήφισιν.

2) Ἡ λαϊκὴ πρωτοβουλία εἰς τὸ συγκριτικὸν συνταγματικὸν δίκαιον.

α) ὁ θεσμὸς τῆς λαϊκῆς νομοθετικῆς πρωτοβουλίας εὐρίσκεται καθιερωμένος εἰς ὅλα τὰ συντάγματα τῶν ἐλβετικῶν καντονίων οὐχὶ ὅμως καὶ εἰς τὸ ὁμοσπονδιακὸν σύνταγμα.

β) εἰς τὰς ἡνωμένας πολιτείας ὁ θεσμὸς οὗτος εὔρηται εἰς τὰ συντάγματα πολιτειῶν τινῶν ὡς τὸ τῆς Dakota, Oregon, Oklahoma κλπ.

γ) ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸ ἀρθρ. 73 § 3 τοῦ συντάγματος τῆς Βαυαρίας διστάσεται τὸ δεκάτον τῶν ἐκλογέων νὰ προκαλέσῃ δημοψήφισμα ἐφ' ὠρισμένου νομοσχεδίου παρ' αὐτῶν ὑποβαλλομένου.

δ) ἐν Αὐστρίᾳ κατὰ τὸ ἀρθρ. 41 § 2 τοῦ συντάγματος τῆς ἀναγνωρίζεται τὸ δικαίωμα τῆς λαϊκῆς πρωτοβουλίας εἰς 200.000 ἐκλογεῖς, ἢ τὸ ἕμισυ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκλογέων τριῶν ὁμοσπονδιακῶν χωρῶν, οἵτινες δεόν νὰ ὑποβάλλουν καὶ τὸ νομοσχέδιον.

ε) ἐν Λεττονίᾳ κατὰ τὸ ἀρθρ. 78 τοῦ συντάγματος τῆς ἀναγνωρίζεται τὸ δικαίωμα εἰς τὸ δέκατον τῶν ἐκλογέων νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὸν πρόεδρον τῆς δημοκρατίας σχέδιον ἀναθεωρήσεως τοῦ συντάγματος ἢ σχέδιον νόμου, τελείως καθηρητισμένον, ὅπερ ὑποχρεοῦται νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὴν βουλὴν καὶ ἐν ἀπορρίψει αὐτοῦ ὑπ' αὐτῆς νὰ προκαλέσῃ δημοψήφισμα.

στ) ἐν Λιθουανίᾳ κατὰ τὸ ἀρθρ. 105 § 1 τοῦ συντάγματος τῆς δικαιούνται 50.000 ἐκλογεῖς νὰ ζητήσουν τὴν διενέργειαν δημοψηφίσματος ἐπὶ τῶν ψηφισθέντων ἢ ἀπορρι-

φθέντων ὑπὸ τῆς βουλῆς νόμων. Κατὰ τὸ ἀρθρ. 22, 25.000 ἐκλογεῖς ἔχουν δικαίωμα νὰ ὑποβάλουν εἰς τὴν διάταξιν πρότασιν νόμου, καί

ζ) ἐν Ἑσθονίᾳ κατὰ τὸ ἀρθρ. 30 ἐδ. β 25.000 ἐκλογεῖς δικαιούνται νὰ ζητήσουν τὴν διενέργειαν δημοψηφίσματος ἐπὶ τῆς ἀποδοχῆς ἢ ἀπορρίψεως ὑπὸ τῆς βουλῆς νόμων.

3) ἡ λαϊκὴ πρωτοβουλία παρ' ἡμῶν. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παρ' ἡμῶν ἰσχυσάντων μέχρι τοῦδε συνταγματικῶν καθιερούμενων τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν σύστημα καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς διακρίσεως τῶν λειτουργιῶν ἢ νομοθετικῆς ἢ νομοθετικῆς πρωτοβουλία ἀνήκει μόνον εἰς τοὺς βουλευτάς καὶ τὴν κυβέρνησιν.

Συμπέρασμα

Ὁ θεσμὸς τῆς λαϊκῆς νομοθετικῆς πρωτοβουλίας δὲν πρόκειται παρ' ἡμῶν νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας.

1) διότι πᾶσα ὁμὰς ἐπιθυμοῦσα νὰ ἐπιδιώξῃ νομοθετικὴν τινα μεταρρυθμίσιν δύναται διὰ μέσου οἰοῦντις βουλευτοῦ ἢ γεροῦσιαστοῦ, ἐν περιπτώσει καθιερώσεως τῆς γεροῦσίας, νὰ καταθέσῃ σχετικὸν νομοσχέδιον εἰς τὰ νομοθετικὰ σώματα καὶ νὰ προκαλέσῃ οὕτω ἐπ' αὐτῶν τὴν ψήφον των, καί.

2) διότι θὰ συνέβαλεν εἰς κομματικὴν διαμάχην, καθ' ὅσον θὰ ἔδιδε τὴν εὐκαιρίαν εἰς διαφόρους ἀνατρεπτικὰς μάζας νὰ καταπονοῦν τὰ νομοθετικὰ σώματα καὶ τὸν λαὸν δι' ἐπανελημμένων δημοψηφισμάτων. Οὕτω δὲ ὁ μὲν λαὸς θὰ εὐρίσκετο εἰς διαρκῆ διέγερσιν ἐπὶ βλάβῃ τῆς ἡσυχίας τοῦ τόπου, ἡ δὲ κυβέρνησις διαρκῶς καταδυναστευομένη θ' ἀπετύχανε τοῦ σκοποῦ τῆς.

III. Λαϊκὴ διάλυσις τῆς βουλῆς (Abberufungsrecht, dissolution populaire). Ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον νοεῖται τὸ ὑπὸ τοῦ συντάγματος ἀναγνωρίζομενον εἰς ὠρισμένον ἀριθμὸν ἐκλογέων δικαίωμα, ἵνα προκαλέσουν δημοψήφισμα περὶ διαλύσεως τῆς βουλῆς. Πρόκειται περὶ θεσμοῦ νέου καὶ εἰσαχθέντος εἰς ἐκείνας τὰς χώρας, εἰς ἃς δὲν ὑφίσταται ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἔχων ἐκ τοῦ συντάγματος τὸ δικαίωμα διαλύσεως τῆς βουλῆς. Ἐνεκα τούτου ὁ θεσμὸς οὗτος εὐρίσκεται καθιερωμένος εἰς τὰ συντάγματα τῶν καντονίων τῆς Ἑλβετίας καὶ τῶν πρώην ὁμοσπόνδων κρατῶν τῆς Γερμανίας.

Συμπέρασμα

Περὶ λαϊκῆς διαλύσεως δὲν δύναται νὰ γίνῃ παρ' ἡμῶν λόγος.

1) διότι ὑφίσταται παρ' ἡμῶν ἀρχηγὸς τῆς ἐκτελεστικῆς λειτουργίας, ὅστις δύναται σφιγγομετρῶν τὰς μεταβολὰς

τῆς κοινῆς γνώμης νὰ διατάξῃ τὴν διάλυσιν τῆς βουλῆς, καὶ
2) διότι θὰ ἐπέφερε τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσας ἐπὶ τῆς
λαϊκῆς πρωτοβουλίας κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς διαταραχάς.

§ 7 Περὶ ἐκτελεστικῆς καὶ δικαστικῆς λειτουργίας.

1) Περὶ ἐκτελεστικῆς λειτουργίας. Κατὰ
τὸ ἄρθρον 27 τοῦ ἀναθεωρουμένου συντάγματος ὀρίζεται
ὅτι «ἡ ἐκτελεστικὴ λειτουργία ἀνήκει εἰς τὸν βασιλέα, ἐνε-
ργεῖται δὲ διὰ τῶν παρ' αὐτοῦ διοριζομένων ὑπευθύνων ὑπουρ-
γῶν». Ἡ διάταξις ἀποτελεῖ ἐπανάληψιν τῆς τοῦ ἁρθρου 20
τοῦ συντάγματος τοῦ 1844. Διάφορον διατύπωσιν ἔλαβεν
εἰς τὰ δημοκρατικὰ συντάγματα, ἐνθα ὀρίζεται, ὅτι «ἡ ἐκτε-
λεστικὴ ἐξουσία ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρα-
τίας διὰ τῶν ὑπευθύνων ὑπουργῶν».

Διὰ τὴν τελικὴν διατύπωσιν τοῦ ἁρθρου προτιμῶμεν
τὴν διατύπωσιν τῶν δημοκρατικῶν συνταγμάτων καὶ τὴν ἀν-
τικατάστασιν τῆς λέξεως ἐξουσία διὰ τοῦ ὅρου ἀκριβεσ-
τέρου ἐπιστημονικῶς λειτουργία.

Κατὰ ταῦτα

δέον ἡ διάταξις αὕτη νὰ διατυπωθῇ ὡς ἀκολούθως.

«ἡ ἐκτελεστικὴ λειτουργία ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ βασιλέως
διὰ τῶν ὑπευθύνων ὑπουργῶν».

II. Περὶ δικαστικῆς λειτουργίας. Κατὰ τὸ
ἄρθρον 28 τοῦ ἀναθεωρουμένου συντάγματος «ἡ δικαστικὴ
ἐξουσία ἐνεργεῖται ὑπὸ τῶν δικαστηρίων· αἱ δὲ δικαστικαὶ
ἀποφάσεις ἐκτελοῦνται ἐπ' ὀνόματι τοῦ βασιλέως».

1) Ἀποτελεῖ μακρὰν παρ' ἡμῶν παράδοσιν κυρωθεῖσαν
ὑπὸ τοῦ συντάγματος καὶ τῆς κειμένης νομοθεσίας, ὅτι ἡ δι-
καστικὴ λειτουργία ἀποτελεῖ διακεκριμένην καὶ ἀνεξάρτη-
τον τῶν λοιπῶν δύο νομοθετικῆς καὶ ἐκτελεστικῆς, ἀλλ' ἰσο-
τιμον πρὸς αὐτὰς λειτουργίαν. Τοῦτο ὡς ἐν § 2 κατεδείξα-
μεν ἀποτελεῖ εὐλογον συνέπειαν τοῦ δόγματος τῆς διακρί-
σεως τῶν λειτουργιῶν, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τοῦ ἡμετέρου
πολιτεύματος. Τοῦ δόγματος τούτου ὅχι μόνον δὲν πρόκειται
ν' ἀποστῶμεν κατὰ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ συντάγματος, ἀλλ'
ἐτι περισσότερον δέον νὰ ἐξάρωμεν. Συνεπεῖς πρὸς τὴν ἀντί-
ληψιν ταύτην δι' ἄλλης διατάξεως (βλ. παράρτημα Β ἁρθο. 3
καὶ 4) προτείνομεν τὴν κατοχύρωσιν τοῦ τε δικαστικοῦ
συναλλάγματος καὶ τοῦ δεδικασμένου ἐναντι τῆς νομοθετικῆς
παντοδυναμίας, ἥτις κατ' ἐπανάληψιν διὰ νόμων δῆθεν
ἐρμηνευτικῶν ἢ μὴ παρεβίασε τὴν δικαστικὴν ἀνεξαρτησίαν.

Σκόπιμον, ὅθεν εἶναι νὰ διακηρύξωμεν διὰ ρητῆς συντα-
γματικῆς διατάξεως τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν δικαστηρίων.
Παλαιότερον κατὰ τὴν μοναρχίαν ἡ συνταγματικὴ κατοχύ-
ρωσις ἐστρέφετο κατὰ τοῦ μονάρχου, ἥδη στρέφεται κατὰ τῆς
νομοθετικῆς παντοδυναμίας. Πρὸς τὴν ἀντίληψιν ταύτην στοι-

χοῦντα τὰ ἡμέτερα δημοκρατικὰ συντάγματα προσέθεσεν
μετὰ τὴν λέξιν δικαστηρίων καὶ τὴν φράσιν «ἀνεξαρτήτων
ὑποκειμένων μόνον εἰς τοὺς νόμους».

Τὴν συμπλήρωσιν, ἐν ᾧ εὐρίσκουμεν κατ' ἀρχὴν ἀναγκαίαν,
κρίνομεν ἐλλειπῇ. Ὡς ἐν § 2 ἐτονίσσαμεν πηγὴ πάσης ἐξουσίας
εἶναι τὸ κράτος καὶ μορφή τῆς ἐνιαίας ταύτης πολιτικῆς
ἐξουσίας εἶναι καλὴ δικαστικὴ λειτουργία. Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία
ὅμως μεθοδεύεται εἰς πᾶν κράτος δικαίου διὰ τοῦ συντάγμα-
τος, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸν θεμελιώδη νόμον. Ἡ ἀκριβής, ὅθεν
τῆρησις τοῦ συντάγματος ἐκ μέρους τῶν δικαστηρίων
ἀποτελεῖ τὸ μὲν κατοχύρωσιν τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν, τὸ
δὲ διασφάλισιν τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ πολίτου, ὑπὲρ οὗ κατὰ τὸ
παρ' ἡμῶν προτεινόμενον ἄρθρον 1 δέον ν' ἀσκήται ἡ ὑπερτά-
τη πολιτικὴ ἐξουσία.

Ἐντεῦθεν παρέπεται, ὅτι τηρουμένου ὑπὸ τῶν δικαστη-
ρίων τοῦ συντάγματος κατ' ἀνάγκην τὰ δικαστήρια ὑπο-
χρεοῦνται νὰ ἐφαρμόζουν μόνον τοὺς πρὸς τὸ σύνταγμα
συνάδοντας νόμους. Τὸ σύνταγμα, ὅθεν καὶ οἱ πρὸς αὐτὸ
συνάδοντες νόμοι ἀποτελοῦν τὴν ἐγγύησιν τῆς δικαστικῆς
ἀνεξαρτησίας, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑπέρτατον φραγμὸν τῆς δικα-
στικῆς κρίσεως.

Ἡ τοιαύτη περὶ τῶν νόμων ἀντίληψις εἶναι λογικὴ συνέ-
πεια τῆς παρ' ἡμῶν προτεινομένης διατάξεως (βλ. παράρτη-
μα Β ἁρθρ. 1), καθ' ἣν ἰσχύουν μόνον οἱ συνάδοντες πρὸς τὸ
σύνταγμα νόμοι. Ἐξ ἐτέρου ἡ ἐρευνα τῆς συνταγματικότητος
τῶν νόμων ὑπὸ τῶν δικαστηρίων ἀνεγνωρίσθη παρ' ἡμῶν
τόσον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διατάξεων τοῦ ἀναθεωρουμένου συν-
τάγματος, ὅσον καὶ τῶν δημοκρατικῶν συνταγμάτων. Οὕτω
κατὰ τὴν γενομένην ἐπὶ τοῦ ἁρθρου 5 τοῦ (συν)τος 1927
ἐρμηνευτικὴν δῆλωσιν «ἡ ἀληθὴς ἐννοια τῆς διατάξεως ταύτης
εἶναι, ὅτι τὰ δικαστήρια ὑποχρεοῦνται νὰ μὴ ἐφαρμόζουν
νόμον, οὗτινος τὸ περιεχόμενον ἀντίκειται πρὸς τὸ σύνταγμα».

2) Κατὰ τὸ συγκριτικὸν συνταγματικὸν δίκαιον ἀναγνωρί-
ζεται ἡ ἀνεξαρτησία τῶν δικαστηρίων καὶ ἡ παρ' αὐτῶν ἐξέ-
τασις τῆς συνταγματικότητος τῶν νόμων. Οὕτω ἀναγνωρί-
ζεται τὸ τοῦτο κατὰ τὸ ἄρθρον 102 τοῦ γερμαν., 3 τοῦ
λιθουαν. 103 τουρκικοῦ, 86 ἐσθονικοῦ. Κατ' ἐξαίρεσιν ὑπὸ τοῦ
ἁρθρου 81 τῆς Πολωνίας ὀρίζεται, ὅτι «τὰ δικαστήρια δὲν
εἶναι ἀρμόδια νὰ ἐξετάζουν τὸ κύρος τῶν κανονικῶς δημοσιευ-
θέντων νόμων». Κατὰ τὸ ἄρθρον δὲ 65 τοῦ συντάγματος τῆς
Ἰρλανδίας καὶ 100 § 1 τοῦ συντάγματος τῆς Αὐστρίας ἀνα-
τίθεται εἰς ἀνώτατον δικαστήριον ἡ ἐξέτασις τῆς συνταγμα-
τικότητος τῶν νόμων.

Κατὰ ταῦτα

δέον ἡ διάταξις αὕτη νὰ διατυπωθῇ ὡς ἐξῆς

«ἡ δικαστικὴ λειτουργία ἀσκεῖται ὑπὸ δικαστηρίων ἀνεξαρ-

τήτων, υποκειμένων μόνον εἰς τὸ παρὸν σύνταγμα καὶ τοὺς πρὸς αὐτὸ συνάδοντας νόμους. Αἱ δικαστικαὶ ἀποφάσεις ἐκδίδονται καὶ ἐκτελοῦνται ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως».

§ 8. Θέσις τῶν διατάξεων περὶ μορφῆς τοῦ πολιτεύματος.

Νομίζομεν, ὡς καὶ εἰς τὴν περὶ θρησκείας καὶ ἐκκλησίας εἰσήγησιν ἡμῶν ἐξεθέσαμεν ἡ θέσις τῶν περὶ τῆς μορφῆς τοῦ πολιτεύματος διατάξεων εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ συντάγματος, διότι πρὸ πάσης ἄλλης διατάξεως προέχουν ἐκεῖναι, αἵτινες ὀργανώνουν τὴν ὑπαρξίν τῆς πολιτείας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

Μορφή καὶ βάσις τοῦ πολιτεύματος

Ἄρθρον 1.

(πρβλ. ἄρθρ. 2 συντ. 1927 καὶ 21 συντ. 1911)

Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι βασιλευσμένη δημοκρατία. Ἀπασαὶ δὲ αἱ ἐν αὐτῇ ἐγκείμεναι ἐξουσίαι ἀσκοῦνται ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καθ' ὃν τρόπον ὀρίζει τὸ σύνταγμα.

Ἄρθρον 2.

(πρβλ. ἄρθρ. 22 τοῦ 1911 καὶ ἄρθρ. 42 1927)

Ἡ νομοθετικὴ λειτουργία ἀσκεῖται κυρίως ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας κατὰ τὰ εἰδικώτερον ὑπὸ τοῦ συντάγματος ὀριζόμενα.

Ἄρθρον 3.

(πρβλ. 27 τοῦ 1911 καὶ 4 τοῦ 1927)

Ἡ ἐκτελεστικὴ λειτουργία ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ βασιλέως διὰ τῶν ὑπευθύνων αὐτοῦ ὑπουργῶν.

Ἄρθρον 4.

(πρβλ. ἄρθρ. 5 συντ. 1927 καὶ ἄρθρ. 28 συντ. 1927)

Ἡ δικαστικὴ λειτουργία ἀσκεῖται ὑπὸ δικαστηρίων ἀνεξαρτήτων, υποκειμένων μόνον εἰς τὸ σύνταγμα καὶ τοὺς πρὸς αὐτὸ συνάδοντας νόμους. Αἱ δικαστικαὶ ἀποφάσεις ἐκδίδονται καὶ ἐκτελοῦνται ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως.

Ἄρθρον 5.

(πρβλ. ἄρθρ. 1 συντ. 1832, 99 συντ. 1911, ἄρθρ. 113 συντ. 1927).

Ἡ ἑλληνικὴ ἐπικράτεια εἶναι μία καὶ ἀδιαίρετος. Οὐδεμία παραχώρησις, ἀπόκτησις ἢ ἀνταλλαγὴ ἐθνικοῦ ἐδάφους δύναται νὰ γίνῃ ἄνευ νόμου. Ἐπίσης ἄνευ νόμου δὲν εἶναι δεκτὸς στρατὸς ξένος εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν, οὐδὲ δύναται νὰ διαμείνῃ εἰς τὸ κράτος ἢ νὰ διέλθῃ δι' αὐτοῦ.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Περὶ θρησκείας καὶ ἐκκλησίας

Ἄρθρον 6.

(πρβλ. ἄρθρ. 2 συντ. 1911 καὶ 1 συντ. 1927)

«Θρησκεία τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας εἶναι ἡ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

Ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχει ἀναποσπάστως ἡνωμένη κατὰ τὸ δόγμα μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλῃς καὶ πάσης ἄλλῃς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας τηροῦσα ὡς ἐκείνη ἀπαρασάλευστος μόνον ὡς πρὸς αὐτὸ τοὺς ἱερούς, ἀποστολικούς καὶ συνοδικούς κανόνας καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις. Εἶναι δὲ αὐτοκέφαλος ἐνεργοῦσα ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλῃς ἐκκλησίας τὰ κυριαρχικὰ αὐτῆς δικαιώματα καὶ διοικεῖται ὑπὸ ἱερᾶς συνόδου ἀρχιερέων.

Τὸ κείμενον τῶν ἁγίων γραφῶν τηρεῖται ἀναλλοίωτον.

Ἡ εἰς ἄλλον γλωσσικὸν τύπον ἀπόδοσις αὐτοῦ ἄνευ προηγουμένης ἐγκρίσεως τῆς ἐκκλησίας ἀπαγορεύεται ἀπὸλύτως».

Ἐρμηνευτικὴ δῆλωσις ἐπὶ τοῦ ἁρθρου τούτου «εἰς τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τοῦ ἁρθρου δὲν ἀντίκειται ἡ εἰς τὰς νέας χώρας καὶ τὴν Κρήτην ὑφισταμένη ἐκκλησιαστικὴ κατὰστασις».

Ἄρθρον 7.

(πρβλ. ἄρθρ. 1 συντ. 1927)

»Τὰ τῆς λατρείας πάσης γνωστῆς θρησκείας τελοῦνται ἐλευθέρως ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντίκεινται εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν ἢ τὰ χρηστὰ ἥθη. Οἱ λειτουργοὶ ὅλων τῶν θρησκειῶν πρέπει νὰ ὦσι πολῖται ἑλληνες ὑπόκεινται δὲ εἰς τὰς αὐτάς ἔναντι τῆς πολιτείας ὑποχρεώσεις καὶ τὴν αὐτὴν ὑπὸ ταύτης ἐπιτήρησιν, εἰς ἣν καὶ οἱ λειτουργοὶ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ὁ διορισμὸς τῶν λειτουργῶν τούτων, ὡς καὶ ἡ ἀνέγερσις ἐκκλησιῶν, τεμένων, συναγωγῶν καὶ λοιπῶν εὐκτηρίων οἰκῶν ἀπαγορεύεται ἄνευ ἀδείας τῆς κυβερνήσεως. Ὁ προσηλυτισμὸς ἀπαγορεύεται. Ὁ διὰ τελεσιδίκου ἀποφάσεως βεβαιωθείς προσηλυτισμὸς εἰς βάρος τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας συνεπάγεται αὐτοδικαίως τὴν ἀπώλειαν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τοῦ προπαγανδιστοῦ καὶ τὴν ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ κράτους ἀπέλασιν αὐτοῦ».

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ

Θεμελιώδη δικαιώματα καὶ καθήκοντα τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ πολίτου ἐν Ἑλλάδι.

"Αρθρον 8.

(πρβλ. ἄθρ. 1 συντ. 1927)

» Ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως εἶναι ἀπαρ-
βίαστος. Ἡ ἐλευθέρα ὁμῶς ἀσκήσις τῶν θρησκευτικῶν καθη-
κόντων δὲν ἐπιτρέπεται νὰ θίγῃ τὴν δημοσίαν τάξιν ἢ τὰ
χρηστὰ ἔθνη.

Οὐδείς δύναται νὰ ἐξαναγκασθῇ, ὅπως συμμετάσχη εἰς ἐτερόδοξον ἢ ἐτερόθρησκον διδασκαλίαν ἢ τελετὴν, οὐδὲ δύναται νὰ τιμωρηθῇ διὰ τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ πεποιθήσεις. Οὐδείς ὅμως δύναται ἕνεκα τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ πεποιθήσεων ν' ἀπαλλαγῇ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν πρὸς τὴν πολιτείαν καθόντων ἢ ν' ἀρνηθῇ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων τῆς χώρας.)).

ПАРАРТНМА В'.

ΤΜΗΜΑ Δ'.

Νομοθετική καὶ συντακτικὴ λειτουργία

Κεφάλαιον Α'.

Γενικαὶ διατάξεις περὶ νόμων

Ἄρθρον 1.

Οὐδεὶς νόμος ἐφαρμόζεται, ἐὰν δὲν συμφωνῇ πρὸς τὸ παρὸν σύνταγμα.

"Αρθρον 2.

(ἄρθρον 103 εἰσαγ. νόμου).

Ἡ ἰσχὺς τοῦ νόμου ἀρχεται μετὰ δέκα ἡμέρας ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτοῦ εἰς τὴν ἐφημερίδα τῆς κυβερνήσεως, ἐφ' ὅσον οὗτος δὲν ὀρίζει ἄλλως.

Ἄρθρον 3.

(άρθρ. 19 συντάγματος Τροικζήνος, 44 συν)τος 1832)

ἄρθρον 2 ἀστικ. νόμου Τζ Α) 1856).

Ὁ νόμος ὀρίζει περὶ τοῦ μέλλοντος μόνον, δὲν ἔχει ὅμως ἀναδρομικὴν ἰσχὺν ἐξαίρεσει τοῦ ἐρμηνευτικοῦ, ὅστις ὅμως δὲν ἐφαρμόζεται ἐπὶ ἐγκυρεμῶν δικῶν.

"Αρθρον 4.

(πρβλ. ᾠρθρ. 26

τοῦ συν)τος 1911, ἀριθρ. 12 γαλ. νομ. 24-8-179).

Ἡ αὐθεντική ἐρμηνεία τῶν νόμων ἀνήκει εἰς τὰ νομοθετικά σώματα καὶ ἀσκεῖται ὑπὸ τούτων μόνον α) ἐφ' ὅσον ζητήσουν τοῦτο τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικοινοῦς ἢ ὁ ἄρειος πάρος καὶ β) αὐτεπαγγέλτως τῇ πρωτοβουλίᾳ αὐτῶν, ἐφ' ὅσον τὰ εἰρημένα δικαστήρια μεταβάλουν τὴν παρ' αὐτῶν δεδομένην ἐρμηνείαν εἰς τὸν ἐρμηνευτέον νόμον ἢ ἕκαστον τούτων δύο ἢ διάφορον ἐρμηνείαν εἰς τὸν νόμον τοῦτον ἢ διαπιστωθῇ διαφωνία μεταξὺ αὐτῶν πρὸς τὰ τμήματα αὐτῶν ἢ

τὰ κατὰ παραπομπὴν αὐτῶν διακρίνοντα δικαστήρια τῆς οὐ-
σίας ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ νόμου τούτου. Νόμος θέλει ὀρί-
σει τὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου τούτου.

"Αρθρον 5.

Ἀπαγορεύεται ἡ διὰ νόμου κατάργησις τοῦ δειδικασμένου
ἢ ἀπόσβεσις τῶν συνεπειῶν αὐτοῦ.

"Αρθρον 6.

(ἄρθρ. 51 Συντ. 1927)

Οὐδεὶς φόρος ἐπιβάλλεται οὐδὲ εἰσπράττεται ἄνευ νόμου. Ἐξαιρετικῶς ἐπὶ ἐπιβολῆς, αὐξήσεως εἰσαγωγικοῦ ἢ ἐξαγωγικοῦ δασμοῦ, ἢ εἰσπραξίς αὐτοῦ ἐπιβάλλεται, ἂν μὴ ἄλλως ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ νομοσχεδίου ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς εἰς τὴν βουλὴν καταθέσεως τῆς περὶ αὐτοῦ προτάσεως νόμου. Οἱ τοιοῦτου περιεχομένου νόμοι δηλοσιεῦνται τὸ βραδύτερον ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐπιψηφίσεώς των.

"Ἀρθρον 7.

(ἀ. θρ. 53 Συναγ. 1927)

Μισθός, σύνταξις, χορηγία, ἢ ἀμοιβή οὔτε ἐγγράφεται εἰς τὸν προϋπολογισμόν, οὔτε παρέχεται ἀνευ ὀργανικοῦ ἢ ἄλλου εἰδικοῦ νόμου.

"Αρθρον 8.

Περιεχόμενον νόμου δύναται ν' αποτελέσῃ ἡ ρύθμισις
ἐνὸς μόνου ἀντικειμένου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ἀναγκαίως
συνδεομένων συνεπειῶν. Αἱ παρεμβαλλόμεναι ἑτερογενεῖς
διατάξεις εἶναι ἄκυροι.

Κεφάλαιον Β'.

Περὶ προτάσεων νόμων.

"Αρθρον 9.

(ἔρθρ. 28 συντ. 1927)

Τὸ δικαίωμα τῆς προτάσεως τῶν νόμων ἀνήκει εἰς τοὺς
ὕπουργους, τὴν βουλὴν καὶ τὴν γερουσίαν.

"Αρθρον 10.

(ἄρθρ. 29 συντ. 1927)

Πᾶσα πρότασις νόμου ὑποβαλλομένη ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν καὶ συνεπαγομένη δαπάνην ἢ ἐλάττωσιν ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ πρέπει νὰ συνοδεύεται ὑπὸ ἐκθέσεως περὶ τοῦ τρόπου τῆς καλύψεως τῆς, ὑπογεγραμμένης ὑπὸ πάντων τῶν ἀρμοδίων ὑπουργῶν καὶ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Οὐδεμία πρότασις πρὸς αὐξησιν τῶν ἐξόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ μισθοδοσίαν ἢ σύνταξιν ἢ ἐν γένει πρὸς ὄφελος προσώπου προέρχεται ἐκ τῆς βουλῆς ἢ τῆς γερουσίας.

Ἄρθρον 11.

(πρβλ. ἄρθρ. 49 συντ. 1927)

Πᾶσα πρότασις νόμου συνοδεύεται ὑποχρεωτικῶς ὑπὸ αἰτιολογικῆς ἐκθέσεως.

Πρότασις νόμου συνεπαγομένη ἐπιβάρυνσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἐφ' ὅσον μὲν ὑποβάλλεται ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν, δὲν εἰσάγεται πρὸς συζήτησιν, ἂν δὲν συνοδεύεται ἀπὸ ἐκθεσιν τοῦ γενικοῦ λογιστηρίου καθορίζουσιν τὴν συνεπαγομένην δαπάνην, ἐφ' ὅσον δὲ ὑποβάλλεται ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας πρὸ πάσης συζήτησεως διαβιβάζεται εἰς τὸ γενικὸν λογιστήριον ὑποχρεούμενον νὰ ὑποβάλλῃ τὴν σχετικὴν ἐκθεσιν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν.

Προτάσεις σκοποῦσαι τὴν τροποποίησιν τῶν περὶ συντάξεων νόμων ἢ ἀπονομὴν συντάξεως, ὡς καὶ τὴν ἀναγνώρισιν ὑπηρεσίας ὡς παρεχούσης τοιοῦτον δικαίωμα ὑποβάλλεται μόνον παρὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ ἐλεγκτικοῦ συνεδρίου.

Οὐδεμία προσθήκη εἰς πρότασιν νόμου ἢ τροπολογία αὐτῆς γίνεται δεκτὴ, ἂν δὲν σχετίζεται ἀμέσως πρὸς τὸ κύριον περιεχόμενον τῆς προτάσεως.

Πρότασις νόμου σκοποῦσα τὴν τροποποίησιν διατάξεων προηγουμένου νόμου δὲν εἰσάγεται πρὸς συζήτησιν, ἂν εἰς μὲν τὴν αἰτιολογικὴν ἐκθεσιν δὲν καταχωρίζεται ὁλόκληρον τὸ κείμενον τῆς τροποποιουμένης διατάξεως, εἰς δὲ τὸ κείμενον τῆς προτάσεως ὁλόκληρος ἡ νέα διάταξις, καθὼς διαμορφώνεται μετὰ τὴν τροποποίησιν.

Ἡ ἐπιψήφισις δικαστικῶν ἢ διοικητικῶν κωδίκων, τοὺς ὁποίους συνέταξαν εἰδικαὶ ἐπιτροπαί, συσταθεῖσαι δι' εἰδικῶν νόμων, δύναται νὰ γίνῃ δι' ἰδιαιτέρου νόμου κυροῦντος τοὺς εἰρημένους κώδικας ἐν ὅλῳ.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δύναται νὰ γίνῃ κωδικοποίησις ὑφισταμένων διατάξεων δι' ἀπλῆς ταξινομήσεως αὐτῶν ἢ ἐν ὅλῳ ἐπαναφορὰ καταργηθέντων νόμων, πλὴν τῶν φορολογικῶν

Κεφάλαιον Γ'.

Περὶ νομοπαρασκευαστικοῦ συμβουλίου

Ἄρθρον 12.

Πᾶσα πρότασις νόμου παραπέμπεται ἀμέσως εἰς τὸ νομοπαρασκευαστικὸν συμβούλιον διὰ τὴν μελέτην, ἐπεξεργασίαν καὶ τελικὴν σύνταξιν τοῦ νομοσχεδίου, ὅπερ ἐπιστρέφεται ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς παραλαβῆς εἰς τὴν βουλὴν μετὰ εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως αὐτοῦ πρὸς ψήφισιν. Παραπεμπόμενου ὑπὸ τῶν νομοθετικῶν σωμάτων εἰς τὸ νομοπαρασκευαστικὸν συμβούλιον νομοσχεδίου πρὸς ἀνασύνταξιν δέον τοῦτο νὰ προβῇ εἰς ταύτην καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ αὐτὸ εἰς τὸ παραπέμψαν

νομοθετικὸν σῶμα κατὰ τὸ ἄρθρον 42. Δύναται τῇ ἀδείᾳ τοῦ προέδρου τοῦ νομοθετικοῦ σώματος νὰ ἐπιτραπῇ εἰς μέλος τοῦ νομοπαρασκευαστικοῦ συμβουλίου, ἵνα παραστῇ ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ εἰσηγηθῇ ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου.

Ἄρθρον 13.

Τοῦ νομοπαρασκευαστικοῦ συμβουλίου πλὴν ἄλλων μετέχουν ὑποχρεωτικῶς ἀνὰ τρία μέλη τοῦ συμβουλίου ἐπικρατείας, ἀρείου πάγου, ἐλεγκτικοῦ συνεδρίου, ἀνὰ εἰς γενικὸς διευθυντὴς ἐξ ἐκάστου ὑπουργείου. Προεδρεύει δὲ αὐτοῦ ὁ πρόεδρος τοῦ συμβουλίου ἐπικρατείας. Εἰδικὸς νόμος θέλει καθορίσει περαιτέρω τὴν ἀρμοδιότητα, τὴν σύνθεσιν καὶ τὸν τρόπον λειτουργίας αὐτοῦ.

Κεφάλαιον Δ'.

Περὶ τῆς βουλῆς.

Ἄρθρον 14.

(πρβλ. ἄρθρ. 36 συνταγ. 1927)

Ἡ βουλὴ σύγκειται ἐκ βουλευτῶν ἐκλεγομένων κατὰ νόμον ὑπὸ τῶν ἐχόντων δικαίωμα πρὸς τοῦτο πολιτῶν δι' ἀμέσου, καθολικῆς καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας. Αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ διατάσσονται καὶ ἐνεργοῦνται ταῦτοχρόνως καθ' ὅλην τὴν ἐπικράτειαν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτικῶν ἐδρῶν ἐκάστης ἐκλογικῆς περιφέρειας ὁρίζεται διὰ νόμου ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς. Ποτὲ ὅμως ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν δὲν δύναται νὰ εἶναι μικρότερος τῶν ἑκατὸν πενήντη οὔτε μεγαλύτερος τῶν διακοσίων.

Ἐδραὶ βουλευτικαὶ κενούμεναι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου πληροῦνται δι' ἀναπληρωματικῆς ἐκλογῆς, πλὴν ἂν κατ' ἄλλον τρόπον ὁ νόμος ὁρίζει.

Ἄρθρον 15.

(ἄρθρ. 38 συνταγμ. 1927)

Οἱ βουλευταὶ ἐκλέγονται διὰ τέσσαρα συναπτὰ ἔτη, ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῶν γενικῶν ἐκλογῶν. Ἀμα τῇ λήξει τῆς τετραετοῦς περιόδου διατάσσεται ἡ ἐνέργεια γενικῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν ἐντὸς τεσσαράκοντα πέντε ἡμερῶν ἐντὸς δὲ ἐνὸς μηνὸς ἀπὸ τῶν ἐκλογῶν συγκαλεῖται ἡ βουλὴ ἀναπληρωματικὴ ἐκλογὴ δὲν ἐνεργεῖται κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς περιόδου, ἐκτὸς ἐὰν ὁ ἀριθμὸς τῶν κενῶν βουλευτικῶν ἐδρῶν ὑπερβῇ τὸ τέταρτον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ.

Ἄρθρον 16.

(ἄρθρ. 39 συνταγμ. 1927)

Ὅπως ἐκλεγῇ τις βουλευτὴς ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι πολίτης

ἑλλην, νὰ ἔχῃ συμπληρώσει τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ νὰ ἔχῃ τὴν ἱκανότητα τοῦ ἐκλέγειν.

Βουλευτὴς στερηθεὶς τῶν προσόντων τούτων ἐκπίπτει αὐτοδικαίως τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος. Ἐγειρομένων περὶ τούτου ἀμφισβητήσεων ἀποφασίζει ἡ βουλὴ.

Ἄρθρον 17.

(πρβλ. ἄ.θρ. 46 συνταγμ. 1927)

Ἡ βουλὴ (ὀλομέλεια καὶ τμήματα) συνέρχεται αὐτοδικαίως εἰς μίαν κατ' ἔτος τακτικὴν σύνοδον τὴν δεκάτην πέμπτην ὁκτωβρίου, ἐκτὸς ἂν ὁ βασιλεὺς συγκαλέσῃ αὐτὴν ἐνωρίτερον.

Ἡ διάρκεια ἐκάστης τακτικῆς συνόδου δὲν δύναται νὰ εἶναι βραχυτέρα τῶν τριῶν, οὐδὲ μακροτέρα τῶν ἑξ μηνῶν, εἰς οὓς δὲν ὑπολογίζεται ὁ χρόνος τῆς ἀναστολῆς ἢ τῆς πέραν τῶν ὀκτῶ ἡμερῶν διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς βουλῆς (ὀλομελείας καὶ τμημάτων) ἐργάζονται ἐκ περιτροπῆς τὰ τμήματα αὐτῆς ὀριζόμενα διὰ κλήρου, ἕκαστον δὲ ἐπὶ χρόνον μὴ ὑπερβαίνοντα τὸ δίμηνον ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἀποφασίζονται ἅπαντα τὰ κατεπειγούσης φύσεως νομοθετήματα.

Ἄρθρον 18.

(πρβλ. ἄ.θρ. 72 συντ. 1844)

Ἡ βουλὴ διαλύεται, ἐὰν ἀποφασίσῃ τὴν διάλυσιν ἢ ἰδίᾳ μὲ τὴν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν τῶν μελῶν τῆς.

Τὸ περὶ διαλύσεως τῆς βουλῆς διάταγμα προσυπογράφεται πάντοτε ὑπὸ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, πρέπει δὲ νὰ διαλαμβάνῃ συγχρόνως καὶ τὴν σύγκλησιν τῶν μὲν ἐκλογέων ἐντὸς τεσσαράκοντα πέντε ἡμερῶν, τῆς δὲ νέας βουλῆς ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῶν ἐκλογῶν.

Κεφάλαιον Ε'.

Περὶ τῆς γερουσίας

Ἄρθρον 19.

Ἡ Γερουσία ἀπαρτίζεται ἀπὸ τοὺς διατελέσαντας κοινοβουλευτικούς πρωθυπουργοὺς καὶ ἀπὸ 103 γερουσιαστὰς. Συμμετέχουν ὑποχρεωτικῶς ὡς γερουσιασταὶ ὁ πρόεδρος τῆς ἀκαδημίας, ὁ πρύτανης τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ πρύτανης τοῦ πολυτεχνείου, τῆς ἀνωτάτης σχολῆς οἰκονομικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐπιστημῶν τῆς ἀνωτάτης γεωπονικῆς σχολῆς Ἀθηνῶν, οἱ γενικοὶ ἐπιτελάρχαι στρατοῦ, στόλου, καὶ ἀεροπορίας, ὁ πρόεδρος τοῦ δικηγορικοῦ συλλόγου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ πανελληνίου ἱατρικοῦ συλλόγου, ὁ πρόεδρος τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν, οἱ διοικηταὶ

τῶν τραπεζῶν Ἑλλάδος, ἐθνικῆς καὶ ἀγροτικῆς. Ἐκ τῶν ὑπολοίπων ἐνεήκοντα οἱ μὲν τριάκοντα ἐκλέγονται παρὰ τῶν ἐργοδοτικῶν καὶ ἐργατικῶν ὀργανώσεων, οἱ δὲ ἐξήκοντα παρὰ τοῦ λαοῦ. Οἱ γερουσιασταὶ ἐκλέγονται δι' ἑννέα ἔτη ἀνανεύμενοι ἀνὰ τριετίαν κατὰ τὸ τρίτον. Νόμος θέλει ὀρίσει τὸν τρόπον καὶ τὴν διαδικασίαν τῆς ἐκλογῆς καὶ τῆς ἀνανεώσεως ἐκάστης κατηγορίας τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν γερουσιαστῶν.

Ἄρθρον 20.

(πρβλ. ἄ.θρ. 60 Συ.ταγ. 1927 καὶ 72 συν. 1844)

Ὅπως ἐκλεγῇ τις γερουσιαστὴς πρέπει νὰ εἶναι πολίτης ἑλλην. νὰ ἔχῃ τὸ ἐκλογικὸν του δικαίωμα καὶ συμπεπληρωμένον τὸ 40ῶν ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἐκλέγονται δὲ κατ' εὐρυτάτας ἐκλογικὰς περιφερείας διὰ καθολικῆς, ἀμέσου καὶ ἴσης ψηφοφορίας δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας τῶν ψηφισάντων. Ἐφ' ὅσον οὐδεὶς συγκέντρωσε τοιαύτην πλειοψηφίαν, προτιμῶνται οἱ σχετικῶς πλειοψηφίσαντες, ἐφ' ὅσον διετέλεσαν 1) κοινοβουλευτικοὶ ὑπουργοὶ ἐπὶ ἑν ἔτος τοῦλάχιστον, 2) εἰς δύο περιόδους βουλευταί, 3) ὑποστράτηγοι, ὑποναύαρχοι, ἢ ὑποπτεράρχοι ἐπὶ πενταετίαν τοῦλάχιστον, καὶ ἂνω 4) πρέσβεις ἐπὶ πενταετίαν, 5) πρόεδροι συμβουλίου ἐπικρατείας, ἀρείου πάγου καὶ εἰσαγγελεῖς ἀρείου πάγου, 6) ἐπὶ πενταετίαν ὡς σύμβουλοι ἐπικρατείας, ἀρεοπαγῖται ἀντεισαγγελεῖς ἀρείου πάγου καὶ σύμβουλοι ἐλεγκτικοῦ συνεδρίου, 7) καθηγηταὶ πανεπιστημίου ἢ ἄλλων ἀνωτάτων ἰσοτίμων σχολῶν καὶ 8) γενικοὶ διευθύνται ὑπὸν γείων ἐπὶ δεκαετίαν. Διατελεσάντων εἰς πλείονας τῶν ὡς ἂνω ὑπηρεσιῶν συνηπολογίζονται τὰ ἔτη εἰς πάσας ταύτας τὰς ὑπηρεσίας των. Ἐὰν μετὰ τῶν σχετικῶς πλειοψηφισάντων δὲν ὀρίστανται ὑποψήφιοι ἔχοντες τὰ ἐκτεθέντα προσόντα τότε ἐκλέγονται καὶ οἱ στερούμενοι τῶν προσόντων τούτων καὶ σχετικῶς πλειοψηφίσαντες. Γερουσιαστὴς στερηθεὶς τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων ἐκπίπτει αὐτοδικαίως τοῦ ἀξιώματος, ἐγειρουμένης δὲ ἀμφισβητήσεως ἀποφασίζει ἡ γερουσία. Οἱ γερουσιασταὶ λαμβάνουν ὅσην καὶ οἱ βουλευταὶ ἀποζημίωσιν.

Ἄρθρον 21.

(πρβλ. ἄ.θρ. 62 συνταγμ. 1927)

Ἡ γερουσία (ὀλομέλεια καὶ τμήματα) συνέρχεται πάντοτε, ὅταν καὶ ἡ βουλὴ· αἱ σύνοδοι δὲ αὐτῆς διαρκοῦν ὅσον καὶ αἱ τῆς βουλῆς, ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων κατὰ τὰς ὁποίας ἡ γερουσία συγκροτεῖται εἰς δικαστήριον, ὅποτε ἐργάζεται μὲν καὶ ἀπουσίας τῆς βουλῆς, ἀλλὰ δὲν δύναται ν' ἀσκήσῃ παρὰ μόνον δικαστικὰ καθήκοντα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διακοπῶν αὐτῆς ἐφαρμόζεται ἀναλόγως τὸ ἄρθρον 17.

Ἄρθρον 22.

(ἄρθρ. 64 συνταγμ. 1927)

Ἡ γερουσία δύναται ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως τοῦ ἁρθρου () κατόπιν ἀποφάσεως τῆς βουλῆς νὰ συγκροτηθῇ εἰς δικαστήριον, ὅπως δικάσῃ πᾶν πρόσωπον κατηγορούμενον δι' ἁδίκημα ἐσχάτης προδοσίας, προδοσίας τῆς πατρίδος, ἢ ἄλλην πρᾶξιν κατὰ τῆς ἀσφαλείας καὶ ἀνεξαρτησίας τοῦ κράτους. Νόμος θέλει ὀρίσει τὰ τῆς κατηγορίας, ἀνακρίσεως καὶ ἀποφάσεως.

Κεφάλαιον ΣΤ'.

Κοινὰ διατάξεις περὶ βουλῆς καὶ γερουσίας

Ἄρθρον 23.

(ἄρθρ. 37 καὶ 66 συνταγμ. 1927)

Οἱ βουλευταὶ καὶ γερουσιασταὶ ἀντιπροσωπεύουν τὸ ἔθνος καὶ οὐχὶ μόνον τοὺς ἐκλογεῖς αὐτῶν.

Ἄρθρον 24.

(ἄρθρ. 40 καὶ 66 συνταγμ. 1927)

Ἐμμισθοὶ δημόσιοι ὑπάλληλοι, στρατιωτικοὶ ἐν ἐνεργείᾳ δῆμαρχοι καὶ πρόεδροι κοινοτήτων, συμβολαιογράφοι καὶ φύλακες μεταγραφῶν καὶ ὑποθηκῶν δὲν δύνανται νὰ ἐκλεγοῦν βουλευταὶ ἢ γερουσιασταί, οὐδὲ ν' ἀνακηρυχθοῦν ὑποψήφιοι ἐὰν δὲν παραιτηθῶν πρό τῆς ἀνακηρύξεως τῶν ὑποψηφίων.

Ἡ παραίτησις αὐτῶν συντελεῖται διὰ τῆς ἐγγράφου ὑποβολῆς τῆς, ἢ δὲ ἐπάνοδος τῶν εἰς δημοσίαν ὑπηρεσίαν ἀπαγορεύεται πρό τῆς παρόδου τετραετίας ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς. Οἱ ἔμμισθοι δημόσιοι ὑπάλληλοι καὶ οἱ στρατιωτικοὶ δὲν δύνανται νὰ ἐκλεγοῦν βουλευταὶ ἢ γερουσιασταί, οὐδὲ ν' ἀναγνωρισθῶν ὑποψήφιοι εἰς τὴν περιφέρειαν, εἰς τὴν ὑποίαν ὑπηρετήσαν κατὰ τὴν πρό τῆς ἐκλογῆς τῶν τριετίαν.

Ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ ξηρᾶς ἢ θαλάσσης καὶ ἀέρος παραίτηθέντες τοῦ ἀξιώματος τῶν, ἵνα ἐκλεγοῦν βουλευταὶ ἢ γερουσιασταὶ δὲν δύνανται νὰ ἐπανέλθουν πλέον εἰς τὸ στράτευμα οὔτε διὰ νόμου.

Τὰ καθήκοντα τοῦ βουλευτοῦ ἢ γερουσιαστοῦ εἶναι ἀσυμβίβαστα πρὸς τὰ ἔργα τοῦ διευθυντοῦ ἢ ἄλλου διοικητικοῦ ἀντιπροσώπου ἢ διοικητικοῦ ἢ νομικοῦ συμβούλου καὶ ὑπαλλήλου ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν ἢ ἐπιχειρήσεων ἀπολαυστῶν εἰδικῶν προνομίων ἢ τακτικῶν ἐπιχορηγήσεων δυνάμει εἰδικῶν νόμων. Οἱ διατελοῦντες εἰς τινὰ τῶν κατηγοριῶν τούτων ὀφείλουν ἐντὸς ὁκτώ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐπικυρώσεως τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν νὰ δηλώσουν ἐπιλογὴν μεταξὺ τοῦ βουλευτικοῦ ἢ γερουσιαστικοῦ ἀξιώματος καὶ τῶν ὡς ἄνω ἔργων.

Ἐν παραλείψει δὲ τοιαύτης δηλώσεως ἐκπίπτουν αὐτοδικαίως τοῦ ἀξιώματος βουλευτοῦ, ἢ γερουσιαστοῦ.

Νόμος δύναται νὰ καθιερώσῃ τὸ ἀσυμβίβαστον τοῦ βουλευτικοῦ ἢ γερουσιαστικοῦ ἀξιώματος καὶ πρὸς ἕτερα ἔργα.

Ἄρθρον 25.

(ἄρθρ. 41 καὶ 66 συνταγμ. 1927)

Βουλευταὶ καὶ γερουσιασταὶ ἀποδεχόμενοι οἷονδῆποτε τῶν εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον ἀναφερομένων ἔργων ἢ καθιχνόντων ἐκπίπτουν αὐτοδικαίως τοῦ βουλευτικοῦ ἢ γερουσιαστικοῦ ἀξιώματος.

Ἡ ἀπὸ τοῦ βουλευτικοῦ ἢ γερουσιαστικοῦ ἀξιώματος παραίτησις οὕσα δικαίωμα τοῦ βουλευτοῦ ἢ γερουσιαστοῦ θεωρεῖται τετελεσμένη ἅμα τῇ ὑποβολῇ τῆς σχετικῆς ἐγγράφου δηλώσεως εἰς τὸν πρόεδρον τοῦ οἰκείου νομοθετικοῦ σώματος.

Ἄρθρον 26.

(πρβλ. ἄρθρ. 64 συνταγμ. 1911 καὶ 42 συντ. 1927)

Οἱ βουλευταὶ καὶ γερουσιασταὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν καθιχνόντων αὐτῶν ὁμνῶν ἐν τῷ μεγάρῳ τῶν καὶ εἰς δημοσίαν συνεδρίᾳ τὸν ἐξῆς ὅρκον.

«Ὁμνῶ εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδικοῦ ρέτου τριάδος νὰ φυλάξω πίστιν εἰς τὴν πατρίδα καὶ εἰς τὸν συνταγματικὸν βασιλέα, ὑπακοὴν εἰς τὸ σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τοῦ κράτους καὶ νὰ ἐκπληρώσω εὐσυνειδήτως τὰ καθήκοντα μου».

Ἀλλόθρησκοι βουλευταὶ καὶ γερουσιασταὶ ἀντὶ τῆς ἐπικλήσεως ὁμνῶν εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδικοῦ ρέτου Τριάδος ὁρκίζονται κατὰ τὸν τύπον τῆς ἰδίας αὐτῶν θρησκείας.

Ἐὰν βουλευτῆς ἢ γερουσιαστῆς ἀρνηθῇ νὰ ὁμώσῃ τὸν ὡς ἄνω θρησκείας ὅρκον ἢ διατυπώσῃ ἐπ' αὐτοῦ ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς αὐτὸν ἐκπίπτει αὐτοδικαίως τοῦ βουλευτικοῦ ἢ γερουσιαστικοῦ ἀξιώματος.

Ἄρθρον 27

(πρβλ. ἄρθρ. 43 συνταγμ. 1927)

Ἡ ἐξέλεξις καὶ ἡ ἐκδίκασις τῶν βουλευτικῶν καὶ γερουσιαστικῶν ἐκλογῶν κατὰ τοῦ κύρους τῶν ὁποίων ἐγείρονται ἐνστάσεις ἀναφερόμεναι εἴτε εἰς ἐκλογικὰς παραβάσεις εἴτε εἰς ἐλλείψεις προσόντων ἀνατίθενται εἰς τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας κατὰ τὸ ἄρθρον. . . . τοῦ παρόντος.

Ἄρθρον 28.

(πρβλ. ἄρθρ. 44 καὶ 66 συνταγμ. 1927)

Ἡ βουλὴ καὶ ἡ γερουσία ἐκλέγουν ἐκ τῶν μελῶν αὐτῶν κατὰ τὴν ἐναρξίν ἐκάστης τοιαύτης βουλευτικῆς συνόδου τὸν πρόεδρον, τοὺς ἀντιπροέδρους καὶ τοὺς γραμματεῖς αὐτῶν.

Διὰ τὰ προβοῦν εἰς τὴν ἐκλογὴν ταύτην ἀπαιτεῖται ἡ παρυσία τῶν 11)20 τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς. Ὁ πρόεδρος αὐτῶν ἐκλέγεται δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῶν. Ἄν αὕτη δὲν ἐπιτευχθῇ ἐπαναλαμβάνεται ἡ ψηφοφορία, ὅποτε ἀρκοῦν πρὸς ἐκλογὴν τὰ τέσσαρα πέμπτα τοῦ κατωτάτου ὁρίου τῆς ἀπαρτίας.

Ἡ τελευταία πλειοψηφία ἀρκεῖ πρὸς ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροέδρων καὶ γραμματέων. Πρόεδρος τῆς γερουσίας ἐκλέγεται μόνον ἐκ τῶν αἰρετῶν μελῶν.

Ἄρθρον 29.

(ἄρθρ. 45 συνταγμ. 1927)

Ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐκαστὸν τῶν νομοθετικῶν σωμάτων θέλει ἐνασχῆ τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ ρυθμίζει τ' ἀφορῶντα τὸ προσωπικὸν καὶ τὴν λειτουργίαν τῶν γραφείων καὶ τῆς βιβλιοθήκης τῶν, τὴν διαχείρισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν σωμάτων, κανονίζεται κυριαρχικῶς παρ' ἐκάστου νομοθετικοῦ σώματος διὰ τοῦ κανονισμοῦ αὐτοῦ. Οὗτος ἔχων ἰσχὺν νόμου συζητεῖται ὑπὸ τοῦ οἰκείου νομοθετικοῦ σώματος καὶ ψηφίζεται εἰς δύο συνεδρίας ἀπεχούσας ἀλλήλων δύο τοῦλάχιστον ἡμέρας, δὲ δύναται δὲ νὰ τροποποιηθῇ δι' ἄλλου νόμου, εἰμὴ διὰ τοῦ ἰδίου κανονισμοῦ.

Ὁ προϋπολογισμὸς ἐκάστου νομοθετικοῦ σώματος εἰσάγεται καὶ ἐκτελεῖται κατὰ τὸν κανονισμὸν ὑπὸ τοῦ προέδρου αὐτοῦ, ὅστις ἔχων καθήκοντα καὶ ἀρμοδιότητα διατάκτου δικαιούται νὰ ἐντέλλεται πληρωμὰς κατὰ τὸν ἐγκεκριμένον ὑπὸ τοῦ σώματος προϋπολογισμὸν καὶ τοὺς κειμένους νόμους, ἐφ' ὅσον οὗτοι δὲν ἀντιτίθενται εἰς τὸν κανονισμὸν τοῦ σώματος.

Ἄρθρον 30.

(πρβλ. ἄρθρ. 48 καὶ 66 συντ. 1927)

Ἡ βουλὴ καὶ ἡ γερουσία δὲν δύνανται ν' ἀποφασίσουν ἀνευ ἀπολύτου πλειοψηφίας τῶν παρόντων μελῶν, ἥτις ὅμως οὐδέποτε δύναται νὰ εἶναι κατωτέρα τοῦ 1)3 τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ αὐτῶν.

Ἑρμηνευτικὴ δῆλωσις. Ἡ ἀληθὴς ἐννοία τοῦ ἀρθροῦ 26 εἶναι ὅτι ἀπόφασις θεωρεῖται καὶ ὁ τερματισμὸς τῆς συζητήσεως.

Ἄρθρον 31.

(πρβλ. ἄρθρ. 54 καὶ 66 συντ. 1917)

Οὐδείς αὐτόκλητος ἐμφανίζεται ἐνώπιον τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας διὰ ν' ἀναφέρῃ τι προφορικῶς ἢ ἐγγράφως, ἀναφοραὶ ὅμως παρουσιάζονται διὰ τινος βουλευτοῦ ἢ γερουσιαστοῦ ἢ παραδίδονται εἰς τὸ γραφεῖον αὐτῆς.

Ἡ βουλὴ καὶ ἡ γερουσία ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἀποστέλλουν τὰς διευθυνομένας πρὸς αὐτὰς ἀναφορὰς εἰς τοὺς ὑπουργοὺς, οἵτινες εἶναι ὑπόχρεοι νὰ δίδουν διασαφήσεις, ὡς αἰκὶς ζητηθῶν. Ἐπίσης ἡ βουλὴ καὶ ἡ γερουσία δικαιούνται τὴν ν' ἀπαιτοῦν τὴν ἐνώπιον αὐτῶν παρουσίαν τοῦ προέδρου τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν ὑπουργῶν.

Ἄρθρον 32.

(πρβλ. ἄρθρ. 56 καὶ 66 συντ. 1927)

Βουλευτὴς ἢ γερουσιαστὴς δὲν καταδιώκεται οὐδ' ὅπως δῆποτε ἐξετάζεται ἐνεκα γνώμης ἢ ψήφου τὴν ὁποίαν ἔδωκε κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν βουλευτικῶν ἢ γερουσιαστικῶν του καθηκόντων.

Βουλευτὴς ἢ γερουσιαστὴς διαρκούσης τῆς βουλευτικῆς ἢ γερουσιαστικῆς περιόδου δὲν καταδιώκεται οὐδὲ συλλαμβάνεται ἢ φυλακίζεται ἀνευ ἀδείας τοῦ σώματος. Τοιαύτη δὲν ἀπαιτεῖται εἰς τὰ ἐπ' αὐτοφύρῳ κακουργήματα. Εἰς τὴν περίπτωσηιν ὅμως ταύτην ἡ βουλὴ καὶ γερουσία εἰδοποιουμένη ἀμέσως ἀποφασίζει περὶ παροχῆς ἢ μὴ ἀδείας πρὸς ἐξακολούθησιν τῆς καταδιώξεως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου.

Ἄρθρον 33.

(πρβλ. ἄρθρ. 57 καὶ 66 συνταγμ. 1927)

Οἱ βουλευταὶ καὶ γερουσιασταὶ λαμβάνουν ἀπὸ τὸ δημόσινο ταμεῖον ἀποζημίωσιν ὀριζομένην ἐκάστοτε διὰ νόμου καὶ ἔχουν δικαίωμα ἐλευθέρας κυκλοφορίας εἰς τὰς σιδηροδρομικὰς, τροχιοδρομικὰς καὶ πάσης φύσεως συγκοινωνίας ἐπὶ γραμμῶν παραχωρηθεισῶν αὐταῖς ὑπὸ τοῦ κράτους, καθὼς καὶ εἰς τὰς ὑπὸ ἐλληνικὴν σημαίαν ἀτμοπλοικὰς συγκοινωνίας.

Εἰς τὸν τακτικὸν πρόεδρον τῆς βουλῆς καὶ γερουσίας παρέχονται ἑξοδα παραστάσεως ἴσα μετὰ τὰς ἀποδοχὰς τοῦ προέδρου τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον 34.

(πρβλ. ἄρθρ. 76 συνταγμ. 1911)

Ἐν ἀπουσίᾳ βουλευτοῦ ἢ γερουσιαστοῦ ἐπὶ πλείονας τῶν πέντε συνεδριάσεων κατὰ μῆνα ἀνευ ἀδείας τοῦ οἰκείου νομοθετικοῦ σώματος καὶ ἐν τακτικῇ ἢ ἐκτάκτῃ συνόδῳ κρατοῦνται ἐκ τῆς ἀποζημιώσεως τοῦ ἀρθροῦ 33 τὸ εἰκοστὸν τῆς μηνιαίας ἀποζημιώσεως δι' ἐκάστην ἀπουσίαν.

Ἄρθρον 35.

(ἄρθρ. 58 καὶ 66 συνταγμ. 1927)

Βουλευταὶ καὶ γερουσιασταὶ δὲν δύνανται νὰ ἐνοικιάζουσι ἀγροτικά κτήματα τοῦ δημοσίου, ἢ νὰ ἀναλαμβάνουσι κρατικάς προμηθείας ἢ ἐργολαβικάς ἐκτελέσεις δημοσίων ἔργων ἢ ἐνοικιάσεις δημοσίων φάρων, ἢ νὰ δέχωνται παραχωρήσεις ἐπὶ δημοσίων κτημάτων. Ἡ παράβασις τῶν ἀνωτέρω διατάξεων ἐπιφέρει πάντως ἀκυρότητα τῆς πράξεως.

Ἄρθρον 36.

(ἄρθρ. 61 συνταγμ. 1927)

Τὸ ἀξίωμα τοῦ βουλευτοῦ καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ γερουσιαστοῦ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συνυπάρξουν εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον.

Ἄρθρον 37.

(ἄρθρ. 47 καὶ 63 συνταγμ. 1927)

Ἡ βουλὴ καὶ ἡ γερουσία συνεδριάζουν εἰς τὰ μέγαρον αὐτῶν δημοσίων, δύνανται ὅμως νὰ συνεδριάζουν κεκλεισμένων τῶν θυρῶν κατ' αἵτησιν δέκα βουλευτῶν ἢ πέντε γερουσιαστῶν ἂν τοῦτο ἀποφασισθῇ εἰς μυστικὴν συνεδρίαν κατὰ πλειοψηφίαν, μετὰ ταῦτα ἀποφασίζεται ἂν ἡ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου συζήτησις πρέπη νὰ ἐπαναληφθῇ εἰς δημοσίαν συνεδρίαν.

Ἄρθρον 38.

(ἄρθρ. 55 καὶ 66 συντ. 1927)

Ἡ βουλὴ καὶ ἡ γερουσία δικαιοῦται ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ἐνὸς τρίτου τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῶν νὰ διορίζουν ἐξεταστικάς τῶν πραγμάτων ἐπιτροπὰς κατ' ἀναλογίαν τῆς δυνάμεως τῶν κομμάτων. Ἐπὶ ζητημάτων ἀναγομένων εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ἢ τὴν ἀμυναν τῆς χώρας ἀπαιτεῖται ἀπόφασις τῆς βουλῆς. Τὰ τῆς λειτουργίας τῶν ἐπιτροπῶν τούτων κανονίζονται διὰ νόμου.

Ἄρθρον 39.

(ἄρθρ. 35 συνταγμ. 1927)

Πρὸς εὐχερεστέραν συνενόησιν μεταξὺ τῶν δύο σωμάτων ἐπὶ νομοθετικῶν ζητημάτων συγκροτοῦνται μικταὶ ἐπιτροπαὶ ἐξ ἀναλόγου ἀριθμοῦ βουλευτῶν καὶ γερουσιαστῶν κατὰ πρότασιν τοῦ ἐτέρου τῶν σωμάτων.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστης περιόδου συνιστᾶται μικτὴ μονιμὸς ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων, ἡ ὁποία λειτουργεῖ καὶ κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν ἐργασιῶν τῶν νομοθετικῶν σωμάτων καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς βουλῆς. Αἱ συνεδρίαὶ τῆς ἐπιτροπῆς δὲν εἶναι δημόσιαι, πλὴν ἀποφασισθῇ ἡ δημοσιότης διὰ πλειοψηφίας τῶν δύο τρίτων τῶν μελῶν τῆς. Εἰς τὴν ἐπιτροπὴν αὐτὴν, ἡ ὁποία δύνανται κατὰ τὴν δι-

ἄρχειαν τῆς περιόδου νὰ συμπληρώνεται, μετέχουν ἀπαραιτήτως ὅσοι ἀπὸ τοὺς βουλευτὰς καὶ γερουσιαστὰς διετέλεσαν πρωθυπουργοί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ ἐπιψηφίσεως τῶν νομοσχεδίων.

Ἄρθρον 40.

Ἡ βουλὴ καὶ ἡ γερουσία συνεδριάζουν ἐν ὁλομελείᾳ καὶ εἰς τμήματα.

Ἐνώπιον τῆς ὁλομελείας αὐτῶν ἀσχεῖται ὁ κοινοβουλευτικὸς ἐλεγχος τῆς κυβερνήσεως καὶ συζητοῦνται καὶ ἀποφασίζονται τὰ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἢ δυνάμει ἀποφάσεως τῶν τμημάτων εἰς αὐτὴν παραπεμφθέντα νομοσχέδια, ἢ περὶ ἀναθεωρήσεως τῶν μὴ θεμελειωδῶν διατάξεων τοῦ συντάγματος ἀπόφασις κατὰ τὸ ἄρθρ. 45, ὡς καὶ τὰ συνεπεῖα διαφωνίας πρὸς τὴν γερουσίαν ἐπανερχόμενα εἰς τὴν βουλὴν νομοσχέδια.

Ἐνώπιον τῶν τμημάτων αὐτῶν ὑποβάλλονται καὶ ψηφίζονται πάντα τὰ λοιπὰ νομοσχέδια. Ὁ ἀριθμὸς τῶν τμημάτων ἐκάστου νομοθετικοῦ σώματος καὶ ἡ καθ' ὕλην ἀρμοδιότης αὐτῶν ρυθμίζεται ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ αὐτῶν.

Ἄρθρον 41.

(πρβλ. ἄρθ. 57 συντ. 1911)

Πᾶν νομοσχέδιον ὑποβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ νομοπαρασκευαστικοῦ συμβουλίου κατὰ τὸ ἄρθρον 12 εἰσάγεται πάντοτε εἰς τὴν ὁλομέλειαν ἢ τὸ ἄρμόδιον, τμήμα τῆς βουλῆς κατὰ τὰς ἐν ἄρθροισι 30 καὶ 40 ὁριζόμενα. Οὐδὲν νομοσχέδιον γίνε-ται δεκτὸν, ἐὰν δὲν συζητηθῇ καὶ ψηφισθῇ ὑπὸ τῆς βουλῆς (ὁλομέλεια ἢ τμήμα) δις καὶ εἰς δύο διαφόρους συνεδρίας, ἀπεχούσας ἀλλήλων δύο τοῦλάχιστον ἡμέρας κατ' ἀρχὴν μὲν καὶ ἄρθρον κατὰ τὴν πρώτην συζήτησιν, κατ' ἄρθρον δὲ καὶ σύνολον κατὰ τὴν δευτέραν. Εἰς ἐξαιρετικάς περιπτώσεις δύναται ἡ βουλὴ νὰ περιορίσῃ τὴν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν ἄρθρων συζήτησιν εἰς μίαν ἡμέραν.

Προσθήκη ἢ τροπολογία τοῦ ψηφιζομένου νομοσχεδίου ἐκ μέρους τῆς βουλῆς ἢ τῆς γερουσίας εἶναι δεκτὴ μόνον μέχρις τῆς πρώτης ἐνώπιον τῆς βουλῆς συζητήσεως. Ἐὰν αὗται ἐπιφέρουν κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ προέδρου τῆς βουλῆς ριζικὰς μεταρρυθμίσεις ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου παραπέμπει ταύτας εἰς τὸ νομοπαρασκευαστικὸν συμβούλιον πρὸς μελέτην καὶ ἀνασύνταξιν τοῦ νομοσχεδίου μετ' ἧν δέον νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν βουλὴν ἐντὸς τριημέρου, ὅποτε ἡ δευτέρα συζήτησις γίνεται μετὰ ἑξ ἡμέρας ἀπὸ τῆς πρώτης.

Τὰ ὑπὸ τῆς βουλῆς ψηφισθέντα νομοσχέδια παραπέμπονται εἰς τὴν γερουσίαν, ἥτις ἐπιλαμβάνεται αὐτῶν ἐφ' ὅσον

υφίσταται ή ψηφίσασα αὐτὰ βουλή. Ἐάν ή γερουσία ἐντὸς τεσσαράκοντα ἡμερῶν δὲν λάβη ἀπόφασιν τελευτᾷται συμφωνία αὐτῆς πρὸς τὴν βουλήν. Ἐάν ή γερουσία εἴτε σιωπηρῶς εἴτε μετὰ συζήτησιν συμφωνήσῃ μετὰ τὴν βουλήν, τὸ νομοσχέδιον καθίσταται νόμος. Ἡ συζήτησις τῶν παραπεμπομένων εἰς τὴν γερουσίαν γίνεται κατὰ ἐν ἄρθρῳ 40 καὶ τῷ ἐδαφίῳ πρώτῳ τοῦ παρόντος ὀριζόμενα.

Ἐάν ή γερουσία ἀπορρίψῃ τὸ νομοσχέδιον ἢ δεχθῇ τινὰς τῶν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἀπορριφθεισῶν προσθηκῶν ἢ τροπολογιῶν, ἐπαναφέρεται τὸ αὐτὸ εἰς τὴν ὀλομέλειαν τῆς βουλῆς. Ἐάν αὕτη ἐυμείνῃ εἰς τὴν προηγουμένην αὐτῆς ἀπόφασιν ὁ βασιλεὺς δικαιοῦται ἐντὸς μηνὸς εἴτε νὰ συγκαλέσῃ εἰς κοινὴν συνεδρίαν ἀμφοτέρω τὰ νομοθετικὰ σώματα, ὅπτε τὸ νομοσχέδιον καθίσταται νόμος, ἐάν ψηφισθῇ κατὰ τὸ ἄρθρον 42 ἢ νὰ διατάξῃ τὴν διενέργειαν δημοψηφίσματος, ἵνα ἀποφασίσῃ ὁ λαὸς, ἐάν ἐγκρίνῃ τὸ ἀπορριφθὲν νομοσχέδιον τῆς βουλῆς ἢ τὸ τροποποιηθὲν ὑπὸ τῆς γερουσίας. Εἰδικὸς νόμος θέλει ρυθμίσει τὰ τῆς διενεργείας τοῦ δημοψηφίσματος.

Ἐν ἡ περιπτώσει τὸ νομοσχέδιον ὑπέστη κατὰ τὴν ἐπιψήφισιν του οὐσιαστικὰς τροποποιήσεις δημοσιεύεται ὡς νόμος ὑπ' εὐθύνην τῆς κυβερνήσεως μετὰ προηγουμένην ἀνασύνταξιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ νομοπαρασκευαστικοῦ συμβουλίου συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῶν νομοθετικῶν σωμάτων.

Ἄρθρον 42.

(ἄρθρ. 65 συνταγμ. 1927)

Κατὰ τὰς κοινὰς συνεδριάσεις τῶν νομοθετικῶν σωμάτων προεδρεύει ὁ πρόεδρος τῆς βουλῆς καὶ ἐφαρμόζεται ὁ κανονισμὸς αὐτῆς.

Ἄρθρον 43.

(ἄρθρ. 52 συνταγ. 1927)

Κατὰ τὴν ἐτήσιαν τακτικὴν σύνοδον ἡ βουλή καὶ ἡ γερουσία ψηφίζει διὰ τὸ ἐπόμενον οἰκονομικὸν ἔτος τὸν προϋπολογισμὸν καὶ ἀποφασίζει ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ.

Ὅλα τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ κράτους πρέπει νὰ ἀναγράφωνται εἰς τὸν προϋπολογισμὸν καὶ ἀπολογισμὸν.

Ὁ προϋπολογισμὸς εἰσάγεται ἐντὸς τῶν δύο πρώτων μηνῶν τῆς συνόδου, εἰς τὴν βουλήν καὶ τὴν γερουσίαν ἀφοῦ δὲ ἐξετασθῇ ὑπὸ εἰδικῶν ἐπιτροπῶν ἐκάστου σώματος ἐκ βουλευτῶν ἢ γερουσιαστῶν ψηφίζεται κατὰ κεφάλαια καὶ ἄρθρα εἰς τμήματα ὀριζόμενα ἀπὸ τὸν κανονισμὸν τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας καὶ εἰς τέσσαρας διαφόρους ἡμέρας.

Ἐντὸς τοῦ βραδύτερον ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς οἰκονομικῆς χρήσεως εἰσάγεται ὁ ἀπολογισμὸς αὐτῆς εἰς τὴν βουλήν καὶ γερουσίαν. Ἐξετάζεται δὲ ὑπὸ εἰδικῶν ἐπιτροπῶν ἐκάστου σώματος βουλευτῶν ἢ γερουσιαστῶν καὶ ψηφίζεται ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας κατὰ τὰ ἐν τῷ κανονισμῷ αὐτῶν ὀριζόμενα.

Ἄρθρον 44.

(πρβλ. ἄρθρ. 50 συντ. 1927)

Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ κράτους ὑποβάλλεται πρῶτον εἰς τὴν βουλήν.

Μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν αὐτοῦ παραπέμπεται εἰς τὴν γερουσίαν, ἡ ὁποία ὀφείλει ν' ἀποφανθῇ ἐντὸς μηνός. Ἐάν ἐντὸς μηνός ἡ γερουσία δὲν λάβῃ ἀπόφασιν, τελευτᾷται συμφωνία πρὸς τὴν βουλήν. Ἐν διαφωνίᾳ ὁ προϋπολογισμὸς ἐπαναφέρεται εἰς τὴν βουλήν, ἥτις ἀποφασίζει ὀριστικῶς διὰ τῆς συνήθους πλειοψηφίας.

Τὸ αὐτὸ ἰσχύει προκειμένου καὶ περὶ τῶν νομοσχεδίων τῶν ἀφορώντων παροχὴν κρατικῶν πιστώσεων καὶ σύναψιν δημοσίων δανείων.

Ἄρθρον 45.

(πρβλ. 31, 33 συνταγμ. 1927 καὶ ἄρθρ. 25 συντ. 1911)

Νομοσχέδιον ἀπορριφθὲν συνεπείᾳ ἀποφάσεως τῆς συνελεύσεως τῶν μελῶν τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας ἢ συνεπείᾳ δημοψηφίσματος ὑπὸ τοῦ λαοῦ δὲν δύναται νὰ εἰσαχθῇ κατὰ τὴν αὐτὴν ἢ ἐπομένην βουλευτικὴν σύνοδον.

Κεφάλαιον Η'.

Περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ συντάγματος.

Ἄρθρον 46.

(πρβλ. ἄρθρ. 125 συνταγμ. 1927)

Μόνον αἱ μὴ θεμελιώδεις διατάξεις τοῦ συντάγματος δύναται ν' ἀναθεωρηθοῦν μετὰ πενταετίαν κατὰ τὰ κατωτέρω ὀριζόμενα. Ἡ πρότασις πρὸς ἀναθεώρησιν περιλαμβάνουσα ὀρισμένας διατάξεις τοῦ συντάγματος δύναται νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν ὀλομέλειαν εἴτε τῆς βουλῆς, εἴτε τῆς γερουσίας καὶ πρέπει πρῶτον γίνῃ δεκτὴ δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας ἔπειτα δὲ μετὰ πάροδον τριῶν μηνῶν, νὰ γίνῃ ἐπίσης ἀποδεκτὴ ἀπὸ κοινοῦ ὑπὸ τῶν δύο νομοθετικῶν σωμάτων συνερχομένων ἐπὶ τούτῳ εἰς κοινὴν συνεδρίαν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ προέδρου τῆς βουλῆς ἢ τούτου κωλυομένου τοῦ προέδρου τῆς γερουσίας διὰ πλειοψηφίας τοῦλάχιστον τῶν τριῶν πέμπτων τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς. Κατὰ τὴν κοινὴν ταύτην συνεδρίαν καθορίζονται δύο σχέδια ἐπενεκτέων εἰς τὸ σύνταγμα μεταρρυθμίσεων τὸ λαβὼν πλείονας ψήφους καὶ τὸ ἐπόμενον κατὰ σειράν πλειοψηφίας. Κατ' αὐτὴν ἐφαρμόζεται ὁ κανονισμὸς τῆς βουλῆς.

Τὰ σχέδια τῶν ἐπενεκτέων μεταρρυθμίσεων ὑποβάλλονται ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς δημοψήφισμα ἐντὸς μηνός ἀπὸ τῆς λήψεως τῆς περὶ ἀναθεωρήσεως ἀποφάσεως. Τὸ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐγκριθὲν σχέδιον μεταρρυθμίσεων δημοσιεύεται ὑπὸ

τοῦ βασιλέως εἰς τὴν ἐφημερίδα τῆς κυβερνήσεως καὶ αἱ διατάξεις αὐτοῦ ἰσχύουν ἐφεξῆς ὡς διατάξεις τοῦ ἀναθεωρηθέντος συντάγματος.

Κεφάλαιον θ'.

Περὶ τῆς συμβολῆς τοῦ βασιλέως εἰς τὴν νομοθετικὴν λειτουργίαν.

*Ἄρθρον 47.

(πρβλ. ἄρθρ. 75 συντ. 1927)

Ὁ βασιλεὺς ἐκδίδει καὶ δημοσιεύει τοὺς ὑπὸ τῶν νομοθετικῶν σωμάτων ψηφισθέντας νόμους ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ψηφίσεώς των.

*Ἄρθρον 48.

Νόμος ψηφισθεὶς ὑπὸ τῶν νομοθετικῶν σωμάτων δύναται πρὸ τῆς δημοσιεύσεώς του νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν ἐγκρισιν τοῦ λαοῦ διὰ δημοψηφίσματος προκηρυσσομένου ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ψηφίσεώς του. Ἐκδίδεται δὲ ὑπ' αὐτοῦ καὶ δημοσιεύεται μετὰ τὴν τοιαύτην ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐγκρισιν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12 Νοεμβρίου 1946.

Ὁ εἰσηγητὴς

Χ. Γ. ΘΗΒΑΙΟΣ

(βουλευτὴς Εὐβοίας)

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας καὶ Ὁμοουσίου
καὶ Ἀδιαιρέτου Τριάδος.

Ἡ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ Δ' ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ψηφίζει

ΠΕΡΙ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Ἄρθρον 1.

Ἡ ἐπικρατοῦσα θρησκεία ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἡ τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας· πᾶσα δὲ ἄλλη γνωστὴ θρησκεία εἶναι ἀνεκτὴ καὶ τὰ τῆς λατρείας αὐτῆς τελοῦνται ἀκωλύτως ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν νόμων, ἀπαγορευομένου τοῦ προσηλυτισμοῦ καὶ πάσης ἄλλης ἐπεμβάσεως κατὰ τῆς ἐπικρατοῦσης θρησκείας.

Ἄρθρον 2.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, κεφαλὴν γνωρίζουσα τὸν Κύριον Ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὑπάρχει ἀναποσπᾶστως ἠνωμένη δογματικῶς μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης καὶ πάσης ἄλλης ὁμοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τηροῦσα ἀπαρασαλεύτως, ὡς ἐκεῖναι, τοὺς τε ἱεροὺς ἀποστολικοὺς καὶ συνοδικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις· εἶναι δὲ αὐτοκέφαλος, ἐνεργοῦσα ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης ἐκκλησίας τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα αὐτῆς καὶ διοικεῖται ὑπὸ Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιερέων. Οἱ λειτουργοὶ ὅλων τῶν ἀναγνωρισμένων θρησκειῶν ὑποκείνται εἰς τὴν αὐτὴν ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἐπιτήρησιν, εἰς ἣν καὶ οἱ λειτουργοὶ τῆς ἐπικρατοῦσης θρησκείας.

Τὸ κείμενον τῶν Ἀγ. Γραφῶν τηρεῖται ἀναλλοίωτον· ἢ εἰς ἄλλον γνωστικὸν τύπον ἀπόδοσις τούτου, ἄνευ προηγουμένης ἐγκρίσεως τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἀπαγορεύεται ἀπολύτως.

Ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως εἶναι ἀπαραβίαστος.

Ἡ ἐλευθερία ἄσκησις τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων δὲν ἐπιτρέπεται νὰ προσβάλλῃ τὴν δημοσίαν τάξιν ἢ τὰ χρηστὰ ἥθη.

Οὐδεὶς δύναται ἔνεκα τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ πεποιθήσεων νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν πρὸς τὴν Πολιτείαν καθηκόντων ἢ ν' ἀρνηθῇ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων τῆς Χώρας.

Ἑρμηνευτικὴ Δήλωσις:

Εἰς τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τοῦ ἁρθρου δὲν ἀντίκειται ἡ εἰς τὰς Νέας Χώρας Ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις.

Ἄρθρον 3.

Οἱ Ἕλληνες εἶναι ἴσοι ἐνώπιν τοῦ νόμου. Οἱ Ἕλληνες πολῖται συνεισφέρουν ἀδιακρίτως εἰς τὰ δημόσια βάρη ἀναλόγως τῶν δυνάμεών των.

Πρὸς
Ὁμοσίου
ὡς ἔστιν

Κελευθέρου
γίνου

Μόνον πολίται Ἕλληνες εἶναι δεκτοὶ εἰς ὅλας τὰς δημοσίας λειτουργίας πλὴν τῶν δι' εἰδικῶν νόμων εἰσαγομένων ἐξαιρέσεων.

Πολίται εἶναι ὅσοι ἀπέκτησαν ἢ ἀποκτήσωσι τὰ προσόντα τοῦ πολίτου κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους.

Εἰς πολίτας Ἕλληνας τίτλοι εὐγενείας ἢ διακρίσεις οὔτε ἀπονέμονται οὔτε ἀναγνωρίζονται.

Ἄρθρον 4.

Ἡ προσωπικὴ ἐλευθερία εἶναι ἀπαραβίαστος· οὐδεὶς καταδιώκεται, συλλαμβάνεται, φυλακίζεται ἢ ἄλλως πῶς περιορίζεται, εἰμὴ ὅποτε καὶ ὅπως ὁ νόμος ὁρίζει.

Ἄρθρον 5.

Ἐξαιρουμένου τοῦ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐγκλήματος, οὐδεὶς συλλαμβάνεται οὐδὲ φυλακίζεται ἄνευ ἡτιολογημένου δικαστικοῦ ἐντάλματος τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ κοινοποιηθῇ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συλλήψεως ἢ προφυλακίσεως.

Ὁ ἐπ' αὐτοφώρῳ ἢ δι' ἐντάλματος συλλήψεως κρατηθεὶς προσάγεται εἰς τὸν ἀρμόδιον ἀνακριτὴν ἄνευ τινὸς ἀναβολῆς, τὸ βραδύτερον δὲ ἐντὸς εἴκοσι τεσσάρων ὡρῶν ἀπὸ τῆς συλλήψεως, ἐὰν δὲ ἡ σύλληψις ἐγένετο ἐκτὸς τῆς ἑδρας τοῦ ἀνακριτοῦ, ἐντὸς τοῦ ἀπολύτως ἀναγκαίου πρὸς μεταγωγὴν χρόνου. Ὁ ἀνακριτὴς ὀφείλει ἐντὸς τριῶν τὸ πολὺ ἡμερῶν ἀπὸ τῆς προσαγωγῆς εἴτε ν' ἀπολύσῃ τὸν συλληφθέντα εἴτε νὰ ἐκδώσῃ κατ' αὐτοῦ ἐντάλμα φυλακίσεως. Ἡ προθεσμία αὕτη παρατείνεται μέχρι πέντε ἡμερῶν αἰτήσῃ τοῦ προσαχθέντος, ἢ ἐν περιπτώσει ἀνωτέρας βίας, βεβαιουμένης ἀμέσως δι' ἀποφάσεως τοῦ ἀρμοδίου δικαστικοῦ συμβουλίου.

Παρελθούσης ἀπράκτου ἐκατέρας τῶν προθεσμιῶν τούτων, πᾶς δεσμοφύλαξ ἢ ἄλλος ἐπιτετραμμένος τὴν κράτησιν τοῦ συλληφθέντος εἴτε πολιτικὸς ὑπάλληλος εἴτε στρατιωτικὸς, ὀφείλει ν' ἀπολύσῃ αὐτὸν παρὰ ῥῆμα. Οἱ παραβάται τῶν ἀνωτέρω διατάξεων τιμωροῦνται ἐπὶ παρόντῳ κατακρατήσῃ, ὑποχρεοῦνται δὲ εἰς τὴν ἀνὸρθωσιν πάσης ζημίας προσγενομένης εἰς τὸν παθόντα καὶ προσέτι εἰς ἱκανοποίησιν αὐτοῦ διὰ χρηματικοῦ ποσοῦ ὡς νόμος ὁρίζει.

Διὰ νόμου ὁρίζονται τὸ ἀνώτατον ὄριον προφυλακίσεως καθὼς καὶ ὅροι ὑπὸ τοῦ ὁποίου παρέχεται ἀποζημίωσις ὑπὸ τοῦ Κράτους εἰς ἀδίκως προφυλακισθέντας ἢ καταδικασθέντας.

Ἄρθρον 6.

Ἐπὶ τῶν πολιτικῶν ἐγκλημάτων δύναται πάντοτε τὸ συμβούλιον τῶν πλημμελειοδικῶν, τῇ αἰτήσῃ τοῦ προφυλακισθέντος, νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀπόλυσιν τούτου ἐπὶ ἐγγυήσῃ ὁριζομένη διὰ δικαστικοῦ βουλευματος, καθ' οὗ ἐπιτρέπεται ἀνακοπή.

Οὐδέποτε ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων τούτων ἢ προφυλάκισις δύναται νὰ παραταθῇ πέραν τῶν τριῶν μηνῶν.

Ἑρμηνευτικὴ Δήλωσις:

«Ἡ διατύπωσις τοῦ α' ἐδαφ. τοῦ ἀρθρ. 6 ἐγένετο ἐπὶ τῇ

βάσει τῆς ὑφισταμένης νομοθεσίας καὶ ὑπὸ τὴν σαφῶς προκύπτουσαν καὶ ρητῶς ἤδη δηλουμένην ἔννοιαν, ὅτι δι' αὐτῆς οὐδόλως ἀποκλείεται ἢ ἐν τῷ μέλλοντι εἰσαγωγὴ γενικῶν ἢ εἰδικῶν νόμων, καταργούντων ἢ περιορίζοντων τὴν προφυλάκισιν ἢ καθιστώντων τὴν ἐπὶ ἐγγυήσῃ ἀπόλυσιν ὑποχρεωτικὴν διὰ τὸν δικαστὴν. Ἐννοεῖται ἐπίσης, ὅτι ἢ ἐν τῷ δευτέρῳ ἐδαφίῳ τιθεμένη τριμῆνος κατ' ἀνώτατον ὄριον διάρκεια τῆς προφυλακίσεως περιλαμβάνει τὸ τε στάδιον τῆς ὅλης ἀνακρίσεως καὶ τὸ τῆς ἐνώπιον τῶν συμβουλίων διαδικασίας ὁριστικῆς ἐκδικάσεως.

Ἄρθρον 7.

Ἀδίκημα δὲν ὑπάρχει, οὐδὲ ποινὴ ἐπιβάλλεται, ἄνευ νόμου ἰσχύοντος πρὸ τῆς τελέσεως τῆς πράξεως. Βαρύτερα ποινὴ οὐδέποτε ἐπιβάλλεται μετὰ τὴν τέλεσιν τῆς πράξεως.

Ἄρθρον 8.

Οὐδεὶς ἀφαιρεῖται ἄκων τοῦ παρὰ τοῦ νόμου ὀριζομένου εἰς αὐτὸν δικαστοῦ. Δικαστικαὶ ἐπιτροπαὶ καὶ ἑκτακτα δικαστήρια ὅφ' οἰονδήποτε ὄνομα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συσταθῶσι.

Ἄρθρον 9.

Ἐκαστος ἢ καὶ πολλοὶ ὁμοῦ ἔχουσι τὸ δικαίωμα, τηροῦντες τοὺς νόμους τοῦ Κράτους, ν' ἀναφέρωνται ἐγγράφως πρὸς τὰς ἀρχάς, ὑποχρεουμένας εἰς ταχεῖαν ἐνέργειαν καὶ ἐγγραφὸν ἀπάντησιν πρὸς τὸν ἀναφερόμενον κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου. Μόνον μετὰ τὴν τελικὴν ἀπόφασιν τῆς πρὸς ἡν ἡ ἀναφορὰ ἀρχῆς καὶ τῇ ἀδείᾳ ταύτης ἐπιτρέπεται ἡ ζήτησις εὐθυνῶν παρὰ τοῦ ὑποβαλόντος τὴν ἀναφορὰν διὰ παραβάσεως ἐν αὐτῷ ὑπαρχούσας.

Ἑρμηνευτικὴ Δήλωσις:

Ἀναφορὰ νοεῖται ἢ προσφυγὴ πρὸς ἀρμοδίαν ἀρχὴν οὐχὶ δ' αἰτήσεις πληροφοριῶν, διὰ τὴν παροχὴν τῶν ὁποίων πάντως εἶναι ἠθικῶς ὑπεύθυνος ἐκάστη ἀρχή.

Ἄρθρον 10.

Οἱ Ἕλληνες ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ συνέρχεσθαι ἡσύχως καὶ ἀόπλως. Μόνον εἰς τὰς δημοσίας συναθροίσεις δύναται νὰ παρίσταται ἡ ἀστυνομία. Αἱ ἐν ὑπαίθρῳ συναθροίσεις δύναται ν' ἀπαγορευθῶσιν ἂν ὡς ἐκ τούτων ἐπικείται κίνδυνος εἰς τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν.

Ἄρθρον 11.

Οἱ Ἕλληνες ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ συνεταιρίζεσθαι τηροῦντες τοὺς νόμους τοῦ Κράτους, οἵτινες ὅμως οὐδέποτε δύναται νὰ ὑπαγάγῃσι τὸ δικαίωμα τούτου εἰς προηγουμένην τῆς Κυβερνήσεως ἄδειαν.

Συνεταιρισμὸς δὲν δύναται νὰ διαλυθῇ ἕνεκα παραβάσεως τῶν διατάξεων τῶν νόμων εἰ μὴ διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως.

Ἄρθρον 12.

Ἡ κατοικία ἐκάστου εἶναι ἄσυλον. Οὐδεμία κατ' εἶκον ἔρευνα ἐνεργεῖται, εἰ μὴ, ὅτε καὶ ὅπως ὁ νόμος διατάσσει.

Οἱ παραβάται τῶν διατάξεων τούτων τιμωροῦνται

ἐπὶ καταχρήσει τῆς ἐξουσίας τῆς ἀρχῆς, ὑποχρεοῦνται δὲ εἰς πλήρη ἀποζημίωσιν τοῦ παθόντος καὶ προσέτι εἰς ἱκανοποίησιν αὐτοῦ διὰ χρηματικοῦ ποσοῦ ὡς νόμος ὀρίζει.

Ἄρθρον 13.

Πάντες οἱ εὐρισκόμενοι ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας ἀπολύουν ἀπολύτου προστασίας τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας των ἀδιακρίτως ἐθνικότητος, θρησκείας καὶ γλώσσης. Ἐξαιρέσεις ἐπιτρέπονται εἰς τὰς περιπτώσεις τὰς προβλεπομένας ὑπὸ τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου.

Ἄρθρον 14.

Ἐκαστος δύναται νὰ δημοσιεύῃ προφορικῶς, ἐγγράφως καὶ διὰ τοῦ τύπου τοὺς στοχασμούς του, τηρῶν τοὺς νόμους τοῦ Κράτους. Ὁ τύπος εἶναι ἐλεύθερος. Ἡ λογοκρισία ὡς καὶ πᾶν ἄλλο προληπτικὸν μέτρον ἀπαγορεύεται. Ἀπαγορεύεται ὡσαύτως ἡ κατάσχεσις ἐφημερίδων καὶ ἄλλων ἐντύπων διατριβῶν εἴτε πρὸ τῆς δημοσιεύσεως εἴτε μετ' αὐτήν.

Ἐπιτρέπεται κατ' ἐξαίρεσιν ἡ κατάσχεσις μετὰ τὴν δημοσίευσιν α) ἔνεκα προσβολῆς κατὰ τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας ἢ ἔνεκα ἀσέμνων δημοσιευμάτων προσβαλλόντων καταφανῶς τὴν δημοσίαν αἰδῶν, κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενας περιπτώσεις, β) ἔνεκα προσβολῆς τοῦ προσώπου τοῦ Βασιλέως, τοῦ Διαδόχου, τῶν συζύγων καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν, γ) ἐὰν τὸ περιεχόμενον τοῦ δημοσιεύματος κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ νόμου εἶναι φύσεως τοιαύτης ὥστε 1) νὰ ἀποκαλύπτῃ κινήσεις τῶν ἐνόπλων δυνάμεων στρατιωτικῆς σημασίας ἢ ὀχυρώσεις τῆς Χώρας, 2) νὰ εἶναι προφανῶς στασιαστικὸν ἢ νὰ στρέφεται κατὰ τῆς ἐθνικῆς ἀκεραιότητος ἢ ν' ἀποτελῇ πρόκλησιν εἰς διάπραξιν ἐγκλήματος ἐσχάτης προδοσίας. Ἄλλ' εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ἐντὸς εἴκοσι τεσσάρων ὥρων ἀπὸ τῆς κατασχέσεως ὀφείλει ὁ εἰσαγγελεὺς νὰ ὑποβάλλῃ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ δικαστικὸν συμβούλιον καὶ τοῦτο ἐντὸς ἐτέρων εἴκοσι τεσσάρων ὥρων ν' ἀποφανθῇ περὶ τῆς διατηρήσεως ἢ τῆς ἄρσεως τῆς κατασχέσεως ἄλλως ἢ κατάσχεσις αἱρεται αὐτοδικαίως. Ἀνακοπὴ κατὰ τοῦ βουλευματος ἐπιτρέπεται εἰς μόνον τὸν δημοσιεύσαντα τὸ κατασχεθέν. Δύναται τὸ δικαστήριον μετὰ τρεῖς τοῦλάχιστον καταδίκας εἰς περίπτωση διαπράξεως διὰ τοῦ τύπου ἀδικήματος δι' ὃ ἐπιτρέπεται κατάσχεσις, νὰ διατάξῃ τὴν ὀριστικὴν ἢ προσωρινὴν παῦσιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐντύπου καὶ εἰς βαρείας περιπτώσεις τὴν ἀπαγόρεσιν τῆς ἀσκήσεως τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος ὑπὸ τοῦ καταδικασθέντος. Ἡ παῦσις ἢ ἡ ἀπαγόρεσις ἄρχονται, ἀφ' ἧς ἡ καταδικαστικὴ ἀπόφασις καταστῇ τελεσίδικος.

Ἀπαγορεύεται ἡ παρ' οἰουδήποτε χρήσις τοῦ τίτλου παυθείσης ἐφημερίδος ἐπὶ μίαν δεκαετίαν ἀπὸ τῆς ὀριστικῆς παύσεώς της.

Τ' ἀδικήματα τοῦ τύπου εἶναι αὐτόφωρα.

Ἡ ἐκδοσις ἐφημερίδων ἐπιτρέπεται μόνον εἰς πολίτας Ἕλληνας μὴ ἐστερημένους τῶν πολιτικῶν αὐτῶν δικαιωμάτων.

Νόμος θέλει ὀρίσει τὸν τρόπον τῆς διὰ τοῦ τύπου ἐπανορθώσεως τῶν ἀνακριβῶν δημοσιευμάτων, ὡς ἐπίσης τὰς προϋποθέσεις καὶ τὰ προσόντα τῆς ἀσκήσεως τοῦ δημοσιογραφικοῦ ἐπαγγέλματος.

Ἐπιτρέπεται νὰ ληφθοῦν διὰ νόμου ἰδιαίτερα κατασταλτικὰ μέτρα πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐπικινδύνου εἰς τὸ ἦθος τῆς νεότητος φιλολογίας.

Αἱ προστατευτικαὶ τοῦ τύπου διατάξεις τοῦ παρόντος ἁρθρου δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῶν κινηματογράφων, δημοσίων θεαμάτων, φωνογραφίας, ραδιοφωνίας καὶ ἄλλων παρεμφερῶν μέσων μεταδόσεως λόγου ἢ παραστάσεως. Ὅτε ἐκδότης ἐφημερίδος καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐπιληψίμου δημοσιεύματος, ἀναφερομένου εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, πλην τῆς κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ποινικοῦ νόμου ἐπιβαλλομένης ποινῆς, εἶναι ἀστικῶς καὶ ἀλληλεγγύως ὑπεύθυνοι εἰς πλήρη ἀνόρθωσιν πάσης προσγενομένης ζημίας καὶ εἰς ἱκανοποίησιν τοῦ παθόντος διὰ χρηματικοῦ ποσοῦ ὡς ὁ νόμος ὀρίζει.

Ἄρθρον 15.

Οὐδεὶς ὄρκος ἐπιβάλλεται ἄνευ νόμου ὀρίζοντος καὶ τὸν τύπον αὐτοῦ.

Ἄρθρον 16.

Ἡ ἐκπαίδεσις τελεῖ ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τοῦ Κράτους καὶ ἐνεργεῖται δαπάνη αὐτοῦ ἢ τῶν ὀργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως.

Εἰς πάντα τὰ σχολεῖα μέσης καὶ στοιχειώδους ἐκπαίδευσιν ἢ διδασκαλίᾳ ἀποσκοπεῖ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν νέων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδεολογικῶν κατευθύνσεων τοῦ ἐλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδεσις εἶναι δι' ὅλους ὑποτική, παρέχεται δὲ δωρεάν ὑπὸ τοῦ Κράτους. Ὁ νόμος ὀρίζει τὰ ἔτη τῆς υποχρεωτικῆς φοιτήσεως, τὰ ὅποια δὲν δύνανται νὰ εἶναι ὀλιγώτερα τῶν ἑξ.

Ἡ ἀνωτάτη ἐκπαίδεσις εἶναι ἐθνικὴ, διεξάγεται κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους καὶ δαπάναις αὐτοῦ. Τὰ πανεπιστήμια αὐτοδιοικοῦνται ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Κράτους, οἱ δὲ καθηγηταὶ τούτων εἶναι δημόσιοι ὑπάλληλοι.

Ἐπιτρέπεται, κατόπιν ἀδείας τῆς ἀρχῆς, εἰς ἰδιώτας μὴ ἐστερημένους τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ εἰς νομικά πρόσωπα, ἢ ἴδρυσις ἐκπαιδευτηρίων λειτουργούντων κατὰ τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους.

Ἄρθρον 17.

Οὐδεὶς στερεῖται τῆς ιδιοκτησίας αὐτοῦ εἰμὴ διὰ δημοσίαν ὠφέλειαν προσηκόντως ἀποδεδειγμένην, ὅτε καὶ ὅπως ὁ Νόμος διατάσσει, πάντοτε δὲ προηγουμένης πλήρους ἀποζημιώσεως. Ἡ ἀποζημίωσις ὀρίζεται πάντοτε ὑπὸ τῶν τακτικῶν δικαστηρίων. Ἐν ἐπειγούσῃ δὲ περιπτώσει δύναται καὶ προσωρινῶς νὰ ὀρισθῇ δικαστικῶς μετ' ἀκρόασιν ἢ πρόσκλησιν τοῦ δικαίου ὅστις δύναται νὰ ὑποχρεωθῇ κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ εἰς παροχὴν ἀναλόγου ἐγγυήσεως,

καθ' ὃν τρόπον ὁρίσει ὁ νόμος. Πρὸ τῆς καταβολῆς τῆς ὀριστικῆς ἢ προσωρινῶς ὀρισθείσης ἀποζημιώσεως διατηροῦνται ἀκέραια πάντα τὰ δικαιώματα τοῦ ιδιοκτήτου μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς καταλήψεως.

Εἰδικοί νόμοι κανονίζουν τὰ τῆς ιδιοκτησίας καὶ διαθέσεως τῶν μεταλλείων, ὀρυχείων, ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν, ἱματικῶν ρεόντων καὶ ὑπογείων ὑδάτων.

Ἐπίσης διὰ νόμου ρυθμίζονται τὰ τῆς ιδιοκτησίας καὶ ἰχθυοτροφικῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ διαχειρίσεως τῶν λιμνοθαλασσῶν καὶ μεγάλων λιμνῶν.

Εἰδικοί νόμοι ρυθμίζουν τὰ τῶν ἐπιτάξεων διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἐνόπλων δυνάμεων εἰς περίπτωσιν πολέμου ἢ ἐπιστρατεύσεως, ἢ πρὸς θεραπείαν ἀμέσου κοινωνικῆς ἀνάγκης, δυναμένης νὰ θέσῃ εἰς κίνδυνον τὴν δημοσίαν τάξιν ἢ ὑγείαν.

Ἑρμηνευτικὴ Δήλωσις:

Ἐν τῷ ὅρῳ «ιδιοκτησία» νοεῖται καὶ ἡ κινητή.

Ἄρθρον 18.

Αἱ βάσανοι καὶ ἡ γενικὴ δήμευσις ἀπαγορεύονται. Ὁ πολιτικὸς θάνατος καταργεῖται. Ἡ θανατικὴ ποινὴ ἐπὶ πολιτικῶν ἐγκλημάτων, ἐκτὸς τῶν συνθέτων, καταργεῖται.

Ἄρθρον 19.

Οὐδεμία προηγουμένη ἄδεια τῆς διοικητικῆς ἀρχῆς ἀπαιτεῖται πρὸς εἰσαγωγὴν εἰς δίκην τῶν δημοσίων καὶ δημοτικῶν ὑπαλλήλων διὰ τὰς περὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἀξιοποίνους πράξεις αὐτῶν, ἐκτὸς τῶν περὶ Ὑπουργῶν εἰδικῶς διατεταγμένων.

Ἄρθρον 20.

Τὸ ἀπόρρητον τῶν ἐπιστολῶν καὶ τῆς καθ' οἷονδ' ἕποτε ἄλλον τρόπον ἀνταποκρίσεως εἶναι ἀπολύτως ἀπαράβιαστον.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Ἄρθρον 21.

Τὸ Πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι Βασιλευομένη Δημοκρατία.

Ἀπασαι αἱ ἐξουσίαι πηγάζουν ἐκ τοῦ ἔθνους, ἐνεργοῦνται δὲ καθ' ὃν τρόπον ὁρίζει τὸ Σύνταγμα.

Ἄρθρον 22.

Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία ἐνεργεῖται ὑπὸ τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βουλῆς.

Ἄρθρον 23.

Τὸ δικαίωμα τῆς προτάσεως τῶν νόμων ἀνήκει εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὸν Βασιλέα, ὅστις ἐνασκεῖ τοῦτο διὰ τῶν Ὑπουργῶν.

Ἄρθρον 24.

Οὐδεμία πρότασις νόμου ἢ τροπολογία ἢ προσθήκη ἐπαγομένη εἰς βάρος τοῦ δημοσίου, τῶν ὁργανισμῶν αὐτοδιοικήσεως ἢ ἄλλων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου δαπάνας ἢ ἐλάττωσιν ἐσόδων ἢ περιουσίας αὐτῶν πρὸς μισθοδοσίαν ἢ σύνταξιν ἢ ἐν γένει ὄφελος

προσώπου προέρχεται ἐκ τῆς Βουλῆς.

Ἄρθρον 25.

Πρότασις νόμου ἀποκρουσθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐτέρου τῶν παραγόντων τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, δὲν εἰσάγεται ἐκ νέου εἰς τὴν αὐτὴν βουλευτικὴν σύνοδον.

Ἄρθρον 26.

Ἡ αὐθεντικὴ ἐρμηνεία τῶν νόμων ἀνήκει εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν.

Ἄρθρον 27.

Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀνήκει εἰς τὸν Βασιλέα, ἐνεργεῖται δὲ διὰ τῶν παρ' αὐτοῦ διοριζομένων ὑπευθύνων Ὑπουργῶν.

Ἄρθρον 28.

Ἡ δικαστικὴ ἐξουσία ἐνεργεῖται διὰ τῶν δικαστηρίων αἱ δὲ δικαστικαὶ ἀποφάσεις ἐκτελοῦνται ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Ἄρθρον 29.

Τὸ πρόσωπον τοῦ Βασιλέως εἶναι ἀνεύθυνον καὶ ἀπαραβίαστον, οἱ δὲ Ὑπουργοὶ αὐτοῦ εἶναι ὑπεύθυνοι.

Ἄρθρον 30.

Οὐδεμία πράξις τοῦ Βασιλέως ἰσχύει, οὐδὲ ἐκτελεῖται ἂν δὲν εἶναι προσυπογεγραμμένη παρὰ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ, ὅστις διὰ μόνης τῆς ὑπογραφῆς του καθίσταται ὑπεύθυνος. Ἐν περιπτώσει ἀλλαγῆς ὀλοκλήρου τοῦ Ὑπουργείου, ἂν οὐδεὶς τῶν παυσάντων Ὑπουργῶν συγκατατεθῇ νὰ προσυπογράψῃ τὸ τῆς ἀπολύσεως τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ διορισμοῦ τοῦ νέου Ὑπουργείου διάταγμα, ὑπογράφονται ταῦτα παρὰ τοῦ Προέδρου τοῦ νέου Ὑπουργείου, ἀφοῦ οὗτος, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, δώσῃ τὸν ὅρκον.

Ἄρθρον 31.

Ὁ Βασιλεὺς διορίζει καὶ παύει τοὺς Ὑπουργοὺς αὐτοῦ.

Ἄρθρον 32.

Ὁ Βασιλεὺς εἶναι ὁ ἀνώτατος Ἀρχὼν τοῦ Κράτους, ἀρχει τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, κηρύττει πόλεμον, συνομολογεῖ συνθήκας εἰρήνης συμμαχίας καὶ ἐμπορίας, ἀνακοινώνει δ' αὐτὰς εἰς τὴν βουλὴν μετὰ τῶν ἀναγκαίων διασαφίσεων ἅμα τὸ συμφέρον καὶ ἡ ἀσφάλεια τοῦ Κράτους τὸ ἐπιτρέπουσιν. Αἱ περὶ ἐμπορίας ὁμως συνθήκαι καὶ ὅσαι ἄλλαι περιέχουσι παραχωρήσεις, περὶ τῶν ὁποίων κατ' ἄλλας διατάξεις τοῦ παρόντος Συντάγματος δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ τί ἂν εἴη νόμος, ἢ ἐπιβαρύνουσιν ἀτομικῶς τοὺς Ἕλληνας, δὲν ἔχουσι ἰσχὺν ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς Βουλῆς.

Ἄρθρον 33.

Οὐδεμία παραχώρησις ἢ ἀνταλλαγὴ Χώρας δύναται νὰ γίνῃ ἄνευ νόμου.

21 = αρθρ. 91
22 Κατὰ νομικὰς

1076
μεταβολή

Οὐδέποτε τὰ μυστικά ἄρθρα συνθήκης τινὸς δύναται νὰ ἀνατρέψωσι τὰ φανερά.

Ἄνευ νόμου στρατὸς ξένος δὲν εἶναι δεκτὸς εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπηρεσίαν, οὐδὲ δύναται νὰ διαμένῃ εἰς τὸ Κράτος ἢ νὰ διέλθῃ δι' αὐτοῦ.

Ἄρθρον 34.

Ὁ Βασιλεὺς ἀπονέμει κατὰ νόμον τοὺς βαθμοὺς εἰς τοὺς ὑπηρετοῦντας εἰς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις, διορίζει καὶ παύει ὡσαύτως κατὰ νόμον τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους, ἐκτὸς τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ὠρισμένων ἐξαιρέσεων.

Μόνον ὅταν καὶ ὅπως ὁ νόμος διατάσσει οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις στεροῦνται τοῦ βαθμοῦ, τῶν τιμῶν καὶ τῶν συντάξεών των.

Ἄρθρον 35.

Ὁ Βασιλεὺς ἐκδίδει τὰ ἀναγκαῖα διατάγματα πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν νόμων, οὐδέποτε δὲ δύναται νὰ ἀναστείλῃ τὴν ἐνέργειαν, οὐδὲ νὰ ἐξαιρέσῃ τινὰ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ νόμου.

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀπουσίας τῆς Βουλῆς, διαρκούσης τῆς βουλευτικῆς περιόδου, ἢ τῆς διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ὁ Βασιλεὺς δύναται νὰ προβαίνει εἰς ἐκδόσιν νομοθετικῶν διαταγμάτων πρὸς ρύθμισιν ἐξαιρετικῶς ἐπείγοντων θεμάτων μετὰ σύμφωνον γνώμην εἰδικῆς ἐπιτροπῆς ἐκ βουλευτῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς δὲν δύναται νὰ εἶναι κατώτερος τοῦ ἐνὸς πέμπτου τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν, πρὸς λήψιν δὲ ἀποφάσεων ἀπαιτεῖται ἡ παρουσία τῶν δύο τρίτων τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ σχετικὴ πλειοψηφία. Ἡ Βουλὴ δύναται ἐκάστοτε δι' ἀποφάσεώς της νὰ θέτῃ περιορισμοὺς εἰς τὴν ἐκδόσιν τῶν ἀνωτέρω νομοθετικῶν διαταγμάτων. Τὰ διατάγματα ταῦτα ὑποβάλλονται εἰς τὴν βουλὴν ἅμα συνερχομένην. Προτάσεις νόμων, ὑποβαλλόμεναι ὑπὸ βουλευτῶν κατὰ τὸ πρῶτον τρίμηνον ἀπὸ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς, περὶ τροποποιήσεως, καταργήσεως καὶ ἀκυρώσεως τῶν διαταγμάτων τούτων, ἐγγράφονται κατ' ἀπόλυτον προτεραιότητα εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς νομοθετικῆς ἐργασίας.

Ἄρθρον 36.

Ὁ Βασιλεὺς κυροῖ καὶ δημοσιεύει τοὺς ὑπὸ τῆς Βουλῆς ψηφισθέντας νόμους. Νόμος μὴ δημοσιευθεὶς ἐντὸς δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς συνόδου εἶναι ἄκυρος.

Ἄρθρον 37.

Ὁ Βασιλεὺς συγκαλεῖ τακτικῶς ἅπαξ τοῦ ἔτους τὴν Βουλὴν, ἐκτάκτως δὲ ὅσάκις τὸ κρίνει εὐλογον· κηρύττει αὐτοπροσώπως ἢ δι' ἀντιπροσώπου τὴν ἐναρξιν καὶ λήξιν ἐκάστης βουλευτικῆς συνόδου καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ δαλύῃ τὴν Βουλὴν, ἀλλὰ τὸ περὶ δαλύσεως διάταγμα, προσυπογεγραμμένον ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου, πρέπει νὰ διαλαμβάνῃ συγχρόνως καὶ τὴν σύγκλησιν τῶν μὲν ἐκλογέων ἐντὸς τεσσαράκοντα πέντε ἡμερῶν, τῆς δὲ Βουλῆς ἐντὸς τριῶν μηνῶν.

Ἄρθρον 38.

Ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα ἅπαξ μόνον νὰ ἀναστέλῃ τὰς ἐργασίας τῆς βουλευτικῆς συνόδου, εἴτε ἀναβάλλον τὴν ἐναρξιν, εἴτε διακόπτων τὴν ἐξακολούθησιν αὐτῶν.

Ἡ ἀναστολὴ τῶν ἐργασιῶν δὲν δύναται νὰ διαρκέσῃ ὑπὲρ τὰς τριάκοντα ἡμέρας, οὐδὲ νὰ ἐπαναληφθῇ κατὰ τὴν βουλευτικὴν σύνοδον ἄνευ τῆς συναίνεσεως τῆς Βουλῆς.

Ἄρθρον 39.

Ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ χαρίζῃ, μεταβάλλῃ καὶ ἐλαττώνῃ τὰς παρὰ τῶν δικαστηρίων καταγινωσκόμενας ποινάς, ἐξαιρουμένων τῶν περὶ τῶν Ὑπουργῶν διατεταγμένων, πρὸς δὲ καὶ νὰ χορηγῇ ἀμνηστειὰν μόνον ἐπὶ πολιτικῶν ἐγκλημάτων ἐπὶ τῇ εὐθύνῃ τοῦ Ὑπουργείου.

Ἄρθρον 40.

Ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀπονέμῃ τὰ κανονισμένα παράσημα κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ περὶ αὐτῶν νόμου.

Ἄρθρον 41.

Ὁ Βασιλεὺς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κόπτῃ νομίσματα κατὰ τὸν νόμον.

Ἄρθρον 42.

Ἡ βασιλικὴ χορηγία προσδιορίζεται ἐκάστοτε διὰ νόμου.

Ἄρθρον 43.

Ὁ Βασιλεὺς καθίσταται ἐνῆλιξ κατὰ τὸ δέκατον ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ συμπεπληρωμένον.

Ὁ Βασιλεὺς, πρὶν ἢ ἀναβῇ εἰς τὸν θρόνον, ὁμνύει ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Ὑπουργῶν, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ βουλευτῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀνωτέρων Ἀρχῶν τὸν ἀκόλουθον ὅρκον:

«Ὁμνύω εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας καὶ Ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος νὰ προστατεύω τὴν ἐπικρατοῦσαν θρησκείαν τῶν ἐλλήνων, νὰ φυλάττω τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ νὰ διατηρῶ καὶ ὑπερασπίζω τὴν ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀκεραιότητα τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους».

Ὁ Βασιλεὺς συγκαλεῖ τὸ πολὺ ἐντὸς δύο μηνῶν τὴν Βουλὴν καὶ ἐπαναλαμβάνει τὸν ὅρκον ἐνώπιον τῶν βουλευτῶν.

Ἄρθρον 44.

Ὁ Βασιλεὺς δὲν ἔχει ἄλλας ἐξουσίας, εἰμὴ ὅσας τῷ ἀπονέμουσι ρητῶς τὸ Σύνταγμα καὶ οἱ συνάδοντες πρὸς αὐτὸ ἰδιαιτέροι νόμοι.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΑΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

Ἄρθρον 45.

Τὸ Ἑλληνικὸν Στέμμα καὶ τὰ συνταγματικά αὐτοῦ δικαιώματα εἶναι διαδοχικά καὶ περιέρχονται εἰς τοὺς

κατ' εὐθείαν γραμμὴν γνησίους καὶ νομίμους ἀπογόνους τοῦ Βασιλέως ΓΕΩΡΓΙΟΥ τοῦ Α' κατὰ τάξιν πρωτοτοκίας, προτιμωμένων τῶν ἀρρένων.

Ἄρθρον 46.

Μὴ ὑπάρχοντος διαδόχου κατὰ τὰ ἄνωτέρω ὁρισμένα, ὁ Βασιλεὺς διορίζει αὐτὸν μετὰ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Βουλῆς, ἐπὶ τούτῳ συγκαλουμένης, διὰ τῆς ψήφου τῶν δύο τρίτων τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν καὶ διὰ φανεράς ψηφοφορίας.

Ἄρθρον 47.

Πᾶς διάδοχος τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου ἀπαιτεῖται νὰ πρεσβεύῃ τὴν θρησκείαν τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ἄρθρον 48.

Οὐδέποτε τὸ Στέμμα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄλλης οἰασδὴποτε ἐπικρατείας δύνανται νὰ συνενωθῶσιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς κεφαλῆς.

Ἄρθρον 49.

Ἐν περιπτώσει ἀποδημίας τοῦ Βασιλέως ἐκτὸς τοῦ Κράτους, ἡ Ἀντιβασιλεία ἀνατίθεται διὰ βασιλικῶν διατάγματος ἐκδιδομένου τῇ προτάσει τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, εἰς τὸν ἐνῆλικον διάδοχον, ἐν περιπτώσει δὲ ἐλλείψεως ἢ ἀνηλικιότητος τούτου εἰς τὴν Βασίλισσαν, ἥτις ἀσκεῖ τὴν ἐξουσίαν ταύτην ὁλόκληρον κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως. Μὴ ὑπάρχοντος διαδόχου ἢ τούτου ὄντος ἀνηλικίου καὶ δι' ἣν περίπτωσιν δὲν ζῇ ἡ Βασίλισσα, ὁ Βασιλεὺς διορίζει διὰ βασιλικῶν διατάγματος, προσηγορευομένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπειριόριστως ἀνακλητὸν Τοποτηρητὴν τοῦ Θρόνου, ὅστις ἀσκεῖ τὴν Βασιλικὴν ἐξουσίαν ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως. Διὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλικῶν διατάγματος προσηγορίζονται τὰ ἀντικείμενα τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Τοποτηρητοῦ.

Ἄρθρον 50.

Ἐν περιπτώσει ἀποβιώσεως τοῦ Βασιλέως, ἐὰν ὁ ἐνῆλιξ διάδοχος εἶναι ἀπὼν, ἀσκεῖ τὴν Συνταγματικὴν Βασιλικὴν ἐξουσίαν τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον μέχρι τῆς ἀφίξεως καὶ ὀρκωμοσίας αὐτοῦ.

Ἐν περιπτώσει ἀποβιώσεως τοῦ Βασιλέως, ἐὰν ὁ διάδοχος εἶναι ἀνηλιξ, ἀσκεῖ τὴν Βασιλικὴν ἐξουσίαν μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς του ἢ ἐν χρεΐᾳ μένουσα Βασίλισσα.

Δι' ἣν περίπτωσιν δὲν ἐπιζῇ ἡ Βασίλισσα ἢ ἔλθῃ αὕτη εἰς γάμον, ἡ Βουλή, καὶ ἂν ἔλθῃ ἡ περίοδος αὐτῆς ἢ διελύθῃ συνέρχεται ἄνευ συγκλήσεως τὴν δεκάτην τὸ βραδύτερον ἡμέραν μετὰ τὴν ἀποβίωσιν τοῦ Βασιλέως καὶ ἐκλέγει Ἀντιβασιλέα Ἕλληνα πολίτην τοῦ Ἀνατολικοῦ Δόγματος, ἡ δὲ Συνταγματικὴ Βασιλικὴ ἐξουσία ἐνεργεῖται παρὰ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὑπὸ τὴν εὐθύνην αὐτοῦ μέχρι τῆς ὀρκωμοσίας τοῦ Ἀντιβασιλέως. Τὰ ἄνωτέρω ἐφαρμόζονται ἀναλόγως καὶ ἐν περιπτώσει παραιτήσεως τοῦ

Βασιλέως. Ἰδιαιτέρος νόμος θέλει κανονίζει τὰ περὶ τῆς Ἀντιβασιλείας.

Ἄρθρον 51.

Ἐὰν ἀποβιώσαντος τοῦ Βασιλέως, ὁ διάδοχος αὐτοῦ εἶναι ἐνῆλιξ, ἡ Βουλή, καὶ ἂν ἔλθῃ ἡ περίοδος αὐτῆς ἢ διελύθῃ, συνέρχεται διὰ νὰ ἐκλέξῃ Ἐπίτροπον. Ἐπίτροπος δὲ τότε μόνον ἐκλέγεται, ὅταν δὲν ὑπάρχῃ τοιοῦτος ἐκ διαθήκης τοῦ ἀποβιώσαντος Βασιλέως ἢ ὅταν ὁ ἀνηλιξ διάδοχος δὲν ἔχῃ μητέρα μένουσαν εἰς τὴν χρεΐαν τῆς, ἥτις καλεῖται τότε εἰς τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ τέκνου τῆς αὐτοδικαίως. Ὁ Ἐπίτροπος τοῦ ἀνηλικίου Βασιλέως εἴτε διορισθῇ διὰ διαθήκης, εἴτε ἐκλεγῇ ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι πολίτης Ἑλλήν τοῦ Ἀνατολικοῦ Δόγματος.

Ἄρθρον 52.

Ἐν περιπτώσει χρεΐας τοῦ Θρόνου, ἡ Βουλή, καὶ ἂν ἔλθῃ ἡ περίοδος αὐτῆς ἢ διελύθῃ ἐκλέγει προσωρινῶς καὶ διὰ φανεράς ψηφοφορίας Ἀντιβασιλέα πολίτην Ἕλληνα τοῦ Ἀνατολικοῦ Δόγματος, τὸ δὲ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἐνεργεῖ ὑπὸ τὴν εὐθύνην του ἐν ὀνόματι τοῦ ἔθνους τὴν Συνταγματικὴν Βασιλικὴν ἐξουσίαν μέχρι τῆς ὀρκωμοσίας τοῦ Ἀντιβασιλέως. Ἐν τὸς δύο μηνὼν τὸ βραδύτερον ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἰσάριθμοι τῶν βουλευτῶν ἀντιπρόσωποι, οἵτινες εἰς ἐν μετὰ τῆς Βουλῆς συνερχόμενοι ἐνλέγουσι τὸν Βασιλέα διὰ τῆς πλειοψηφίας τῶν δύο τρίτων τοῦ ὅλου διὰ φανεράς ψηφοφορίας.

Ἄρθρον 53.

Ἐὰν ὁ Βασιλεὺς ἐνεκα νόσου κρίνῃ ἀναγκαίαν τὴν σύστασιν τῆς Ἀντιβασιλείας, ὁρίζει διὰ βασιλικῶν διατάγματος Ἀντιβασιλέα τὸν διάδοχον ἢ τοιοῦτον μὴ ὑπάρχοντος ἢ ἀνηλικίου ὄντος τὴν Βασίλισσαν. Ἐὰν ὁ Βασιλεὺς δὲν εἶναι εἰς κατὰστασιν νὰ βασιλεύσῃ, τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον συγκαλεῖ ἀμέσως τὴν Βουλὴν καὶ ἂν ἔλθῃ ἡ περίοδος ἢ ἔχῃ διαλυθῇ. Ἐὰν ἡ Βουλή δι' ἀποφάσεως αὐτῆς λαμβανομένης διὰ πλειοψηφίας τῶν τριῶν τετάρτων τῶν ψηφοφορησάντων ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνάγκην Ἀντιβασιλείας, ἀσκεῖ τότε ταύτην ὁ ἐνῆλιξ διάδοχος ἢ τοιοῦτος μὴ ὑπάρχοντος ἢ Βασίλισσα.

Ἐὰν δὲν ζῇ ἡ Βασίλισσα, συγκαλεῖται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἡ Βουλή, ἡ ὁποία, μὴ ὑπάρχοντος Διαδόχου ψηφίζει εἰδικὸν νόμον περὶ τῆς ἀσκήσεως τῆς Βασιλικῆς ἐξουσίας, ἀνηλικίου δὲ ὄντος ἐκλέγει διὰ φανεράς ψηφοφορίας Ἀντιβασιλέα καὶ χρεΐας καλούσης Ἐπίτροπον τοῦ Βασιλέως.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

Ἄρθρον 54.

Ἡ Βουλή συνέρχεται αὐτοδικαίως κατ' ἔτος τὴν 1ην τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου εἰς τακτικὴν σύνοδον διὰ τὰ ἐτήσια ἔργα, ἐκτὸς ἂν διὰ τὰ ἔργα ταῦτα ὁ Βασιλεὺς συγκαλέσῃ αὐτὴν πρότερον συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 37.

Ἡ διάρκεια ἐκάστης τακτικῆς συνόδου δὲν δύναται νὰ εἶναι βραχυτέρα τῶν τριῶν μηνῶν, εἰς οὓς δὲν λογίζεται ὁ χρόνος τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 38 ἀναστολῆς.

Ἄρθρον 55.

Ἡ Βουλὴ συνεδριάζει δημοσίᾳ ἐν τῇ βουλευτηρίῳ, δύναται ὅμως νὰ διασκεφθῇ κεκλεισμένων τῶν θυρῶν κατ' αἵτησιν δέκα ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς, ἂν τοῦτο ἀποφασισθῇ ἐν μυστικῇ συνεδριάσει κατὰ πλειονοψηφίαν, μετὰ ταῦτα δὲ ἀποφασίζει ἂν ἡ περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος συζήτησις πρέπη νὰ ἐπαναληφθῇ εἰς δημοσίαν συνεδρίαν.

Ἄρθρον 56.

Ἡ Βουλὴ δὲν δύναται νὰ συζητήσῃ ἄνευ τῆς παρουσίας τοῦλάχιστον τοῦ ἐνὸς τρίτου τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς, μηδὲ νὰ ἀποφασίσῃ τι ἄνευ ἀπολύτου πλειονοψηφίας τῶν παρόντων μελῶν, ἥτις ὅμως οὐδέποτε δύναται νὰ εἶναι μικρότερα τῶν τεσσάρων πέμπτων τοῦ κατωτάτου ὁρίου τῆς ἀπαρτίας. Ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας ἡ πρότασις ἀπορρίπτεται.

Ἄρθρον 57.

Πᾶσα πρότασις νόμου συνοδεύεται ὑποχρεωτικῶς ὑπὸ αἰτιολογικῆς ἐκθέσεως, παραπέμπεται δὲ εἰς κοινοβουλευτικὴν ἐπιτροπὴν καί, ὑποβληθείσης τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἢ παρελθούσης τῆς ταχθείσης προθεσμίας, εἰσάγεται πρὸς συζήτησιν μετὰ προφορικὴν εἰσήγησιν τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ ἢ τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς ἐπιτροπῆς, ἐφ' ὅσον δὲν ἔγινε τοιαύτη κατὰ τὴν κατάθεσιν τῆς προτάσεως.

Πρότασις νόμου σκοποῦσα τὴν τροποποίησιν τῶν περὶ συντάξεων νόμων ἢ ἀπονομὴν συντάξεως, ἢ τὴν ἀναγνώρισιν ὑπηρεσίας ὡς παρεχούσης τοιοῦτον δικαίωμα ὑποβάλλονται μόνον ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Προκειμένου δὲ περὶ συντάξεων αἰτήσεις βαρύνουσι τὸν προϋπολογισμόν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Τοιαῦται περὶ συντάξεων προτάσεις πρέπει νὰ εἶναι εἰδικαὶ μὴ ἐπιτροπομένης τῆς ἀναγραφῆς διατάξεων περὶ συντάξεων εἰς νόμους σκοποῦντας τὴν ρύθμισιν ἄλλων θεμάτων.

Πᾶσα πρότασις νόμου, συνεπαγομένη ἐπιβάρυνσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἐφ' ὅσον μὲν ὑποβάλλεται ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν δὲν εἰσάγεται πρὸς συζήτησιν ἐὰν δὲν συνοδεύεται ὑπὸ ἐκθέσεως τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Δημοσίου Λογιστικοῦ, καθορίζουσας τὴν δαπάνην ἢ ἐλάττωσιν, ἐφ' ὅσον δὲ ὑποβάλλεται ὑπὸ τῆς Βουλῆς πρὸ πάσης συζητήσεως διαβιβάζεται εἰς τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν Δημοσίου Λογιστικοῦ ὑποχρεομένην νὰ ὑποβάλῃ τὴν σχετικὴν ἐκθεσιν ἐντὸς δέκα πέντε ἡμερῶν. Παρερχομένης ἀπράκτου τῆς προθεσμίας ταύτης εἰσάγεται καὶ ἄνευ αὐτῆς.

Πᾶσα πρότασις νόμου, ὑποβαλλομένη ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν καὶ συνεπαγομένη δαπάνην ἢ ἐλάττωσιν ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ, πρέπει νὰ συνοδεύηται ἀπὸ ἐκθεσιν περὶ τοῦ τρόπου τῆς καλύψεώς τῆς, ὑπογε-

γραμμένην ἀπὸ τὸν ἀρμοδίον Ὑπουργὸν καὶ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν.

Πρότασις νόμου ὑποβαλλόμενη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, δι' ὧν ἐπιβάλλονται τοπικοὶ ἢ εἰδικοί φόροι ὑπὲρ ὀργανισμῶν ἢ νομικῶν προσώπων δημοσίου ἢ ιδιωτικοῦ δικαίου, δεόν νὰ προσυπογράφωνται καὶ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Πρότασις νόμου, σκοποῦσα τὴν τροποποίησιν διατάξεων προηγουμένου νόμου, δὲν εἰσάγεται πρὸς συζήτησιν ἐὰν εἰς μὲν τὴν αἰτιολογικὴν ἐκθεσιν δὲν καταχωρίζεται ὁλόκληρον τὸ κείμενον τῆς τροποποιουμένης διατάξεως, εἰς δὲ τὸ κείμενον τῆς προτάσεως ὁλόκληρος ἡ νέα διάταξις, ὡς διαμορφοῦται μετὰ τὴν τροποποίησιν.

Οὐδεμία προσθήκη εἰς πρότασιν νόμου ἢ τροπολογία γίνεται δεκτὴ ἐὰν δὲν σχετίζεται ἀμέσως πρὸς τὸ κύριον περιεχόμενον τῆς προτάσεως.

Οὐδεμία πρότασις νόμου γίνεται δεκτὴ ἐὰν δὲν συζητηθῇ καὶ ψηφισθῇ ὑπὸ τῆς Βουλῆς δις καὶ εἰς δύο διαφόρους συνεδριάσεις, ἀπεχούσας ἀλλήλων δύο τοῦλάχιστον ἡμέρας, κατ' ἀρχὴν μὲν καὶ κατ' ἄρθρον κατὰ τὴν πρώτην συζήτησιν, κατ' ἄρθρον δὲ καὶ σύνολον κατὰ τὴν δευτέραν. Ἐὰν κατὰ τὴν δευτέραν συζήτησιν ἐγένοντο δεκταὶ προσθήκαι ἢ τροπολογίαι, ἢ ψήφισις τοῦ συνόλου ἀναβάλλεται ἐπὶ εἰκοσιτετράωρον ἀπὸ τῆς διανομῆς τοῦ τροπολογηθέντος σχεδίου.

Ἐπιτρέπεται ἐξαιρετικῶς ἢ εἰς μίαν μόνον κατ' ἀρχὴν καὶ κατ' ἄρθρον συζήτησιν ψήφισις ὑπὸ τῆς Βουλῆς, ἐὰν ἐζητήθῃ τοῦτο ἀπὸ τὸν ὑποβαλόντα τὴν πρότασιν πρὸ τῆς παραπομπῆς αὐτῆς εἰς τὴν κατὰ τὸ ἐδάφιον 1 τοῦ παρόντος ἁρθροῦ ἐπιτροπὴν καὶ ἐφ' ὅσον αὕτη ἀπεδέχθῃ τὴν αἴτησιν τοῦ ὑποβαλόντος δὲν ἡγέρθῃ δὲ ἀντίρρησης ἐκ μέρους εἰκοσι τοῦλάχιστον βουλευτῶν ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς τῆς προτάσεως μέχρι τοῦ τερματισμοῦ τῆς συζητήσεως.

Ἡ ἐπιψήφισις δικαστικῶν ἢ διοικητικῶν κωδίκων συνταχθέντων ὑπὸ εἰδικῶν ἐπιτροπῶν δι' εἰδικῶν νόμων συσταθεισῶν, δύναται νὰ γίνη δι' ἰδιαίτερου νόμου κυρούντος ἐν ὅλῳ τοὺς εἰρημένους κώδικας.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δύναται νὰ γίνη κωδικοποίησις τῶν ὑφισταμένων διατάξεων δι' ἀπλῆς ταξινόμησεως αὐτῶν ἢ ἡ ἐν ὅλῳ ἐπαναφορὰ καταργηθέντων νόμων πλὴν τῶν φορολογικῶν.

Ἄρθρον 58.

Οὐδεὶς αὐτόκλητος ἐμφανίζεται ἐνώπιον τῆς Βουλῆς διὰ νὰ ἀναφέρῃ τι προφορικῶς ἢ ἐγγράφως, ἀναφοραὶ ὅμως παρουσιάζονται διὰ τινος βουλευτοῦ ἢ παραδίδονται εἰς τὸ γραφεῖον. Ἡ Βουλὴ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀποστέλλῃ εἰς τοὺς Ὑπουργοὺς τὰς διευθυνομένας πρὸς αὐτὴν ἀναφοράς, οἵτινες εἶναι ὑποχρεοὶ νὰ δίδωσι διασαφήσεις, ὡσάκις ζητηθῶσι καὶ δύναται νὰ διορίζῃ ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς ἐξεταστικάς τῶν πραγμάτων ἐπιτροπὰς.

Ἄρθρον 59.

Οὐδεὶς φόρος ἐπιβάλλεται οὐδ' εἰσπράττεται ἄνευ

νόμου. Ἐξαιρετικῶς ἐπὶ ἐπιβολῆς ἢ ἀυξήσεως εἰσαγωγικοῦ δασμοῦ, ἢ εἰσπραξίς αὐτοῦ ἐπιτρέπεται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς εἰς τὴν Βουλὴν καταθέσεως τῆς περὶ αὐτοῦ προτάσεως νόμου, ὑπὸ τὸν ρητὸν ὅρον τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νόμου τὸ βραδύτερον ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς βουλευτικῆς συνόδου.

Ἄρθρον 60.

Ἐν τῇ ἐτησίᾳ τακτικῇ συνόδῳ ἡ Βουλὴ ψηφίζει διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος τὸν προσδιορισμὸν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, τὴν στρατολογίαν αὐτῶν καὶ τὸν προϋπολογισμὸν καὶ ἀποφασίζει ἐπὶ τοῦ ἀπολογισμοῦ. Ὅλα τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα τοῦ Κράτους πρέπει νὰ σημειῶνται εἰς τὸν προϋπολογισμὸν καὶ τὸν ἀπολογισμὸν.

Ὁ προϋπολογισμὸς εἰσάγεται εἰς τὴν Βουλὴν ἐντὸς τῶν δύο πρώτων μηνῶν τῆς συνόδου, ἀφοῦ δὲ ἐξετασθῇ ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς βουλευτῶν, ψηφίζεται ἅπαξ κατὰ κεφάλαια καὶ ἄρθρα, εἰς τμήματα ἐν τῷ Κανονισμῷ τῆς Βουλῆς ὀριζόμενα καὶ εἰς τέσσαρας διαφόρους ἡμέρας καθ' ἑκάστην ὁ ὑπουργεῖον δὲ δι' ὀνομαστικῆς κλήσεως.

Ἐντὸς ἔτους τὸ βραδύτερον ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς οἰκονομικῆς χρήσεως εἰσάγεται ὁ ἀπολογισμὸς αὐτῆς εἰς τὴν Βουλὴν, ἐξετάζεται δὲ ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς βουλευτῶν καὶ ψηφίζεται ὑπὸ τῆς Βουλῆς κατὰ τὰ ἐν τῷ Κανονισμῷ αὐτῆς ὀριζόμενα.

Ἄρθρον 61.

Μισθός, σύνταξις, χορηγία ἢ ἀμοιβή, οὔτε ἐγγράφεται ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ Κράτους, οὔτε παρέχεται ἄνευ ὀργανικοῦ ἢ ἄλλου εἰδικοῦ νόμου.

Ἄρθρον 62.

Βουλευτὴς δὲν καταδιώκεται οὐδ' ὁπωσδήποτε ἐξετάζεται ἕνεκα γνώμης ἢ ψήφου δοθείσης παρ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῶν βουλευτικῶν του καθηκόντων.

Ἄρθρον 63.

Βουλευτὴς διαρκούσης τῆς βουλευτικῆς περιόδου δὲν καταδιώκεται οὐδὲ συλλαμβάνεται ἢ φυλακίζεται, ἄνευ ἀδείας τοῦ Σώματος· τοιαύτη ἀδεία δὲν ἀπαιτεῖται εἰς τὰ ἐπ' αὐτοφώρῳ κακουργήματα. Προσωπικὴ κράτησις δὲν ἐνεργεῖται κατὰ βουλευτοῦ διαρκούσης τῆς βουλευτικῆς περιόδου καὶ τέσσαρας ἐβδομάδας μετὰ τὴν λήξιν αὐτῆς.

Ἐὰν ὁ βουλευτὴς τύχῃ διατελῶν ὑπὸ προσωπικὴν κράτησιν, ἀπολύεται ἀνυπερθέτως τέσσαρας ἐβδομάδας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς περιόδου.

Ἄρθρον 64.

Ὁ βουλευτὴς ὀμνύουσι πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν καθηκόντων αὐτῶν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ καὶ εἰς δημοσίαν συνεδρίαν τὸν ἐξῆς ὅρκον:

«Ὀμνύω εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας καὶ Ὁμοουσίου καὶ Ἀδιαίρετου Τριάδος νὰ φυλάξω πίστιν εἰς τὴν Πατρίδα καὶ εἰς τὸν Συνταγματικὸν Βασιλέα, ὑπα-

*προβ. 15
αποφ. 15
συνοδ. 15
[Διαδικασία]*

κοὴν εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τοῦ Κράτους καὶ νὰ ἐκπληρώσω εὐσυνειδήτως τὰ καθήκοντά μου».

Ἀλλόθρησκοι βουλευταί, ἀντὶ τῆς ἐπικλήσεως «ὀμνύω εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἀγίας καὶ Ὁμοουσίου καὶ Ἀδιαίρετου Τριάδος», ὀρκίζονται κατὰ τὸν τύπον τῆς ἰδίας αὐτῶν θρησκείας.

Ἄρθρον 65.

Ἡ Βουλὴ προσδιορίζει διὰ Κανονισμοῦ πῶς θέλει νὰ ἐκπληροῖ τὰ καθήκοντά της καὶ πάντα τὰ ἀφορῶντα τὸ προσωπικὸν αὐτῆς.

Ἄρθρον 66.

Ἡ Βουλὴ σύγκειται ἐκ βουλευτῶν ἐκλεγομένων κατὰ νόμον ὑπὸ τῶν ἐχόντων τὸ δικαίωμα πρὸς τοῦτο πολιτῶν δι' ἀμέσου καθολικῆς καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας.

Αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ διατάσσονται καὶ ἐνεργοῦνται ταυτόχρονως καθ' ὅλην τὴν ἐπικράτειαν.

Ἑρμηνευτικὴ Δήλωσις:

Νόμος δύναται νὰ καταστήρῃ ὑποχρεωτικὴν τὴν ἐνάσκησιν τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματος.

Ἄρθρον 67.

Οἱ βουλευταὶ ἀντιπροσωπεύουσι τὸ Ἔθνος καὶ οὐχὶ μόνον τὴν ἐκλογικὴν περιφέρειαν ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐκλέγονται.

Ἄρθρον 68.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν ἐκάστης ἐκλογικῆς περιφέρειας προσδιορίζεται διὰ νόμου, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς. Οὐδέποτε ὅμως ὁ ἀριθμὸς τοῦ ὅλου τῶν βουλευτῶν δύναται νὰ εἶναι ἐλάσσων τῶν 150.

Τὸ ἐκλογικὸν σύστημα καὶ αἱ ἐκλογικαὶ περιφέρειαι ὀρίζονται διὰ νόμου ψηφιζομένου κατὰ τὸ ἄρθρον 22 τοῦ παρόντος.

Ἄρθρον 69.

Οἱ βουλευταὶ ἐκλέγονται διὰ τέσσαρα συναπτὰ ἔτη, ἀρχόμενα ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῶν γενικῶν ἐκλογῶν· ἅμα δὲ τῇ λήξει τῆς τετραετοῦς βουλευτικῆς περιόδου διατάσσεται ἡ ἐνέργεια γενικῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν. Ἐντὸς τεσσαράκοντα πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐνεργείας τῶν ἐκλογῶν τούτων συγκαλεῖται ὑποχρεωτικῶς ἡ νέα Βουλὴ εἰς τακτικὴν σύνοδον.

Ἐδρα βουλευτικὴ κενωθείσα κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς περιόδου δὲν συμπληροῦται δι' ἀναπληρωτικῆς ἐκλογῆς, ὅταν τοιαύτη ἀπαιτεῖται κατὰ νόμον, ἐφ' ὅσον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκλιπόντων δὲν ὑπερβαίνει τὸ τέταρτον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν.

Ἄρθρον 70.

Ὅπως ἐκλεγῇ τις βουλευτὴς ἀπαιτεῖται νὰ εἶναι πολίτης Ἑλλήν, ἔχων συμπληρωμένον τὸ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος καὶ τὴν νόμιμον ἰκανότητα τοῦ ἐκλέγειν.

Βουλευτὴς στερηθεὶς τῶν προσόντων τούτων ἐκπίπτει αὐτοδικαίως τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιώματος. Ἐ-

Τ.Κ. Π.Μ.Μ. Ο.Π. 24 3 6 8 18 18 3 18 48-8 7

100-200 200

100-200 45

γειρομένων περι τούτου ἀμφισβήτησεων, ἀποφασίζει ἡ Βουλὴ.

Ἄρθρον 71.

Ἐμμισθοὶ δημόσιοι ὑπάλληλοι, στρατιωτικοὶ ἐν ἐνεργείᾳ, δήμαρχοι, συμβολαιογράφοι, φύλακες ὑποθηκῶν καὶ μεταγραφῶν καὶ οἱ ὑπάλληλοι νομικῶν προσώπων ἢ ὀργανισμῶν δημοσίου δικαίου καὶ τὰ μέλη τῶν διοικητικῶν αὐτῶν συμβουλίων δὲν δύνανται νὰ ἐκλεγῶσι βουλευταὶ οὐδὲ νὰ ἀνακηρυχθῶσιν ὑποψήφιοι, ἐὰν μὴ παραιτηθῶσι πρὸ τῆς ἀνακηρύξεως τῶν ὑποψηφίων.

Ἡ παραιτήσις αὐτῶν συντελεῖται διὰ τῆς ἐγγράφου ὑποβολῆς τῆς, ἣ δὲ ἐπάνοδος αὐτῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ἐξ ἧς παρητήθησαν, ἀπαγορεύεται πρὸ τῆς παρόδου ἔτους ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς.

Ἀξιωματικοὶ τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καὶ σωμάτων ασφαλείας, παραιτηθέντες τοῦ ἀξιωματός των ἵνα ἐκλεγῶν βουλευταὶ, δὲν δύνανται νὰ ἀνακηρυχθῶσιν οὐδὲ νὰ ἐκλεγῶσιν ὑποψήφιοι εἰς περιφέρειαν, εἰς ἣν ὑπηρετήσαν πλέον τοῦ ἑξαμήνου κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τελευταίας διετίας πρὸ τῶν ἐκλογῶν ἐκτός ἐὰν πρόκειται περὶ τῆς περιφέρειας, εἰς ἣν ἤσκουν τὰ ἐκλογικὰ των δικαιώματα, οὔτε νὰ ἐπανέλθωσι πλέον εἰς τὸ στράτευμα.

Οἱ ἔμμισθοι δημόσιοι ὑπάλληλοι δὲν δύνανται νὰ ἐκλεγῶσι βουλευταὶ οὐδὲ νὰ ἀνακηρυχθῶσιν ὑποψήφιοι εἰς τὴν ἐκλογικὴν περιφέρειαν εἰς τὴν ὁποίαν ὑπηρετήσαν κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἐκλογῆς των τριετίαν.

Τὰ καθήκοντα τοῦ βουλευτοῦ εἶναι ἀσυμβίβαστα πρὸς τὰ ἔργα τοῦ διευθυντοῦ ἢ ἄλλου ἀντιπροσώπου διοικητικοῦ ἢ ἐμμίσθου νομικοῦ συμβούλου καὶ ὑπαλλήλου ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν ἢ ἐπιχειρήσεων ἀπολαυσῶν εἰδικῶν προνομίων ἢ τακτικῆς ἐπιχορηγήσεως δυνάμει εἰδικοῦ νόμου.

Οἱ διατελοῦντες εἰς τινὰ τῶν κατηγοριῶν τούτων ὀφείλουσιν ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν ἀφ' ἧς καταστῇ ὀριστικὴ ἡ ἐκλογὴ αὐτῶν νὰ δηλώσωσιν ἐπιλογὴν μεταξὺ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιωματος καὶ τῶν ὡς ἄνω ἔργων. Ἐν παραλείψει τῆς τοιαύτης δηλώσεως ἐκπίπτουσιν αὐτοδικαίως τοῦ ἀξιωματος τοῦ βουλευτοῦ.

Νόμος δύνανται νὰ καθιερῶσιν τὸ ἀσυμβίβαστον τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιωματος καὶ πρὸς ἕτερα ἔργα.

Οἱ βουλευταὶ δὲν δύνανται νὰ ἐνοικιάζωσιν ἀγροτικά κτήματα τοῦ δημοσίου ἢ νὰ ἀναλαμβάνωσι κρατικὰς προμηθείας ἢ ἐργολαβικάς ἐκτελέσεις δημοσίων ἔργων ἢ ἐνοικιάσεις δημοσίων φόρων ἢ νὰ δέχωνται παραχωρήσεις ἐπὶ δημοσίων κτημάτων. Ἡ παράβασις τῶν ἀνωτέρω διατάξεων ἐπιφέρει ἐκπτώσιν ἀπὸ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιωματος καὶ ἀκυρότητα τῆς πράξεως.

Αἱ πράξεις αὗται εἶναι ἄκυροι καὶ ὅταν γίνωνται καὶ ὑπὸ ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν ἢ ἐπιχειρήσεων εἰς τὰς ὁποίας ἔργα διευθυντοῦ ἢ διοικητικοῦ ἢ νομικοῦ συμβούλου ἐκτελεῖ βουλευτῆς ἢ εἶναι ὁμόρρυθμος ἢ ἑτερόρρυθμος ἐταῖρος.

Ἄρθρον 72.

Βουλευταὶ ἀποδεχόμενοι οἰονδήποτε τῶν ἐν τῷ προηγούμενῳ ἄρθρῳ ἀναφερομένων καθήκοντων ἢ ἔργων ἐκπίπτουσιν αὐτοδικαίως τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιωματος.

Ἡ ἀπὸ τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιωματος παραιτήσις εἶναι δικαίωμα τοῦ βουλευτοῦ.

Ἡ Βουλὴ ἀποφαίνεται περὶ τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ προηγούμενου καὶ τοῦ παρόντος ἄρθρου ἐπέρχεται ἐκπτώσις τοῦ βουλευτικοῦ ἀξιωματος.

Ἄρθρον 73.

Ἡ ἐξέλεξις καὶ ἐκδίκασις τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν κατὰ τοῦ κύρους τῶν ὁποίων ἐγείρονται ἐνστάσεις ἀναφερόμεναι, εἴτε εἰς ἐκλογικὰς παραβάσεις περὶ τὴν ἐνέργειαν τούτων, εἴτε εἰς ἑλλειψιν προσόντων ἀνατίθεται εἰς εἰδικὸν δικαστήριον συγκροτούμενον ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ προέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἢ τοῦ ἀναπληρωτοῦ του, ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ συμβούλων τῆς ἐπικρατείας καὶ μελῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου λαμβανομένων διὰ κληρώσεως. Κατὰ τὰ λοιπὰ τὰ τῆς λειτουργίας καὶ τῆς ὅλης διαδικασίας αὐτοῦ ὀρίζονται διὰ νόμου.

Ἄρθρον 74.

Ἡ Βουλὴ ἐκλέγει ἐκ τῶν βουλευτῶν κατὰ τὴν ἐναρξιν ἐκάστης βουλευτικῆς συνόδου τὸν Πρόεδρον, τοῦ Ἀντιπροέδρου καὶ Γραμματεῖς αὐτῆς.

Ἄρθρον 75.

Οἱ βουλευταὶ λαμβάνουσιν ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου ἀποζημιώσιν ὀριζομένην ἐκάστοτε δι' ἀποφάσεως τῆς Βουλῆς καὶ ἔχουσι τὸ δικαίωμα ἐλευθέρας κυκλοφορίας εἰς τὰς σιδηροδρομικάς, τροχιοδρομικάς, ἀεροπορικάς καὶ δι' αὐτοκινήτων δημοσίας χρήσεως συγκοινωνίας, καὶ εἰς τὰ ὑπὸ ἐλληνικὴν σημαίαν ἢ εἰς ἑλλήνας πλοιοκτῆτας ἀνήκοντα πλοῖα. Οἱ βουλευταὶ ἀπολαμβάνουσι ταχυδρομικῆς, τηλεγραφικῆς καὶ τηλεφωνικῆς ἀτελείας.

Εἰς τὸν τακτικὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς παρέχονται ἑξοδα παραστάσεως ἴσα μὲ τὰς ἀποδοχὰς τοῦ Προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Ἐν ἀπουσίᾳ βουλευτοῦ ἐπὶ πλείονας τῶν πέντε συνεδριάσεων κατὰ μῆνα ἀνευ ἀδείας τῆς Βουλῆς καὶ ἐν τακτικῇ ἢ ἐκτάκτῃ συνόδῳ κρατεῖται ἐκ τῆς ἀποζημιώσεως τοῦ προηγούμενου ἄρθρου τὸ εἰκοστὸν τῆς μηνιαίας ἀποζημιώσεως δι' ἐκάστην ἀπουσίαν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Ἄρθρον 76.

Τὴν Κυβέρνησιν ἀποτελεῖ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, συγκείμενον ἐκ τῶν Ὑπουργῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πρωθυπουργοῦ.

Δύνανται διὰ διατάγματος προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ νὰ διορισθῶσιν εἰς ἢ πλείονες ἐκ τῶν Ὑπουργῶν Ἀντιπρόεδροι τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Ἐν ἑλλείψει ἀντιπροέδρου ὁ Πρωθυπουργὸς ὀρίζει,

όσάκις παρίσταται ανάγκη, εκ των Ὑπουργῶν προσωρινὸν ἀναπληρωτὴν του.

Εἰδικὸς νόμος δύναται νὰ κανονίσῃ τὰ τοῦ θεσμοῦ τῶν Ὑφυπουργῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἀποκλείεται νὰ ἀποτελῶσι μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Ἄρθρον 77.

Οὐδείς εκ τῆς Βασιλικῆς οἰκογενείας δύναται νὰ διορισθῇ Ὑπουργός.

Τὰ ἀσυμβίβαστα, τὰ θεσπιζόμενα εἰς τὰ ἄρθρα 71 καὶ 72 ὡς πρὸς τὰ καθήκοντα τοῦ βουλευτοῦ, ἰσχύουσι καὶ διὰ τὰ καθήκοντα τοῦ Ὑπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑφυπουργοῦ.

Ἄρθρον 78.

Οἱ Ὑπουργοὶ ἔχουσιν εἴσοδον ἐλευθέραν εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς καὶ ἀκούονται, ὡςάκις ζητήσωσι τὸν λόγον, ψηφοφοροῦσι δὲ μόνον ἐὰν εἶναι μέλη αὐτῆς. Ἡ Βουλὴ καὶ αἱ κοινοβουλευτικαὶ ἐπιτροπαὶ δύνανται νὰ ἀπαιτήσωσι τὴν παρουσίαν τῶν Ὑπουργῶν.

Ἄρθρον 79.

Ποτὲ διαταγὴ τοῦ Βασιλέως ἔγγραφος ἢ προφορικὴ δὲν ἀπαλλάσσει τῆς εὐθύνης τοὺς Ὑπουργούς.

Ἄρθρον 80.

Ἡ Βουλὴ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κατηγορῇ τοὺς Ὑπουργοὺς κατὰ τοὺς περὶ εὐθύνης τῶν Ὑπουργῶν νόμους ἐνώπιον τοῦ ἐπὶ τούτῳ δικαστηρίου, ὅπερ, προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου, συγκροτεῖται εκ δώδεκα δικαστῶν κληρουμένων ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει, ἐξ ἀπάντων τῶν πρὸ τῆς κατηγορίας διωρισμένων ἀρεοπαγιτῶν, ἐφετῶν καὶ προέδρων αὐτῶν, κατὰ τὰ εἰδικώτερον διὰ νόμου ὀριζόμενα.

Ἑρμηνευτικὴ Δήλωσις:

Τὰ τῆς εὐθύνης τῶν Ὑπουργῶν διέπονται ὑπὸ τῆς μέχρι τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Συντάγματος 1927 ἰσχύουσας νομοθεσίας, διατηρουμένης ἐν ἰσχύϊ καὶ ὑποκειμένης εἰς τροποποιήσιν διὰ τῆς νομοθετικῆς ὁδοῦ.

Ἄρθρον 81.

Ὁ Βασιλεὺς δύναται νὰ ἀπονείμῃ χάριν εἰς Ὑπουργὸν καταδικασθέντα κατὰ τὰς ἀνωτέρω διατάξεις μόνον τῇ συγκαταθέσει τῆς Βουλῆς.

ΠΕΡΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Ἄρθρον 82.

Ἀπασαὶ αἱ διοικητικαὶ διαφοραὶ (ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ) ἐκδικάζονται ὑπὸ τῶν τακτικῶν διοικητικῶν δικαστηρίων.

Τὰ τακτικὰ διοικητικὰ δικαστήρια δύνανται νὰ συνιστῶνται ἐκάστοτε δι' εἰδικῶν νόμων, οἵτινες καθορίζουσι καὶ τὰς εἰς αὐτὰ ὑπαγομένας ὑποθέσεις.

Αἱ διατάξεις τοῦ ἄρθρου 90 ἐφαρμόζονται καὶ διὰ

τοὺς τακτικοὺς διοικητικοὺς δικαστάς, τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστικοῦ Συμβουλίου συγκροτουμένου εκ μελῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ὡς νόμος ὀρίσει.

Ἄρθρον 83.

Εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἀνήκουσιν ἰδίως: α) Ἡ ἐπεξεργασία τῶν κανονιστικῶν διαταγμάτων. β) Ἡ ἐκδίκασις τῶν κατὰ τοὺς νόμους ὑποβαλλομένων εἰς αὐτὸ διαφορῶν ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ. γ) Ἡ κατ' αἰτήσιν ἀκύρωσις πράξεων τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας ἢ παράβασιν νόμου, κατὰ τὰ εἰδικώτερον διὰ νόμου ὀριζόμενα. δ) Ἡ αἰτήσεις ἀναιρέσεως δι' ὑπέρβασιν ἐξουσίας ἢ παράβασιν νόμου κατὰ τῶν τελεσιδικίων ἀποφάσεων τῶν τακτικῶν διοικητικῶν δικαστηρίων.

Νόμος δύναται νὰ ὀρίσῃ καὶ ἄλλους λόγους ἀκυρώσεως καὶ ἀναιρέσεως.

Κατὰ τὰς ὑπὸ στοιχεῖα β' γ' δ' περιπτώσεις ἐφαρμόζονται αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 92 καὶ 93 τοῦ Συντάγματος.

Ἄρθρον 84.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν Συμβούλων τῆς Ἐπικρατείας ὀρίζεται διὰ νόμου, δὲν δύναται ὅμως νὰ εἶναι μεγαλύτερος τῶν εἴκοσι πέντε.

Οἱ σύμβουλοι τῆς ἐπικρατείας διορίζονται διὰ διατάγματος, προτάσει τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, εἶναι δὲ ἰσόβιοι, προστατευομένης τῆς ἰσοβιότητος αὐτῶν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 88, εἰδικώτερον δὲ κατὰ τὰς περὶ τῶν μελῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου.

Τὰ καθήκοντα τῶν συμβούλων τῆς ἐπικρατείας εἶναι ἀσυμβίβαστα πρὸς τὰ καθήκοντα οἰουδήποτε δημοσίου, δημοτικοῦ ἢ ἐκκλησιαστικοῦ ὑπαλλήλου, ἐκτὸς τῶν καθηκόντων τοῦ καθηγητοῦ νομικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἢ τοῦ καθηγητοῦ νομικῶν ἢ οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν ἀνωτάτων ἰσότημων σχολῶν.

Ἰδιαιτέρος νόμος κανονίζει τὰ προσόντα τῶν συμβούλων τῆς ἐπικρατείας, τὰ περὶ ἀποχωρήσεως αὐτῶν, τὰ περὶ βοηθητικοῦ προσωπικοῦ καὶ πάντα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ὁργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

Ἄρθρον 85,

Ἡ ἄρσις τῶν συγκρούσεων α) μεταξύ δικαστικῶν καὶ διοικητικῶν ἀρχῶν, β) μεταξύ Συμβουλίου Ἐπικρατείας καὶ διοικητικῶν ἀρχῶν καὶ γ) μεταξύ διοικητικῶν καὶ κοινῶν δικαστηρίων δικάζεται ὑπὸ μεικτοῦ δικαστηρίου αποτελουμένου ἐξ ἴσου ἀριθμοῦ ἀρεοπαγιτῶν καὶ συμβούλων ἐπικρατείας ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης, ἢ τοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένου ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ.

Ἄρθρον 86.

Αἱ ὑποθέσεις τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ ἐξακολουθοῦσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ μέχρι τῆς συστάσεως τῶν τακτικῶν διοικητικῶν δικαστηρίων νὰ ὑπάγουν

ται εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια, ὑπὸ τῶν ὁποίων δικάζονται ὡς νόμῳ προτετιμημένοι, πλὴν ἐκείνων, δι' ἃς εἰδικοί νόμοι συνιστῶσι διοικητικὰ δικαστήρια, εἰς τὰ ὁποῖα τηροῦνται αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 92 καὶ 93 τοῦ Συντάγματος. Μέχρις τῆς ἐκδόσεως εἰδικῶν νόμων ἰσχύουσι οἱ ὑφιστάμενοι περὶ διοικητικῆς δικαιοδοσίας.

ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Ἄρθρον 87.

Ἡ δικαιοσύνη ἀπονέμεται ὑπὸ δικαστῶν διοριζομένων ὑπὸ τοῦ Βασιλέως κατὰ νόμον ὀρίζοντα καὶ τὰ προσόντα αὐτῶν.

Αἱ ἀποδοχαὶ τῶν δικαστῶν πρέπει νὰ εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὸ λειτούργημα αὐτῶν.

Τὰ τῆς βαθμολογικῆς κατατάξεως τῶν δικαστῶν προσδιορίζονται δι' εἰδικῶν νόμων, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς διὰ νόμου ἀντιστοιχίσεως τῶν λοιπῶν ὑπαλλήλων πρὸς αὐτοὺς ἢ ἀναλόγου ἐφαρμογῆς τῶν εἰδικῶν τούτων νόμων ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὑπαλλήλων.

Ἄρθρον 88.

Οἱ ἀρεοπαγῖται, ἐφέται καὶ πρωτοδίκαι εἰσὶν ἰσόβιοι, οἱ δὲ εἰσαγγελεῖς, ἀντεισαγγελεῖς, εἰρηνοδίκαι, πταισματοδίκαι, γραμματεῖς καὶ ὑπογραμματεῖς τῶν δικαστηρίων καὶ εἰσαγγελιῶν, συμβολαιογράφοι, φύλακες ὑποθηκῶν καὶ μεταγραφῶν εἰσὶν μόνιμοι, ἐφ' ὅσον ὑφίστανται αἱ σχετικαὶ ὑπηρεσίαι. Οἱ ἰσοβιότητος ἢ μονιμότητος ἀπολαύοντες δικαστικοὶ ὑπάλληλοι δὲν δύνανται νὰ παυθῶσιν ἄνευ δικαστικῆς ἀποφάσεως εἴτε κατ' ἀκολουθίαν ποινικῆς καταδίκης εἴτε ἐνεκα πειθαρχικῶν παραπτωμάτων ἢ νόσου ἢ ἀνεπαρκείας, βεβαιουμένων, καθ' ὃν τρόπον νόμος ὀρίζει, τηρουμένων τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 92 καὶ 93.

Τὰ μέλη τοῦ Ἀρείου Πάγου, οἱ πρόεδροι καὶ εἰσαγγελεῖς ἐφετῶν ἀποχωροῦσι ὑποχρεωτικῶς τῆς ὑπηρεσίας ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ ἐβδομηκοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των, οἱ δὲ λοιποὶ ἔμμισθοι δικαστικοὶ λειτουργοὶ ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ ἐξηκοστοῦ πέμπτου.

Οἱ φύλακες ὑποθηκῶν καὶ συμβολαιογράφοι ἀποχωροῦσιν ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ ἐβδομηκοστοῦ πέμπτου ἔτους.

Ἄρθρον 89.

Δύνανται διὰ νόμου α) ν' ἀνατεθῇ καὶ εἰς ἀρχὰς ἀσκούσας ἀστυνομικὰ καθήκοντα ἢ ἐκδίκασιν ἀστυνομικῶν παραβάσεων τιμωρουμένων διὰ προστίμου, β) ν' ἀνατεθῇ εἰς ἀρχὰς ἀγροτικῆς ἀσφαλείας ἢ ἐκδίκασιν τῶν περὶ τοὺς ἀγροὺς πταισμάτων καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν ἀπορρουσῶν ἰδιωτικῶν ἀπαιτήσεων. Κατ' ἀμφοτέρως τὰς περιπτώσεις αἱ ἐκδιδόμεναι ἀποφάσεις ὑποκείνται εἰς ἔφεσιν ἐνώπιον δικαστικῆς ἀρχῆς ἔχουσας ἀνασταλτικὴν δύναμιν. γ) Νὰ κανονισθῶσι τὰ τῶν εἰδικῶν δικαστηρίων καθήκοντα, ἐφ' ὧν ἐπιτρέπεται νὰ μὴ ἔχωσιν ἐφαρμογὴν αἱ διατάξεις τῆς α' παραγράφου τοῦ ἄρθρου 87 καὶ τῶν ἄρθρων 92 καὶ 93 τοῦ Συντάγματος.

ματος. δ) Νὰ ὁρισθῇ, ὅτι εἰς τὰ δικαστήρια, ἅτινα θέλουσι ἐκδικάζει τὰς πάσης φύσεως ἐργατικὰς διαφορὰς, δύνανται νὰ συμμετέχωσι καὶ λαϊκὰ μέλη.

Ἄρθρον 90.

Δικαστικοὶ λειτουργοὶ καὶ δικαστικοὶ ὑπάλληλοι, πλὴν τοῦ μετὰ τὸν γραμματέα κατωτέρου προσωπικοῦ τῆς γραμματείας τῶν δικαστηρίων καὶ τῶν εἰσαγγελιῶν, τῶν συμβολαιογράφων καὶ τῶν φύλακων ὑποθηκῶν καὶ μεταγραφῶν, τοποθετοῦνται, μετατίθενται, ἀποσπῶνται καὶ προάγονται μετὰ σύμφωνον, εἰδικῶς καὶ ἐμπεριστατωμένως, ἡτιςλογημένην γνώμην Ἀνωτάτου Δικαστικοῦ Συμβουλίου, ἀποτελουμένου ἐκ μελῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου, καθ' ὃν τρόπον νόμος ὀρίζει.

Ἡ εἰς τὰς θέσεις τοῦ προέδρου, ἀντιπροέδρου καὶ εἰσαγγελέως τοῦ Ἀρείου Πάγου προαγωγή δὲν ὑπάγεται εἰς τὸ Ἀνώτατον Δικαστικὸν Συμβούλιον.

Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Ἀνωτάτου Δικαστικοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς ὀλομελείας τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ αἱ εἰς ἐκτέλεσιν αὐτῶν ἐκδιδόμεναι διοικητικαὶ πράξεις δὲν ὑπόκεινται εἰς προσβολὴν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

Ἄρθρον 91.

Ο Βασιλεὺς δύνανται, μετὰ πρότασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἐν περιπτώσει ἐμπολέμου καταστάσεως ἢ ἐπιστρατεύσεως ἔνεκεν ἐξωτερικῶν κινδύνων ἢ σοβαρᾶς διαταραχῆς ἢ ἐκδήλου ἀπειλῆς τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ἀσφαλείας τῆς χώρας ἐξ ἐσωτερικῶν κινδύνων, ν' ἀναστείλῃ διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος εἰς ὅλην ἢ εἰς μέρος τῆς ἐπικρατείας τὴν ἰσχύν τῶν ἄρθρων 5, 6, 10, 11, 12, 14, 20, 95 καὶ 97 τοῦ Συντάγματος καὶ θέτῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸν ἐκάστοτε ἰσχύοντα νόμον «περὶ καταστάσεως πολιορκίας» νὰ συστήσῃ ἐξαιρετικὰ δικαστήρια. Ὁ νόμος οὗτος δὲν δύνανται νὰ μεταρρυθμισθῇ κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐργασιῶν τῆς πρὸς ἐφαρμογὴν τούτου συγκαλουμένης Βουλῆς. Ἀπαντα τὰ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος ἄρθρου ληφθέντα μέτρα ἀνακοινοῦνται εἰς τὴν Βουλὴν ἀνυπερθέτως κατὰ τὴν πρώτην μετὰ τὴν δημοσίευσιν αὐτῶν συνεδρίᾳ πρὸς ἐγκρίσιν ἢ ἄρσιν. Ἐὰν ἡ λήψις τῶν μέτρων τούτων λάβῃ χώραν ἐν ἀπουσίᾳ τῆς Βουλῆς διὰ τοῦ αὐτοῦ Βασιλικοῦ Διατάγματος, ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος αὐτοῦ συγκαλεῖται αὕτη ἐντὸς δέκα ἡμερῶν καὶ ἂν ἐλήξεν ἡ περίοδος αὐτῆς ἢ διελύθη καὶ κατ' ἀμφοτέρως τὰς περιπτώσεις ἀποφασίζει τὴν διατήρησιν ἢ ἄρσιν τοῦ εἰρημένου Διατάγματος.

Ἡ Βουλευτικὴ ἀσυλία τοῦ ἄρθρου 63 ἰσχύει ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Βασιλικοῦ τούτου Διατάγματος.

Ἡ ἰσχὺς τῶν ἀνωτέρω Βασιλικῶν Διαταγμάτων προκειμένου μὲν περὶ πολέμου δὲν ἐκτείνεται πέραν τῆς λήξεως αὐτοῦ, εἰς πάσας δὲ τὰς λοιπὰς περιπτώσεις αἴρεται αὐτοδικαίως μετὰ διμήνον ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς των, ἐὰν ἐν τῷ μεταξύ δὲν παραταθῇ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ἀδείᾳ πάλιν τῆς Βουλῆς.

Άρθρον 92.

Αἱ συνεδριάσεις τῶν Δικαστηρίων εἶναι δημόσιοι, ἐκτὸς ὅταν ἡ δημοσιότης ἤθελεν εἶσθαι ἐπιβλαβὴς εἰς τὰ χρηστὰ ἢ τὴν κοινὴν εὐταξίαν, ἀλλὰ τότε τὰ δικαστήρια ὀφείλουσι νὰ ἐκδίδωσι περὶ τούτου ἀποφασιν.

Άρθρον 93.

Πᾶσα ἀπόφασις πρέπει νὰ εἶναι εἰδικῶς ἡτιολογημένη καὶ νὰ ἀπαγγέλληται ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει.

Άρθρον 94.

Τὸ ὀρκωτὸν σύστημα διατηρεῖται.

Άρθρον 95.

Υπὸ τῶν ὀρκωτῶν δικαστηρίων δικάζονται τὰ κακουργήματα, τὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα, ὡς καὶ τὰ τοῦ τύπου, ὡςάκις ταῦτα δὲν ἀφορῶσι τὸν ἰδιωτικὸν βίον καὶ τὰ τυχόν διὰ νόμου ὑπαχθῆσόμενα ἄλλα ἀδικήματα. Πρὸς ἐκδίκασιν τῶν ἀνωτέρω ἀδικημάτων τοῦ τύπου νόμος δύναται νὰ ὀρίσῃ μεικτὰ δικαστήρια ἐκ τακτικῶν δικαστικῶν καὶ ἐνόρκων, οἵτινες καὶ δεόν ν' ἀποτελοῦσι τὴν πλειοψηφίαν.

Κακουργήματα ὑπαχθόντα ~~(μέχρι τοῦδε)~~ δι' εἰδικῶν νόμων καὶ ψηφισμάτων εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ἐφετείων θέλουσι ἐξακολουθήσει δικάζόμενα ὑπὸ τῶν δικαστηρίων τούτων, ἐφ' ὅσον νόμος δὲν ἐπαναφέρει ταῦτα ὑπὸ τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ὀρκωτῶν δικαστηρίων.

Άρθρον 96.

Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν δικαστὴν νὰ δεχθῇ καὶ ἄλλην ἐμμισθον ὑπηρεσίαν ἐκτὸς τῆς τοῦ καθηγητοῦ ἐν Πανεπιστημίῳ.

Άρθρον 97.

Τὰ περὶ στρατοδικείων, ναυτοδικείων, ἀεροδικείων, πειρατείας, ναυταπάτης καὶ δικαστηρίων λειῶν κανονίζονται δι' εἰδικῶν νόμων.

Ἰδιῶται δὲν δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν στρατοδικείων, ναυτοδικείων καὶ ἀεροδικείων εἰ μὴ μόνον δι' ἀξιοποίνους πράξεις κατὰ τῆς ἀσφαλείας τῶν ἐνόπλων δυνάμεων ἢ ἄλλας πραττόμενας ἐντὸς τῶν στρατιωτικῶν καταστημάτων ἢ πολεμικῶν πλοίων ἢ ἀεροπλοίων, ἢ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν στρατιωτικῶν ἐν γένει ἔργων.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Άρθρον 98.

Οἱ σύμβουλοι καὶ οἱ πάρεδροι τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου εἶναι ἰσόβιοι καὶ δὲν παύονται εἰ μὴ κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ ἀρθροῦ 88 ἀποχωροῦσι δὲ ὑποχρεωτικῶς τῆς ὑπηρεσίας ἅμα τῇ συμπληρώσει τοῦ ἐβδομηχοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας των. Τὰ προσόντα τῶν συμβούλων καὶ παρέδρων ὀρίζονται διὰ νόμου.

Διορισμὸς ἢ προαγωγή εἰς τὰς θέσεις τῶν συμβούλων τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἐνεργεῖται μετὰ γνώμην τῆς ὁλομελείας αὐτοῦ.

Αἱ περὶ ἀσυμβιβάστου τῶν συμβούλων τῆς ἐπικρατείας διατάξεις τοῦ Συντάγματος ἰσχύουσι καὶ διὰ τὰ ἰσόβια μέλη τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

Ἀποφάσεις τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἀφορῶσαι κατάλογισμὸν ὑπολόγων δὲν ὑπόκεινται εἰς τὸ ἔλεγχον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Άρθρον 99.

Ἡ διοικητικὴ ὀργάνωσις τοῦ Κράτους βασιίζεται εἰς τὴν ἀποκέντρωσιν καὶ τὴν τοπικὴν αὐτοδιοίκησιν ὡς νόμος ὀρίζει.

Ἡ ἐκλογή τῶν δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν ἀρχῶν γίνεται διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας.

Άρθρον 100.

Ὁ δημόσιος ὑπάλληλος εἶναι ἐκτελεστής τῆς θελήσεως τοῦ Κράτους καὶ ὀφείλει πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν Πατρίδα καὶ τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη.

Ἰδεολογίαι σκοποῦσαι τὴν διὰ βιαίων μέσων ἀνατροπὴν τοῦ ὑφισταμένου πολιτειακοῦ ἢ κοινωνικοῦ καθεστώτος ἀντίκεινται ἀπολύτως πρὸς τὴν ιδιότητα τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου.

Άρθρον 101.

Τὰ προσόντα τῶν διοικητικῶν ἐν γένει ὑπαλλήλων ὀρίζονται διὰ νόμου.

Οἱ τακτικοὶ ὑπάλληλοι εἶναι μόνιμοι ἐφ' ὅσον ὑφίστανται αἱ σχετικαὶ ὑπηρεσίαι καὶ αἱ θέσεις, πλὴν δὲ τῶν περιπτώσεων τῆς παύσεως δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως, οὔτε μετατίθενται ἄνευ γνωμοδοτήσεως, οὔτε ἀπολύονται, οὔτε ὑποβιβάζονται ἄνευ εἰδικῆς ἀποφάσεως κατὰ νόμον ὀργανουμένου συμβουλίου καὶ ἀποτελουμένου κατὰ τὰ δύο τρίτα τοῦλάχιστον ἀπὸ μονίμου ὑπαλλήλους. Κατὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐπιτρέπεται πρόσφυγὴ ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, καθὼς εἰδικώτερον νόμος ὀρίζει.

Αἱ ἀνωτέρω διατάξεις ἐπεκτείνονται καὶ ἐπὶ τῶν ὑπαλλήλων τῆς Βουλῆς οἵτινες κατὰ τὰ λοιπὰ διέπονται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς.

Τῶν προσόντων καὶ τῆς μονιμότητος δύνανται νὰ ἐξαιρῶνται διὰ νόμου οἱ πρέσβεις καὶ οἱ διπλωματικοὶ πράκτορες, οἱ γενικοὶ διοικηταί, οἱ γενικοὶ γραμματεῖς, οἱ νομάρχαι, ὁ ἐπίτροπος τοῦ δημοσίου παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου καὶ τῶν ἰδιαιτέρων γραφείων τῶν Ὑπουργῶν καὶ τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς.

Άρθρον 102.

Οὐδεὶς δύναται νὰ διορισθῇ ὑπάλληλος εἰς μὴ νενομοθετημένην θέσιν.

Οὐδεὶς δύναται νὰ διορισθῇ εἰς πλείονας τῆς μίας ἐμμίσθους δημοσίας θέσεις ἢ θέσεις νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου.

Οὐδεὶς δημόσιος ὑπάλληλος δύναται νὰ συμμετέχῃ εἰς πλείονα τῶν δύο συμβουλίων ἢ ἐπιτροπῶν.

106 σελ. ἐντὸς +
135 σελ. - γρημ.

ΑΣΔΥ.

[4.12]

Οὐδέποτε αἱ ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου ἢ ταμείων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου ἐχόντων προνόμιον ὑπὸ τοῦ Κράτους ἢ σύμβασιν μετ' αὐτοῦ, ἀμοιβαί ἢ ρηϊδιότητες ἄλλαι ἀπολαβαί ἐμίσθου δημοσίου ὑπαλλήλου ἕνεκα παραχρῆς ὑπηρεσιῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ δύνανται νὰ υπερβῶσι κατὰ μῆνα ἐν τῷ συνόλῳ των τὰς μηνιαίας τακτικὰς ἀποδοχὰς τῆς ὀργανικῆς θέσεως αὐτοῦ ἐπὶ ποινῇ ἀπολύσεως. Νόμος θέλει ὀρίσει τὰ τοῦ ἐλέγχου τῆς τηρήσεως τοῦ παρόντος ἀρθρου.

Τὰ ἀσυμβίβαστα τοῦ ἀρθρου 71 ἐφαρμόζονται καὶ ὡς πρὸς τοὺς ἐμίσθους δημοσίους ὑπαλλήλους.

Ἑρμηνευτικὴ Δήλωσις:

Ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῶν συμβουλίων ἢ ἐπιτροπῶν τῆς παραγράφου 3 τοῦ παρόντος ἀρθρου περιλαμβάνονται καὶ τὰ τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἢ κοινωφελῶν ἰδρυμάτων ἢ Τραπεζῶν. Τούτων δὲν περιλαμβάνονται τὰ ὑπηρεσιακὰ συμβούλια τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου εἰς ὃ ἀνήκει ὁ ὑπάλληλος.

Ἄρθρον 103.

Ἀγωγαὶ κακοδικίας κατὰ συμβούλων τῆς ἐπικρατείας, ἀρεοπαγιτῶν, ἐφετῶν, πρωτοδικῶν, εἰσαγγελέων, ἀντεισαγγελέων, δικαστῶν διοικητικῶν δικαστηρίων καὶ ἰσοβίων μελῶν τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου, δικάζονται ὑπὸ ἐπταμελοῦς εἰδικοῦ δικαστηρίου συγκροτουμένου καθ' ὃν τρόπον ὀρίζει ὁ νόμος, διὰ κληρώσεως ἐξ ἐνὸς μέλους τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, τοῦ Ἀρείου Πάγου, τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου, τριῶν δικηγόρων μελῶν τακτικῶν ἢ ἀναπληρωματικῶν τοῦ Ἀνωτάτου Πειθαρχικοῦ Συμβουλίου καὶ δύο καθηγητῶν Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Οὐδεμία ἄδεια πρὸς ἔγερσιν τῆς ἀγωγῆς κακοδικίας ἀπαιτεῖται.

Ἐκ τῶν μελῶν τοῦ δικαστηρίου ἐξαιρεῖται ἐκάστοτε τὸ ἀνήκον εἰς τὸ Σῶμα ἐκεῖνο περὶ τῆς ἐνεργείας ἢ παραλείψεως τοῦ ὁποίου εἴτε ὀλοκλήρου εἴτε μελῶν αὐτοῦ καλεῖται νὰ ἀποφανθῇ τὸ δικαστήριον.

Ἄρθρον 104.

Ἡ πειθαρχικὴ ἐξουσία ἐπὶ τῶν μελῶν τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου, τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας ἀσκεῖται καὶ ὑπὸ συμβουλίου συγκειμένου ἐκ δύο μελῶν ἐξ ἐκάστου τῶν σωμάτων τούτων καὶ δύο καθηγητῶν τῆς Νομικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου ὀριζομένων πάντων διὰ κλήρου ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης. Ἐκ τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου ἐξαιροῦνται ἐκάστοτε τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸ Σῶμα ἐκεῖνο ἐπὶ ἐνεργείας τοῦ ὁποίου εἴτε ὀλοκλήρου εἴτε μελῶν αὐτοῦ καλεῖται νὰ ἀποφανθῇ τὸ συμβούλιον.

Ἄρθρον 105.

Ἡ χερσόνητος τοῦ Ἀθῶ, ἀπὸ τῆς Μεγάλης Βίγλας καὶ ἐξῆς, ἀποτελοῦσα τὴν περιοχὴν τοῦ Ἀγίου Ὄρους, εἶναι κατὰ τὸ ἀρχαῖον τούτου προνομιακὸν καθεστὼς αὐτοδιοίκητον τμήμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους,

τοῦ ὁποίου ἡ κυριαρχία παραμένει ἄθικτος ἐπ' αὐτοῦ. Ἐξ ἀπόψεως πνευματικῆς διατελεῖ τὸ Ἅγιον Ὄρος ὑπὸ τὴν ἄμεσον δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ὅλοι οἱ μονάζοντες εἰς αὐτὸ ἀποκτοῦν τὴν Ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν ἅμα τῇ προσλήψει αὐτῶν ὡς δοκίμων ἢ μοναχῶν χωρὶς ἄλλην διατύπωσιν.

Τὸ Ἅγιον Ὄρος διοικεῖται κατὰ τὸ καθεστὼς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν εἰκοσι ἱερῶν μονῶν του, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι κατανεμημένη ὀλόκληρος ἡ χερσόνητος τοῦ Ἀθῶ καὶ διατελεῖ ἀναπαλλοτρίωτον τὸ ἔδαφος αὐτῆς. Ἡ διοίκησις ἀσκεῖται δι' ἀντιπροσώπων τῶν ἱερῶν μονῶν του ἀποτελούντων τὴν ἱερὰν κοινότητα. Οὐδεμία ἀπολύτως μεταβολὴ ἐπιτρέπεται τοῦ διοικητικοῦ συστήματος ἢ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Μονῶν τοῦ Ἀγίου Ὄρους, οὐδὲ τῆς ἱεραρχικῆς τάξεως καὶ τῆς θέσεως αὐτῶν πρὸς τὰ ὑποτελῆ των ἐξαρτήματα, ἀπαγορεύεται δὲ ἡ ἐγκαταβίωσις ἐν αὐτῷ ἑτεροδόξων ἢ σχισματικῶν.

Ὁ λεπτομερὲς καθορισμὸς τῶν ἀγιορειτικῶν καθεστώτων καὶ τοῦ τρόπου τῆς λειτουργίας αὐτῶν γίνε-ται διὰ καταστατικοῦ χάρτου τοῦ Ἀγίου Ὄρους, τὸν ὁποῖον, συμπράττοντος τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Κράτους, συντάσσουν μεν καὶ ψηφίζουν οἱ εἰκοσι μοναὶ ἐπικυρώνουσι δὲ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ ἀκριβὴς τήρησις τῶν ἀγιορειτικῶν καθεστώτων τελεῖ ὡς πρὸς μὲν τὸ πνευματικὸν μέρος ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτεῖαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς πρὸς δὲ τὸ διοικητικὸν ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ Κράτους, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει ἀποκλειστικῶς καὶ ἡ διαφύλαξις τῆς δημοσίας τάξεως καὶ ασφαλείας.

Αἱ ἀνωτέρω ἐξουσίαι τοῦ Κράτους ἀσκοῦνται διὰ διοικητοῦ τοῦ ὁποίου τὰ δικαιώματα καὶ καθήκοντα καθὼς καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Μοναστηριακῶν Ἀρχῶν καὶ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος ἀσκουμένη δικαστικὴ ἐξουσία, καὶ τέλος τὰ τελωνειακὰ καὶ φορολογικὰ πλεονεκτήματα τοῦ Ἀγίου Ὄρους καθορίζονται διὰ νόμου.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Ἄρθρον 106.

Δὲν ἐπιτρέπεται ἡ μεταβολὴ τοῦ περιεχομένου ἢ τῶν ὅρων διαθήκης ἢ δωρεᾶς κατὰ τὰς ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ἢ κοινωφελούς σκοποῦ διατάξεις αὐτῆς.

Ἐξαιρετικῶς ἐπιτρέπεται διὰ νόμου ἡ διάθεσις τοῦ διατιθεμένου ἢ δωρουμένου πρὸς ἄλλον παρεμφερῆ σκοπόν, ὅταν ἡ θέλησις τοῦ δωρητοῦ ἢ διαθέτου, ἀποβαίνει ἀπολύτως ἀπραγματοποίητος.

Ἄρθρον 107.

Ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Κράτους εἶναι ἡ ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν συντάσσονται τὸ πολίτευμα καὶ τῆς ἑλληνικῆς νομοθεσίας τὰ κείμενα. Πᾶσα πρὸς παραφθορὰν ταύτης ἐπέμβασις ἀπαγορεύεται.

Ἄρθρον 108.

Δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἀναθεώρησις ὀλοκλήρου Συντάγματος.

Π Ρ Ο Τ Α Σ Ι Σ

Συνιστάται Ἀνώτατον Συμβούλιον Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν ἀποτελούμενον ἐξ ἑνδεκα μελῶν, ἐξ ὧν τὰ ἑπτὰ ἰσόβια καί τὰ τέσσαρα ρόνιρα κατ'ἀπόσπασιν, ὡς καί ἐξ ἑπτὰ ἰσοβίων Παρέδρων μελῶν. Τά προσόντα τῶν ἰσοβίων μελῶν ὀρίζονται διὰ νόμου.

Εἰς τό Συμβούλιον τοῦτο ἀνήκουν ἰδίως, α) Ἡ γνωροδότησις ἐπί σχεδίων ἢ προτάσεων νόμων ἀφορῶν τήν ὀργάνωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν καί τήν κατάστασιν τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους, τῶν ὀργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως καί τῶν λοιπῶν Νορικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, β) Ἡ σύμφωνος γνώμη διὰ τήν ἔκδοσιν κανονιστικῶν διαταγμάτων καί κανονιστικῶν Ὑπουργικῶν ἀποφάσεων τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου.

Ἐξαιροῦνται τῶν διατυπώσεων τοῦ προηγουμένου ἑδαφίου νομοσχέδια ἢ διατάγματα ἀφορῶντα τὰς δικαστικὰς καί στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας καί τοὺς δικαστικούς καί στρατιωτικούς ὑπαλλήλους ἢ τοὺς ἐξαιρουμένους τοῦ ὑπαλληλικοῦ κώδικος πολιτικούς ὑπαλλήλους τῆς Διοικήσεως ἢ τῶν Νορικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου.

Προτείνοντες Βουλευταί

Π.ΛΥΚΟΥΡΕΖΟΣ
Χ.ΘΗΒΑΙΟΣ
Χ.ΑΛΕΤΡΑΣ

Ουδέποτε αναθεωρούνται αἱ διατάξεις τοῦ παρόντος Συντάγματος αἱ καθορίζουσαι τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος ὡς Βασιλευμένης Δημοκρατίας ὡς καὶ αἱ θεμελιώδεις διατάξεις αὐτοῦ.

Ἐπιτρέπεται ἀναθεώρησις τῶν μὴ θεμελιωδῶν διατάξεων αὐτοῦ, ὡςάκις ἡ Βουλὴ διὰ τῶν δύο τρίτων τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς ζητήσῃ ταύτην δι' ἰδίας πράξεως, ὀριζούσης εἰδικῶς τὰς ἀναθεωρητέας διατάξεις καὶ ψηφίζομένης εἰς δύο ψηφοφορίας, ἀφισταμένας ἀλλήλων κατὰ ἓνα τοῦλάχιστον μῆνα.

Ἀποφασισθείσης τῆς ἀναθεώρησης ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἡ ἐπομένη Βουλὴ κατὰ τὴν πρώτην σύνοδον αὐτῆς ἀποφασίζει ἐπὶ τῶν ἀναθεωρητέων διατάξεων δι' ἀπολύτου πλειονοψηφίας τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς.

Πᾶσα ψηφίζομένη ἀναθεώρησις μὴ θεμελιωδῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος ἐκδίδεται καὶ δημοσιεύεται διὰ τῆς ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἐπιψηφίσεως αὐτῆς ὑπὸ τῆς Βουλῆς, τίθεται δὲ εἰς ἐνέργειαν δι' εἰδικοῦ ταύτης ψηφίσματος.

Ἄρθρον 109.

Πᾶς Ἕλλην δυνάμενος φέρειν ὅπλα ὑποχρεοῦται νὰ συντελῇ εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος ἀμυγαν κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν νόμων.

Ἄρθρον 110.

Πρὸς ἀποκατάστασιν ἀκτημόνων καλλιεργητῶν καὶ ἀκτημόνων μικρῶν κτηνοτρόφων ἐπιτρέπεται ἐπὶ μίαν τριετίαν ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν κατωτέρω κατηγοριῶν ἀγροτικῶν κτημάτων κατὰ παρέκκλισιν τοῦ ἄρθρου 17 τοῦ Συντάγματος, ὡς νόμος θέλει ὀρίσει.

α) Τῶν πέραν τῶν πεντακοσίων τοῦλάχιστον στρεμμάτων αὐτοκαλλιεργουμένων ἢ διακοσίων πενήτηκοντα μὴ αὐτοκαλλιεργουμένων ἀνηκουσῶν εἰς φυσικὰ ἢ νομικὰ πρόσωπα ιδιωτικοῦ δικαίου, ἀσκεπῶν ἐκτάσεων.

β) Τῶν καλλιεργουμένων ἢ καλλιεργησίμων ὡς καὶ κτηνοτροφικῶν ἐκτάσεων ἢ φυτειῶν τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὰ πάσης φύσεως νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου, προκειμένου δὲ περὶ δήμων καὶ κοινοτήτων, ἢ αὐτῶν αὐτῶν. Ἐξαιρεῖται πάσης ἀναγκαστικῆς ἀπαλλοτριώσεως κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ παρόντος ἀκίνητος ἰδιοκτησίας ἀνήκουσα εἰς εὐαγῆ ἰδρύματα ἐπιδιώκοντα ἐκπαιδευτικούς ἢ φιλανθρωπικούς σκοπούς.

γ) Κτηνοτροφικῶν ἐκτάσεων πέραν τῶν χιλίων τοῦλάχιστον στρεμμάτων ἢ ἐφ' ὅσον ὁ ἰδιοκτήτης εἶναι κτηνοτρόφος, τῶν ὑπερβαινουσῶν τὴν πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ ἀπαιτουμένην ἔκτασιν, ὡς νόμος θέλει ὀρίσει.

Διὰ νόμου ἐφ' ἀπαξ ἐκδιδόμενου ρυθμίζονται ἡ κατὰ τὸ παρὸν ἀπαλλοτριώσις, καὶ ἀναγκαστικὴ μίσθωσις, ἀγρῶν, δασωδῶν ἐκτάσεων καὶ βοσκοτόπων ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν.

Τῆς κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ παρόντος ἄρθρου ἀπαλλοτριώσεως καὶ ἀναγκαστικῆς μίσθώσεως ἐξαιροῦνται οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν ἐλαιῶνες, οἱ ἀμπελώνες, οἱ κῆποι καὶ ἡ ἀστικὴ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία.

Ἡ ἀποζημίωσις ὀρίζεται εἰς μεταλλικὰς δραχμὰς πάντοτε διὰ τῆς δικαστικῆς ὁδοῦ οὐδέποτε μικροτέρα τοῦ ἐνὸς τρίτου τῆς ἀξίας τοῦ ἀπαλλοτριωμένου κτήματος κατὰ τὸν χρόνον τῆς καταλήψεως καὶ καταβάλλεται πρὸ ἢ μετ' αὐτὴν εἴτε κατὰ δόσεις εἴτε εἰς χρεόγραφα, ὡς νόμος θέλει ὀρίσει.

Οἱ μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντες νόμοι περὶ ἐξαγορᾶς ἐμφυτευτικῶν κτημάτων, περὶ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ ἀγροληπτικῶν ἢ ἐδαφονομικῶν βαρῶν καὶ ἀναγκαστικῆς μίσθώσεως γαιῶν ὑπὲρ ἀκτημόνων γεωργῶν καὶ κτηνοτρόφων θεωροῦνται ὡς μὴ ἀντικείμενοι εἰς τὸ Σύνταγμα.

Ἐπιτρέπεται ἡ κατὰ παρέκκλισιν τοῦ ἄρθρου 17 τοῦ Συντάγματος νομοθετικὴ ρύθμισις καὶ διάλυσις ὑφισταμένων εἰσέτι ἀγροληψιῶν καὶ ἐδαφονομικῶν βαρῶν, ἡ κατάργησις καὶ ρυθμισίς ἰδιορρυθμῶν ἐμπραγμάτων σχέσεων καὶ ἡ λήψις μέτρων κατὰ τῆς καταμνήσεως ἢ ἀνασυγκροτήσεως τῆς ὑπερμέτρως κατατεμνομένης μικρᾶς ἐγγείου ἰδιοκτησίας.

Ἄρθρον 111.

Ὅλοι οἱ νόμοι καὶ τὰ διατάγματα καθόσον ἀντιβαίνουν εἰς τὸ παρὸν Σύνταγμα καταργοῦνται.

Ἄρθρον 112.

Τὸ παρὸν Σύνταγμα ἐμβαίνει εἰς ἐνέργειαν ἅμα ὑπογραφῇ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως· τὸ δὲ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ὀφείλει νὰ δημοσιεύσῃ αὐτὸ διὰ τῆς ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐντὸς εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν μετὰ τὴν ὑπογραφὴν.

Ἄρθρον 113.

Ἡ τήρησις τοῦ παρόντος Συντάγματος ἀφιεροῦται εἰς τὸν πατριωτισμὸν τῶν Ἑλλήνων.

Logarithm A E D F. ~~aproposito~~ ^{aproposito}
 de los robles y pines y el
 pino y pino en los
 ejes.

De A E D F ^{por el} en los operacion
 roble y en los varones de
 pino. Los arboles en
 los ejes.

$$\frac{1}{24} + \frac{3}{24} + \frac{1}{24} + \frac{11}{24} + \frac{6}{24}$$

Απορα 6207 7020.

1948

Τὸ Σύνταγμα, ὁ βασικὸς νόμος τῆς πολιτείας, ἐκφράζει διὰ τοῦ συνόλου τῶν διατάξεων τοῦ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ εἶδους τοῦ κρατοῦντος πολιτικοῦ καθεστώτος. Εἶναι φυσικὸν ὅτι τὸ Σύνταγμα τοῦ 1911 ὑστερα ἀπὸ δύο παγκοσμίους πολέμους καὶ τοσὸν βαθεῖας μεταβολὰς εἰς τὰς κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς ἀντιλήψεις τῶν πολιτισμένων λαῶν τῆς γῆς, ἐκρείαζέτο προσαρμογῇ εἰς τὰς συγχρονους συνθήκας. Σύνταγμα μὴ προσηρμοσμένον εἰς τὰ αἰτήματα τοῦ παρόντος δημιουργεῖ δυσχερείας καὶ κενὰ κατὰ τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας. Εἶναι ἐπομένως τὸ ἔρ'ον τῆς συντάξεως ἐνὸς ἀρτίου συντάγματος ἐν τῶν ἀπαραιτήτων στοιχείων διὰ τὴν εὐημερίαν τοῦ τόπου. Αὐτὰ τὰ πολὺ κοινὰ γράφονται μόνον καὶ μόνον διότι ἀρκετοὶ ἀγράμματοι καὶ ἀπερίσκεπτοι τὸν τελευταῖον καιρὸν, μετὰξὺ μας, φαίνονται νὰ πιστεύουν ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ Συντάγματος εἶναι ζήτημα τύπων ποῦ ἐνδιαφέρει ἕνα κύκλο τυποκρατομένων νομικῶν καὶ ὅτι δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν μὲ τὴν προκοπὴν τῆς χώρας. Βεβαίως μόνον ἕνα καλὸν Σύνταγμα δὲν κάνει μίαν καλὴν πολιτείαν. Ἀλλὰ μία καλὴ πολιτεία δυσκόλως συγκρατεῖται χωρὶς μίαν πρόσφορον συνταγματικὴν τάξιν.

Εὐρέως συνεζητήθη τὸ ζήτημα ἀνὸς καιρὸς εἶναι κατάλληλος διὰ συνταγματικὰς μεταρρυθμίσεις. Ἡ λογικὴ λέγει ὅχι, ἡ ἱστορία λέγει ναί. Διότι πάντοτε εἰς ἀνωμάλους ἐποχάς, εἰς ὥρας ἐπαναστάσεων, μέσα ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς ἡττῆς ἢ τῆς καταστροφῆς ἐξεπήδησαν τὰ νέα συντάγματα. Τὴν σκέψιν δὲν πρέπει νὰ ἀναβληθῇ ἡ ἀναθεώρησις τοῦ Συντάγματος τὴν διατυπώνουν παρ' ἡμῖν ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ὑποπτεύονται ὅτι ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ἀντικομμουνιστικοῦ ἀγῶνος πρόκειται νὰ ψηφισθῇ ἕνα Σύνταγμα ἀντιδραστικόν, ἐνῶ ἀργότερα θὰ ἐμφαζέτο ἕνα Σύνταγμα πλέον φιλελεύθερον. Φοβοῦμαι ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα ὑποστηρίζοντες πλανῶνται. Δὲν ἀντελήφθησαν ἀκόμη ὅτι οἱ αὐτοὶ καὶ ἂν εἶναι ἡ ἐξέλιξις τῶν διεθνῶν πραγμάτων, αἱ δημοκρατίαι τοῦ μέλλοντος εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ γίνουν ὀλιγώτερον φιλελεύθεροι ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ὅτι θὰ πρέπει νὰ διαθέτουν τὰ νόμιμα μέσα πρὸς προάσπισιν τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐλευθεριῶν καὶ τῆς ἰδίας ὑποστάσεως ἐναντίον τῶν πάσης φύσεως καισαρισμῶν. Ἀφ' ἧς ἰδίας στιγμῆς ἐνεφανίσθησαν μειοψηφαί αἱ ὅποιας διὰ τῆς καταχρήσεως ἢ τῆς κακῆς χρήσεως τῶν εἰς αὐτὰς ἀναγνωρισθέντων δικαίων ἐπιδιώκουν σκοποὺς ἀντιθέτους πρὸς τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν αὐτονομίαν τῆς κοινωνικῆς ὁλότητος, πρέπει νὰ θεσπισθῶν καὶ οἱ κανόνες οἱ ματαιοῦντες αὐτὴν τὴν κατάχρησιν. Ἡ πολιτεία ἀπονέμει τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας διὰ τὴν πληρεστέραν δυνατὴν ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητος τῶν πολιτῶν. Δὲν τὰς ἀπονέμει ὡς ὅπλα κατὰ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Ὅσοι δὲν βλέπουν τὴν νέαν ταύτην τοποθέτησιν τῶν πραγμάτων εἶναι καθυστερημένοι ἐπικινδύνως. Καὶ φοβοῦμαι ὅτι εἰς αὐτοὺς ἀνήκουν καὶ οἱ ζητοῦντες τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος. Ἄναρχοι ἀπὸ ἐσφαλμέναις ἱστορικοφιλοσοφικὰς προϋποθέσεις καὶ καταλήγουν εἰς πεπλανημένας, κατὰ τὴν γῶμην μας προβλέψεις.

Ἐπιχείρημα σοβαρὸν ἐναντίον τῆς ἀναβολῆς δὲν δύναται ν' ἀποτελέσῃ ἡ ἀνάγκη τῆς διασφάλισεως τῆς μορφῆς τῆς βασιλευσμένης δημοκρατίας, διότι αὕτη δύναται νὰ κατοχυρωθῇ καὶ δι' ἐλδικοῦ ψηφίσματος, ἀνεξαρτήτως τῆς ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος.

Σοβαρὸν ἐπιχείρημα ἐναντίον τῆς ἀναβολῆς τῆς ἀναθεωρήσεως εἶναι μόνον τοῦτο: Ὅτι ὑπάρχουν ἤδη ὅλα τὰ πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ δεδομένα, εἴτε ὡς πραγματικότητες εἴτε ὡς τάσεις, βάσει τῶν ὁποίων δύναται νὰ συνταγῇ τὸ νέον Σύν-

ταγμα. Καὶ ἐφ' ὅσον ἡμεῖς πιστεύομεν εἰς τὴν ὑπαρξίν ὅλων αὐτῶν τῶν δεδομένων ποῦ χρειάζεται ὁ συντακτικὸς νομοθέτης διὰ νὰ διαμορφώσῃ τὸ πολίτευμα τῆς χώρας διὰ τὰ ἐρχόμενα ἔτη, εἶναι προφανές ὅτι ἡ ἐκκρεμότης εἶναι ἐλάττωμα καὶ ἐλάττωμα ἐπίσης ἡ διακυβέρνησις τῆς χώρας μὲ ἕνα πεπαλαιωμένον σύνταγμα. Ζῶμεν ἐπάνω εἰς μίαν καμπὴν τῆς ἐννοίας τῆς δημοκρατίας, ζῶμεν ἐνώπιον μιᾶς νέας διαρθρώσεως τῶν κοινωνικῶν ρευμάτων. Βλέπομεν ποῦ αὐτὰ ὁδηγοῦν καὶ ποῦ ὁδηγεῖται ἡ Ἑλλὰς μέσα εἰς αὐτά. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα θὰ πρέπει νὰ ἐκφράσῃ τὸ νέον Σύνταγμα.

Τὸ νὰ λέγῃ κανεὶς: Τὸ μέλλον εἶναι ἀγνωστον, ὥς περιμένωμεν ἕως ὅτου κατακαθίσουν τὰ πράγματα, εἶναι λόγος ὁ ὁποῖος πάντοτε φαίνεται νὰ εἶναι γεμάτος σωφροσύνη. Ἀλλὰ εἶναι δυστυχῶς λόγος ποῦ ἡμπορεῖ νὰ λέγεται βασιμῶς ἀνὰ πᾶν δῆμα τῆς ἱστορίας. Θὰ ἡμπορούσε νὰ τὸ εἴπῃ καὶ ἡ Ἀμερικὴ τὸ 1776 καὶ ἡ Γαλλία τὸ 1871 καὶ ἡ Γερμανία τὸ 1919 καὶ ἡ Ἰταλία τὸ 1946. Διότι εἶναι ἄλλη ἡ φρόνησις τῆς ἱστορίας καὶ ἄλλη ἡ φρόνησις τοῦ γραφείου. Διότι τὰ συντάγματα δὲν εἶναι τέρματα τῆς ὁποιασδήποτε ἀποκρυσταλλώσεως τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ παράγοντες τῆς ἀποκρυσταλλώσεως ταύτης καὶ ἐν πολλοῖς πρόδρομοι αὐτῆς.

Ἀλλὰ ἴσως εἴπουν οἱ ὑποστηρικταὶ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς: Εἶναι ἀραγε ἡ σημερινὴ Βουλὴ ἀξία νὰ ἐπιτελέσῃ ἕνα τοσούτον ὑψηλὸν ἔργον; Ἀπὸ τὴν Βουλὴν αὐτὴν ἀπουσίασαν οἱ κομμουνισταὶ καὶ αἱ ἄλλαι μαρξιστικαὶ μικρομάδες, στενοὶ συγγενεῖς τοῦ κομμουνισμοῦ. Εἶναι ἀραγε αὕτη ἡ ἔλλειψις, ἡ ὅποινα καθιστᾷ τὴν παρούσαν Βουλὴν μειονεκτικὴν; Ἡμεῖς πιστεύομεν ὅτι ἂν εἰς μίαν προσεχῇ Βουλὴν μετέχουν κατὰ εἴκοσι ἕως εἴκοσι πέντε τοῖς ἑκατὸν κομμουνισταὶ καὶ μαρξισταὶ συνοδοιπόροι, ὅχι Σύνταγμα δὲν θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ψηφίσῃ ἡ ἑλληνικὴ Βουλὴ, ἀλλὰ οὔτε τὸ νομοθετικὸν τῆς ἔργον δὲν θὰ εἶναι εἰς θέσιν ἀνέτως νὰ ἐπιτελέσῃ. Ἐκτὸς ἂν ἡ τεχνητὴ διασπορὰ τῶν ἰδεολογικῶν ὁμοιογενῶν ἐθνικῶν κομμάτων δὲν ἀντικατασταθῇ ἀπὸ μίαν νέαν λογικὴν διάρθρωσιν τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας. Ἐξ ἄλλου μόνον ἀντίδρασιν καὶ δξυνσιν τῶν δεξιῶν τάσεων θὰ ἐπέφερεν ἡ παρουσία τῶν κομμουνιστῶν, ὑπὸ οἰανδήποτε νέαν μεταμρφώσιν. Ἀλλὰ ἂς ἀφήσωμεν τοὺς κομμουνιστάς. Μία νέα Βουλὴ, ὅπου τὰ κόμματα τοῦ κέντρου θὰ παρίσταντο μὲ μετὰ ἄλλοις ἀριθμὸν, θὰ ἦτο ἀραγε καταλληλότερα διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Συντάγματος; Ἰσως. Ἀλλὰ πρόκειται περὶ μικρῶν διαφορῶν, ἂν ἐπιτρέπεται νὰ κρίνωμεν ἀπὸ τὰς ὑποστηρικτικὰς εἰς τὴν ἐπὶ τῆς Ἀναθεωρήσεως Ἐπιτροπῇ γνώμας. Μόνον μία πρότασις, ὑποβληθεῖσα ἀπὸ τὸ Παπανδρεϊκὸν κόμμα καὶ ὑποστηρικτικὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους βουλευτὰς τοῦ λεγομένου Κέντρου, ἐχώρισε τὴν Ἐπιτροπὴν κατὰ τρόπον ἰδεολογικῶς σαφῆ. Εἰς τὰς πλείους ἄλλας περιπτώσεις αἱ σχηματισθεῖσαι πλειοψηφαὶ ἦσαν μικταί. Ἀκριβῶς διότι εἶναι ἀσήμαντος ὁ ἰδεολογικὸς διαφορισμός. Ἐλάχιστοι θὰ ἦσαν ἐπομένως αἱ συνταγματικαὶ διατάξεις ποῦ θὰ προσελάμβανον πλέον προοδευτικὸν χαρακτῆρα διὰ μιᾶς μετατοπίσεως τῆς πλειοψηφίας τῆς Βουλῆς. Πίπτει ἐπομένως καὶ τὸ ἐπιχείρημα περὶ τῆς ὑποκειμενικῆς ἀκαταλληλότητος αὐτῆς πρὸς σύνταξιν ἐνὸς Συντάγματος. Ἐκτὸς ἂν εἰς τὴν προσεχῇ Βουλὴν πρόκειται νὰ εἰσέλθουν ἀγνωστοὶ νέοι προσωπικότητες, αἱ ὁποῖαι ὥς διὰ μαγείας θὰ μεταβάλουν τὴν ποιότητα τοῦ πολιτικοῦ κόσμου τῆς χώρας. Ἀλλὰ αὐτὰ εἶναι πολὺ ὥραϊα νὰ τὰ εὐχεται κανεὶς, ἀλλὰ πολὺ ἀφελὲς νὰ τὰ πιστεῖται.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Έτος 29ον — Αρ. φυλ. 10986 — Αθήναι, Πέμπτη 10 Ιουνίου 1948

Ο ΘΕΜΕΛΙΩΔΗΣ ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Η ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

V.-ΑΙ ΑΤΟΜΙΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΙ

ΣΕΙΡΑ ΑΡΘΡΩΝ ΤΟΥ κ. ΚΩΝΣΤ. ΤΣΑΤΣΟΥ

(Βουλευτού Αθηνών—Μέλους της επί της Αναθεώρησης του Συντάγματος Επιτροπής)

Εισηγούμεθα όπως εις τὸ τέλος τοῦ κεφαλαίου περὶ δημοσίου δικαίου τῶν Ἑλλήνων τεθῇ διάταξις καθ' ἣν «δὲν προστατεύεται (συνταγματικῶς) ἡ κατάχρησις ἢ κακὴ χρῆσις τῶν παρεχομένων ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν». ἔχοντες ἐπίγνωσιν τῶν δυνατοτήτων αἱ ὁποῖαι διανοίγονται ἀπὸ μίαν τοιαύτην διάταξιν, εἴπομεν: «Ἀπαγορεύεται ἡ ἀνέχρησις κλπ.», ὁπότε θὰ ἦτο δεσμευμένος ὁ συντεταγμένος νομοθέτης, ἀλλὰ προεκρίναμε τὴν ἀρνητικὴν ἀντύπωσιν, ὥστε ὁ νομοθέτης νὰ εἶναι ἐλεύθερος ἐν καιρῷ νὰ ἀποφασίσῃ. Νὰ εἶναι ὁμοῦ καὶ εἰς θέσιν, χωρὶς νὰ θεωρηθῶν ἀντισυνταγματικὴ αἱ ἐπιταγαὶ νὰ κατὰ τὴν ἀντιθέτως, ὅπου θὰ εἴναι ἐκαστὸν καταχρήσεις τῶν διαφόρων ἀτομικῶν δικαιωμάτων. Ἀνοίγεται οὖν ἓν ἀναριθμήτως ἐντός τοῦ ὁποίου θὰ δύναται ὁ νόμος νὰ ἀντιμετωπίζῃ ἀκόλутως τὰς εἰς βάρος τῆς ἀσφαλείας τῆς χώρας ἢ τῆς δημοκρατικῆς τῆς ὁργανώσεως δολίας καὶ ἐκαλυμμένης ἐνεργείας τῶν ἀντεθνικῶν καὶ ἀντιδημοκρατικῶν στοιχείων.

Ἐναντὶον αὐτοῦ τοῦ περιθωρίου, τοῦ ὁποίου τὴν ἑκτασίαν καὶ τὴν σημασίαν δὲν παραγνωρίζω, θὰ προβληθῶν ἀσφαλῶς ἀντιρρήσεις ἀπὸ τὴν ἄκραν ἀριστεράν. Θὰ χαρακτηρισθῇ ἡ συνταγματικὴ διάταξις ἡ ὁποία δὲν θεσπίζει ὡς ἀντιδημοκρατικὴ, ὡς ἐπιτρέπει ὡς φασιστικὰ μέτρα τῆς πολιτείας, ὡς ἐμμέσως καταπνίγουσα τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας. Φοβούμεθα δὲ ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν ἐπιχειρηματολογία θὰ ἀκολουθήσουν τὴν ἄκραν ἀριστεράν καὶ ὑπερθεωροφρονεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐχον ὅμως τὴν δύναμιν νὰ χειραφετηθῶν ἀπὸ τὰ δολαιὰ δόγματα.

Τὰ ἐπιχειρήματά των δὲν δύναται νὰ ἀφορῶν τὴν οὐσίαν. Κανεὶς δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ ὅτι ἡ δολία χρῆσις, μετὰ τὴν κατάχρησιν ἐνὸς δικαιώματος, εἶναι κατὰ ἀπαράδεκτον. Τὰ ἐπιχειρήματα θὰ ἀφορῶν εἰς τὴν δυσχερίαν τῆς διακρίσεως τῆς καταχρήσεως. Ἐν κριτῶσι ἀνθρώποις θὰ ἡδύνατο νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς κατάχρησιν κάθε ἀσκῆσιν δικαιώματος ἡ ὁποία δὲν θὰ τοῦ συνέφερε καὶ τότε θὰ κατελείποντο μὲ τὸ ἓν καὶ ἓν εἰς ἐλευθερίαν τοῦ παρέχοντος μὲ τὸ ἄλλο. Διὰ νὰ εἶναι ἀσφαλεῖς αἱ ἐλευθερίαι τῶν πολιτῶν πρέπει αἱ περὶ αὐτῶν διατάξεις νὰ θεσπίζουσιν μόνον τυπικὰ ὅρια ἢ ὅρια ἐξωτερικὰ καὶ ἐνδιάκριτα. Ἐὰν μέσα εἰς αὐτὰ τὰ ὅρια ὑποῦλως καὶ νομιμοφανῶς δρᾷ τὸ ἄτομον, τότε θὰ πρέπει νὰ προστατεύεται ἡ δράσις του συνταγματικῶς. Ἄλλως, κατὰ τὸν ἔλεγχον τοῦ ὑποῦλου καὶ νομιμοφανοῦς, κινδυνεύει τὸ ἄτομον νὰ γίνῃ θύμα τῆς κρατικῆς αὐθαριείας. Ἐὰν ὑπὸ τὸν μανδύαν τῆς ἐπιστημοσύνης διεγείρῃ τὴς ὑποῦλως τὸν λαὸν εἰς ἐπανάστασιν, προστατεύεται συνταγματικῶς. Ἐὰν ὑπὸ τὸ ἄσυλον τῆς κατωκίας ὁργανώσῃ φρούριον, τὸ φρούριον μένει ἄσυλον. Ἐὰν ὑπὸ τὴν καλύπτραν τῆς τέχνης γίνῃται ὑποῦλως πολιτικὴ προπαγάνδα, ἡ πολιτικὴ αὐτὴ προπαγάνδα προστατεύεται. Μόνον ὑπὸ αὐτὰς τοὺς ὁρους θεωροῦνται καταχωρῶμεναι αἱ ἀτομικαὶ ἐλευθερίαι. Μόνον ὑπὸ αὐτοῦς τοὺς ὁρους δύνανται ἀπὸ τῶν μαχητικῶν ἐγύρων, προσεχῶς ἐσωφρονίζοντα καὶ ἱκανοποιήσαντα θὰ ἐπιδιώξουν τὴν ἐπικράτησιν των διὰ τῆς καταχρήσεως τῶν ἀτομικῶν καὶ πολιτικῶν ἐλευθεριῶν. Μόνον ὑπὸ

καὶ ἂν περιορίσωμεν τὸ δίλημμα αὐτό, δὲν δύναται νὰ ἐξαφανισθῇ καὶ ὀφείλομεν νὰ ἐκλεξώμεν. Ὀφείλομεν ὡς ὑπεύθυνοι νομοθέται καὶ ἐν ὅψει τῶν σημερινῶν ἱστορικῶν κινδύνων καὶ τῆς σημερινῆς πραγματικότητος, νὰ λάβωμεν θέσιν ἀπέναντι αὐτοῦ τοῦ ζητήματος τὸ ὁποῖον δὲν δύναμεθα καὶ δὲν δικαιούμεθα νὰ παρακάμψωμεν. Ἡ θὰ δεχθώμεν τυπικὰ ἐξωτερικῶς διαγνωστὰ ὅρια εἰς τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας καὶ τότε θὰ κατοχυρώσωμεν πλήρως τὸ ἄτομον ἐναντὶ τῆς πολιτείας καὶ θὰ ἀφήσωμεν ἀπρόστατευτον τὴν πολιτείαν ἀπὸ τὰς καταχρήσεις τῶν ἀτόμων, ἢ ἀντιθέτως, θὰ εἰσαγάγωμεν τὴν ἐννοιαν τῆς καταχρήσεως δικαιώματος, θὰ θεσπώμεν δηλοδὴ οὐσιαστικὰ, ἐξωτερικῶς μὴ διαγνωστὰ ὅρια εἰς τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας καὶ τότε θὰ κατοχυρώσωμεν κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον τὴν πολιτείαν ἐναντὶ τῶν ἀτόμων, θὰ ἀφήσωμεν δὲ ἀπρόστατευτον τὸ ἄτομον ἀπὸ τὰς αὐθαριείας τῆς πολιτείας. Ὅπου δεδαιώσθαι εἶναι δυνατόν νὰ προστατευθῶν καὶ ἄτομον καὶ πολιτεία, δὲν γίνεται ζήτημα ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἰδανικὴ λύσις. Τὸ ζήτημα ἐμφανίζεται ὅπου μοιραίως θὰ γίνῃ ἢ τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο. Ἐπ' αὐτοῦ καλούμεθα νὰ λάβωμεν θέσιν.

Ἀλλὰ διὰ νὰ λάβωμεν θέσιν, ἐν εἰναι τὸ ἐρώτημα πού θὰ θεσπώμεν εἰς τὸν ἐαυτὸν μας; Ἀπὸ πού ὑπάρχει ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος; Τί κινδυνεύει σήμερον περισσότερον, τὸ ἄτομον ἀπὸ τὴν πολιτείαν ἢ ἡ πολιτεία ἀπὸ τὸ ἄτομον; Ἀπὸ τὴν στάθμισιν αὐτῶν τῶν δύο κινδύνων θὰ προκύψῃ ἡ ἀπάντησις.

Ἡμεῖς ὑποστηρίζομεν ὅτι ἀπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασεως καὶ μέχρι τοῦ μεσοπολέμου ὁ μέγας κίνδυνος ἦτο ἡ αὐθαριεία τῆς πολιτείας εἰς βάρος τῶν ἀτόμων καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἀποψιν ὡς βάσιν διετυπώσαντες τὰ συντάγματα τοῦ 19ου αἰῶνος. Ἡμεῖς ὑπὲρ τῶν ἀτόμων καὶ κατὰ τῆς πολιτείας. Ἀλλὰ τώρα οἱ ὁροι ἀντεστράφησαν. Σήμερον ὁ μέγας κίνδυνος εἶναι ἡ καταχρήσις τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων εἰς βάρος τῆς πολιτείας. Σήμερον ὁ μέγας κίνδυνος προέρχεται ἀπὸ τὴν μερίδα ἐκείνην ἡ ὁποία ἐπιδιωκόμενη τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν, ἀπεργάζετο νομιμοφανῶς τὴν διάλυσιν τοῦ ἔθνους καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν καθεστώτος βίας. Ἐνὸς αὐτοῦ τοῦ κινδύνου ὡχριοῦν τὰ ἐνδοχόμενα μίαν συνδιαιρέσιν τῆς πολιτείας ἐναντὶ τῶν ἀτόμων. Ἡ κατοχύρωσις τοῦ ἔθνους, τῆς πολιτείας καὶ τῆς δημοκρατίας ἀπὸ τὴν ὑπὸ νόμον πού εὐκόλως καὶ σχεδὸν ἀκινδύνως διενεργεῖται μέσα εἰς τὰ ρεῖθρα τῶν τυπικῶς προσδιορισμένων ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν, αὐτὴ εἶναι σήμερον τὸ πρῶτον μέλημα τοῦ συντακτικοῦ νομοθέτου, αὐτὴ εἶναι σήμερον τὸ πρῶτον καθήκον τοῦ πολιτικοῦ. Ἡ παραμέλησις τοῦ συνεπύγεται μὲς ἄλλων, διότι ἀφῆκεν τὸ ἔθνος εὐθὺς ἀνάπτυτον ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον κίνδυνον ὁ ὁποῖος τὸ ἀπειλεῖ.

Ἡ μεταρρυθμίσις αὐτὴ ἡ ὁποία ἐθνικῶς ἐπιβάλλεται, δὲν ἀντιστρατεύεται εἰς τὴν δημοκρατικὴν ἰδεολογίαν. Εἶναι ἀντιθέτως ἐκείνη ἡ ὁποία θὰ κατοχυρώσῃ τὴν δημοκρατίαν ἀπὸ τὸν κίνδυνον νὰ γίνῃ ἡ παρανόλημα τῆς κομμουνιστικῆς πυρκαϊᾶς ἢ κατ' ἀντίδρασιν ἀναπόδραστον θύμα μίᾳ ἄλλῃ προσηλωτικῆς δικτατορίας. Ἡ δημοκρατία σήμερον διὰ νὰ ὑπάρξῃ μέσα εἰς ἓν κόσμον ὁ ὁποῖος τὴν ἐπιβουλεύεται, χρειάζεται ἓν βαρύτερον ὄπλισμόν ἀπὸ ἄλλοτε. Ἡ δημοκρατία σήμερον πρέπει νὰ προστατεύεται

φρονούντα και ιμαιοσμένως θα επιδιώξουν την επικράτησιν των δια της καταχρήσεως των ατομικών και πολιτικών ελευθεριών. Μόνον υπό αυτούς τους όρους ικανοποιούνται όσοι άνετράφησαν με τὰ πολιτικά και έπιστημονικά δεδομένα τὰ προπολεμικά και δεν θέλουν νὰ αναπροσαρμόσουν εαυτούς εις την νέαν πραγματικότητα.

Δέν είμαι εκείνος ο οποίος θα άμφισβητήση τόν κίνδυνον τών αύθαιρεσιών έκ της μεταρρυθμίσεως την όποιαν προτείνω. Έχω όμως ύπ' όψιν μου νὰ τόν έλαττώσω σημαντικώς δια της αναθέσεως της τελικής περὶ τούτου κρίσεως εις την δικαστικήν έξουσίαν. Περαιτέρω όμως τόν κίνδυνον της αύθαιρεσίας ο οποίος πάντοτε παραμένει, τόν άναδέχομαι δια τόν άκόλουθον λόγον.

Εύρισκόμεθα πρὸ ένός άμειλίκτου διλήμματος. Ή θά διατυπώσωμεν τās περὶ ατομικών ελευθεριών διατάξεις κατὰ τρόπον έξασφαλίζοντα πλήρως τὸ άτομον άπό τās αύθαιρεσίας της πολιτείας ή άντιθέτως θά τās διατυπώσωμεν κατὰ τρόπον έξασφαλίζοντα πλήρως την πολιτείαν άπό τās καταχρήσεις τών ατόμων. Όσονδήποτε

μέρος δια νὰ άπαρξη ημετέρα ο κόσμος ο οποίος την επιβουλεύεται, χρειάζεται ένα βαρύτερον όπλισμόν άπό άλλοτε. Ή δημοκρατία σήμερα πρέπει νὰ προσλάβη νέαν μορφήν δια νὰ άντεπεξέλθη εις τὰ αίτήματα του στυγνού παρόντος. Και πιστεύομεν ότι δια της πρότεινομένης μεταρρυθμίσεως προσδίδομεν εις την ελληνικήν δημοκρατίαν άκριβώς αυτήν την νέαν μορφήν. Εις ήμās τούς Έλληνας άνήκει νὰ πρωτοτυπήσωμεν εις αυτόν τόν τομέα. Ήμείς έγνωρίσαμεν τόν μεγάλον έχθρον της δημοκρατίας πρώτοι. Πρώτοι ήμείς ός τόν άντιμετωπίσωμεν με τὸ νέον Σύνταγμά μας. Άς κατοχυρώσωμεν την Ελλάδα άπό τās καταχρήσεις δια τών όποίων νομιμφανώς οι έχθροί της έπεχείρησαν καί θά έπιχειρήσουν εις τὸ μέλλον νὰ την συντρίψουν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΤΣΟΣ

ΣΗΣΑΜΙΛΚ

τί είναι ;

Ο ΘΕΜΕΛΙΩΔΗΣ ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

91

Η ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

VI. Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ (Η λειτουργία της Βουλής εις τμήματα)

ΣΕΙΡΑ ΑΡΘΡΩΝ ΤΟΥ κ. ΚΩΝΣΤ. ΤΣΑΤΣΟΥ

(Βουλευτού Αθηνών—Μέλους της επί της Αναθεωρήσεως του Συντάγματος Έπιτροπής)

Α

Ἡ ἀναπτυχθεῖσα εἰς τὰ προηγούμενα ἀρθρα τροπολογία ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν περὶ ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν οἰαταξέων οὐκ ὑπάρχει εἰς τὸ συνταγὴν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς σχέδιον. Νομίζω ὅμως ὅτι, εἰς τὴν οὐσίαν τοῦλάχιστον, συγκεντρώνει τὴν ἐπιδοκίμασιν τῆς πλειοψηφίας τῆς Βουλῆς. Ἀντιθέτως μία ἐξ ἴσου σπουδαία μεταρρυθμίσεις, ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἀσκήσεως τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας ὑπὸ τμημάτων τῆς Βουλῆς, αὕτη διευτυπώθη μὲν εἰς τὸ σχέδιον, φοβόμεθα ὅμως ὅτι θὰ συναντήσῃ ζωηρὰν ἀντίδρασιν εἰς τοὺς κοινοβουλευτικοὺς μας κύκλους, καίτοι κατ' ἀρχὴν ἐπιδοκιμάζεται, ὡς προσωρινὴ τοῦλάχιστον λύσις, ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος.

Οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους ἡ μεταρρύθμισις αὕτη προτείνεται εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

α) Εὐρισκόμεθα εἰς μίαν περιοδὸν μακρὰν ἀνασυγκροτήσεως τῆς χώρας κατὰ τὴν ὁποίαν εἶναι μοιραῖον νὰ λειτουργήσῃ ἐντατικώτερον ἡ νομοθετικὴ μηχανὴ καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ὑπάρχει ἀνάγκη ταχύτητος εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς, χωρὶς δέδαια νὰ ζημιούται ἡ ποιότης τοῦ ἔργου.

β) Γενικώτερον τὸ σημερινὸν κράτος δὲν εἶναι τὸ κράτος τοῦ περασμένου αἰῶνος, τὸ κράτος τὸ ἀτυνομικῶς ρυθμίζον τὴν κοινωνικὴν ζωὴν καὶ μὴ ἐπεμβαίνον ἐνεργῶς εἰς αὐτήν. Σήμερον τὸ κράτος γίνεται ὁ παμφάγος Λεβιάθαν τοῦ φιλοσόφου Χόμπερ. Συγκεντρώνει πολλὰς λειτουργίας ποὺ ἄλλοτε ἀνῆκον εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν καὶ ποὺ διὰ πολὺν χρόνον τοῦλάχιστον δὲν πρόκειται νὰ ἀποδοθῶν εἰς αὐτήν. Αὐτὸς ὁ τεράστιος ὀργανισμὸς, ὅταν μάλιστα εὐρίσκεται ἐν τῇ γενέσει του, ὅπως εἰς τὴν Ἑλλάδα, μοιραῖως συνδέεται μὲ τὴν ὑπαρξίν πολλῶν ρυθμιστικῶν διατάξεων. Εἰς ἄλλας χώρας, πλέον προηγμένας, αἱ διατάξεις αὗται τίθενται εἰς διατάγματα ἢ εἰς κανονισμοὺς. Εἶναι δηλαδὴ ἔργα τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Ἡ νομοθετικὴ ρύθμισις περιορίζεται, καὶ ὀρθῶς, εἰς γενικότητας. Παρ' ἡμῖν ὅμως ὑπάρχει ἔμφυτος καὶ, ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἕως ὅτου ἀποκτήσωμεν ὑπαλλήλους, δεδικαιολογημένην δυσπιστίαν πρὸς τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν. Αἱ διατάξεις ἐπομένως αὗται τίθενται εἰς νόμους καὶ ἐπιβαρύνουν τὸ ἔργον τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας.

γ) Ἡ τοιαύτη ἐπιβάρυνσις τοῦ νομοθετικοῦ ἔργου ἐλαττώνει τὰς διαθέσιμους ὥρας διὰ τὸν κυβερνητικὸν ἔλεγχον, ποὺ ἀποτελεῖ τὸ κυριώτατον ἔργον τοῦ Κοινοβουλίου. Εἶναι ἀνάγκη ἐπομένως νὰ εὐρεθῇ τρόπος ὥστε νὰ ἱκανοποιούνται καὶ αἱ ἀνάγκαι, αἱ πολλαὶ καὶ ἐπείγουσαι, τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας καὶ νὰ μὴ παρακωλύεται ὁ πλήρης καὶ ἑγκαίριος κοινοβουλευτικὸς ἔλεγχος.

δ) Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη πρὸς ἀσκήσιν τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας ἐχρησιμοποίησεν ὁ θεσμὸς τῶν Ἐπιτροπῶν ἐξουσιοδοτήσεως. Ὁ θεσμὸς αὗτός, ἀτέλως ἐφαρμοσθεὶς, διότι ἔλειπεν ἡ δημοσιότης τῶν συνεδριάσεων, ἀπέδωκεν ἐν τούτοις ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα. Διεξέπεραίωσε σχεδὸν τὰ τρία τέταρτα τῆς νομοθετικῆς ἐργασίας ἀπὸ τῆς 31ης Μαρτίου 1946 καὶ ἡ ποιότης τῆς ἐργασίας χειροτέρα δὲν ἦτο, ἐνίοτε καὶ καλυτέρα ἦτο ἀπὸ ἐκείνην τῆς Βουλῆς. Ἡ ποιότης δὲ ἦτο τοιαύτη, διότι αἱ συζητήσεις, ὡς ἐκ τοῦ σχετικῶς ὀλιγαριθμοῦ τῶν συζητητῶν, ἦσαν νηφαλιώτεραι, ἐνδελεχέστεραι, ἐξαγληνικώτεραι. Ἐνῶ δὲ οἱ παρίσταμενοι ἦσαν τμήμα τῆς Βουλῆς, οἱ μετέχοντες τῶν συζητήσεων ἐνεργῶς ἦσαν ἴσοι ἢ καὶ περισσώτεροι τῶν ρητόρων τῆς Βουλῆς. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἔλειπον οἱ ρητορισμοί, αἱ ἀποστροφὰι πρὸς τὰ πλήρη, αἱ κεναὶ γενικότητες καὶ τὰ ἄλλα σχήματα ποὺ προκαλοῦνται ἀπὸ τὴν πα-

μγάλῃν πολιτικὴν σημασίαν ἡ δύναμις νὰ δώσῃ λαθὴν εἰς παρεξηγήσεις, θὰ παραμείνουν ἀνεξαιρέτως εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς ὁλομελείας τοῦ Σώματος. Ὅλα ὅμως τὰ λοιπὰ νομοθετήματα θὰ ὑποβάλλωνται εἰς τὰ τμήματα τῆς Βουλῆς καὶ θὰ ψηφίζωνται ἀπὸ αὐτά.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ λοιπὰ νομοθετήματα παραπέμπονται εἰς τὴν ὁλομέλειαν καὶ ψηφίζονται ἀπὸ αὐτὴν ἢ ἐν ζήτησιν τοῦτο ἢ 1) ἡ Κυβέρνησις ἢ 2) τὸ ἐν τρίτον τῶν βουλευτῶν ἢ 3) τὸ τμήμα τῆς Βουλῆς εἰς τὸ νομοσχέδιον ὑπεβλήθη.

Θρῆνοι καὶ κατάραι πολλὰχόθεν ἠκούσθησαν περὶ τοῦ ὅτι αὕτη τῆς μεταρρυθμίσεως ἀπεμπολεῖ ἡ Βουλὴ τὰ δικαιώματά της. Βεβαίως ἀπεμπολεῖ κάποια δικαιώματά της ἐνδεχομένως ἡ Βουλὴ. Ἀλλὰ πᾶς καλὸς νομὸς μελετητὴς θὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἡ ἀπεμπόλησις αὐτῶν τῶν δικαιωμάτων εἶναι ἀπολύτως περιορισμένη: 1) Διότι τὰ θεμελιώδους σημασίας νομοθετήματα παραμένουν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Βουλῆς. 2) Διότι δύναται νὰ διατηρήσῃ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων νομοθετημάτων τὴν ἀρμοδιότητά της ἀρκεῖ νὰ τὸ θελήσῃ, ἢ τὸ ἐν τρίτον τοῦ συνόλου τῶν βουλευτῶν, δηλαδὴ μία μειοψηφία, ἢ ἡ πλειοψηφία ἐνός τμήματος τῆς Βουλῆς, ἢ τέλος καὶ αὕτη ἢ ἐκ τῆς πλειοψηφίας τῆς Βουλῆς πηγάζουσα Κυβέρνησις κατ' ἀκολουθίαν μόνον ὅταν οὐτε ἡ Κυβέρνησις οὐτε τὸ ἐν τρίτον τῶν βουλευτῶν θέλουν τὴν ὁλομέλειαν, μόνον τότε ἐμφανίζονται τὰ δικαιώματα τῶν τμημάτων νὰ νομοθετοῦν. Αὕτη ἡ ἐντελής περιορισμένη ἀρμοδιότης ἐμφανίζεται ὡς ἀνατροπὴ τῆς κοινοβουλευτικῆς ὀρθοδοξίας καὶ ὡς καταστροφὴ τοῦ πολιτεύματος.

Ἀλλὰ ὅλη αὕτη ἡ ἀντίδρασις προφανῶς ὀφείλεται καὶ εἰς τὴν ἐλλιπὴ γνῶσιν τῆς προτεινομένης μεταρρυθμίσεως.

Τί εἶναι αὐτὸ τὸ τμήμα ποὺ οἰκειοποιεῖται τὰ ἱερὰ δικαιώματα τῆς Βουλῆς; Ὑποθέσωμεν ὅτι ἔχομεν μίαν Βουλὴν ἀποτελουμένην ἐκ 210 βουλευτῶν. Θὰ διαιρεθῇ τότε ἡ Βουλὴ — κάμνομεν μίαν ὑπόθεσιν — εἰς τρία τμήματα, ἕξ 70 βουλευτῶν ἕκαστον, διὰ τὴν νομοθετικὴν ἐργασίαν. Τὰ τμήματα αὐτά, τὰ ὁποῖα καὶ θὰ ἐργάζωνται παραλλήλως, θὰ ἀπαρτίζωνται κατὰ τρόπον ὥστε νὰ διατηρήται εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν πλήρως ἡ ἀναλογία τῶν κομμάτων. Οὐδεμία ἐπομένως πολιτικὴ ἰδεολογία θὰ εὐνοῖται. Ὅλοι θὰ ἐκφράζωνται εἰς ὅλα τὰ τμήματα. Κάθε τμήμα θὰ ἀποδίδῃ ἐν σμικρῇ τὴν εἰκόνα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ὁλομελείας. Αἱ συνεδριάσεις θὰ εἶναι δημόσιαι. Πλάι εἰς αὐτὸ τὸ τμήμα θὰ λειτουργοῦν δύο ἢ τρία ἄλλα ὁμοῖα. Μεταξὺ τῶν τμημάτων αὐτῶν θὰ κατανέμεται εἰς ἴσας δόσεις καὶ χωρὶς οἰαδήποτε διακρίσεις ἡ νομοθετικὴ ἐργασία. Αὐτὸ θὰ εἶναι ἄλλωστε ζήτημα συνεννοήσεως τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας. Μὲ τρία ἢ τέσσαρα τμήματα παραλλήλως λειτουργοῦντα ἡ ὁλομέλεια τῆς Βουλῆς θὰ δύναται νὰ διαθέτῃ τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρας συνεδριάσεις καθ' ἑβδομάδα ἀποκλειστικῶς διὰ τὰς ἐρωτήσεις καὶ ἐπερωτήσεις καὶ τὰς γενικὰς πολιτικὰς συζητήσεις καὶ μίαν ἢ δύο διὰ τὸ νομοθετικὸν ἔργον, ποὺ θὰ τῆς ἀπομένῃ. Εἰς ἄλλας ὥρας θὰ συνεδριάζουν ἅπας ἢ δις τῆς ἑβδομάδος τὰ τμήματα.

Τέλος κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διακοπῶν τῶν νομοθετικῶν ἔργων δὲν θὰ διακόπτεται ὁλοκληρωτικῶς, διότι ἐξ ὧν τῶν βουλευτῶν θὰ σχηματίζεται, μὲ τὰς αὐτὰς ἀναλογίας πάντοτε, τμήμα διακοπῶν πρὸς ψήφισιν τῶν πλέον ἐπείγοντων νομοθετημάτων.

Εἶναι ἀληθὲς λυπηρὸν ὅτι μεταρρυθμίσις τόσον λελογισμένη, τόσον βαθέως ἀνταποκρινόμενη εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐπερχομένης

νάγκαι, αί πολλοί καί ἐπείγουσαι, τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας καί νά μή παρακωλύεται ὁ πλήρης καί ἑγ-
καιρος κοινοβουλευτικός ἔλεγχος.

δ) Κατά τὰ τελευταία ἔτη πρὸς ἄσκησιν τῆς νομοθετικῆς λειτουργί-
ας ἐχρησιμοποίηθ' ὁ θεσμός τῶν ἑπι-
τροπῶν ἐξουσιοδοτήσεως. Ὁ θε-
σμός αὐτός, ἀτέλως ἐφαρμοσθεῖς,
διότι ἔλειπεν ἡ δημοσιότης τῶν συνε-
δριάσεων, ἀπέδωκεν ἐν τούτοις ἱκανο-
ποιητικά ἀποτελέσματα. Διεξεπεραί-
ωσε σχεδὸν τὰ τρία τέταρτα τῆς νο-
μοθετικῆς ἐργασίας ἀπὸ τῆς 31ης
Μαρτίου 1946 καί ἡ ποιότης τῆς ἐρ-
γασίας χειροτέρα δὲν ἦτο, ἐνίστε καί
καλύτερα ἦτο ἀπὸ ἐκείνην τῆς Βου-
λῆς. Ἡ ποιότης δὲ ἦτο τοιαύτη, δι-
ότι αἱ συζητήσεις, ὡς ἐκ τοῦ σχετι-
κῶς ὀλιγαριθμοῦ τῶν συζητητῶν, ἦ-
σαν νηφαλιώτεροι, ἐνδελεχέστεροι, ἐ-
ξαντλητικώτεροι. Ἐνῶ δὲ οἱ παρι-
στάμενοι ἦσαν τμήμα τῆς Βουλῆς, οἱ
μετέχοντες τῶν συζητήσεων ἐνεργῶς
ἦσαν ἴσοι ἢ καί περισσότεροι τῶν
ρητόρων τῆς Βουλῆς. Μὲ τὴν διαφο-
ρὰν ὅτι ἔλειπαν οἱ ρητορισμοί, αἱ
ἀποστροφαὶ πρὸς τὰ πλήθη, αἱ κε-
ναὶ γενικότητες καί τὰ ἄλλα σχή-
ματα ποῦ προκαλοῦνται ἀπὸ τὴν πα-
ρουσίαν μεγάλου ἀριθμοῦ ἀκροωμέ-
νων.

Αὗται αἱ σκέψεις ἤγαγον καί ἡμᾶς
νά συνταχθῶμεν πρὸς τὰς ἀ-
πόψεις τῆς πλειοψηφίας τῆς ἐπιτρο-
πῆς καί νά ὑποστηρίξωμεν τὴν ἀκό-
λουθον διαμόρφωσιν τῆς νομοθετικῆς
λειτουργίας τῆς Βουλῆς:

Ἡ Βουλὴ συνεδριάζουσα ἐν ὁλο-
μελείᾳ ἐνεργεῖ ὡς καθαρῶς πολιτι-
κὸν σῶμα, παρέχει ἢ ἀρνεῖται ψήφον
ἐμπιστοσύνης εἰς τὴν Κυβέρνησιν καί
ἀσκεῖ τὸν κυβερνητικὸν ἔλεγχον. Ἡ
Βουλὴ, συνεδριάζουσα ἐπίσης* ἐν ὁ-
λομελείᾳ ἀσκεῖ καί τὴν νομοθετικὴν
λειτουργίαν προκειμένου νά ψηφίσῃ
νομοσχέδια σχετικά μὲ τὰς βουλευ-
τικὰς ἐκλογάς, μὲ τὴν κύρωσιν διε-
θνῶν συμβάσεων ἢ παραχωρήσεων,
μὲ τὴν κύρωσιν δικαστικῶν καί διοι-
κητικῶν κωδίκων, μὲ τὴν κύρωσιν πα-
ραχωρήσεων ἢ οἰωνοδήποτε συμβάσε-
ων μεταξύ Δημοσίου καὶ ἰδιωτῶν,
ὡς καί τὰ σχέδια τῶν κατὰ τὸ
Σύνταγμα ἐφ' ἅπαξ ἐκδοθησομένων
νόμων. Πλὴν τούτου ἐν ὁλομελείᾳ ψη-
φίζεται ὁ προϋπολογισμὸς καί ὁ ἀ-
πολογισμὸς. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον
ὅλα τὰ νομοθετήματα ποῦ ἔχουν ἢ

μεταί εἰς ἴσας δόσεις καὶ χω-
ρὶς οἰασδήποτε διακρίσεις ἢ νομο-
θετικὴ ἐργασία. Αὐτὸ θὰ εἶναι ἄλ-
λωστε ζήτημα συνεννοήσεως τοῦ προ-
έδρου τῆς Βουλῆς καί τῆς πολιτικῆς
ἡγεσίας. Μὲ τρία ἢ τέσσαρα τμήμα-
τα παραλλήλως λειτουργοῦντα ἡ ὁ-
λομέλεια τῆς Βουλῆς θὰ δύναται νά
διαθέτῃ τρεῖς ἢ καί τέσσαρας συ-
νεδριάσεις καθ' ἑβδομάδα ἀποκλει-
στικῶς διὰ τὰς ἐρωτήσεις καί ἐπε-
ρωτήσεις καί τὰς γενικὰς πολιτικὰς
συζητήσεις καί μίαν ἢ δύο διὰ τὸ
νομοθετικὸν ἔργον, ποῦ θὰ τῆς ἀπο-
μένῃ. Εἰς ἄλλας ὥρας θὰ συνεδρι-
άζουν ἅπαξ ἢ δις τῆς ἑβδομάδος τὰ
τμήματα.

Τέλος κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δια-
κοπῶν τὸ νομοθετικὸν ἔργον δὲν θὰ
διακόπτεται ὁλοκληρωτικῶς, διότι ἐξ
ὧλων τῶν βουλευτῶν θὰ σχηματίζε-
ται, μὲ τὰς αὐτὰς ἀναλογίας πάντο-
τε, τμήμα διακοπῶν πρὸς ψήφισιν
τῶν πλέον ἐπείγοντων νομοθετημά-
των.

Εἶναι ἀληθῶς λυπηρὸν ὅτι μεταρ-
ρυθμίσις τόσον λελογισμένη, τόσον
δαθέως ἀνταποκρινόμενη εἰς τὰς ἀ-
νάγκας τῆς ἐπερχομένης δεκαετη-
ρίδος, τόσον σωστικὴ διὰ τὸν κοινο-
βουλευτισμὸν, ποῦ κινδυνεύει νά γί-
νῃ στείρος καί νά ἐκπέσῃ εἰς τὴν
κοινὴν συνειδήσιν διὰ τὴν βραδυκι-
νησίαν του καί τὴν κενότητα τῶν
λόγων του, δὲν εὐρίσκει ἐνθέρμους
ὁπαδοὺς μεταξύ ἐκείνων τοῦ ἀ-
νησυχοῦν διὰ τὸ μέλλον τοῦ κοινο-
βουλευτισμοῦ ἐν Ἑλλάδι καί ζητοῦν
νά τοῦ προσδώσουν τὰς ἀρετὰς ἐ-
κείνας, ἀπὸ τὴν ἑλλειψιν τῶν ὁποίων
κινδυνεύει νά πέσῃ.

Ἀλλὰ θὰ ἐξετάσωμεν ἐν πρὸς ἐν
τὰ γνωστὰ τῶν διαφωνούντων ἐπιχει-
ρήματα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΤΣΟΣ

ΔΙΑΚΗΡΥΞΙΣ

[92]

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν ἐ-
παναλαμβάνει τὸν μειοδικὸν διαγωνι-
σμὸν διὰ τὴν προθήθειαν εἰδῶν γραφι-
κῆς ὁλης.

Ὁ διαγωνισμὸς ἐνεργηθήσεται τὴν
23 Ἰουνίου ἐ. ἔ. ἡμέραν Τετάρτην καί
ὥραν 12—1 μ.μ. ἐν τῷ καταστήματι
τοῦ ὑπουργείου.

Ἀθῆναι τῇ 19 Ἰουνίου 1948

Ὁ Διευθυντὴς
Ι. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

VII. Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ (Ἡ λειτουργία τῆς Βουλῆς κατὰ τμήματα)

ΣΕΙΡΑ ΑΡΘΡΩΝ ΤΟΥ κ. ΚΩΝΣΤ. ΤΣΑΤΣΟΥ

(Βουλευτοῦ Ἀθηνῶν—Μέλους τῆς ἐπὶ τῆς Ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος Ἐπιτροπῆς)

Β'

Ἡ κατὰ τμήματα ἀσκήσις τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας τῆς Βουλῆς ἀποκρούεται ἀπὸ μέγα μέρος τοῦ πολιτικοῦ κόσμου τῆς χώρας. Εἶναι φυσικὸν ἕκαστος βουλευτὴς νὰ θέλῃ νὰ ἔχῃ γνώμην ἐπὶ ὅλων τῶν ψηφιζομένων νομοθετημάτων καὶ νὰ μὴ δεχεται εὐχαρίστως νὰ ἀπεμπολήσῃ τὴν ἐξουσίαν αὐτὴν. Ἐξεστασέον ὁμῶς εἶναι ἂν συμφέρῃ εἰς τὴν μέλουσαν κοινοβουλευτικὴν ζωὴν τοῦ τόπου αὐτοῦ ὁ περιορισμὸς τῶν δικαιωμάτων τοῦ βουλευτοῦ.

Τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα κατὰ τῆς παρ' ἡμῶν προτεινομένης λύσεως εἶναι θεωρητικὸν καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν κοινοβουλευτικὴν ὀρθοδοξίαν. Ὁ λαὸς στέλλει τοὺς ἀντιπροσώπους του διὰ νὰ ἀσκήσῃ αὐτοῦ τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν. Ἀνοθέτει τὸ ἔργον τοῦτο εἰς τὴν ὁλόκληραν τῶν ἀντιπροσώπων του, ὅχι εἰς τὴν μὲν αὐτοῦ. Δὲν νοεῖται διὰ τὸν ὀρθόδοξον κοινοβουλευτικὸν ἀσκήσις τοῦ νομοθετικοῦ ἔργου ἀπὸ τμήμα μόνον τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ. Ὁ νόμος, ἀπὸ τμήμα αὐτῶν ψηφιζόμενος, δὲν ἀποτελεῖ, ὅπως θὰ ἔπρεπε, τὴν καθολικὴν θέλησιν τοῦ ἔθνους.

Ἀλλὰ ὁ κοινοβουλευτισμὸς δὲν εἶναι ἀμετάβλητον νομικὸν σχῆμα. Ἐὰν ἕως τώρα τὰ συντάγματα καθόριζαν ὅτι ὁ λαὸς ἀναθέτει διὰ τῆς ψήφου του τὴν ἀσκήσιν τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ἐν παντὶ εἰς τὸ σύνολον τῶν βουλευτῶν, τίποτε δὲν ἐμποδίζει εἰς τὸ μέλλον νὰ ἀνατίθεται ὁρισμένων νομοθετημάτων ἢ ψηφίσις εἰς μέρος τῶν βουλευτῶν. Τὸ ζήτημα αὐτὸ εἶναι ζήτημα μεταβολῆς ἐνὸς θετικοῦ συνταγματικοῦ κανόνος καὶ οὐδαμῶς θίγει τὴν οὐσίαν τῆς δημοκρατίας ἢ τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ. Ἐὰν ἡ κυβερνητικὴ ἐμπιστοσύνη ἐξηγρᾶτο ἀπὸ τμήμα τῆς Βουλῆς, τότε ἀσφαλῶς θὰ ἐθίγετο ἡ οὐσία τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ. Ἀλλὰ ἡ ἀσκήσις τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ἀπὸ τμήμα τῆς Βουλῆς, διατηροῦν τὰς κομματικὰς ἀναλογίας τῆς ὁλομελείας, δὲν εἶναι οὐτε ἀντιδημοκρατικὸς οὐτε ἀντικοινοβουλευτικὸς θεσμός, ἐφ' ὅσον μάλιστα δύναται νὰ ἀναπεμφθῇ τὸ νομοσχέδιον εἰς τὴν ὁλομέλειαν εἴτε τῇ θελήσει τοῦ ἐνὸς τρίτου τῶν βουλευτῶν εἴτε τῇ θελήσει τῆς κυβερνήσεως εἴτε τῇ θελήσει τοῦ ἀρμοδίου τμήματος. Πρέπει δηλαδὴ καὶ ἡ κυβερνήσις καὶ πλεον τῶν δύο τρίτων τῶν βουλευτῶν καὶ ἡ πλειοψηφία τοῦ τμήματος νὰ κρίνουν ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη ἡ ὁλομέλεια νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ νομοσχεδίου διὰ νὰ ἀσκήσῃ τὴν νομοθετικὴν τοῦ λειτουργίαν. Ὑπὸ αὐτὴν τὴν περιωρισμένην μορφήν μόνον ἕνας ξεπερασμένος συνταγματολογικὸς δογματισμὸς δύναται νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς ἀντιδημοκρατικὴν ἢ ἀντικοινοβουλευτικὴν τὴν προτεινομένην λύσιν.

*

Ἀλλὰ ἂς προχωρήσωμεν εἰς πρακτικώτερα ἐπιχειρήματα. Ὅσον εὐρύτερα εἶναι μίᾳ συζητήσις, τόσον ὀρθαί γνῶμαι εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἀναπηδήσουν. Διατὶ νὰ στερηθῇ αὐτῆς τῆς εὐρείας βάσεως ἡ συζητήσις ἐνὸς νομοσχεδίου; Κανεὶς δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν θεωρητικὴν ὀρθότητά αὐτῆς τῆς παρατηρήσεως.

Ἀλλὰ ἐν πρώτοις αὐτὴ ἡ ἀποφίς ἔχει τὰ ὀρία τῆς. Ἡ εὐρύτης τοῦ κύκλου τῶν προσώπων ποὺ συζητοῦν δὲν βαίνει πάντοτε παραλλήλως πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν φαεινῶν ἰδεῶν ποὺ ἀνακλύονται ἀπὸ τὴν συζητήσιν, διότι τότε, ἂν αὐτὸ ἦτο ὀρθόν, θὰ ἔπρεπε τὰ κοινοβούλια νὰ τὰ κατασκευάζωμεν ὅσον τὸ δυνατόν πλέον πολυάριθμα. Ὑπάρχει ἔνα ὄριον ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀντὶ περισσώτερων ἰδεῶν, ὁ πολὺς ἀριθμὸς γεννᾷ ἀπλῶς περισσώτερον χάος.

πλεονεκτήματα: α') Εἰς τὰ τμήματα ἐπειδὴ εἶναι ὀλιγομελέστερα καὶ ὀλιγώτερον δεδαρμένα, ἡ συζήτησις εἶναι πλέον ἐξονυχιστικὴ καὶ προσεκτικὴ. β') Ἄν ὁ μικρὸς ἀριθμὸς μειώσῃ τὰς ἐγγυήσεις, αὐξάνει τὰς εὐθύνas ἐνὸς ἑκάστου. γ') Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπροσέκτων εἶναι μικρότερος εἰς τὰ ὀλιγάριθμα σώματα καὶ ἔτσι, ἐνῶ ἀριθμητικῶς μετέχουν ὀλιγώτεροι εἰς τὴν λήσιν τῆς ἀποφάσεως, ἐν τοῖς πράγμασι μετέχουν περισσότεροι. Ἐλαττοῦνται ἐπομένως καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου τὰ μειονεκτήματα τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ.

Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον πάντων εἶναι ὅτι ἐνῶ τὰ μειονεκτήματα ἐκ τοῦ συνεγγυῶς ἐλεγχόμενα, ἐλαττωνοῦνται εἰς τὸ ἐλάχιστον, παραμένει ἀκέραιον τὸ πλεονέκτημα τῆς παραλλήλου λειτουργίας τριῶν νομοθετικῶν τμημάτων. Ἐὰν, ἐπομένως, τὰ τμήματα νομοθετοῦν τρίς τῆς ἑβδομάδος, ὡς σήμερον, καὶ μὲ τὸν αὐτὸν ρυθμὸν, ὡς ἡ ὁλομέλεια, θὰ ἔχωμεν πιθανὸν τριπλασιασμὸν τῆς ἀποδόσεως. Θὰ εἶναι ἐπομένως δυνατόν εἰς τὸ μέλλον, χωρὶς διόλου νὰ ἐλαττωθῇ ὁ ρυθμὸς τῆς ἐπιψηφίσσεως τῶν νομοσχεδίων, νὰ εἴμεθα πλήρως ἐνήμεροι νομοθετικῶς καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα νὰ ἐλαττώσωμεν καὶ κατὰ μίαν ἡμέραν τὸ νομοθετικὸν ἔργον τῆς Βουλῆς, ἀφιερώνοντες αὐτὴν τὴν κερδοθέρειαν ἡμέραν εἰς τὸν πάντοτε καθυστεροῦντα κυβερνητικὸν ἔλεγχον ἢ τέλος θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἔχωμεν τρίς τῆς ἑβδομάδος κυβερνητικὸν ἔλεγχον καὶ δις τῆς ἑβδομάδος νομοθετικὴν ἐργασίαν εἴτε εἰς τμήματα εἴτε ἐν ὁλομέλειᾳ. Εἰς τὰς δύο δὲ αὐτὰς ἡμέρας θὰ γίνωνται 4—6 νομοθετικαὶ συνεδριάσεις, ἀρκεταὶ διὰ νὰ γίνῃ πολλαπλάσιον ἔργον τοῦ σημερινοῦ.

Αὕτη εἶναι ἡ περὶ τὸ ἐπίμαχον τοῦτο θέμα ἐπιχειρηματολογία καὶ αὐτὰ τὰ ἐξ αὐτῆς συμπεράσματα μας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΤΣΟΣ

Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

ΑΝ Η ΑΜΕΡΙΚΗ

ΗΤΟ ΑΠΟΙΚΙΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ!

ΜΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΜΕΡΙΚΑΝΩΝ ΔΟΚΙΜΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ «ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΟΞΦΟΡΔΗΣ» ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ. — ΕΝΑ ΙΔΡΥΜΑ ΜΕ ΜΕΓΑΛΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΟΠΟΙΟΝ ΕΞΕΚΙΝΗΣΕ ΚΑΙ Ο ΓΛΑΔΣΤΟΝ.

ΛΟΝΔΙΝΟΝ, Ἰούνιος

Ἡ «Ἐνωσις τῆς Ὁξφόρδης» — αὐτὸ τὸ λίκνον τὸ αἰρούμενον ὑπὲρ τῆς Μητρὸς τῶν Κοινοβουλίων ἀπὸ τοῦ 1823 — ὥργανωσε μίαν πολὺ ἐνδιαφέρουσαν συζήτησιν κατ' αὐτὰς τὴν ὁποίαν μετέδωσαν οἱ ἀγγλικοὶ ραδιοφωνικοὶ σταθμοί.

Οἱ ἀκροαταὶ τοῦ ραδιοφώνου ἤκουσαν δύο δοκίμους τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς «Οὐέστ Πόιντ» τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν νὰ συζητοῦν μὲ τοὺς μέλλοντας κοινοβουλευτικοὺς ἄνδρας ἐπὶ τοῦ ἐξῆς θέματος: «Τὸ Ἰδρυμα αὐτὸ δὲν πιστεύει ὅτι θὰ ἦτο καλύτερον νὰ μὴν εἶχαν χωρισθῇ αἱ ἀμερικανικαὶ ἀποικίαι ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν».

Ἡ «Ἐνωσις τῆς Ὁξφόρδης» κατέστη περίφημος ὡς ἕνας σύλλογος συζητήσεων ὅπου οἱ ὑποψήφιοι πολιτικοὶ ἔλαβον τὸ πρῶτον τὸν χρίσμα ἀπὸ τὴν νύκτα τῆς 11ης Νοεμβρίου 1830. Τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ὁ Γλάδστων, τελειόφοιτος τότε τοῦ Ὁξφορδιανοῦ κολλεγίου «Χριστιανικὴ Ἐκκλησία» καὶ φανατικὸς Συντηρητικὸς, ἔθεσε πρὸς συζήτησιν τὸ θέμα: «Ἡ διοίκησις τοῦ Δουκῆς τοῦ Οὐέλλινγκτον εἶναι ἀναξία τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς χώρας».

Ἡ ὑποστηρίζουσα τὸν Οὐέλλινγκτον ἀποφίς τοῦ Γλάδστωνος ἔγινε δεκτὴ μὲ πλειοψηφίαν μίᾳς ψήφου καὶ ὁ μέλλων πολιτικὸς ἐγγνώρισεν ἕνα ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ρητορικοὺς τὸν θρίαμβόν. Ἐκτοτε ἡ Ἐνωσις ἀνέπτυξεν ἕνα χαρακτηριστὴ καὶ μίαν παράδοσιν ἐντελῶς ἰδιότυπος.

δυνατά να επιτευχθεί η ενω-
ρητική ορθότητα αυτής της παρα-
τηρήσεως.

Αλλά εν πρώτοις αυτή η αποψις
έχει τα όριά της. Η εύρυθμη του κώ-
λου των προσώπων που συζητούν
δεν δίνει πάντοτε παραλλήλως
πρός τον αριθμόν των φαινών ιδε-
ών που ανακλύτουν από την συζή-
τησιν, διότι τότε, αν αυτό ήτο όρ-
θόν, θα έπρεπε τα κοινοβούλια να
τά κατασκευάζωμεν όσον το δυνα-
τόν πλέον πολυάριθμα. Υπάρχει έ-
να όριον από το όποιον αντί περισ-
σώτερων ιδεών, ό πολλός αριθμός
γεννά άπλως περισσότερον χάος.

Αλλά και αν το Κοινοβούλιον ευ-
ρίσκεται έντός αυτού του όριου
πρέπει να σημειωθεί ότι ουδεμία
γνώμη, υπό μορφήν τροπολογίας ή
προτάσεως νόμου, δεν έμποδίζεται
από τα τμήματα. Πάς βουλευτής
θά δύναται να υποβάλη τροπολογίας
εις όλα τα νομοθετήματα όλων των
τμημάτων. Έκτός τούτου όμως δεν
πρέπει να λησμονηται ότι όλοι αι
ιδεολογικοί αποχρώσεις της Βουλής
άντιπροσωπεύονται εις τα τμήματα.
Δεν θα λείπουν λοιπόν από αυτά αι
συνηγορίαι υπέρ των προγραμματι-
κών άρχών ή των κομματικών από-
ψεων, αι όποιαί αντιπροσωπεύονται
και εις την Βουλήν. Θα λείπουν
προσωπικάί γνώμαι ή μάλλον ούτε
αυταί· θα λείπη άπλως ό προσωπι-
κός τρόπος υποστηρίξεως ώρισμέ-
νων απόψεων. Και αυτό δεβιαώς εί-
ναι κάτι. Αλλά θα ίδωμεν κατά πό-
σον δεν άντισταθμίζεται από άλλα
σπουδαιότερα πλεονεκτήματα.

*

Αλλο πρακτικόν έπιχείρημα κα-
τά της προτεινομένης λύσεως είναι
τό εξής: Εις τα τμήματα οι απο-
φασίζοντες βουλευται θα είναι όλι-
γώτεροι. Εάν ή Βουλή αποτελεται
από 210 βουλευτάς (αριθμός υπο-
θετικός, αλλά προσεγγίζων προς τον
πιθανώτερον εκ των πραγματικών)
και έκαστον τμήμα εξ 70, τότε, κα-
τά το άρθρον 64 του σχεδίου, θα δύ-
νεται το τμήμα να συζητή επί πα-
ρουσίαι των 3)5 των μελών αυτού,
ήτοι επί παρουσία τουλάχιστον 42
βουλευτών, ενώ ή όλομέλεια άντιθέ-
τως θα δύναται να συζητή επί πα-
ρουσία του 1/4 του όλου αριθμού των
βουλευτών, ήτοι επί παρουσία του-
λάχιστον 53 βουλευτών. Αλλά όσον
ολιγώτερος είναι ό αριθμός των
βουλευτών, τόσοσν αποφασιστικώτε-
ρα είναι ή ψήφος των. Εις ή δύο
βουλευται θα δύναται εις έπίμαχα
θέματα να αποφασίζουν περί της
τύχης ένδός νομοσχεδίου. Αι δε ένδε-
χόμεναι πιέσεις επί του βουλευτού,
όταν τόσα εξαρτώνται από την ψή-
φον του, είναι γνωστόν ότι δύναν-
ται να είναι μεγάλοι. Όταν τα ζη-
τήματα εξαρτώνται από πολλὰς ψή-
φους και πολλούς βουλευτάς ή ά-
ποτελεσματική πιέσις είναι δυσχε-
ρής. Έχουν λοιπόν τα τμήματα αυ-
τό το μειονέκτημα του μικρού αριθ-
μού.

Αλλ' ός εξετάσωμεν εκ του σύν-
εγγυς όλας αυτάς τάς άντιρρήσεις.

Εν πρώτοις, ός προκύπτει εκ
των παρατιθεμένων αριθμών, ή δια-
φορά μεταξύ άπαρτίας τμήματος
και όλομελείας δεν είναι παρά έν-
δεκα ψήφων, έφ' όσον ή Βουλή θα
έχη 210 βουλευτάς ή περίπου τό-
σους. Είναι διαφορά μικρά και το
ελάττωμα της υπερτροφικής άξίας
των όλίγων βουλευτικών ψήφων Ι-
σχύει με μικράν διαφοράν ποσοστού
και δια τα τμήματα και δια την ό-
λομέλειαν. Δεν είναι έπομένως ά-
ποφασιστικόν έπιχείρημα κατά των
τμημάτων. Δεύτερον, ός ήδη έτονί-
σθη, ό κίνδυνος της μεγάλης δυνά-
μεως της βουλευτικής ψήφου ανακύ-
πτει εις τα έπίμαχα νομοσχέδια.
Αλλά τα έπίμαχα νομοσχέδια, με
τον προβλεπόμενον μηχανισμόν, θα
υποβάλλωνται καθ' όλας τάς πιθα-
νότητας, εις την όλομέλειαν, είτε
τη πρωτοβουλίαν του 1)3 της Βου-
λής, είτε τη πρωτοβουλίαν της Κυ-
βερνήσεως. Αφίνω ότι τα πολιτικώς
πλέον σοδαρά νομοθετήματα όπωσ-
δήποτε θα υποβάλλωνται άπ' ευ-
θείας εις την όλομέλειαν. Μένουν
λοιπόν τα τμήματα αρμόδια δια την
τρέχουσαν νομοθετικήν εργασίαν.
Και ός προς αυτήν δεν παίζει τό-
σον ρόλον αν οι ψηφίζοντες βουλευ-
ται είναι 42 ή 53. Είναι έπομένως
ελαχίστης βαρύτητος το πλεονέκτη-
μα του αριθμού που παρουσιάζει ή
όλομέλεια.

*

Απέναντι αυτών των άντιθέτων έ-
πιχειρημάτων, τα όποια έπρυσπα-
θήσαμεν να περιορίσωμεν εις την ά-
ληθή τους έκτασιν, ή εις τμήματα
άσκησις της νομοθετικής λειτουργίας
παρουσιάζει τα εξής αποφασιστικά

Η Ένωσις της 'Οξφόρδης' κατέστη
περίφημος ός ένας σύλλογος συζητήσεων
όπου οι όποψήφιοι πολιτικοί έλαβον το
πρώτον των χρίσμα από την νύκτα της
11ης Νοεμβρίου 1830. Την έσπεραν εκεί-
νην ό Γάλλων, τελειόφοιτος τότε του
όξφορδιανού κολλεγίου 'Χριστιανική Έκ-
κλησία' και φανατικός Συντηρητικός, έ-
θεσε προς συζήτησιν το θέμα: 'Η διοίκη-
σις του Δουκός του Ουέλλιγκτον είναι ά-
νασία της έμπιστοσύνης της χώρας'.

Η υποστηρίζουσα τον Ουέλλιγκτον έ-
ποψις του Γάλλου έγινε δεκτή με πλει-
οψηφίαν μιάς ψήφου και ό μέλλων πολιτι-
κός ένώντισεν ένα από τους μεγαλύτερους
ρητορικούς του θριάμβους. Έκτοτε ή Έ-
νωσις άνέπτυξεν ένα χαρακτήρα και μίαν
παράδοσιν έντελούς ιδιοτύπου.

Εις την αίθουσαν των συζητήσεων όπου
είναι παρατεταγμένοι αι προτομαί του
Γάλλου, του Σαλίσβουρη, του 'Α-
σκούιθ, του Μπέρκενχεντ και του Κάρζον,
ό πρόεδρος σέρ Έντουαρντ Μπούλ, του
κολλεγίου 'Η Χριστιανική Έκκλησία' ά-
μίλησε πρό τεσσάρων μικροφώνων, ή χρη-
σιμοποίησις των όποίων εις την Βουλήν
των Κοινοτήτων άπαγορεύεται, ός γνω-
στόν, άκόμη.

Έφερε, σύμφωνα με το Έθιμον, έπίση-
μον έσπερινόν ένδυμα. Το ίδιον ένδυμα έ-
φερον έπίσης και οι κυριώτεροι αξίωμα-
τοχοι, πολλοί από τους όποιους έφορού-
σαν και το έμβλημα της Ένώσεως: γαρύ-
φαλλον εις την κομδιοδόχην.

Οι δόκιμοι του 'Ούέστ Πόιντ' έφορού-
σαν την φαϊν και λευκήν των στολήν διότι
αι έπίσημοι στολαί των είχαν στραπατσα-
ρισθή κατά την διάρκειαν του ταξιδίου
των.

Εις την αίθουσαν της Ένώσεως παρευ-
ρίσκοντο 700 περίπου δόκιμοι οι περισ-
σότεροι με σακάκια σπόρ και φανελλένια
παντελόνια. Εις τον έξώστην ύπηρχαν 150
περίπου έπισκέπται. Πολλοί από αυτούς
ήσαν νεάνιδες με ένδυμασίας έσπερινάς.

Τα μέλη της Ένώσεως είναι μάλλον άν-
δρες. Αί γυναίκες ήμπορούν να λάβουν μέ-
ρος εις την συζήτησιν μόνον αν προσκλη-
θούν.

Επάνω εις το τραπέζι του γραμματέως
εύρίσκοντο δύο δεμένα με σύρμα ταχυδρο-
μικά κιβώτια. Οι όμιληταί έβεταν έπ' αυ-
τών τάς σημειώσεις των και τα έχρησιμο-
ποιούσαν ός υποδαρτάγματα.

Ο πρόεδρος έκάθητο πίσω από το τρα-
πέζι αυτό, επάνω εις μίαν ύψηλήν έδραν.
Δεξιά του και άριστερά του έκάθοντο ή
διβλιοθηκάριος και ή θησαυροφύλαξ. Το
έθιμον έπιτρέπει την είσοδον εις την αί-
θουσαν της Ένώσεως όταν κανένα μέλος
όμιλη, άπαγορεύει όμως την έξοδον. Η
συζητήσις δια την όποιαν όμιλούμεν, κα-
ρυκεμένη με πολύ πνεύμα, έκαμε πολλὰς
φοράς τους παρισταμένους να γελάσουν,
ώσαν να παρακολουθούσαν το παίξιμο κα-
νεγός διασήμεν κομωικού ήθοποιού.

Ο κ. Ουέντγκουτ Μπέν υποστήριξε την
έξής άποψιν: 'Εϊμεθα εύτυχέστεροι όπως
είμεθα. Ας αφήσωμεν εις τους Αμερικαν-
ούς την Αμερικήν'.

Ο δόκιμος Μάκ Άργκλ, του 'Ούέστ
Πόιντ' είπε: 'Τό 1917 έγινε μία μικρά
ταραχή επί το Μπέλφαστ και τό 1920 ό
πατέρας μου άνεχώρησεν αινιδικώς δια τάς
Ένωμένες Πολιτείας. Δεν ήτόλμησα να
του είπω ότι έγώ θα ήρχομην εδώ'.

Τί περιέχουν αι άγγλικά Ιστορίαι;
Πόσα εξ αυτών αναφέρουν τον πόλεμον το
1812 λ. χ.; 'Εάν ό χωρισμός δεν έγινετο
δεν θα άγνοούσατε σκοπίμως μερικά από
τά μεγάλα μας γεγονότα'.

Και ή πρωτότυπος αυτή συζήτησις, την
όποιαν παρηκολούθησαν χιλιάδες άκροατών,
έτελείωσε με τάς εξής φράσεις ένός άλλου
Αμερικανού έπισκέπτου, του δόκιμου κ.
Μάκενζι: 'ΑΙ πιθανότητες της παγκοσμίου
ειρήνης θα ήσαν πολύ περισσότεραι εάν τό
μεγάλα έθνη του κόσμου δεν ήσαν χωρισμέ-
να άλλ' ειργάζοντο από κοινού δια να την
έξασφαλίσουν'.

ΠΙ. 27

ΑΙ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ ΤΗ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙ

ΤΟΥ Κ. ΚΛ.

Όσοι παρακολουθούν, έστω και όχι
από πολύ κοντά, τα ζητήματα της παι-
δείας, ξέρουν πόσο ζωηρά άπασχόληται
τά τελευταία πενήντα χρόνια τον δια-
νοούμενο κόμπο και τις Κυβερνήσεις ό-
λων των πολιτισμένων κρατών ή διδα-
σκαλία της αρχαίας ελληνικής λογοτε-
χνίας και γλώσσας. Το πράγμα δεν
είναι καθόλου παράξενο, Ισα Ισα φαίνε-
ται πολύ φυσικό, αφού ελληνική παι-
δεία και ούμανισμός δεν χωρίζονται
και αφού κρίσι ούμανιστική, δηλαδή ά-
ξιολόγησι ή όχι αξιολόγησι του άτό-
μου σύμφωνα με το ούμανιστικό — τό
ελληνικό — ιδανικό είναι όλη ή κρίσι
του πολιτισμού μας. 'Ελληνική παιδεία
θα πη 'πλήρης' άνθρωπος, καλλιέρ-
γεια βαθειά και πραγματική όλων των
ικανοτήτων του ανθρώπου, έτσι που το
άτομο και στο κοινωνικό σύνολο να πει-
θαρχή, φωτισμένα και υπεύθυνα και
σαν άτομο όμως να είναι μία πλή-
ρης και αυτόνομη, έσωτερικά και έ-
ξωτερικά, ώλοκληρωμένη μονάδα. Αυ-
τό το ιδανικό προστάθισαν να πραγμα-
τώσουν και το πραγματώσαν οι 'Ελλη-
νες, σ' αυτό συνοψίζεται ή ουσία του
ελληνισμού, αυτό, σαν κάτι που τάζη-
σαν μία φορά οι άνθρωποι και που
μπορούγ λίγο πολύ πάντα να το ζουν,

(Συνταγμα 1951)

Εφημερίδα;

1951

1 Ιουλ. 1948

Η ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

VIII.-Η ΕΥΝΟΜΙΑ

ΣΕΙΡΑ ΑΡΘΡΩΝ ΤΟΥ Κ. ΚΩΝΣΤ. ΤΣΑΤΣΟΥ

(Βουλευτού 'Αθηνών—Μέλους της επί της 'Αναθεωρήσεως του Συντάγματος 'Επιτροπής)

*Από τὰ κύρια χαρακτηριστικά του Σχεδίου της επί της 'Αναθεωρήσεως του Συντάγματος 'Επιτροπής είναι ἡ προσπάθεια ἐπιβολῆς ἑνός ἡθικοῦ ρυθμοῦ εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς κρατικῆς μηχανῆς, ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν διὰ συνταγματικῶν διατάξεων.

Ὅπου ἡ πείρα τοῦ παρελθόντος εἶχε διαπιστώσει ὅτι ἔμεναν ἀνοικταὶ θύραι, ὁποῦθεν εἰσήρχετο λάθρα ἡ ἀνῆθικος, ἡ ἀνεξέλεγκτος, ἡ προσωπικὴ διάταξις, τὸ νέον Σχέδιον ἐπεμβαίνει καὶ κλείνει τὰς θύρας αὐτάς. Πολλὰ τοιαῦτα διατάξεις ὑπάρχον εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ 1911, περισσότεραι εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ 1927, ἀποδωσάσαι, ἐφ' ὅσον ἐφηρομένησαν, ἀρίστα ἀποτελέσματα. Σήμερον προστίθενται καὶ ἄλλαι ἀκόμη. Αὐτάς θὰ διεξέλθωμεν δι' ὀλίγων.

*Ἐν τῇ ἀσκήσει πρώτον τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας ἐτέθησαν οἱ ἀκόλουθοι νέοι προστατευτικοὶ τῆς εὐνομίας καὶ τῆς ἡθικῆς τάξεως κανόνες:

Ἐν πρώτοις εἰς τὴν κατάρτισιν τῶν νομοσχεδίων. Ἐπιβάλλεται διὰ τοῦ Σχεδίου ἡ νομοτεχνικὴ ἐπεξεργασία αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας. Ἡ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος τοῦ 1927 ἀπαιτηθεῖσα ἐπεξεργασία διὰ τὰ κανονιστικὰ διατάγματα ἐπεκτείνεται ἀναλόγως καὶ ἐπὶ τῶν νομοσχεδίων. Θὰ ἐρευνᾶται ἐπομένως ἡ ὀρθότης τῆς διατυπώσεως τοῦ νομοθετικοῦ κειμένου. Ἐπίσης, ὅπως ὡς πρὸς τὰ διατάγματα ἐρευνᾶται ἡ νομιμότης αὐτῶν, οὕτω καὶ ὡς πρὸς τὰ νομοσχέδια θὰ ἐρευνᾶται ἡ συνταγματικότης αὐτῶν. Τέλος δέ, κατ' ἐιδικὴν ἐπιταγὴν, θὰ γίνεται ἡ συσχέτισις τοῦ νομοσχεδίου πρὸς τὴν κειμένην νομοθεσίαν ἵνα ἀποφευγῇ ἢ αἱ ἐπαναλήψεις ἢ αἱ ἀντιθέσεις ἐξ ἀγνοίας τοῦ συντάκτου τοῦ νομοσχεδίου ἢ καὶ τέλος τὰ νομοθετικά κενά.

Ἡ τοιαύτη νομοτεχνικὴ ἐπεξεργασία ἐπιβάλλεται εἰς ὅλα τὰ νομοσχέδια. Χωρὶς αὐτὴν θὰ εἶναι ἀπαράδεκτος ἡ συζήτησις τῶν ὑπὸ τῆς Βουλῆς.

Εἰδικῶς ὁμοῦ «νομοσχέδια σκοποῦντα τὴν ὀργάνωσιν τῶν ὑπαλλήλων καὶ τὴν κατάστασιν τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους, τῶν ὁργανισμῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως καὶ τῶν λοιπῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, δὲν εἰσάγονται πρὸς συζήτησιν, ἀν δὲν συνοδεύονται ὑπὸ γνωμοδότησεως Ἀνωτάτου Συμβουλίου Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν, συντιθεμένου ἐξ ἀνωτάτων ἰσοβίων καὶ μονίμων κρατικῶν λειτουργῶν. Ἡ αὐτὴ γνωμοδότησις ἀπαιτεῖται πρὸς τῆς ἐκδόσεως ὁμοῦ περιεχομένου κανονιστικῶν διαταγμάτων. Διὰ τῆς διατάξεως αὐτῆς κατοχυροῦται ὁ ὁργανισμὸς τῆς διοικήσεως καὶ ὁ ὑπαλληλικὸς κώδικς ἀπὸ αὐθαιρέτους καὶ ἐπιπολαίας μεταβολάς. Ἡ Βουλὴ καὶ ἡ Διοίκησις, ὁσάκις θίγουν σχετικὰ ζητήματα, θὰ ἔχουν νὰ ἀντιμετωπίσουν γνωμάτευσιν μεγάλου ἡθικοῦ κύρους, τὴν ὁποίαν θὰ παραμερίσουν μόνον ὅταν συντρέχουν ἰδιαίτερώς σοβαροὶ λόγοι πρὸς τοῦτο.

Ἐφ' ὅσον αἱ ἐπεξεργασίαι αὗται τῶν νομοσχεδίων ἔχουν μόνον γνωμοδοτικὸν χαρακτήρα, δὲν περιορίζουν τὸν νομοθέτην εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν του, ἀπλῶς τὸν διαφωτίζουν καὶ τοῦ ἀντιτάσσουν ἕνα ἡθικὸν παράγοντα, πρὸς τὸν ὁποῖον δὲν ὑποχρεοῦται μὲν νὰ συμμορφωθῇ, ἀλλὰ τὸν ὁποῖον κατ' ἀνάγκην θὰ λάβῃ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν.

Ἐκτὸς αὐτῶν τῶν ἐκθέσεων, τὰ νομοσχέδια τὰ συνεπαγόμενα δαπάνας εἰς βάρος ὅχι μόνον τοῦ Δημοσίου, ὡς ὥριζε τὸ Σύνταγμα τοῦ 1927, ἀλλὰ καὶ τῶν συνταγμάτων κῶν προσώπων δημοσίου δικαίου θὰ συνοδεύονται ἀπὸ τὰς ἀπαιτούμενας καὶ ἀπὸ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1927 ἐκθέσεις, τοῦ μὲν Γενικοῦ Λογιστηρίου περὶ τοῦ ποσοῦ τῆς δαπάνης, τοῦ δὲ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ ἐκάστοτε ἀρμοδίου ὑπουργοῦ περὶ τοῦ τρόπου τῆς καλύψεως αὐτῆς. Ἐν προκειμένῳ τὸ σχέδιον διευρύνει καὶ ὁλοκληρώνει τὰς λίαν εὐστόχους διατάξεις τοῦ Συντάγματος τοῦ 1927, δεχθὲν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐν πολλοῖς εἰσηγήσεις καὶ προτάσεις τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ.

*Πρὸς περιφρούρησιν τῆς εὐνομίας ἡ μέριμνα τοῦ σχεδίου ἐπεκτείνεται καὶ ἐπὶ τοῦ συνετελεσμένου νόμου.

Ἐν πρώτοις ὁ νόμος, ἐπὶ πᾶσι ἀκυρότητος τοῦ συνόλου, ὀφείλει νὰ μὴ περιέχῃ ἀσχετοὺς πρὸς τὸ κύριον ἀντικείμενον του διατάξεις. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ὑπῆρχε καὶ εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ 1927. Τὸ σχέδιον τὴν καθιέρωσε πληρῆστερον καὶ ἐπέβαλε τὴν ἀνωτέρω αὐστηράν, ἴσως ὑπερῶς αὐτὴν, κύρωσιν, ἡ ὁποία ἔλειπε ἀπὸ τὸ Σύνταγμα τοῦ 1927. Πάντως αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος τρόπος νὰ περιφρουρηθῇ ἡ νομοθεσία μας ἀπὸ τὰς παρεμβαλλομένας τὴν τελευτᾶν στιγμὴν σχεδὸν λαθραίως διατάξεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κατὰ νόνα προσωπικὸν χαρακτήρα.

Ἄλλο μέσον πρὸς ἀποτροπὴν ἀνῆθικου ἀσκήσεως τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας περιέχει ἡ διάταξις δι' ἧς δὲν ἀπαγορεύεται ἔν ἡ προσηλωτῇ ἐκτελέσει δικαίου καὶ τὸ ἀναδρομικῶς νομοθετεῖν, ἀλλ' ἐπιβάλλεται ὅπως τοῦτο γίνεται εὐθέως καὶ ἐκ τοῦ ἐμφανούς, τῶν νομοθετούντων ἀναλαμβάνοντων ὅλας τὰς σχετικὰς εὐθύνας. Συνήθως ἡ ἀναδρομικὴ ἰσχὺς τοῦ νόμου ἐκρύπτετο ὑπὸ τὸν τύπον τῆς αὐθεντικῆς ἐρμηνείας. Νόμος π. γ. ὥριζεν ὅτι ὠρισμένοι δικαιοπραξίαι εἶναι ἰσχυραί. Μετὰ πάροδον χρόνου τινὸς θέλει ὁ νομοθέτης τὸ ἀντίστροφον, καὶ θέλει ὅπως τὸ ἀντίστροφον τοῦτο ἰσχύσῃ ἀναδρομικῶς. Γράφει τότε: «Ἡ ἀλλοθὴς ἐννοία τοῦ νόμου τῆδε εἶναι ὅτι αἱ δικαιοπραξίαι δὲν εἶναι ἰσχυραί». Καὶ χάρις σ' αὐτὴν

τὴν διατύπωσιν ποὺ δηλοῖ ὅτι πρόκειται περὶ αὐθεντικῆς ἐρμηνείας αἱ δικαιοπραξίαι ἐθεωροῦντο ἀνίσχυροι ἐξ ὑπαρχῆς. Ὡς αὐθεντικὴ δὲ ἔρμηνεία — ἀδιάφορον ἂν δὲν ἦτο ἐρμηνεία ἀλλὰ βασικὴ τροπολογία — ὁ νόμος οὗτος ἐκεκτῆτο ἀναδρομικῇ ἰσχύϊ.

Εἰς αὐτὴν τὴν ἀνῆθικότητα θέτει τέρμα τὸ σχέδιον ὀρίζον: 1) ὅτι αὐθεντικὴ ἐρμηνεία δὲν γίνεται παρὰ μόνον ὅταν ὁ νόμος εἶναι πράγματι ἀσαφὴς, 2) τὴν ἀσάφειαν αὐτὴν πρέπει νὰ διαπιστώσῃ, κατ' αἴτησιν τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν, τὸ Δικαστήριον Συγκρούσεων, 3) δύνανται ἐπίσης, ἐὰν θεωροῦν ἀσαφὴ τὸν νόμον, νὰ αἰτήσωσιν τὴν ἐρμηνείαν τοῦ το Συμβουλίου Ἐπικρατείας καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος.

Ἀλλὰ τὸ μετὰ σκάνδαλον εἰς τὸ παρελθὸν ὑπῆρξεν ἡ ἐφαρμογὴ ἐρμηνευτικῶν ἢ ἀναδρομικῶν νόμων ἐπὶ ἀρξαμένων δικῶν. Νόμοι ἀναδρομικοὶ καὶ νόμοι ἐρμηνευτικοὶ ὑπὸ τοὺς ρηθέντας περιορισμοὺς, θὰ ὑπάρξουν καὶ εἰς τὸ μέλλον. Ἀλλὰ συνταγματικῶς θὰ ἀπαγορεύεται τοῦ λοιποῦ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἐπὶ ἀρξαμένων δικῶν. Οὕτω ἀποτρέπεται μία ἀπὸ τὰς μεγαλύτερας ἀνῆθικότητας τοῦ παρελθόντος καὶ μία κατὰ φῶρος ἐπέμεινεν τῆς νομοθετικῆς εἰς τὰ ἔργα τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας.

Τέλος ἐν ἄλλο κακὸν παρουσιάζετο εἰς τὸ παρελθὸν κατὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν νόμων. Ἰσχυον ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῶν, δυνάμει ἐιδικῆς ἀκροτελευτίου διατάξεως σχεδὸν πάντοτε τιθεμένης, παρὰ τὴν γνωστὴν διάταξιν περὶ ἰσχύος αὐτῶν μετὰ δέκα ἡμέρας ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως. Χρόνος δημοσιεύσεως ἦτο ὁ ἀναγραφόμενος εἰς τὸ φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τὸ περιέχον τὸν νόμον. Ἀλλὰ συνήθως τὸ φύλλον τοῦτο ἐξετυπώτο καὶ ἐκυκλοφόρη ἀρκετὰς ἡμέρας μετὰ τὴν ἡμερομηνίαν ἥτις ἀνεγράφετο ἐπ' αὐτοῦ. Οὕτω ὁ νόμος ἰσχύει πρὶν κυκλοφορήσῃ τὸ σχετικὸν φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως καὶ πάντως πρὶν δυνῆσθαι οἱ πολῖται νὰ λάβουν γινώσκιν αὐτοῦ.

Ἰδίᾳ εἰς τὰς ἐπαρχίας εἰς τὸ παρελθὸν παρουσιάσθησαν περιπτώσεις αὐτόχρημα τραγικαί, ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς ἀνηκούστου καὶ ἀπαράδεκτου ἀκαταστασίας ἐν τῇ δημοσίευσιν τῶν νόμων. Πρὸς ἀποτροπὴν ταύτης εἰς τὸ μέλλον ὀρίζεται ἐν τῷ σχεδίῳ ὅτι ὁ νόμος θὰ ἰσχύῃ μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του. Ὑπολογίζεται ὅτι δεκαπέντε ἡμέραι εἶναι ἐπαρκεῖς διὰ νὰ φθάσῃ τὸ φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς χώρας. Ἀλλὰ βεβαίως αἱ δεκαπέντε αὐταὶ ἡμέραι δὲν θὰ ἀρχίζουν ἀπὸ μίαν πᾶσιν ἡμερομηνίαν, ὅπως εἰς τὸ παρελθὸν. Θὰ ἀρχίζουν ἀπὸ τῆς πραγματικῆς χρονολογίας τῆς δημοσιεύσεως. Τὸ σχέδιον ὑποχρεοῖ τὸν συντεταγμένον νομοθέτην νὰ ὀρίσῃ διὰ νόμον τὴν διαιδικασίαν καθ' ἣν θὰ διαπιστοῦται ἡ ἀκριθὴς καὶ γνησίᾳ χρονολογία, πάντως δὲ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἀποτρέπεται πᾶσα πλαστογραφία αὐτῆς.

Θὰ ἦτο εὐκατὶον αὐτὸ τὸ μέτρον νὰ μὴ μείνῃ περιωρισμένον εἰς τὰς ἡμερομηνίας τῶν νόμων, ἀλλὰ νὰ ἐκταθῇ καὶ εἰς τὰ διατάγματα καὶ τὰς προκηρῦξεις δημοπρασιῶν, ὅπου τὸ σκάνδαλον τῶν ψευδῶν ἡμερομηνιῶν ἐπαναλαμβάνεται εἰς τὸ πολὺ ἀπλάσιον.

*Αὐτὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα νέα μέτρα διὰ τῶν ὁποίων τὸ σχέδιον, μέσα εἰς τὰ πλῆσις τῶν δυνατοτήτων ποὺ παρέχει ὁ συνταγματικὸς χάρτης, προσπαθεῖ νὰ τυνώσῃ τὴν ἡθικὴν τάξιν ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς νομοθετικῆς λειτουργίας. Ἡδὲ θὰ ἐξετάσωμεν ὡς ἡ αὐτὴ προσπάθεια ἀναπτύσσεται ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΤΣΟΣ